

**ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ О
РЕЗУЛТАТИМА АКТИВНОСТИ
ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМЕНА ЗА
ЉУДСКА ПРАВА БОСНЕ И
ХЕРЦЕГОВИНЕ
ЗА 2013. ГОДИНУ**

САДРЖАЈ

УВОДНА РИЈЕЧ ОМБУДСМЕНА.....	5
ПОГЛАВЉЕ I. ПРАВНИ ОКВИР И ДЈЕЛОКРУГ ОМБУДСМЕНА.....	7
1.1. Правни оквир за рад омбудсмена.....	7
1.2. Дјелокруг омбудсмена.....	7
ПОГЛАВЉЕ II. СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ О АКТИВНОСТИМА У 2013. ГОДИНИ	10
2.1. Препоруке упућене органима власти.....	14
2.2. Статистички показатељи у односу на територијалну припадност грађана који се обраћају Институцији омбудсмена.....	17
2.3. Преглед броја жалби према противним странама	18
2.4. Специјални извјештаји у 2013. години	19
ПОГЛАВЉЕ III. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕДМЕТИМА - СТРУКТУРА ЖАЛБИ И ПРЕГЛЕД РАДА ПО ОДЈЕЛИМА	20
3.1. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПОЛИТИЧКИХ И ГРАЂАНСКИХ ПРАВА.....	21
3.1.1. Анализа запримљених жалби	22
3.1.2. Правосуђе.....	24
3.1.3. Управа	28
3.1.4. Полиција.....	29
3.1.5. Имовинско-правни односи	32
3.1.6. Слобода приступа информацијама	34
3.1.7. Влада и министарска именовања	40
3.1.8. Јавне исправе	42
3.1.9. Изборно право	44
3.2. ОДЈЕЛ ЗА ЕКОНОМСКА, СОЦИЈАЛНА И КУЛТУРНА ПРАВА	52
3.2.1. Анализа запримљених жалби	52
3.2.2. Право на пензију.....	53
3.2.3. Право на рад	56
3.2.4. Екологија и заштита животне средине	60
3.2.5. Право на социјалну заштиту	61
3.2.6. Право на здравствену заштиту	63
3.2.7. Комуналне услуге	66
3.2.8. Право на образовање.....	67
3.3. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА ОСОБА С ИНВАЛИДИТЕТОМ.....	71
3.3.1. Анализа запримљених жалби	71
3.4. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ, ВЈЕРСКИХ И ДРУГИХ МАЊИНА	79
3.5. ОДЈЕЛ ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ПРИТВОРЕНИХ/ЗАТВОРЕНИХ ЛИЦА	83
3.5.1. Законодавство.....	84
3.5.2. Безбједност у установама за извршење кривичних санкција.....	85
3.5.3. Упућивање на издржавање казне затвора и премјештај осуђених лица	87
3.5.4. Здравствена заштита и хигијена	88
3.5.5. Исхрана	90
3.5.6. Радне и друге активности	91
3.5.7. образовање	92
3.5.8. Контакт са спољашњим свијетом.....	92
3.5.9. Вјерске потребе	93
3.5.10. Поступање по жалбама	93
3.5.11. Особље	95
3.5.12. Институције за извршење кривичних санкција и смјештај особа са менталним инвалидитетом	96
3.6. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА ДЈЕЦЕ	99
3.6.1. Анализа запримљених жалби	99
3.6.2. образовање	99
3.6.3. Здравствена заштита дјеце	102
3.6.4. Социјална заштита дјеце.....	104
3.6.5. Право дјеце на приватност	105
3.6.6. Конфликтни разводи /остваривање контаката дјеце са родитељима и сродницима.....	105
3.6.7. Активности Одјела	106
3.6.8. Истраживања и специјални извјештаји Одјела сачињени током 2013. године	108
3.7. ОДЈЕЛ ЗА ЕЛИМИНАЦИЈУ СВИХ ОБЛИКА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ.....	114

ПОГЛАВЉЕ IV. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕДМЕТИМА - СТРУКТУРА ЖАЛБИ И ПРЕГЛЕД РАДА ПО КАНЦЕЛАРИЈАМА	115
4.1. ГЛАВНА КАНЦЕЛАРИЈА БАЊАЛУКА	115
4.1.1. Анализа за примљених жалби	115
4.2. ПОДРУЧНА КАНЦЕЛАРИЈА БРЧКО	119
4.2.1. Анализа за примљених жалби	120
4.3. ПОДРУЧНА КАНЦЕЛАРИЈА МОСТАР	130
4.3.1. Анализа за примљених жалби	130
4.4. ПОДРУЧНА КАНЦЕЛАРИЈА САРАЈЕВО	134
4.4.1. Анализа за примљених жалби	134
4.5. ТЕРЕНСКА КАНЦЕЛАРИЈА ЛИВНО	138
4.5.1. Анализа за примљених жалби	139
ПОГЛАВЉЕ V. ФУНКЦИОНИСАЊЕ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМЕНА	144
5.1. Увод	144
5.2. Особље	144
5.3. Смјештај и техничка опремљеност Институције	144
5.4. Буџет и финансије	145
5.5. Статус Институције	145
ПОГЛАВЉЕ VI. САРАДЊА СА БХ. И МЕЂУНАРОДНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА	146
6.1. Сарадња са институцијама и организацијама у БиХ	146
6.2. Сарадња са невладиним и цивилним сектором	147
6.3. Сарадња са међународним институцијама и организацијама	149
ПОГЛАВЉЕ VII. САРАДЊА СА МЕДИЈИМА	155
ПОГЛАВЉЕ VIII. ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПРЕПОРУКА	159
АНЕКС I – Преглед буџета 2013	185
АНЕКС II - ЗОСПИ	187

УВОДНА РИЈЕЧ ОМБУДСМЕНА

Годишњи извјештај о резултатима активности Институтације омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине у 2013. години даје податке о активностима ове институтације, са показатељима о обиму поштовања људских права и слобода на основу обраћања грађана и правних лица, пред институтацијама, тијелима, установама, као и приватним установама које обављају јавне дужности.

У складу са Законом о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, овај извјештај се упућује Предсједништву БиХ, Представничком дому и Дому народа Парламентарне скупштине БиХ, Народној скупштини Републике Српске и Парламенту Федерације Босне и Херцеговине.

Извјештај садржи укупне статистичке показатеље о броју и природи примљених жалби, резултатима разматрања жалби које су биле предмет истраге и налазе о томе, као и приједлозима и препорукама које су упућене са подацима о њиховом прихватању.

Такође су дати подаци по одјелима за поједине области права, као политичких и грађанских права, економских, социјалних и културних права, права инвалида, права националних, вјерских и других мањина, права дјете, права притвореника и затвореника, елиминисању свих облика дискриминације и подаци по канцеларијама у Бањалуци, Сарајеву, Мостару, Брчком и Ливну, у којима се воде поступци, с анализом проблема и илустративним примјерима и препорукама.

У протеклој 2013. години било је 13.962 обраћања грађана, што је у односу на 2012. годину (12.441) више за 12,23% и настављен је тренд раста обраћања у односу на претходне године, што је по нашој оцјени резултат повећања промовисања људских права и свијести о могућности њихове заштите.

Упоредјујући број жалби у раду у 2013. години у односу на 2012. годину, уочено је смањење броја жалби за 3,95% у области остваривања права по основу инвалидности.

Укупно је у раду било 5.137 жалби по којима је отворена истрага због наводног кршења људских права, а то је више за 2,56% у односу на претходну 2012. годину, од којих је у 2013. години био прилив од 3.170 или 1,47% више у односу на претходну годину и из ранијих година је било 1.979 жалби.

Завршено је 2.531 жалби или 69,73% од укупног броја у раду, и то давањем препорука у 305 случајева или 8,63%, од чега је највећи број жалби завршен у току интервенције омбудсмена, и то 1.290 жалби или 36,50%, а остали дио завршених жалби, њих 53,8%, или је неоснован или је био резултат незаинтересованости жалиоца за даља поступања по достављању изјашњења наводног кршиоца права или су завршене достављањем другим органима и тијелима или на неки други начин.

Најише је било обраћања, као и претходних година, у области грађанских и политичких права, и то 1.880 жалби, што је у односу на укупан број жалби 59,30%. Након тога слиједи област економских и социјалних права, у којој је било 698 жалби или 22,01% од укупног броја жалби.

Најмање жалби било је у области права националних, вјерских и других мањина, свега 13, што није објективан показатељ, будући да су се жалбе ове групације грађана често односиле на друге области људских права, као што су област грађанских и политичких права, економских, социјалних и културних права те област дискриминације.

У области дискриминације регистровано је 195 жалби, од којих се 58 односи на мобинг, а што је за 18,3% мање у односу на претходну годину. Стање у области дискриминације, а посебно анализа ефеката примјене Закона о забрани дискриминације биће презентовани

у Годишњем извјештају о стању у области елеминисања свих облика дискриминације у 2013. години, који је прилог овом годишњем извјештају.

Поред наведеног, у складу са Стратегијом дјеловања, омбудсмени су имали и значајне активности у предузимању мјера што ефикасније заштите и промоције људских права, јачању сарадње са домаћим институцијама и органима, те са цивилним друштвом и међународним институцијама које се баве заштитом људских права.

Сачинили су и три Специјална извјештаја из области социјалних и дјечијих права, са фокусом на права дјеце на слободно вријеме, положај дјеце у конфликтним разводима, улози центара за социјални рад у остваривању права дјеце, с циљем анализирања стања и препорукама за потребним анагажовањем институција и родитеља у остваривању ових основних права дјеце.

Такође је сачињен и Специјални извјештај о правима Рома, с циљем анализе остваривања права мањина, са препорукама о потреби даљег и јачег спровођења мјера органа и тијела државе, невладиних организација Рома, самих Рома, медија и цијеле заједнице, ради отклањања предрасуда и стереотипа о Ромима и мањинама уопште, у остваривању права у области образовања, становања, здравствене заштите и уопште укључења мањина у друштво.

У појединим областима било је помака значајних за унапређење остваривања људских права који се односе на повећање свијести грађана о заштити људских права, смањење опште толеранција на насиље и унапређења регионалне сарадње. Међутим, ови помаци нису довољни за превладавање незадовољства грађана која изазивају одређене неправилности и незаконитости које се испољавају у обављању јавних послова према грађанима.

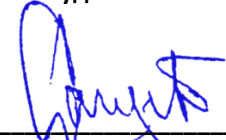
Посебно отежавајуће околности су тешка економска ситуација, незапосленост и раст сиромаштва, који су регулисани у области економско социјалних права и представљају обавезу државе да их обезбиједи, али се због економске немоћи не извршавају.

У овом извјештају посебно су као прилози дати табеларни приказ препорука, преглед буџета за 2013. годину и преглед обавеза по Закону о слободи приступа информацијама.

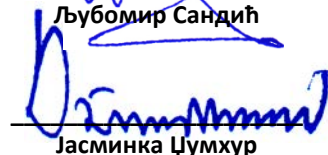
Приликом сачињавања извјештаја, а с циљем уважавања родне равноправности у језику, омбудсмени су одлучили да, према контексту, користе именице и мушког и женског рода, а тамо гдје именице имају опште значење, одлучили су да користе мушки род.

Март, 2014. године.

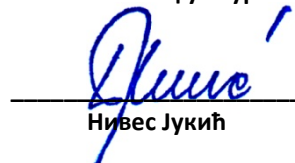
Омбудсмени БиХ

Љубомир Сандић

Јасминка Џумхур

Нивес Јукић

ПОГЛАВЉЕ I. ПРАВНИ ОКВИР И ДЈЕЛОКРУГ ОМБУДСМЕНА

1.1. Правни оквир за рад омбудсмена

Институција омбудсмена за људска права БиХ (у даљем тексту: Институција омбудсмена) успостављена је 1996. године у складу с анексима IV и VI Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини као независна институција за заштиту људских права и промовисање добре управе и владавине права.

У садашњим условима Институција омбудсмена БиХ функционише на основу Устава БиХ и Закона о омбудсмену за људска права БиХ¹, којим су загарантовани независност и оквир инфраструктуре за заштиту и промовисање људских права и основних грађанских слобода.

Према члану 1. Закона о омбудсмену за људска права БиХ, Институција омбудсмена је независна институција успостављена с циљем промовисања добре управе и владавине права, заштите права и слобода физичких и правних лица, како је гарантовано Уставом БиХ и међународним споразумима који се налазе у додатку тог устава и која надгледа активности институција БиХ, њених ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Институција омбудсмена поступа у оквиру Устава, закона, других прописа и општих аката, као и ратификованих међународних уговора и општеприхваћених правила и стандарда међународног права.

1.2. Дјелокруг омбудсмена

Институција омбудсмена надлежна је за разматрање предмета који се односе на слабо функционисање или повреде људских права и слобода почињених од било којег органа БиХ. Може поступати по пријему жалбе или по службеној дужности, а може предузимати и опште истраге. Након спроведене истраге у предмету може препоручити одговарајуће појединачне и опште мјере. Институција не разматра предмете који се односе на одлуке, чињенице или догађаје који су се десили прије 15. децембра 1995. године².

У овлашћењима Институције омбудсмена је да спроводи истраге по жалбама о повредама људских права и слобода почињених од војних власти³, као и да поступа у предметима који се односе на слабо функционисање судског система или неправилног процесуирања индивидуалних жалби и да препоручи одговарајуће опште или појединачне мјере.

При томе је изричито прописано да се омбудсмен неће мијешати у процес одлучивања судова, што значи да нема надлежност преиспитивања судских одлука у својству неке више инстанце.⁴

Према члану 6. Закона о омбудсмену за људска права БиХ (у даљем тексту: Закон), омбудсмен може прослиједити предмете о наводним повредама људских права највишим судским органима БиХ који су надлежни за питања људских права, у складу с правилима којима се регулише улагање жалбе тим органима, кад год установи да је то неопходно за ефикасно обављање својих дужности.

Институција омбудсмена има и посебна овлашћења и надлежности сходно одредбама Закона о забрани дискриминације БиХ⁵, према којем је она централна институција за

¹ Закон о омбудсмену за људска права БиХ ("Сл. гласник БиХ", бр. 32/00, 19/02, 35/04, 32/06, 38/06,)

² Видјети члан 2. Закона о омбудсмену за људска права БиХ ("Сл. гласник БиХ", бр. 32/00, 19/02)

³ Видјети члан 3. Закона о омбудсмену за људска права БиХ ("Сл. гласник БиХ", бр. 32/00, 19/02)

⁴ Видјети члан 4. Закона о омбудсмену за људска права БиХ ("Сл. гласник БиХ", бр. 32/00, 19/02)

заштиту од дискриминације. У оквиру ове надлежности Институција омбудсмена заприма жалбе физичких и правних лица због дискриминације, даје потребна обавјештења о њиховим правима, могућностима судске и друге заштите, одлучује о покретању поступка одлучивања по жалбама, предлаже медијацију, прикупља и анализира статистичке податке о случајевима дискриминације, подноси годишње извјештаје о појавама дискриминације парламентима БиХ, ФБиХ, Народној скупштини РС-а и Скупштини Брчко Дистрикта БиХ, даје мишљења и препоруке с циљем спречавања и сузбијања дискриминације, прати законодавство, унапређује праксу која има за циљ да обезбиједи једнако поступање.

Институција омбудсмена има и посебна овлашћења сходно одредбама Закона о министарским именовањима, именовањима Савјета министара и другим именовањима БиХ⁶, према којем Институција омбудсмена има овлашћења за предузимање мјера да се приговор жалиоца на одлуку о именовању испита. При томе може покренути питања везана за поступак именовања на који се приговор жалиоца односи и може захтијевати да одговорни јавни службеник достави омбудсмену све документе и списе везане за наведено именовање.

Такође има и посебна овлашћења сходно одредбама Закона о приступу информацијама у БиХ⁷ према којем може, *inter alia*, разматрати сачињавање и достављање информација, као што су водичи и опште препоруке које се односе на спровођење и примјену овог закона, укључивати их у посебан дио годишњег извјештаја у којем се презентују активности омбудсмена везане за примјену овог закона, те предлагати упутстава с циљем обезбјеђења примјене закона.

С циљем заштите права грађана, Институција омбудсмена поступа по појединачним и групним жалбама, обавјештава физичка и правна лица о њиховим правима и обавезама, упознаје их с могућношћу судске и друге заштите, предлаже покретање поступака медијације и др.

Институција омбудсмена региструје поднесене жалбе, те у случају када омбудсмен одлучи да не прихвати и не разматра жалбу, обавјештава жалиоца писменим путем, наводећи разлоге за неприхватање и упућује на најпогоднија средства за предузимање радњи, ако она постоје.

Омбудсмен може одбити да разматра анонимне жалбе, затим жалбе које сматра злонамјерним, неоснованим, у којима нема жалбе, које наносе штету легитимним правима трећих лица, или које су предочене ван рока од 12 мјесеци након појаве догађаја, чињеница или одлука на које се жалба односи.

Омбудсмен може предложити надлежном органу да обустави извршење оспорене мјере у времену не дужем од десет дана када у току истраге установи да извршење управне одлуке може резултирати непоправљивом штетом за права подносиоца жалбе.

Органи и тијела власти обавезни су да омбудсмену пруже помоћ у вези с омогућавањем приступа информацијама и документима, те у обављању личних разговора, разматрању потребних списа, достављању затражених писмених изјава о радњама у вези са дужношћу лица која су у служби органа и тијела, те провјери вјеродостојности тражених докумената и изјава.

⁵ Закон о забрани дискриминације БиХ ("Сл. гласник БиХ", број 59/09)

⁶ Закон о министарским именовањима, именовањима СМ и др. именовањима БиХ ("Сл. гласник БиХ", бр. 37/03), Закон о министарским, владиним и другим именовањима ФБиХ ("Сл. новине ФБиХ", бр. 12/03 и 34/03) и Закон о министарским, владиним и другим именовањима РС ("Сл. гласник РС", бр. 41/03)

⁷ Закон о приступу информацијама у БиХ ("Сл. гласник БиХ", бр. 28/00, 45/06, 102/09 и 62/11), Закон о слободи приступа информацијама ФБиХ ("Сл. новине ФБиХ", бр. 32/2001) и Закон о слободи приступа информацијама РС ("Сл. гласник РС", бр. 20/01)

Омбудсмен може тражити да му се дају на увид или предају документи који су заведени као повјерљиви или тајни, у складу са Законом, када је он обавезан да примијени потребну дискрецију и не може ове документе учинити доступним јавности, уз обавезу да при њиховом уврштавању у извјештаје предузима све потребне мјере заштите тајности.

Након свих потребних радњи истраживања по жалби, прибављених исправа и докумената, изјашњења жалиоца, органа и тијела у предмету жалбе, омбудсмен може издати препоруке надлежним органима и тијелима за отклањање повреда људских права. Органи и тијела власти који добију препоруке дужни су да у остављеном року писмено одговоре Институцији омбудсмена о реализацији препорука у остављеним роковима.

У случају непоступања одређеног органа или тијела власти по препоруци омбудсмена, о томе се претходно указује вишем надлежном органу, а потом, у годишњем извјештају о резултатима активности Институције омбудсмена, који се упућује Парламентарној скупштини БиХ, Парламенту Федерације БиХ, Народној скупштини Републике Српске и Предсједништву БиХ.

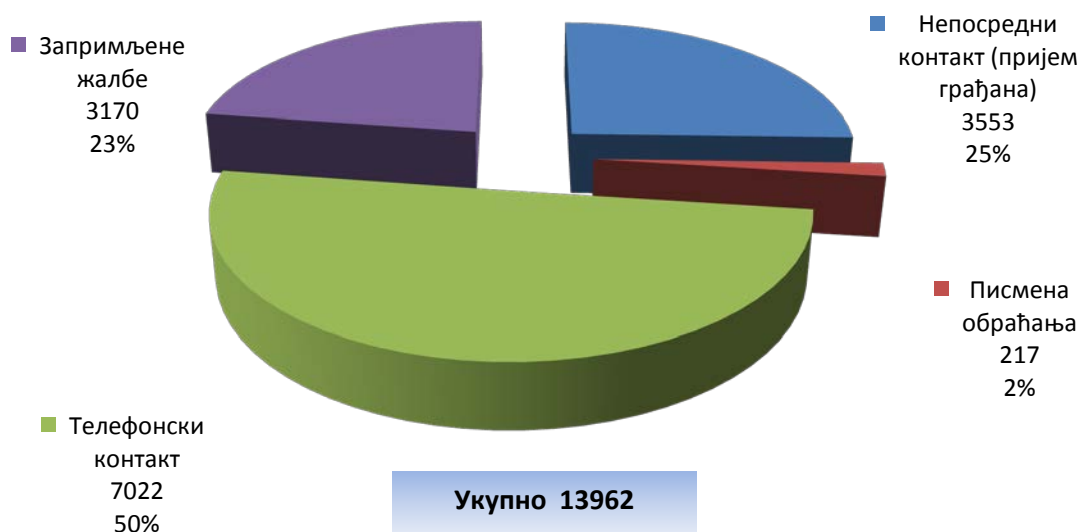
ПОГЛАВЉЕ II. СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ О АКТИВНОСТИМА У 2013. ГОДИНИ

У протеклој 2013. години Институцији омбудсмена обратила су се 13.962 грађанина и више је обраћања за 12,23% у односу на 2012. годину, у којој је било 12.441 обраћање.

- Повећање обраћања грађана Институцији омбудсмена за 12,23% у односу на 2012. годину
- Регистровано 3.170 писмених жалби, што је више за 1,47% у односу на 2012. годину
- У 2013. години завршено је укупно 3.531 предмет, те је број завршених предмета већи у односу на број запримљених предмета за 361 предмет или 11,39%, што указује на висок степен ажурности Институције.

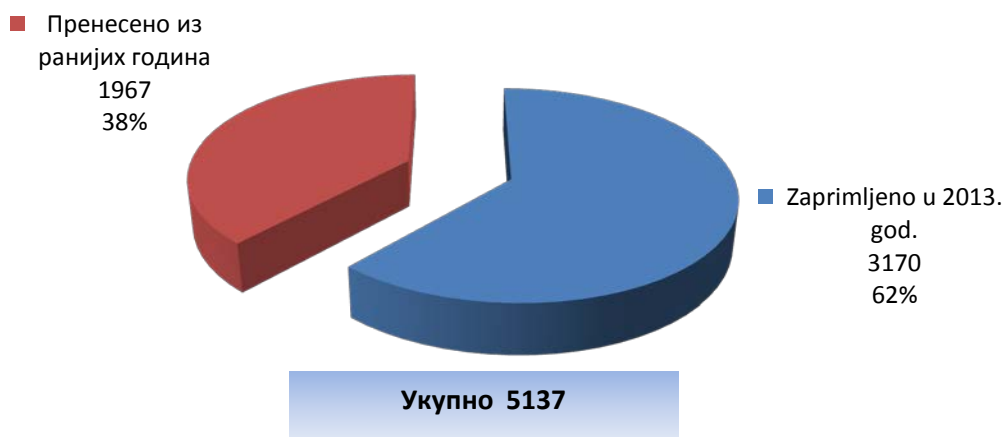
Према начину обраћања, забиљежено је знатно више телефонских контаката и непосредних обраћања, а незнатно је повећано обраћање путем писмених жалби.

Грађани су се најчешће обраћали телефоном, затим непосредно, те путем писмених жалби и на други начин.

Дијаграм 1: Обраћање грађана у 2013. години

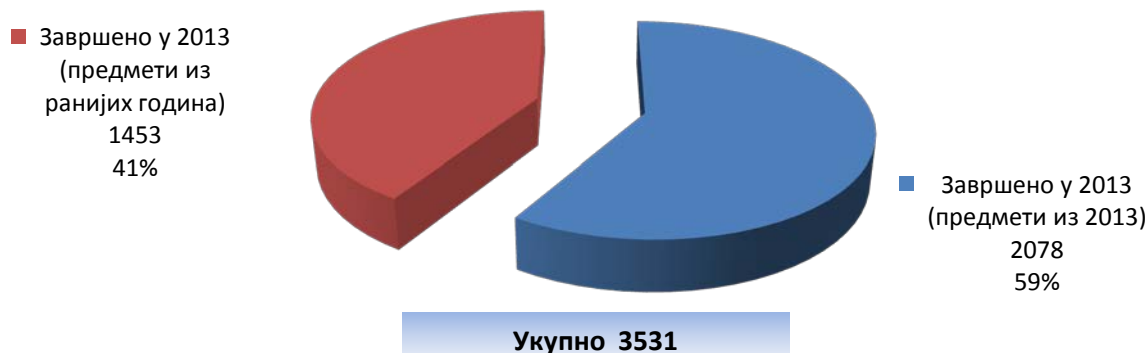
У 2013. години запримљено је 3.170 писмених жалби, што је више за 1,47% у односу на 2012. годину, у којој су запримљене 3.124 писмене жалбе. Из ранијих година, у 2013. годину пренесено је укупно 1.979 жалби, те је, укључујући запримљене и пренесене жалбе, у раду у 2013. години било 5.137 жалби, што је за 2,56% више у односу на 2012. годину, у којој је било 5.009 жалби у раду.

Дијаграм 2: Жалбе запримљене у 2013. години и пренесене из ранијих година⁸

Од укупног броја запримљених жалби у 2013. години завршено је 2.078 жалби или 65% (за 2% више од жалби завршених у 2012. години). Од пренесених жалби из претходних година у 2013. години су завршене укупно 1453 жалбе или 73%. Завршене су све жалбе из ранијих година закључно са 2010. годином, тако да је остао незавршен мањи број жалби из 2011. и 2012. године.

Истовремено, у 2013. години, од укупног броја жалби у раду, од 5.137 жалби (запримљене и пренесене из ранијих година) завршена је 3.531 жалба или 68,73%, што је за 8,73% више у односу на претходну 2012. годину.

Дијаграм 3: Жалбе који су завршене у току 2013. године

Начини окончања жалби утврђени су Законом о омбудсмену за људска права БиХ и Правилима поступања, и у сљедећем дијаграму су статистички показатељи из којих је видљиво да је највећи број жалби у 2013. години завршен за вријеме трајања поступка,

Странке су у току истраге омбудсмена у 1.290 предмета или 36,53% успјеле остварити своје право, док су у 358 предмета омбудсмени издали 335 препорука надлежним органима, те 11 предмета завршили доношењем специјалних извјештаја.

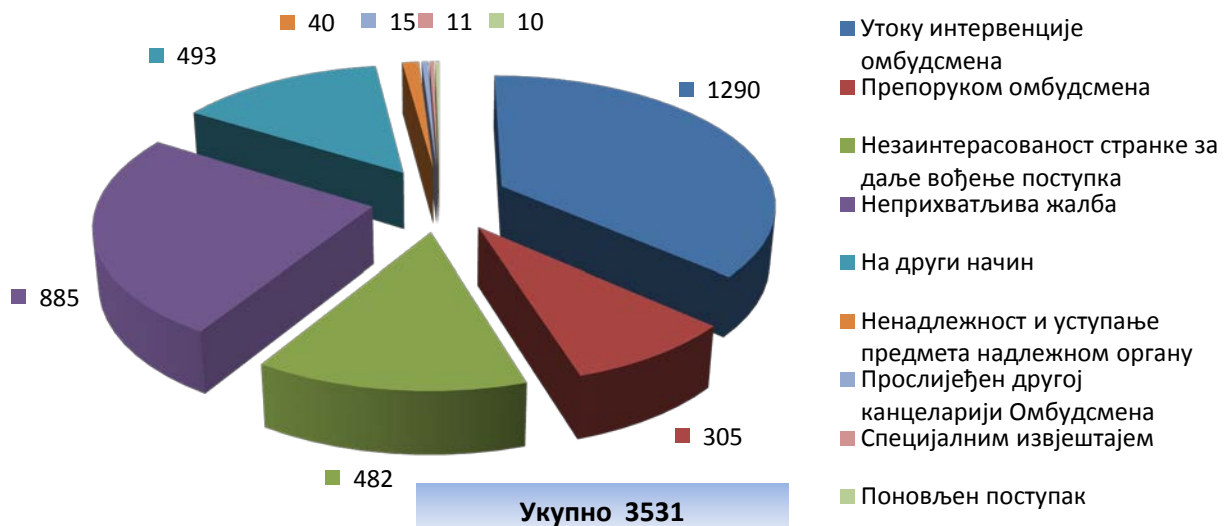
дакле услед интервенције омбудсмена. У овим предметима жалиоци су остварили своја права, без посебних мјера и препорука и на овај начин је ријешено 1.290 жалби или 36,53%, што је за 15,22% више у односу на 2012. годину, када је на овај начин завршено 1.095 жалби.

Овај податак може указивати на промјену односа органа власти према Институцији

⁸ Статистички подаци приказани су за период од 2010. године, од када је успостављено електронско праћење предмета у бази података, што значи да показатељи не укључују и предмете који су регистровани у Институцији омбудсмена прије 01. 01. 2010. године.

омбудсмена у правцу подизања свијести о улози и значају ове институције, што је резултирало тиме да органи власти реагују већ након првог обраћања Институције омбудсмена.

Од укупно 3.531 завршене жалбе, у 1.595, или 45%, утврђено је да је било кршења људских права.

Дијаграм 4: Начин окончања жалби у 2013. години

При томе је значајно истаћи да је у 2013. години, у оквиру поступања по жалбама, предузето много других неопходних активности везано за рад по жалбама, укључујући појединачне радње на истраживању, тражење изјашњења органа по жалбама, изјашњења по издатим препорукама, разне врсте писмене комуникација са жалиоцима, праћење судских и управних поступака, обавјештавање жалиоца о изјашњењима одговорних страна, слање ургенција надлежним органима, разни захтјеви за објашњења и допуне жалби и сл.

Све заprimљене жалбе у Институцији омбудсмена региструју се у њеним одјелима, а сходно надлежностима сваког појединачно. Ипак, омбудсмени желе скренути пажњу да жалбе често садрже вишеструке повреде права које утичу на различите категорије грађана који према међународним стандардима уживају посебну заштиту. Без обзира на ову чињеницу, овакви предмети се региструју само као једна жалба у једном одјелу. На

Највећи број регистрованих жалби у 2013. години је у:

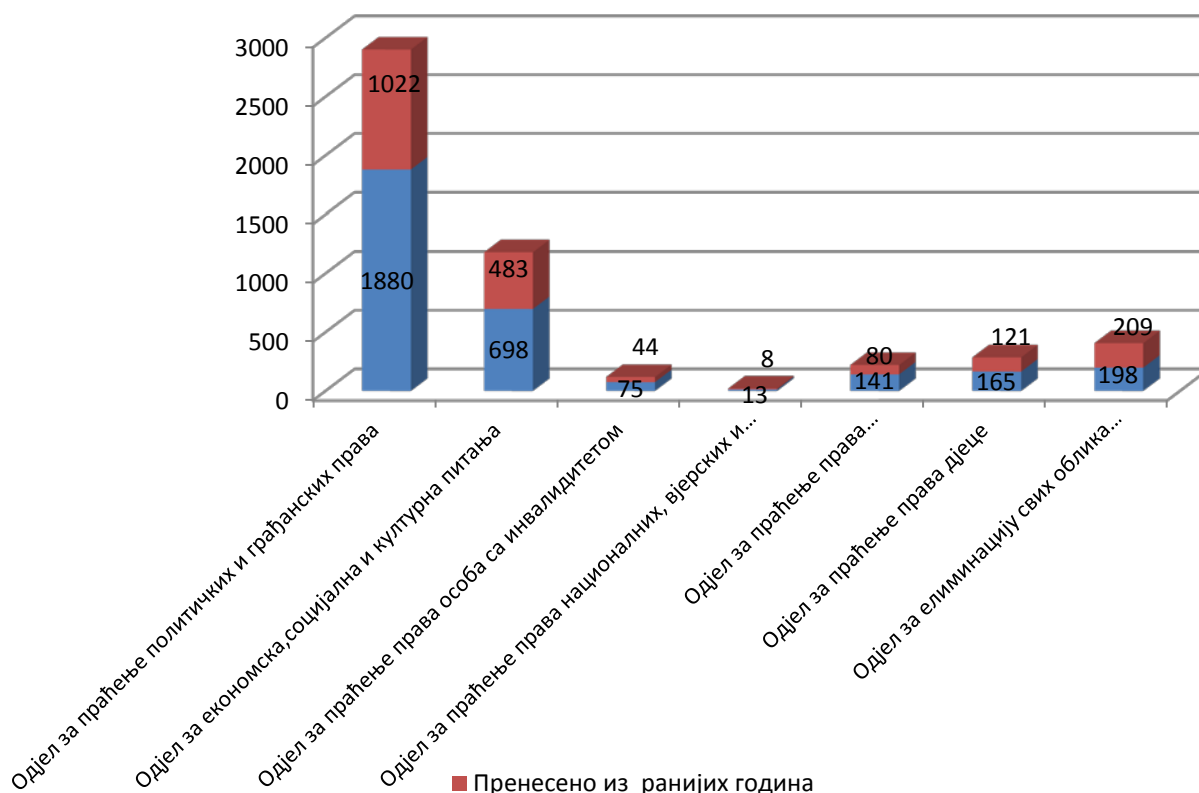
- Одјелу за област грађанских и политичких права 1.880 жалби или 59,30% од укупног броја жалби;
- Одјелу за праћење економских, социјалних и културних права 698 жалби или 22,01% од укупног броја жалби;
- Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације 198 жалби или 6,24% од укупног броја жалби

ову чињеницу је важно указати јер је то индикатор сложености жалби којим се Институција омбудсмена бави. Тако питање немогућности приступа образовању дјетету из мањинског народа указује на могућност поступања Одјела за права дјеце, Одјела за економска, социјална и културна права, Одјела за права мањина и Одјела за елиминацију свих облика дискриминације. У оваквим случајевима жалбе се најчешће региструју у Одјелу за права дјеце.

У 2013. години запримљен је највећи број жалби у Одјелу за област грађанских и политичких права, и то 1.880 жалби, што је 59,30% у односу на укупан број жалби, потом у Одјелу за праћење економских, социјалних и културних права, гдје је регистровано 698 жалби или 22.01%, те у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у којем је запримљено 198 жалби или 6,24% од укупног броја жалби, итд.

ОДЈЕЛ	Запимљено у 2012. (1)	Пренесено из претходних година (2)	Запримљено у 2013. (3)	Укупан број жалби у раду у 2013. (2+3)
Одјел за праћење политичких и грађанских права	1737	1022	1880	2902
Одјел за економска, социјална и културна питања	742	483	698	1181
Одјел за праћење права особа са инвалидитетом	77	44	75	119
Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина	17	8	13	21
Одјел за праћење права притвореника/затвореника	170	80	141	221
Одјел за праћење права дјеце	124	121	165	286
Одјел за елиминацију свих облика дискриминације	257	209	198	407
УКУПНО	3124	1967	3170	5137

Табела 1: Компарација броја запримљених жалби у 2012. и 2013. години и броја пренесених жалби из ранијих година

Дијаграм 5: Број жалби који су запримљене у 2013. и пренесене из претходних година, по одјелима

У односу на територијалну организацију Институције омбудсмена, према броју запримљених жалби у 2013. години, у односу на 2012. годину, пораст је регистрован у канцеларијама у Мостару, Брчком и Ливну, док је незнатно мањи број жалби у

канцеларијама у Бањалуци и Сарајеву, а што је видљиво из компаративног приказа у Табели 2.

КАНЦЕЛАРИЈА	Запимљено у 2012. (1)	Пренесено из претходних година (2)	Запримљено у 2013. (3)	Укупан број жалби у раду у 2013. (2+3)
Бањалука	915	296	876	1172
Брчко	307	379	380	759
Мостар	204	155	216	371
Сарајево	1425	1080	1391	2471
Ливно	273	57	307	364
УКУПНО	3124	1967	3170	5137

Табела 2: Број запримљених жалби у 2012. и 2013. години и број пренесених жалби из претходних година по канцеларијама

2.1. Препоруке упућене органима власти

У 2013. години омбудсмени су упутили 335 препорука у 358 жалби, јер је у неколико случајева због идентичности проблематике и истог кршиоца права једном препоруком

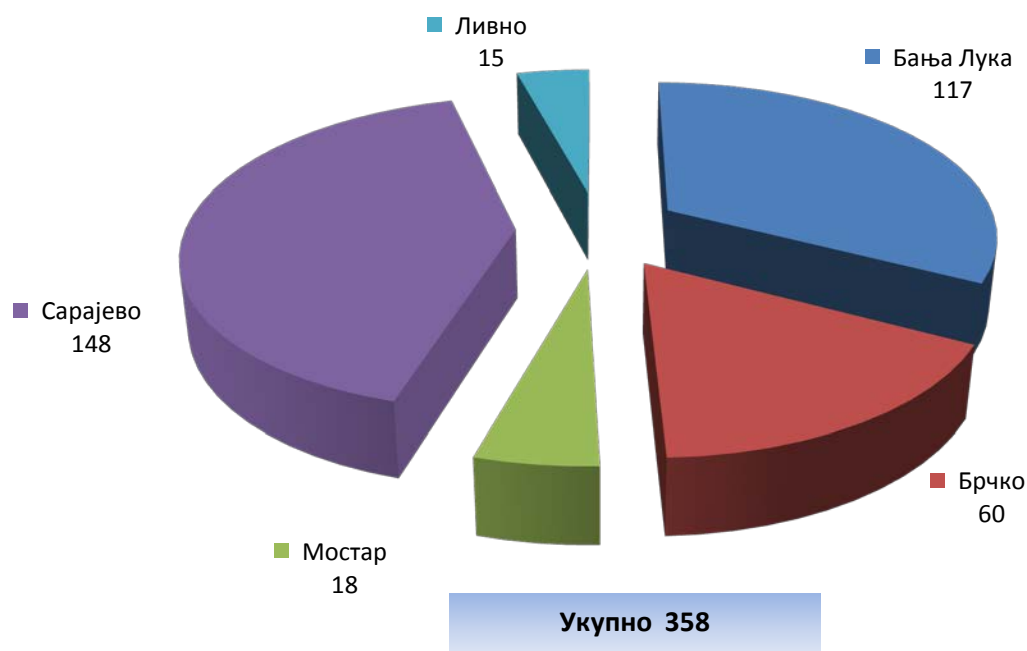
У области политичких и грађанских права се и даље највише крше права грађана у БиХ због чега су омбудсмени највећи број препорука издали у овој области 193 или 53,91%; затим у области економских, социјалних и културних права 64 или 17,87; у области владиних, министарских и других именовања и то 32 или 8,65%, те области елиминисања свих облика дискриминације 61 или 17,03% препорука.

обухваћено више жалби. Истовремено, рок за поступање по препорукама је до 31. 12. 2013. године истекао у 305 случајева, тако да се аналитички показатељи везано за реализацију препорука заснивају на овом показатељу. Омбудсмени су, дакле, у 2013. години издали 92 препоруке више у односу на 2012. годину, у којој су упућене 243 препоруке. Када се анализира број упућених препорука по

канцеларијама, највише је упућено из Подручне канцеларије Сарајево - 148 препорука, Главне канцеларије Бањалука - 117 препорука, Подручне канцеларије Брчко - 60 препорука, Подручне канцеларије Мостар - 18 препорука и Теренске канцеларије Ливно - 15 препорука, а што је и видљиво из Табеле 3 и Дијаграма 6 у прилогу.

КАНЦЕЛАРИЈА	Број жалби са издатим препорукама у 2013.	Број жалби са издатим препорукама у 2012.
Бањалука	117	66
Брчко	60	2
Мостар	18	10
Сарајево	148	159
Ливно	15	6
Укупан број препорука	358	243

Табела 3: Компарација издатих препорука у жалбама по канцеларијама за 2013. и 2012. годину

Дијаграм 6: Број препорука по канцеларијама издатих у предметима у 2013. години

По областима права, највише препорука издато је по жалбама из области грађанских и политичких права - 193 или 53,91% од укупног броја препорука, од којих се на управу односи 49 препорука, судове 29 препорука, полицију 10 препорука, приступ информацијама 45 препорука, имовинско-правних захтјева 19 итд.

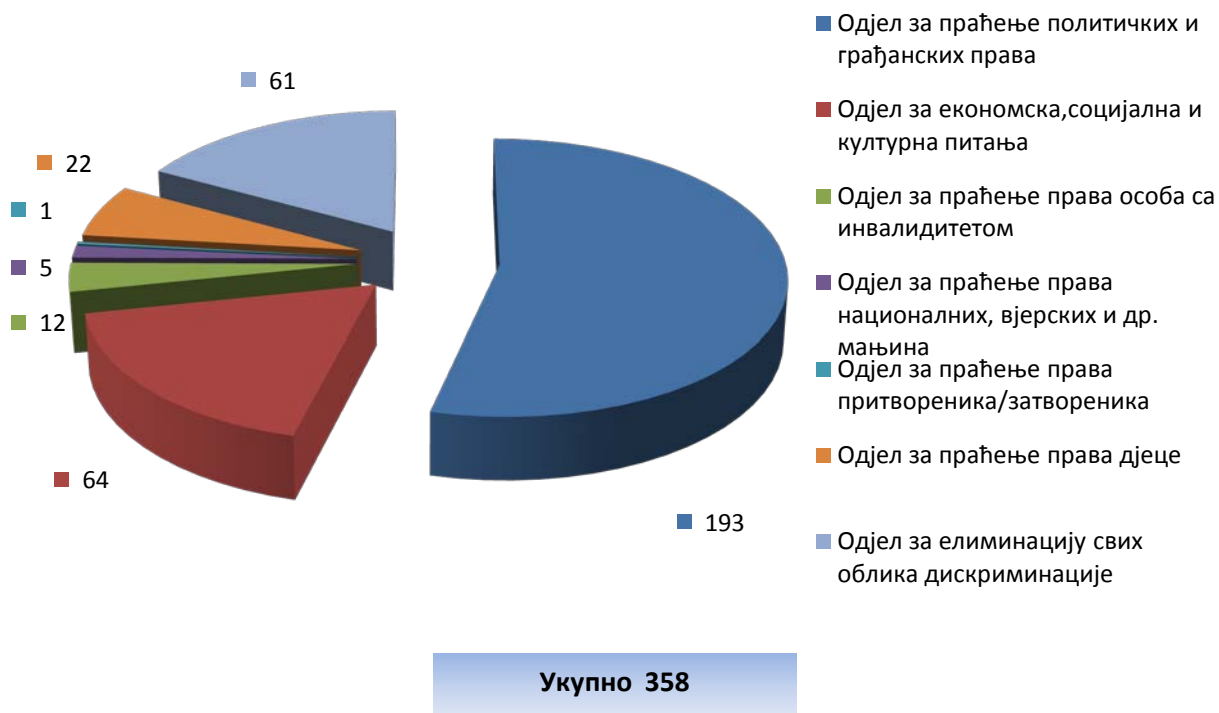
У области економских, социјалних и културних права издато је 64 или 17,88% од укупног броја препорука по жалбама, при чему се на област радних односа односе 44 препоруке, образовање 7 препорука, здравство 3 препоруке, област пензијских права 6 препорука, итд.

Омбудсмени су и у 2013. години значајан број препорука упутили из области владиних, министарских и других именовања, и то 32 или 8,94% од укупног броја препорука.

У области елиминисања свих облика дискриминације упућена је 61 препорука или 17,04% од укупног броја препорука, потом у области права дјете 22 препоруке, те области националних, вјерских и других мањина 5 препорука, а у односу на број жалби у овој области права (13 жалби) то је 38,46% препорука у односу на укупан број жалби у овој области.

ОДЈЕЛ	Број жалби са издатом препоруком
Одјел за праћење политичких и грађанских права	193
Одјел за економска, социјална и културна питања	64
Одјел за праћење права особа са инвалидитетом	12
Одјел за праћење права националних, вјерских и др. мањина	5
Одјел за праћење права притвореника/затвореника	1
Одјел за праћење права дјете	22
Одјел за елиминацију свих облика дискриминације	61
УКУПНО	358

Табела 3а: Број препорука по одјелима издатих по жалбама у 2013. години

Дијаграм 6а: Број препорука по одјелима издатих у предметима у 2013. години

Од укупног броја упућених препорука на дан 31. 12. 2013. године реализовано је њих 96 или 26,82%, дјелимично су реализоване 4 или 1,12%, остварена је сарадња у реализацији по 100 препорука или 27,03%. На овај начин је од органа и тијела прихваћено 200 или 55,87% упућених препорука које су се односиле на кршења људских права.

Није реализовано 29 препорука или 8,1%, док за 129 препорука или 36% није достављена повратна информација како је и да ли је поступљено по упућеној препоруци, што заједно чини 158 препорука или 44,13%.

У Анексу овог извјештаја навели смо детаљан преглед органа којима су упућене препоруке и податак о реализацији непосредно пред издавање извјештаја.

Дијаграм 7: Распоред препорука у предметима по начину реализације у 2013. години

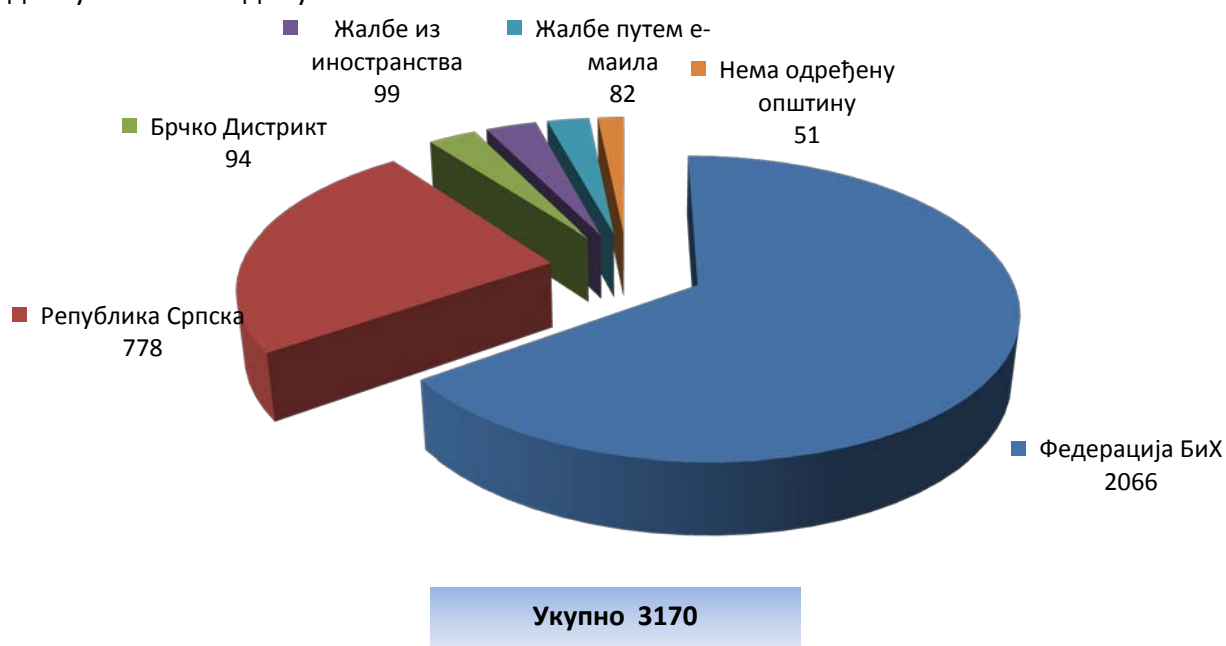
Када се посматра број од 200 препорука по којима су органи прихватили да поступе и 1290 жалби у којима су отклоњена кршења људских права у току поступка интервенције омбудсмена, видљиво је да је отклоњено 1490 кршења људских права, и у односу на 1648 жалби у којима су утврђења кршења, то је у 90,41% жалби отклоњено кршење људских права у 2013. години.

2.2. Статистички показатељи у односу на територијалну припадност грађана који се обраћају Институцији омбудсмена

И у 2013. години за Институцију омбудсмена је било значајно да идентификује и територијалну припадност подносилаца жалби, мада је овај критеријум, с обзиром на структуру Институције омбудсмена, релативан индикатор, јер је грађанима омогућено да жалбе подносе било којој канцеларији Институције, без обзира гдје грађанин има пребивалиште или боравиште.

Најчешће је опредељење жалиоца да се обраћају канцеларији којој су најближе тијела и органи против којих упућују жалбу, а потом, канцеларији којој су најближи са својим пребивалиштем или боравиштем.

У 2013. години Институцији омбудсмена обратило се 2.066 грађана са територије ФБиХ, колико и у 2012. години. Са територије РС обратило се 778 грађана, мање за 34 или 4,19% у односу на 2012. годину, а са територије Брчко Дистрикта 94 грађана, више за 8 или 8,52% у односу на 2012. годину, затим из иностранства 99 грађана, мање за 14 или 12,39% у односу на 2012. годину, путем *e-maila* 82 грађанина, што је више за 34 или 41,47% у односу на 2012. годину.

Дијаграм 8: број запримљених жалби према територијалној припадности подносилаца у 2013. години

Изнесени показатељи у односу на територијалну припадност грађана односе се на број жалби које су уложене и по којима је вођен поступак утврђивања кршења људских права.

2.3. Преглед броја жалби према противним странама

Противне стране због којих су се странке највише жалиле:

- казнено-поправне установе
- фондови пензијско-инвалидског осигурања
- Влада Сарајевског кантона и Влада Брчко Дистрикта
- МУП Сарајевског кантона и МУП Кантона 10,
- МУП РС, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите РС, Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове РС
- градске управе Мостара, Бањалуке
- општине Стари град, Центар, Нови град Сарајево, Бугојно, Фоча, Градишка
- судови: Општински и основни судови Ливно, Сарајево, Бањалука, Тузла, Мостар, Кантонални судови Ливно, Сарајево, Тузла, Окружни суд Бањалука и Уставни суд БиХ.

Преглед броја жалби према противним странама значајно је истаћи због превенције кршења људских права, јер се односи на институције и органе власти који су се у 2013. години најчешће појављивали као противна страна и кршиоци права по жалбама грађана.

Ово је значајно и због тога што тијела одлучивања, а првенствено законодавни и извршни органи, користећи своје надлежности, могу дјеловати на факторе који доводе до тога да наведене институције и органи крше права грађана.

Из приложеног прегледа може се видјети да су и даље као најчешћи кршиоци људских права означени казнено-поправни заводи, институције пензијско-инвалидског осигурања, затим органи градских и општинских нивоа власти.

Поново је евидентан велики број жалби које се односе на правосудне институције, што је забрињавајуће, с обзиром на улогу ових институција и обавезу њиховог ефикасног дјеловања у обезбјеђивању заштите људских права коју имају као трећи стуб власти..

У табелама 4 и 5 дат је приказ институција и правосудних органа које су грађани најчешће означавали као кршиоце права.

Р. бр.	Назив органа	Број жалби
1	КПЗ ЗТ ЗЕНИЦА	58
2	ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ПИО/МИО КАНТОНАЛНА АДМИНИСТРАТИВНА ЈЕДИНИЦА ТУЗЛА	46
3	ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ПИО/МИО ФБиХ	32
4	ФОНД ПИО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	26
5	ГРАД МОСТАР	26
6	МУП КАНТОНА САРАЈЕВО	25
7	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	24
8	ГРАД БАЊА ЛУКА	24
9	МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО-ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	21
10	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ БАЊА ЛУКА	19
11	МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ БИХ	18
12	МУП КАНТОНА 10	17
13	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД	17
14	ОПШТИНА ЦЕНТАР САРАЈЕВО	16
15	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО	16
16	ФОНД ПИОРС, ФИЛИЈАЛА БАЊАЛУКА	15
17	ОПШТИНА НОВИ ГРАД САРАЈЕВО	15
18	ОПШТИНА БУГОЈНО - НАЧЕЛНИК ОПШТИНЕ	14
19	ОПШТИНА ФОЧА	14
20	ОПШТИНА ГРАДИШКА	14

Табела 4: 20 противних страна на које су се грађани највише жалили у 2013, искључујући правосудје

Р. бр.	НАЗИВ ПРАВОСУДНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ	Број жалби
1	ОПШТИНСКИ СУД ЛИВНО	60
2	КАНТОНАЛНИ СУД САРАЈЕВО	56
3	ОСНОВНИ СУД БАЊА ЛУКА	55
4	ОПШТИНСКИ СУД САРАЈЕВО	42
5	ОПШТИНСКИ СУД ТУЗЛА	39
6	КАНТОНАЛНИ СУД ЛИВНО	33
7	ОПШТИНСКИ СУД МОСТАР	32
8	УСТАВНИ СУД БиХ	19
9	КАНТОНАЛНИ СУД ТУЗЛА	18
10	ОКРУЖНИ СУД БАЊА ЛУКА	18

Табела 5: 10 противних страна у области правосуђа у 2013. на које су се жалили грађани

2.4. Специјални извјештаји у 2013. години

У 2013. години Институција омбудсмена је сачинила пет специјалних извјештаја, и то:

1. Специјални извјештај - Дјеца у конфликтним разводима
2. Специјални извјештај о улози центара за социјални рад у заштити права дјеце
3. Специјални извјештај – Дјеца и слободно вријеме
4. Специјални извјештај о положају Рома у Босни и Херцеговини
5. Специјални извјештај о реализацији права на повратак старијих и изнемоглих особа на територији Босне и Херцеговине

О наведеним специјалним извјештајима урађена је посебна анализа у овом извјештају у дијелу у коме се анализирају области права дјеце, права старих и изнемоглих, права националних, вјерских и других мањина, те права из области дискриминације.

Значајно је истаћи да је у оквиру ових пет специјалних извјештаја упућено укупно 48 препорука (32 препоруке у три специјална извјештаја у области права дјеце, 15 препорука у оквиру Специјалног извјештаја о положају Рома у БиХ и једна препорука у вези са повратком старих и изнемоглих особа).

Наведене препоруке упућене су надлежним тијелима и органима ради предузимања мјера за спречавање кршења права и мјера за јачање институција у остваривању и заштити људских права ових групација грађана.

ПОГЛАВЉЕ III. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕДМЕТИМА - СТРУКТУРА ЖАЛБИ И ПРЕГЛЕД РАДА ПО ОДЈЕЛИМА

Према Закону о омбудсмену за људска права БиХ, обавеза је да се унутар Институције омбудсмена успоставе одјели за праћење права дјете, права особа с инвалидитетом и права националних, вјерских и других мањина, те други одјели по потреби.

Законом о забрани дискриминације, у којем је утврђен и мандат Институције омбудсмена, наложено је успостављање одјела за елиминисање свих облика дискриминације.

Анализирајући структуру и бројност обраћања, омбудсмени су закључили да је, осим четири наведена одјела, неопходно успоставити и одјеле који ће се искључиво бавити заштитом права утврђених Пактом о грађанским и политичким правима и Пактом о економско-социјалним и културним правима, те Одјел за праћење права затвореника и притвореника.

Успостављање наведених одјела показало се оправданим, јер, према статистичким подацима, управо ова три наведена одјела региструју највећи број жалби.

Праћењем стања остваривања права са позиције бројности жалби указује се потреба успостављања и одјела који би искључиво рјешавао жалбе из области правосуђа и управе, те жалбе из области слободе приступа информацијама и слободе медија.

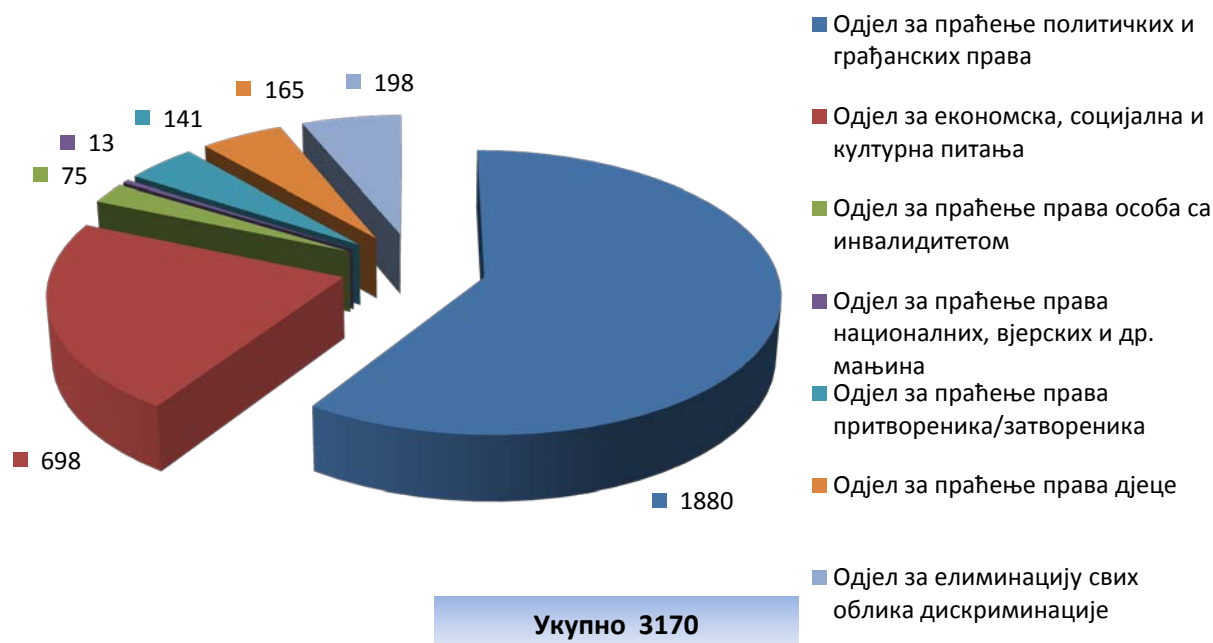
На овакву потребу указује стални пораст броја жалби у Одјелу грађанских и политичких права у оквиру којег се региструју жалбе које се тичу области правосуђа и управе, те слободе приступа информацијама и медијских слобода.

У односу на 2012. годину, регистрован је незнатан пораст броја жалби у Одјелу за грађанска и политичка права и Одјелу за права дјете.

У односу на 2012. годину, у 2013. години повећан је број обраћања у области грађанских и политичких права, затим у области права дјете, док је у осталим областима број обраћања остао на истом нивоу или је незнатно смањен.

ОДЈЕЛ	Запримљено у 2013.	Запримљено у 2012.
Одјел за праћење политичких и грађанских права	1880	1737
Одјел за економска, социјална и културна питања	698	742
Одјел за праћење права особа са инвалидитетом	75	77
Одјел за праћење права националних, вјерских и др. мањина	13	17
Одјел за праћење права притвореника / затвореника	141	170
Одјел за праћење права дјете	165	124
Одјел за елиминацију свих облика дискриминације	198	257
УКУПНО	3170	3124

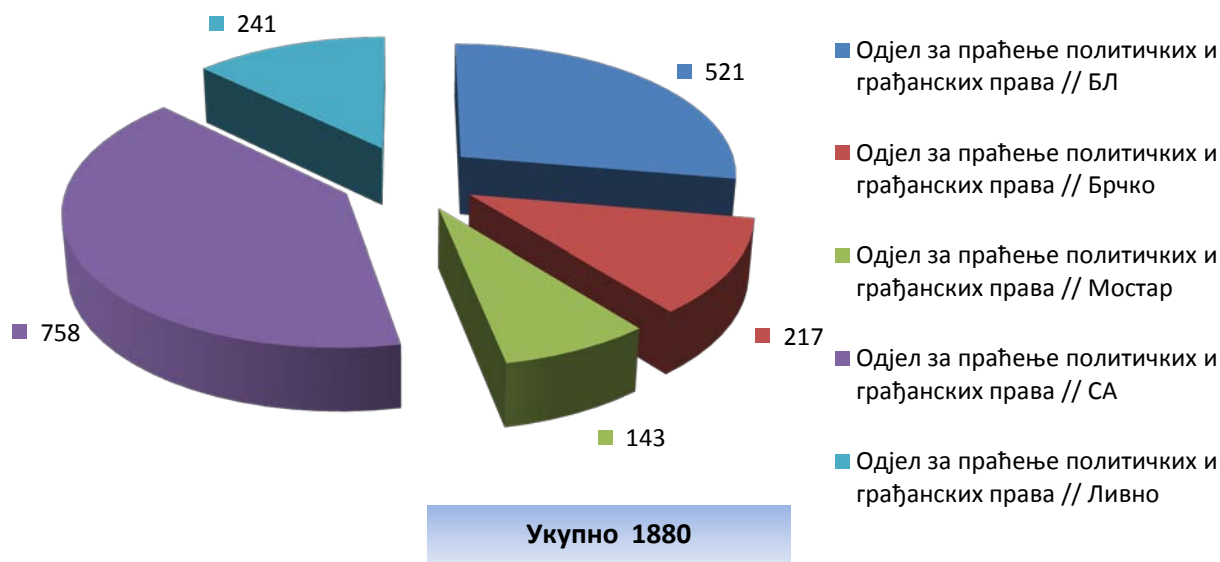
Табела 6: Број жалби по одјелима запримљених у 2013. и 2012. години

Дијаграм 9: Број жалби по одјелима запримљених у току 2013. године

3.1. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПОЛИТИЧКИХ И ГРАЂАНСКИХ ПРАВА

Одјел за грађанска и политичка права успостављен је у оквиру унутрашње структуре Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине. Одјел прима жалбе и *ex officio* покреће истраге у случајевима када утврди кршење и проблеме у остваривању права проистеклих из Међународног пакта о грађанским и политичким правима⁹,

Дијаграм 10: Преглед запримљених жалби у Одјелу за праћење политичких и грађанских права у 2013. години по канцеларијама

⁹ Одјел за грађанска и политичка права обавља послове унапређења и заштите грађанских и политичких права, информиса надлежне органе и институције и јавност о повредама грађанских и политичких права, отклања препреке за досљедну примјену међународних конвенција које је ратификовала Босна и Херцеговина, учествује у изради нацрта закона и других прописа из области грађанских и политичких права, дјелује превентивно на повреде грађанских и политичких права и отклања их када до тога дође, едукује грађане како да користе механизме за заштиту права, сарађује са институцијама система, невладиним сектором и појединцима с циљем заштите грађанских и политичких права, те подржава активности њиховог медијског промовисања, обавља и друге послове из области промовисања и заштите грађанских и политичких права.

3.1.1. Анализа запримљених жалби

У периоду јануар-децембар 2013. године у Одјелу за праћење грађанских и политичких права запримљено је укупно 1880 жалби. Од тога у Канцеларији Сарајево 758, Канцеларији Бањалука 521, Канцеларији Мостар 143, Канцеларији Брчко Дистрикт БиХ 217, те Канцеларији Ливно 241.

У Одјелу је у 2013. годину укупно било у раду 2902 жалбе, од чега је 1880 примљено током 2013. године, а из претходних година пренесене су 1022 жалбе. У извјештајном периоду омбудсмени су ријешили 2071 жалбу, што је више у односу на број новозапримљених жалби, чиме се повећала ажурност Одјела. Одјел је пренио 831 жалбу у 2014. годину.

На основу статистичких показатеља, видљиво је да се број регистрованих жалби у Одјелу за праћење грађанских и политичких права у 2013. години (1880) повећао за 143, односно 8,23 %, у односу на 2012. годину (1737 жалби).

Омбудсмени указују на константан тренд пораста жалби у области грађанских и политичких права, посебно у односу на судство, управу, полицију, слободу приступа информацијама. Сагледавајући ову област у цјелини може се закључити да су у значајној мјери угрожени принципи владавине права што резултира да се грађани Институцији омбудсмена често обраћају као “задњој инстанци”.

Регистроване жалбе у Одјелу за праћење грађанских и политичких права у 2013. години односе се на: медије и слободу информисања 2, приступ информацијама 228, полицију 138, судове 606, имовинско право 154, јавне исправе 29, управу 484, ратну штету 10, владина и министарска именовања 144, тужилаштва 68 и правобранилаштва 6.

Поређење запримљених жалби по повредама људских права у периоду 2012 – 2013. указује да је порастао број жалби који се односе на управу, владина и министарска именовања, тужилаштво, полицију, приступ информацијама, имовинска права, јавне исправе.

У 2013. години у Одјелу за праћење грађанских и политичких права донесене су укупно

Да се грађанска и политичка права у БиХ крше указује и податак да је највећи број препорука издат баш у овој области - 193 или 57,62% - а да се највећи број односи на слободу приступа информацијама и управу. Само је нешто више од ¼ издатих препорука у овој области реализовано, док је забрињавајуће да у 77 случаја нема одговора надлежног органа.

193 препоруке, од који се 45 односе на слободу приступа информацијама, 10 на рад полиције, 29 на судове, 19 на имовинска права 2 на јавне исправе, 49 на управу, 2 на ратну штету, 31 на владина и министарска именовања, 3 на тужилаштво и 3 на правобранилаштво.

Врста повреде	Број жалби са препоруком
Приступ информацијама	45
Полиција	10
Судови	29
Имовинско правни	19
Јавне исправе	2
Управа	49
Ратне штете	2
Владина и министарска именовања	31
Тужилаштва	3
Правобранилаштва	3
Укупно	193

Табела 6а: Број препорука у жалбама из Одјела за праћење политичких и грађанских права

Од укупног броја донесених препорука у Одјелу за праћење грађанских и политичких права реализоване су 52 препоруке, није реализовано 17 препорука, остварена је сарадња са органом којем је препорука упућена у 47 жалби, док у случају 77 жалби по којима је упућена препорука нема одговора надлежног органа.

Извјештајни период и рад Одјела за праћење грађанских и политичких права Институције омбудсмена у 2013. години и даље примарно карактеришу појаве кршење људских права и основних слобода заштићених чланом 6. став 1. Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода (у даљем тексту: Европска конвенција) те члана 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију, у поступцима пред органима управе и судовима.

Анализа за примљених жалби по областима заштићених права указује на чињеницу да је у Одјелу за праћење грађанских и политичких права и даље присутан тренд раста броја жалби, што указује на потребу предузимања додатних мјера у овој области. Овакво стање узроковано је факторима који већ низ година урушавају систем заштите људских права и основних слобода у Босни и Херцеговини. Штавише, „на терену“, у пракси, присутан је тренд пада заштите људских права и основних слобода.

Неусклађеност домаћег законодавства са стандардима заштите људских права и основних слобода, диспропорција законодавства и стања у пракси, сложена административно-управна структура Босне и Херцеговине, политички фактори (Босна и Херцеговина је постконфликтна, транзицијска држава, континуирано стварање политичких криза политичких партија на власти) економско-социјални фактори (све веће сиромаштво грађана, раст стопе незапослености) у коначном, за посљедицу има одсуство владавине права, што је једна од највећих препрека у остваривању људских права.

Запримање жалби у повећаном обиму у 2013. години у односу на претходне године, посебно после сваког медијског иступа омбудсмена, наводи на закључак да је дошло до пораста свијести грађана у улози и надлежностима Институције омбудсмена у процесу заштите људских права. Истовремено и даље је присутан тренд да се грађани обраћају Институцији омбудсмена у вези са питањима која су, сходно Закону о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине¹⁰, ван надлежности поступања Институције омбудсмена, а што укључује захтјеве да се утиче на меритум судских одлука, пружање бесплатне правне помоћи неким странкама изразом поднесака, заступање пред судовима, и сл. Грађани Босне и Херцеговине обраћају се Институцији омбудсмена са

¹⁰ „Службени гласник БиХ“ бр.19/02, 35/04, 32/06, члан 4. Закона

захтјевима који су изван њеног мандата, са образложењем „да је Институција омбудсмена задња адреса којој се обраћају“.

Треба истаћи добру сарадњу органа власти у Босни и Херцеговини са Институцијом омбудсмена, посебно у неким појединачним предметима у којима је повреда права отклоњена одмах након прелиминарног акта упућеног одговорној страни. У пракси има случајева да кршење људских права буде отклоњено и након телефонског контакта са надлежним органом.

Повреде	Запримљено у 2013.	Запримљено у 2012.
Судови	606	637
Управа	484	381
Имовинско- правни односи	154	150
Приступ информацијама	228	225
Владина и министарска именовања	144	115
Полиција	138	123
Јавне исправе	29	26
Тужилаштва	68	44
Ратне штете	10	11
Правобранилаштва	6	5
Медији и слобода информисања	2	2

Табела 7: Поређење повреда права по годинама зазимања 2013. и 2012, карактеристичних за Одјел за праћење политичких и грађанских права

3.1.2. Правосуђе

У извјештајном периоду кршења људских права и основних слобода заштићених чланом 6. Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода¹¹ у поступцима пред судовима у БиХ у највећем броју случајева карактерише дуготрајност судских поступака, недјелотворно извршење судских одлука, правна несигурност, неуједначеност судске

Судови се и даље појављују као најчешћи кршилац људских права и то због дуготрајности судских поступака, недјелотворног извршења судских одлука, правне несигурности везане за неуједначеност судске праксе и неповјерења грађана у судове.

праксе и неповјерење грађана у судове. И ове године, као и свих ранијих, грађани су најчешће идентификовали судове као потенцијалне кршиоце људских права.

И даље неажурност судова и дуго трајање судских поступака

озбиљно отежава грађанима приступ суду и узрокује бројна кршења права грађана на ефикасну судску заштиту у разумном року, а што је и један од највећих проблема правног система Босне и Херцеговине. Ако странка на судску заштиту мора чекати годинама, то истовремено озбиљно угрожава и ефикасну заштиту било којег угроженог права. Ова

¹¹ „Право на поступак пред судом у разумном времену регулирано је чланом 6. ЕКЉП и неодвојиви је дио права на суђење онако како је дефинисано међународним пактом о грађанским и политичким правима. При рјешавању списка разумни рок рјешавања судских предмета који прописује члан 6. ЕКЉП треба се цијенити од дана подношења тужбе па до правоснажности пресуде и даље до провођења извршног поступка по правомоћној и извршној пресуди, без обзира на то када је спис примљен у рад код првостепеног или другостепеног суда. Да би се осигурало право на правично суђење, како је то предвиђено Пактом, на држави је да своје правосуђе организује на такав начин који ће обезбиједити особама, које се налазе под јурисдикцијом те земље, без обзира на њихову финансијску ситуацију или ниво образовања, предвидиве резултате суђења (укључујући ту и вријеме потребно за доношење одлуке) и ефикасне правне лијекове.“

чињеница често деморалише странке и ствара погодност за неодговорно понашање кршилаца права јер у значајној мјери смањује ризик од одговорности.

Неефикасност примјене законских и подзаконских прописа побуђује осјећаја немоћи грађана пред правним системом и губитак вјере у правну државу. Посебно забрињава нееефикасност судова која је узрокована низом фактора као што су неадекватна стручна и кадровска попуњеност, велики број наслијеђених жалби из ранијег периода, у неким

Тромост и нееефикасност судског система у значајној мјери погодује кршиоцима права и доприноси њиховој комоцији у предузимању друштвено неприхватљивих радњи те умањује ефикасност утврђивања њихове одговорности.

случајевима недовољна стручност судија, а честа су и одсуства одређеног броја носилаца правосудних функција по основу боловања, која се у правилу дешавају у вријеме заказаних расправа, због чега грађани трпе.

Према статистичким показатељима, у Одјелу за праћење грађанских и политичких права Институције омбудсмена у 2013. години укупно је регистровано 606 жалби које се односе на рад судова и судске администрације, што је за 31 или 4,87% жалби мање у односу на 2012. годину, када је регистровано 637 жалби.

Највећи број жалби на рад судова у вези је са кршењем стандарда дужине трајања судских поступака заштићених чланом 6. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, те жалби због кршења процесних закона у вези са вођењем судских поступака. Иако је успостављен ЦМС (*Central Management System*), којим је обезбијеђено јединство вођења свих предмета у правосудном систему а што омогућава хронолошко процесуирање предмета, и даље из непосредног обраћања грађана и жалбених навода произлази да грађани имају висок степен неповјерења према судовима, због чега избегавају остваривање својих права у судском поступку, чак и у случајевима када су судови једини надлежни за рјешавање тих права.

Институција омбудсмена и у овом извјештајном периоду реаговала је у случају недоношења судских одлука и неизвршења судских одлука. У предметима пред судовима није ријетка појава да судови у другом степену “у правилу” враћају предмете на поновљени поступак првостепеним судовима. У таквим случајевима поступци трају низ година, што у сваком смислу исцрпљује подносиоца тужбе, и у коначном се крше одредбе члана 6. Европске конвенције.

Осим тога, када грађанин након дуготрајног судског поступка дође у посјед правоснажне судске одлуке, у највећем броју случајева тужена страна (физичко или правно лице) није спремна да у остављеном року добровољно изврши обавезу која јој је наложена одлуком. У таквој ситуацији тужиоци су принуђени да своја права остварују поновним обраћањем

Посебан проблем и даље представља нееефикасност извршења судских одлука.

суду са захтјевом за извршење у складу с одредбама закона о извршном поступку. На тај начин поново се отвара дуготрајна процедура извршења са неизвјесним исходом, иако је у предметима извршења “суд дужан хитно поступати.”

И даље Институција омбудсмена заприма жалбе у вези са извршењем правоснажних пресуда из средстава буџета владиних тијела, при чему је све присутнија пракса да се потраживања грађана, а сходно судским одлукама, не извршавају него се евидентирају као јавни дуг. Током истражног поступка у конкретним случајевима одговор органа био је

“да средства нису планирана у буџету, да се исплата врши хронолошки, да ће дуг тражиоцу извршења бити плаћен у хартијама од вриједности, да нема довољно средстава за ту намјену и др.”. Узрок томе су неадекватна законска рјешења која и даље егзистирају у пракси, а чиме се грубо крши право на имовину гарантовано Протоколом број 1 уз Европску конвенцију.

Када говоримо о правосуђу, у прошлој години омбудсмени су имали и жалбу због нерегуларности конкурса за избор судија Општинског суда у Сарајеву.¹² Жалитељки није пружена могућност улагања жалбе на одлуку о именовању судија, јер таква могућност није предвиђена Законом о ВСТС-у и Пословником о раду ВСТС-а. Стога су омбудсмени, с циљем вођења транспарентног и рационалног процеса избора судија и тужилаца, упутили препоруку¹³ Министарству правде БиХ да усклади одредбе Закона о високом, судском и тужилачком савјету БиХ и Пословника о раду Високог судског и тужилачког савјета БиХ с одредбама Европске конвенције. Из одговора Министарства правде БиХ произлази¹⁴ да је формирана Радна група за израду Нацрта закона о измјенама и допунама Закона о ВСТС-у и да ће уочена мањкавост на коју је указала и препорука омбудсмена бити узета у обзир приликом измјене закона.

У овом извјештајном периоду Институција омбудсмена пратила је функционисање правосудног система.¹⁵ Функционисања правосудног система у највећем броју случајева праћено је у поступцима уређеним Законом о парничном поступку (право на рад, на имовину, права дјетета, прекршајни поступак и др.). У Институцији омбудсмена за примљен је одређени број жалби грађана у којима се отвара питање пристрасности поступајућег судије у вези с тим кршењем процесних одредаба током поступка.

Наводи жалби у појединачним предметима праћења односе се на кршење одредаба ентитетских закона о парничном поступку на штету једне од странака у поступку, пристрасност судија на начин давања повлашћеног положаја туженом или тужиоцу у поступку изношења доказа, омаловажавања дигнитета тужиоца или туженог на штету једне или друге стране, одуговлачења поступка. На територији Босне и Херцеговине у оквиру реформе правосуђа у области грађанског судовања донесени су Закон о парничном поступку Босне и Херцеговине¹⁶, Закон о парничном поступку Федерације Босне и Херцеговине¹⁷ и Закон о парничном поступку Републике Српске¹⁸. Закони о парничном поступку БиХ, Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске су прописи којима се на простору Босне и Херцеговине и ентитета одређују правила поступака на основу којих судови расправљају и одлучују у грађанско-правним споровима. Циљ доношења ових закона првенствено је био да се у парничном поступку додатно повећа ефикасност суђења, те да се избјегне непотребно одуговлачење поступка. Пракса праћења суђења од овлашћених особа Институције омбудсмена, између осталог, треба да допринесе јавности суђења и мотивације правосуђа да ради у складу с међународним стандардима професионалног и непристрасног правосуђа, а што истовремено доприноси и откривању његових слабих тачака и могућности за

¹² Ж-СА-05-384/13

¹³ П-157/13

¹⁴ акт број: 05-07-14-8396/13 од 20.09.2013.године

¹⁵ Спис број: Ж-СА-05-1171/11, Ж-СА-01-190/12, Ж-СА-05-1392/12, Ж-СА-04-407/13, Ж-СА-06-1286/12, Ж-СА-01-412/12, Ж-СА-05-1382/12

¹⁶ „Службени гласник БиХ“, бр. 36/04, 87/07

¹⁷ „Службени гласник БиХ“, бр. 53/03, 73/05, 19/06

¹⁸ „Службени гласник БиХ“, бр. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07

потенцијално унапређење закона или пракси. Институција омбудсмена, посредством овлашћеног особља, вршила је мониторинг у појединачним предметима.

На основу анализе заprimљених жалби у Институцији омбудсмена, праћењем суђења у појединачним предметима, те на основу извјештаја домаћих и страних невладиних организација у вези са функционисањем правосудног система у Босни и Херцеговини, са сигурношћу се може закључити да реформа правосудног система није дала жељене резултате, а што је индикатор потребе за даљим наставком реформисања овог сегмента власти.

Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине упутили су законодавним органима на нивоу ентитета и Брчко Дистрикта иницијативу за доношење закона о измјенама и допунама закона о прекршајима.

Дана 24.04.2013. године Народна скупштина Републике Српске доставила је изјашњење да је Програмом рада Народне скупштине предвиђено разматрање новог Закона о прекршајима Републике Српске (за период јули - септембар).

Скупштина Брчко Дистрикта БиХ доставила је изјашњење да надлежна Правосудна комисија Брчко Дистрикта БиХ није разматрала Иницијативу за доношење Закона о измјенама и допунама Закона о прекршајима.

Парламент Федерације Босне и Херцеговине, Представнички дом Парламента ФБиХ, дана 19.12.2013. године доставио је одговор у којем се наводи да је Одбор за правду и општу управу прихватио Иницијативу и сматра је оправданом. У парламентарној процедуре већ се налази Приједлог закона о прекршајима, на који ће се дјеловати и амандмански. Уколико амандман који се тиче Иницијативе не буде прихваћен, Одбор ће је поново разматрати.

Имајући у виду наведено, закључак омбудсмена је да је Иницијатива прихваћена, односно да ће бити разматрана у оквиру процедуре доношења новог закона о прекршајима на ентитетском нивоу. Такође, Иницијатива није наишла на подршку надлежних у Брчко Дистрикту.

Босна и Херцеговине има и материјалне и процесне законе који су у великој мјери усклађени са европским стандардима. Међутим, постоји диспропорција између законодавства и оног што се ради у пракси. Да би се дала цјеловита оцјена степена кршења људских права и основних слобода у сегменту рада и функционисања правосудног система, неопходно је урадити детаљну анализу свих релевантних субјеката који у опису своје надлежности имају активну улогу у организовању и функционисању правосудног система. Узимајући у обзир континуитет жалби заprimљених у Институцији омбудсмена на рад правосуђа, омбудсмени Босне и Херцеговине истичу неопходност предузимања ургентних мјера судова у Босни и Херцеговини с циљем отклањања негативних појава кршења члана 6. Европске конвенције. У противном, и даље ће бити присутна одбојност према правосуђу сваког ко је дошао у прилику да своје право мора остваривати код ове основне државне институције јер "највећа је неправда када правда касни".

Институцији омбудсмена и даље се обраћају грађани незадовољни радом опуномоћених адвоката у смислу да не остварују задовољавајући контакт са адвокатима, због чега нису у току са радњама које се предузимају у њиховим предметима. Адвокати их довољно не обавјештавају о радњама у поступку, не залажу се довољно, "бахато се понашају и скупо наплаћују". Ове жалбе достављају се у оквиру жалби на рад судова у поступку заступања,

парничења пред судовима. Институција омбудсмена наведене предмете не узима у рад јер они нису у њеној надлежности, као и због принципа слободног диспонирања правом на одбрану, односно просљеђује их надлежним адвокатским коморама на поступање уз обавезно достављање обавјештења подносиоцу жалбе. Грађани наводе у својим жалбама и незадовољство радом адвокатских комора, односно непоступањем или поступњем по притужбама грађана на начин којим се “само задовољава форма”. Забиљежено је више обраћања у којима странке наводе да адвокатске коморе не спроводе дисциплинске поступке по пријавама странака.¹⁹

Институција омбудсмена запримила је жалбе на рад судских вјештака.²⁰ Наводи жалбе били су у вези са суштином налаза вјештака, пристрасности и “пријатељских” веза вјештака са супротном страном. Током вршења мониторинга у једном предмету, овлашћени представник Институције омбудсмена указао је поступајућем судији на жалбене наводе у вези са радом и поступањем вјештака.

3.1.3. Управа

Обавеза јавне управе у извршавању њених обавеза према грађанима подразумева да се што више приближи грађанима, да гарантује побољшање квалитета рада и то тако што ће водити рачуна да одлуке које утичу на права или интересе појединаца буду засноване на закону, да садржај таквих одлука буде у складу са законом, да у свом раду поштују принцип једнаког третмана, да избјегавају дискриминацију засновану на националности, полу, етничком поријеклу, религији, хендикепираности и слично, да се према грађанима понашају услужно, коректно и приступачно, да се одлуке по захтјеву или жалби доносе у разумном року, без одгађа, са образложењем и правном основом, да одлуке које могу негативно утицати на права или интересе грађана обавезно садрже упуте о правним лијевковима.

Степен кршења људских права појединаца, који се у највећем броју случајева обраћају разним службама и органима управе организованим на различитим нивоима, ради остваривања разних права из свих области живота, умногоме зависи и од одговора на питање да ли се понашање јавне управе (администрације) може оцијенити ваљаним.

Чињеница да је сваки грађанин од момента рођења до момента смрти у обавези да се обраћа органима управе у значајној мјери указује на озбиљност стања људских права у области управе. Поступања органа управе у значајној мјери указују да не постоји свијест да су органи управе прије свега сервис грађана.

Посебно су забрињавајућа стања у службама просторног уређења и урбанизма, имовинско-правним службама, док се грађани рјеђе обраћају због проблема у матичним канцеларијама.

У 2013. години Институција омбудсмена запримила је 484 жалбе које се односе на рад јавне управе, што је за 103 жалбе или 27,03% више у односу на 2012. годину.

Поступајући по жалбама грађана, Институција омбудсмена је у 2013. години издала 49 препорука у вези са радом јавне управе.

Анализа жалби запримљених у Институцији омбудсмена у којима као кршиоце права грађани означавају администрацију указује да се они осјећају неједнаки пред законом, да

¹⁹ Ж-БЛ-05-366/11

²⁰ Ж-СА-05-1171/11

не могу да остваре правичну расправу у разумном року, да због спорости администрације отежано остварују право на имовину, дом, једнак приступ јавним службама, право на рад и друга права. У конкретним случајевима, у поступцима истраге који се спроводе на основу жалби или *ex officio*, Институција заприма одговоре, изјашњења, углавном у благовременом року. Међутим, та сарадња се често своди на пуку форму поштовања процедура прописаних Законом о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине и Правилима поступка Институције омбудсмена за људска права БиХ, што ни на који начин не доприноси ефикасној заштити људских права и основних слобода, нити генерално доприноси отклањању повреде.

3.1.4. Полиција

Потреба за сигурношћу једна је од примарних људских потреба која се угрожава разним облицима девијантног дјеловања. Полиција је највидљивији дио структуре власти која је одговорна за јавну безбједност. Једна од основних дужности полиције је заштита живота, те личне сигурности и имовине грађана. Полиција представља сервис који треба да служи интересима и потребама грађана на првом мјесту у контексту њихове безбједности али и да осигурава јавни ред и мир. Полиција грађанима пружа заштиту њихових основних уставних права и слобода и заштиту других уставом заштићених вриједности.

Институција омбудсмена је у овом извјештајном периоду запримила одређени број жалби на рад полиције. Жалбе упућене полицији могу се класификовати у више група, и то: жалбе грађана према чијим наводима полиција својим дјеловањем или пропуштањем да поступи у складу са законом повређује права грађана, жалбе које подносе запосленици полицијских снага због кршења њихових права из радног односа као што су права на накнаде по основу радног односа, питање чиновања, напредовања у служби, жалбе везано за заснивање радног односа у полицији, евентуалне повреде конкурсних процедура, те жалбе у вези са радом унутрашње контроле. У својим жалбама, осим наведеног, грађани су истицали неефикасност полиција ФБиХ и РС, злоупотребу положаја, прекорачење датих овлашћења, прекомјерну употребу силе.

У извјештајном периоду Институција омбудсмена је запримила 138 жалби на рад полиције, што је у односу на 2012. годину (укупно 123 жалбе) за 12,20% или 15 жалби више.

Спроведене истраге по жалбама грађана у појединачним предметима показале су да је било кршења људских права и основних слобода од стране полиције, због чега су омбудсмени БиХ донијели препоруке у 10 таквих случајева, и то: П-27/13, П-53/13, П-194/13, П-212/13, П-317/13, П-28/13, П-55/13, П-210/13, П-225/13, П-328/13.

Улога и значај полиције третирана је, између осталог, у оквирима примјене Закона о заштити од насиља у породици²¹. Институција омбудсмена запримала је жалбе у вези са повредама наведеног закона у којима као одговорна страна означена полиција. Илустрације ради, у предмету број Ж-БР-05-23/13 омбудсмени БиХ донијели су препоруку²². Предмет жалбе је пријава насиља у породици. Одговорном страном означено је Министарство унутрашњих послова Тузланског кантона, Полицијска управа Тузла. Током истражног поступка омбудсмени БиХ утврдили су да је жалба основана.

²¹ „Службене новине Федерације БиХ“, број: 22/05 и 51/06

²² П-55/13

Подноситељка жалбе је указала на изостанак адекватних мјера њене заштите од одговорне стране по њеним пријавама насиља. Важно је истаћи да су омбудсмени БиХ већ раније имали прилику да по службеној дужности изврше истрагу о насиљу у породици које је на крају резултирало убиством жртве насиља, поступајући у предмету Ж-СА-05-1386/10²³. Том приликом омбудсмени БиХ су заузели мишљење да је тај догађај потврдио забрињавајућу чињеницу да велика већина жена жртава насиља нема повјерење у институције система због немогућности остваривања физичке заштите и надзора од стране полиције као и због неосјетљивог приступа социјалног радника, спорости судова у процесуирању и рјешавању случајева, те посебно благих казни које судови изричу. Нема системског приступа у спречавању и превенцији учесталих и континуираних пријетњи и застрашивања од починилаца насиља, што увијек резултира акумулирањем страха код жена жртава насиља, које због тога не пријављују случајеве насиља. У конкретном случају забрињавајућа је чињеница што полиција није још раније, по службеној дужности, поднијела Захтјев за изрицање заштитних мјера жртава насиља, и што је подносиатељка жалбе тражила заштиту од надлежних органа, али да то осим издавања прекршајног налога против насилника није резултирало благовременом заштитом. Препорука омбудсмена БиХерцеговине у конкретном случају је испоштована.

Институција омбудсмена запримала је жалбе у вези са повредом радно-правног статуса запосленика у полицији. Илустрације ради, наводимо предмет број Ж-МО-05-22/13. Подносилац жалбе затражио је интервенцију Институције омбудсмена ради успјешног рјешавања проблема угрожавања радно-правног статуса од послодавца МУП-а ХНК. Након више интервенција Институције омбудсмена, конкретан случај је окончан тако што је подносилац жалбе позван на посао. Том приликом је од послодавца добио квалитативну понуду у вези са распоређивањем на ново радно мјесто, а на коју није истакао примједбу.

Извјештајни период за 2013. годину показује да механизам унутрашње контроле није дао жељене резултате, односно показао се неефикасним. Грађани често, ради заштите својих права, у случајевима када постоји сумња да су та права нарушена од полицијских снага, настоје да искористе доступне механизме и најчешће се обраћају Јединици за професионалне стандарде и Одбору унутрашње контроле. Досадашња искуства омбудсмена БиХ показала су да је Одбор унутрашње контроле неефикасан и да је он чисто формално успостављено тијело. Ова запажања омбудсмени БиХ посебно су апострофирани у Годишњем извјештају за 2012. годину.²⁴ У предмету број Ж-СА-05-883/13 подносилац жалбе Х.С. поднио је жалбу због прекомјерне употребе силе. Прва полицијска управа МУП-а Кантона Сарајево означена је као одговорна страна. Током истражног поступка Институција омбудсмена обавијештена је актом да је подносиоцу жалбе обезбијеђена заштита на начин да је предмет достављен на надлежно поступање Јединици за професионалне стандарде МУП-а Кантона Сарајево. Дана 22.11.2013.године Јединица за професионалне стандарде доставила је акт број: 02/Пк-2-1-93/13 у којем је истакнуто да је на редовној сједници, одржаној 22.11.2013.године, упозната Канцеларија за притужбе јавности у МУП-у Кантона Сарајево, уз чију ће усмену сагласност полицијски службеници Одјељења унутрашње контроле спровести унутрашњу истрагу. Дана 14. 02. 2014. године Институција омбудсмена запримила је изјашњење Јединице за професионалне стандарде Управе полиције МУП-а Кантона Сарајево, акт број: 02/ПК-2-1-93/13 од 11.02.2014.године у којем се наводи "...да је поводом жалбе странака на

²³ П-335/10

²⁴ Годишњи извјештај за 2012. годину, страна 27. пасус први

поступак и понашање полицијских службеника Прве ПУ спроведена унутрашња истрага, која је у складу са чланом 35. Правилника о раду Јединице за професионалне стандарде и уз сагласност Канцеларије за притужбе јавности у Министарству унутрашњих послова Кантона Сарајево закључена оцјеном "без довољно доказа". У предмету број Ж-СА-05-1188/13 Институција омбудсмена је по службеној дужности отворила истрагу у вези с прекомјерном употребом силе полицијских службеника ПУ Живинице. У фази истраге утврђено је да је Кантонално тужилаштво Тузланског кантона подигло оптужницу против једног полицијског службеника ПУ Живинице због кривичног дјела злостављања у обављању службе у стицају са кривичним дјелом тешка тјелесна повреда, док је против двојице службеника у току истрага због постојања основане сумње да су починили кривично дјело злостављања у обављању службе у стицају са дјелом проузроковања смрти из нехата. Предмет је у фази праћења. Одјељење за унутрашње истраге Јединице за професионалне стандарде Управе полиције МУП-а ТК-а спровело је истрагу у вези с наведеним догађајима те утврдило да је у једном случају почињена тежа повреда службене дужности, због чега је дисциплинском тужиоцу достављена иницијатива за покретање дисциплинског поступка, док је друга истрага окончана оцјеном "без довољно доказа".

Сарадња полиције са Институцијом омбудсмена, према мишљењу омбудсмена, може се оцијенити коректном. Полиција углавном поступа по захтјевима Институције омбудсмена. У појединим случајевима потребно је ургирати на поступању полиције у предмету жалбе.

У појединачним предметима истичемо и случајеве у којима је полиција адекватно предузимала мјере из своје надлежности. Тако је у предмету Ж-СА-05-522/13 подносиоца жалбе, дана 28. 04. 2013. године, Полицијској станици Центар Сарајево изјавила жалбу на поступак службеника полиције И.И. приликом контроле у саобраћају, када је наведени службеник полиције насилнички кренуо према њој, тражећи личну карту, те пријетећи да ће је лишити слободе. Након спроведеног истражног поступка, достављено је изјашњење МУП-а КС у којем се наводи да је након разматрања предметне жалбе, Канцеларија на редовној сједници, одржаној 09.05.2013. године, донијела закључак да се по наводима жалбе спроведе унутрашња истрага. Дана 22.07.2013. године подносиоца жалбе је телефоном обавијестила Институција омбудсмена да је у вези са наведеним заказано рочиште у Општинском суду у Сарајеву за 28.08.2013. године, с почетком у 12.00 часова. У предмету Ж-БЛ-05-706/13 подносилац жалбе обратио се Институцији омбудсмена ради заштите његове мајке која је вербално извријеђана и физички нападнута, а стара је и немоћна. Након акта Институције омбудсмена упућеног полицији, подносилац жалбе је изразио задовољство јер је предузето све из надлежности полиције ради заштите његове мајке, испитане су чињенице на околности пријаве и о наведеном догађају је обавијештен надлежни тужилац. У предмету Ж-БЛ-05-321/13 подносилац жалбе Д.М. обратио се Институцији омбудсмена због проблема са комшијама који његову породицу малтретирају, пуштају псе на комшије у улици итд. Након акта Институције омбудсмена, ЦЈБ Бањалука је обавијестила да је поступљено по свим пријавама подносиоца жалбе те да је против наведених комшија поднесен захтјев за покретање прекршајног поступка.

Институција омбудсмена запримала је и жалбе грађана у којима су представници полицијских структура, у складу са својим надлежностима, предузимали активности с којим грађани нису били задовољни. Након провјере навода жалби грађана, у највећем броју случајева омбудсмени БиХ доносили су одлуке о затварању предмета због

неприхватљивости жалбе или због незаинтересованости подносиоца/подносиоце²⁵ за даљи рад на предмету жалбе пред Институцијом омбудсмена.

Улога и функција полиције може се дефинисати с више аспеката - управна, кривична, прекршајна и нормативна. У контакту са представницима полицијских снага често је истицан проблем неефикасности рада и поступања надлежних тужилаштава и судова. Наиме, представници полицијских снага имају законом прописане надлежности. Представници полиције указивали су на спорост у раду надлежних тужилаштава и судова по поднесеним службеним извјештајима о почињеним кривичним дјелима, те спорови у раду и вођењу прекршајних поступака. Због тога грађани често траже од полиције да врши притисак на тужилаштво и судове у рјешавању кривичних дјела, откривању дјела и починилаца те вођењу кривичног и прекршајног поступка, а што је ван надлежности полиције.

3.1.5. Имовинско-правни односи

Европска конвенција са својим протоколима гарантује право на имовину, као једно од основних и неприкосновених људских права.²⁶

У извјештајном периоду Институција омбудсмена запричала је двије врсте жалби које се односе на повреде имовинских права, и то права на имовину у контексту реализације Анекса VII те права везано за власничко-правне односе, стварна права, експропријацију, хартије од вриједности, насљеђивање, права *in personam* из домена социјалне политике (пензије), узурпацију, имовину јединице локалне самоуправе.

У 2013. години запримљене су 154 жалбе у вези са имовинско-правним односима у којима су омбудсмени БиХ донијели 19 препорука.

Анекс VII – Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини

Уставом Босне и Херцеговине као и уставима ентитета свим избјеглим и расељеним особама зајамчено је право на слободан повратак у своје пријератне домове. У свом досадашњем раду као и свим ранијим извјештајима Институција омбудсмена је велику пажњу посветила остваривању права на повратак и одрживи повратак. Институција омбудсмена и даље заприма жалбе које су у вези са Анексом VII из разлога што стране потписнице ни након протеклог временског нису на својим територијама у пуном капацитету, “обезбиједиле политичке, економске и социјалне услове који ће доринијети добровољном повратку и складној реинтеграцији избјеглица и расељених особа”.

Посебно је забрињавајуће питање повратка старијих и изнемоглих који се и данас налазе у колективним центрима или су збринути на други начин. Њихови пријератни домови нису обновљени, а они због своје старости и изнемоглости губе наду да ће остварити

²⁵ Ж-СА-05-75/13, Ж-БЛ-05-346/13, Ж-БР-05-64/13, Ж-СА-05-111/13

²⁶ Право на имовину члан 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију

1. „Свако физичко или правно лице има право на мирно и несметано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.“

2. „Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу са општим интересима или да би осигурала наплату пореза или других доприноса или казни.“

повратак. Нажалост, евидентирани су случајеви²⁷ да подносилац жалбе није доживио обнову свог дома. Омбудсмени су упутили препоруку²⁸ Министарству за људска права и избјеглице БиХ да спориоритетно предузму активности с циљем обнове домова и реализације повратка ове категорије становништва.

Омбудсмени БиХ и даље раде на предметима жалби грађана²⁹ због непоступања Комисије за имовинске захтјеве избјеглих и расељених особа Босне и Херцеговине у вези са поступком преиспитивања одлука Комисије за имовинске захтјеве расељених особа и избјеглица БиХ.

Анекс VII, уз Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини, мора да буде један од приоритета. С тим у вези је рад и функционисање Комисије за имовинске захтјеве избјеглих и расељених особа све до момента доношења коначне одлуке у вези са поднесеним захтјевима. Комисија за имовинске захтјеве расељених особа и избјеглица на нивоу Босне и Херцеговине³⁰ већ три пуне године не функционише, услед чега се свакодневно крше људска права и основне слободе. Због тога грађани Босне и Херцеговине трпе штету и приморани су да подносе тужбе Суду БиХ.³¹

Суд БиХ обавјештава подносиоце тужби да судски поступци трају ван разумног рока из разлога што нема пасивно легитимисану странку (тужена Комисија). Институција омбудсмена је отворила истраге у вези са запримљеним жалбама. Одговори надлежних (Министарство правде БиХ и Министарство за људска права и избјеглице БиХ) гласе “да је Комисија у фази формирања”. Задња активност Институције омбудсмена у конкретном случају резултирала је потпуном инертношћу надлежних институција. Министарство правде БиХ доставило је одговор из којег произлази да су “ненадлежни у конкретној проблематици”. Министарство за људска права и избјеглице БиХ до дана израде Годишњег извјештаја није доставило изјашњење. Омбудсмени БиХ изражавају озбиљну забринутост због неорганизованости државе, великог броја предмета који су “на чекању” због неустављања Комисије, а посебно због тога што Анекс VII, с обзиром на његове циљеве и задатке, подразумијева обавезу надлежних државних органа за успостављање система и процедуре који би задовољили хитност рјешавања свих предмета који се тичу поврата имовине и људи. Хитно поступање при поврату имовине, без обзира што сами поступци позитивно-правним прописима нису дефинисани као такви, могу се посматрати

²⁷ Ж-СА-05-1283/13

²⁸ П-392/13

²⁹ Жалба број: Ж-СА-02-541/09, Ж-СА-05-608/11, Ж-СА-05-1256/11,

³⁰ Комисија за имовинске захтјеве избјеглих и расељених особа БиХ (ЦРПЦ); Споразумом између Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске о преносу надлежности и наставку финансирања и рада ЦРПЦ-а („Сл. гласник БиХ“, број: 32/04), регулисано је питање поступка преноса надлежности Комисије на институције БиХ. ЦРПЦ је престао да ради 31.12.2003. године, а овим споразумом је предвиђено да ће се након овог датума финансирање рада Комисије вршити из буџета БиХ. Комисија се након овог датума састоји од седам чланова, а стручну и административну помоћ пружа јој Одјел за подршку рада Комисије. Са 31.12.2003. године Комисија је престала да прима нове захтјеве и доноси одлуке које се тичу потврђивања имовинских права. Донесене одлуке ЦРПЦ-а које нису уручене до 30. новембра 2003. године достављене су Архиву БиХ до 31.12.2003. године. На основу посебно закљученог споразума између Комисије и Архива БиХ, Архив БиХ ће на захтјев странке уручивати одлуке Комисије које до тада нису уручене подносиоцима захтјева. Надаље, Законом о преносу и рјешавању неријешених захтјева за враћање у посјед стана на којем постоји станарско право и захтјева за враћање у посјед некретнина у власништву који су поднесени Комисији (објављено у 2004. години, у службеним новинама Федерације БиХ и Републике Српске), регулисано је да неријешене захтјеве Комисија преноси ошћинској односно градској служби за управу надлежној за стамбене послове. Ови захтјеви се рјешавају упоредо са захтјевима поднесеним надлежној служби у складу са Законом о престанку примјене Закона о напуштеним становима и Закона о престанку примјене Закона о напуштеној имовини у својини грађана. По пријему ових захтјева надлежни органи их рјешавају по хронолошком реду по којем су запримљени од Комисије.

³¹ Тужба код Суда БиХ, број: У-216/08, У-90/08

Проблем у остваривању права повратника у свим сферама живота захтијева свеобухватну анализу ефеката примјене Анекса VII Дејтонског споразума.

као такве околности, на које је указивао и Уставни суд БиХ (У 22/00 од 22. и 23. јуна 2001. године).

Упркос поврату стамбених јединица пријератним власницима и значајним средствима за реконструкцију уништених стамбених јединица, многе избјеглице и интерно расељене особе још увијек се нису у пуном капацитету вратиле у своја пријератна мјеста пребивалишта или су их након повратка поново напустили. Разлог оваквог стања је неусклађеност ентитетског законодавства на начин да повратак не прати права стечена у мјесту, територији на којој је повратник пребивао у периоду избјеглиштва, расељености. Одсуство нормативно-правног оквира у сфери осигурања уживања права на здравствену и социјалну заштиту, права на образовање, на начин да су та права преносива из једног ентитета у други, има за посљедицу умањивање постигнутих резултата одрживог повратка. Омбудсмени Босне и Херцеговине у својим годишњим извјештајима за 2010, 2011. и 2012. годину указали су на ову негативну појаву. Мађутим, стање повратничке популације у сегменту остваривања права на здравствену и социјалну заштиту, права на образовање у мјесту повратка није се значајније побољшало. Због тога су повратници принуђени да, посебно због тешке економско-социјалне ситуације, одустану од повратка како би задржали остварена права. Оваква појава нарочито је заступљена код повратничке популације у руралним (сеоским) подручјима.

Предмете имовинско-правне природе који су били и/или су разматрани у Институцији омбудсмена карактерише кршење стандарда члана 6. Европске конвенције а у вези са чланом 1. Протокола број 1 уз Конвенцију. У конкретним случајевима жалбени наводи грађана односили су се на: непримјерену дужину поступка, при чему се у појединим случајевима и по више година не доносе одлуке органа управе и судова; непримјерене захтјеве за достављање додатне документације, због чега се грађани излажу беспотребном трошку; кршење процесних и материјалних закона; пристрасност у доношењу одлука; неодговорно понашање поступајућег службеника у предмету; незаказивање рочишта; избјегавање рјешавања предмета у меритуму и на основу стања у спису; кршење одредаба о праву на правни лијек, неефикасне реакције инспекцијских служби; непоступање по представкама грађана и др. Примјери оваквог поступања нарочито су видљиви у предметима из области стамбене политике, премјера и катастра некретнина, изградње некретнина, легализације, бесправне градње, надоградње, остваривања права служности, права приступа јавном путу, узурпације власништва.

Велики број жалби који се односе на кршење имовинских права у смислу издавања/неиздавања захтјева за легализацију, надоградњу, бесправна градња и рушење налази се у поткатегорији управе (одуговлачење поступка).

3.1.6. Слобода приступа информацијама

Слобода приступа информацијама је услов без којег не функционишу демократски процеси и представља уставну категорију која се појављује као самостално право, односно као саставни дио права на слободно изражавање утврђено чланом 10. Европске конвенције. Ово право је основно демократско право грађана и веома важно средство у обезбјеђивању владавине права и доброг управљања. Приступ информацијама омогућава грађанима контролу својих изабраних представника и штити од злоупотребе, али такође

омогућава партиципацију грађана у одређивању приоритета власти и веже се за концепт добре владе, што подразумева отворену владу која функционише на принципима ефикасности, транспарентности и законитости. С циљем осигурања остваривања концепта добре владе, владине институције су обавезне да обезбиједе јавност свог рада на начин да благовремено и опширно информишу јавност о својим активностима, одговоре на потребе грађана, осигурају приступачност и транспарентност. Право на приступ информацијама укључује приступ корисника информацијама, односно доступност информација, те право на даље ширење доступних информација. Оно што посебно треба истаћи јесте да право на приступ информацијама није “против” власти, већ за “грађане” и за “власт”. Слобода приступа информацијама је као таква прописана у бројним међународним документима, укључујући: Универзалну декларацију о људским правима Уједињених нација (члан 19); Пакт о грађанским и политичким правима Уједињених нација (члан 19); Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (члан 10); Препоруке Савјета Европе; Архушку конвенцију и др.

Босна и Херцеговина, као демократска земља која тежи ка чланству у Европској унији и НАТО-у, прва је држава у региону која је 2000. године добила Закон о слободи приступа информацијама (ЗОСПИ), прво на државном нивоу, а затим 2001. године и на ентитетском.³² Према наведеним законима, Институција омбудсмена ће обављати своје функције у складу са својим мандатом и одговорностима, како је то утврђено чланом II став 1. Устава БиХ и Анексом 6 Општег оквирног споразума за миру БиХ, као и у складу са свим касније донесеним прописима којима се регулише њена надлежност и одговорности. С циљем примјене своје надлежности утврђене ЗОСПИ-јем, Институција омбудсмена је успоставила механизам праћења стања у овој области тако да прати извршење обавеза јавног органа утврђене ЗОСПИ-јем, те поступа по жалбама које јој упућују странке.

Јавни органи још увијек не извршавају у потпуности своје обавезе утврђене ЗОСПИ-јем, тако да од 61 јавног органа на државном нивоу, 27 органа редовно доставља статистичке извјештаје омбудсменима, од 72 институције само су три институције именовале службеника за информисање и доставиле водич и индекс регистар информација.

У вези са извршењем обавеза из чл. 19 и 20. ЗОСПИ-ја, подаци којима Институција располаже указују да од 61 јавног органа на државном нивоу (види Анекс на крају извјештаја) 27 органа редовно доставља статистичке извјештаје, да су од 72 институције само три институције именовале службеника за информисање и доставиле водич

и индекс регистар информација.

Када говоримо о ентитетском нивоу, у Федерацији Босне и Херцеговине у 2011. години је усвојен Закон о измјенама Закона о слободи приступа информацијама³³ с циљем усклађивања са Законом о слободи приступа информацијама БиХ, посебно у смислу измјене надлежности Федералне институције омбудсмена с обзиром на престанак рада ове институције. Овом интервенцијом у законодавству ФБиХ створене су претпоставке да јавни органи на нивоу ФБиХ, у складу са постојећим измјенама закона, доставе ажуриране податке о службенику за информисање, водичу и индекс регистру Институцији омбудсмена. Ову обавезу да сада је испунило 17 јавних органа у ФБиХ, док у РС-у

³² Закон о слободи приступа информацијама БиХ, "Сл. гласник БиХ", број: 28/2000; Закон о измјенама Закона о слободи приступа информацијама БиХ, "Сл. гласник БиХ", бр. 45/2006, 102/2009, 62/2011, 100/13; Закон о слободи приступа информацијама ФБиХ, "Сл. новине ФБиХ", број: 32/2001, Закон о измјенама Закона о слободи приступа информацијама ФБиХ, "Сл. новине ФБиХ", број: 48/11, Закон о слободи приступа информацијама РС, "Сл. гласник РС", број: 20/2001

³³ "Сл. новине ФБиХ", број : 48/11

процедура усклађивања ЗОСПИ-ја није извршена и Институцији омбудсмена БиХ ове податке доставило је девет јавних органа³⁴ са подручја РС-а.

Омбудсмени изражавају забринутост чињеницом да обавезе из ЗОСПИ-ја не извршавају и сва јавна тијела која обављају јавну функцију, као и правна лица која су у власништву или које контролише јавни орган, као што су: болнице, школе, јавна предузећа, универзитети, домови здравља, јавни сервиси, центри за социјални рад итд.

У складу са чланом 20. ЗОСПИ-ја, јавни органи су обавезни да достављају статистичке податке по тромјесечном приказу, који треба да садржава податак о броју примљених захтјева, о врсти тражених информација, утврђене изузетке, те одлуке које су донесене током поступка и коначне одлуке.

Међутим, јавни органи статистичке податке не достављају редовно, нити у форми како то

Јавни органи не само да не достављају статистичке информације о захтјевима везаним за приступ информацијама већ пракса указује да често и не воде засебне евиденције о овим захтјевима, него су они регистровани у општем пријемном протоколу јавног органа

прописује ЗОСПИ. Врло често достављају само годишње извјештаје или полугодишње извјештаје, док информацију о појединим кварталима у којима нису имали захтјева у складу са ЗОСПИ-јем уопште не достављају.

Анализирајући достављене статистичке податке, уочено је да већина јавних органа не води одвојену статистику по захтјевима који се искључиво позивају на ЗОСПИ, него овакве захтјеве обједињавају са свакодневним захтјевима медија за изјаву и/или телефонским захтјевима физичких лица информативне природе. Квартални извјештаји немају све елементе које прописује Закон, него, примјера ради, дају податак о броју захтјева, при чему јавни орган констатује да је одговорио на све захтјеве, али се не наводи које су одлуке донесене током поступка и да ли су то коначне одлуке, тј. да ли је било жалби на достављена рјешења. Нередовно достављање статистичких података који не садрже све елементе и параметре онемогућавају Институцију омбудсмена да систематски прати стање у овој области и дјелује превентивно или по службеној дужности, а како би унаприједила степен примјене ЗОСПИ-ја на територији цијеле Босне и Херцеговине.

У односу на поступање по индивидуалним жалбама, Институција омбудсмена је, у току 2013. године, регистровала 228³⁵ жалби који се односе на слободу приступа информацијама, а што је у односу на 2012. годину, када је запримљено њих 225, незнатно повећање за три жалбе. Приказ запримљених жалби везано за слободу приступа информацијама по канцеларијама указује да је највећи број жалби запримљен у Подручној канцеларији Сарајево - 124, затим у Централној канцеларији Бањалука - 77, Подручној канцеларији Мостар - 10, Подручној канцеларији Брчко - 11, те у Теренској канцеларији Ливно - 6.

³⁴ Комисија за хартије од вриједности Републике Српске, Окружни суд Бања Лука, ЈУ Центар за социјални рад Бањалука, Општина Теслић, Основна школа Соколац

³⁵ Неки предмети из области слободе приступа информацијама: Ж-МО-05-1/13, Ж-БЛ-05-18/13, Ж-СА-05-6/13, Ж-СА-05-59/13, Ж-БЛ-05-58/13, Ж-СА-05-90/13, Ж-БР-05-68/13, Ж-МО-05-32/13, Ж-СА-05-239/13, Ж-БР-05-94/13, Ж-СА-05-286/13, Ж-БЛ-05-249/13, Ж-БР-05-173/13, Ж-СА-05-696/13, Ж-СА-05-944/13, Ж-БЛ-05-232/13, Ж-БР-05-243/13, Ж-ЛИ-05-235/13, Ж-ЛИ-05-198/13, Ж-БЛ-05-600/13

КАНЦЕЛАРИЈЕ	Број жалби према канцеларијама
Канцеларија Бањалука	77
Канцеларија Брчко	11
Канцеларија Мостар	10
Канцеларија Сарајево	124
Канцеларија Ливно	6
Укупно:	228

Табела 9: Приказ запримљених жалби у 2013. години везано за приступ информацијама

Анализа запримљених жалби и даље указује да су присутне идентичне слабости у примјени ЗОСПИ-ја на које је Институција омбудсмена указала и у својим ранијим годишњим извјештајима, а што се прије свега односи на: недоследну примјену инструмената права којима се регулише област „слободе приступа информацијама у БиХ, а што се првенствено манифестује на начин да се одуговлачи поступак доношења одлуке

Слабости у обезбјеђивању права на приступ информацијама на које омбудсмени указују низ година значајан су индикатор потребе предузимања ванредних мјера а које превазилазе редовне активности омбудсмена и захтијевају додатна средства.

у првостепеном и другостепеном поступку, а након поднесеног захтјева за приступ информацијама или изјављене жалбе; одлуке надлежног органа нису прописно сачињене ни формално ни суштински, и често нема образложења и поуке о правном лијеку.

Институција омбудсмена је у 2013. години запримила и значајан број жалби од организација цивилног друштва које су истакле да им надлежни органи нису дали тражене информације које се ни на који начин не могу довести са дјеловањем организације, односно јавни органи сматрају да подносиоци таквих захтјева треба да образложе разлоге тражења таквих информација, иако је то у супротности са стриктним законским одредбама. Наиме, ЗОСПИ управо садржи одредбе које изричито наглашавају да подносиоци захтјева не треба да наводе нити да објашњавају разлоге и поводе тражења информација, што указује на интенцију законодавца да олакша и отклони све евентуалне проблеме који би могли довести до ускраћивања информација.

Иако ЗОСПИ искључује сва ограничења у приступу информацијама са аспекта да подносилац захтјева мора доказати легитимни интерес за остваривање права на информацију, стиче се дојам да одређене организације цивилног друштва прикупљањем информација из области у којима не дјелују настоје доказати постојање незаконитих или

Забрињава пракса према којој се од тражиоца информације тражи да докаже постојање легитимног интереса иако је овакав захтјев у супротности са принципима на којима је ЗОСПИ заснован.

коруптивних радњи. У оваквим случајевима присутна је и пракса да се странке обраћају Институцији омбудсмена и прије него што су се обратиле надлежном органу.

И у 2013. години је као посебан проблем у вези са слободом приступа информацијама отворено питање приступа ако те информације садрже неки лични податак, при чему се занемарује чињеница да Закон о слободи приступа информацијама као изузетак за одбијање давања информације дефинише и заштиту права на приватност, а не заштиту

личног податка, али тек након што се изврши тест јавног интереса. Наиме, Законом о слободи приступа информацијама утврђује се: „да свака особа има право приступа информацијама у највећој могућој мјери у складу са јавним интересом, те да јавна тијела имају одговарајућу обавезу објављивања информације“. Закон као личну информацију сматра „информацију која се односи на физичку особу која се може директно или

Забрињава пракса да одређени јавни органи одбијају приступ информацијама правдајући то заштитом личних података, а да при томе не спроводе тест јавног интереса како је утврђено ЗОСПИ.

посредно идентификовати чињеницама као што су, али није ограничено, идентификациони број или физички, ментални, економски, етнички, вјерски, културни или социјални идентитет те особе“.

Према ЗОСПИ-ју свако физичко и правно лице има право приступа информацијама које су под контролом јавног органа, а сваки јавни орган има одговарајућу обавезу да објави такве информације. Ово право приступа подлијеже само формалним радњама и ограничењима која су као таква утврђена у закону. Дакле, надлежни орган може утврдити изузетке од објављивања тражене информације и то на основу испитивања сваког појединачног случаја а у вези са функцијама јавних органа, у погледу повјерљивих комерцијалних информација и у случају заштите приватности, а што подразумева случај да информација која се тражи укључује личне информације које се односе на приватност трећег лица. Прије доношења коначне одлуке на нивоу јавног органа, када се утврди да нека информација спада у категорију изузетака од слободног приступа информацијама, да би се спријечило да се ови изузеци користе и када није оправдано, Закон о слободи приступа информацијама налаже да се у сваком појединачном случају спроведе "тест јавног интереса".

Без обзира на наведено ограничење, законодавац је, цијенећи значај и димензију права на слободу приступа информацијама, прописао да у случају када јавни орган утврди да информација може спадати у могуће изузетке и да може настати одређена штета њеним објављивањем, треба да објави информацију ако оцијени да би се њеним објављивањем постигла већа друштвена корист. Приликом одређивања да ли је објављивање оправдано јавним интересом, јавни органи обавезно узимају у обзир чињенице и околности о томе да ли информација садржи било какве доказе који указују на непоштовање законске обавезе, неовлашћено трошење јавних средстава, опасност по здравље или безбједност појединца, друштва и животне средине, те присуство ових фактора третирају на начин да преферирају објављивање таквих информација.

До доношења Закона о заштити личних података у пракси нису регистровани проблеми у вези са примјеном ЗОСПИ-ја, те уколико је информација садржавала неки лични податак, а који би могао угрозити приватност грађанина, јавни орган је коришћењем теста јавног интереса могао донијети одлуку о изузетку.

Будући да је право на приступ информацијама заштићено Европском конвенцијом која штити и друга права, значи да мора постојати равнотежа између приступа информацијама као и права на приватност. Ово посебно из разлога што данас у Босни и Херцеговини имамо примјену и Закона о заштити личних података и ЗОСПИ-ја, а то значи да сваки појединачни случај треба посебно цијенити јер не постоји приоритет примјене одређеног закона. Стога је неопходна едукација што бројнијег кадра којем је у оквиру посла примјена ових закона.

Без обзира на ове одредбе и могућност спровођења теста јавног интереса који су јавни органи дужни спроводити, Агенција за заштиту личних података БиХ (АЗЛП), у Годишњем извјештају за 2011. годину упућеном Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине, иницирала је измјене и допуне ЗОСПИ-ја. Савјет министара БиХ је, поступајући по закључку Парламентарне скупштине БиХ којим је усвојен Годишњи извјештај АЗЛП-а заједно са иницијативом за измјену и допуну ЗОСПИ-ја, донио закључак да се покрене поступак измјена и допуна Закона о слободи приступа информацијама у Босни и Херцеговини с циљем усаглашавања са Конвенцијом Савјета Европе о приступу службеним документима (ЦЕТС 205). Након оснивања радне групе, у којој је требало да

Иницијатива за измјену ЗОСПИ-а резултирала је тиме да је на Нацрт ЗОСПИ-ја Министарству правде БиХ у поступку јавне расправе достављено више од 200 амандмана. Ова чињеница указује на потребу свеобухватне анализе примјене ЗОСПИ-ја, али и других закона којима се уређује питање јавности и транспарентности рада јавних органа, те одржавања ширих консултација у тражењу баланса између слободе приступа информацијама и заштите личних података.

буде и представник Институције омбудсмена, Министарство правде БиХ је сачинило Нацрт измјена и допуна Закона о слободи приступа информацијама на који је достављено више од 200 примједба невладиних организација, али и међународних организација које дјелују на територији Босне и Херцеговине. Расправа о достављеним примједбама није обављена, нити је од маја 2013. године поново настављен рад радне групе, а разлози за то нам нису познати.

Жалбе које је Институција омбудсмена запримила у вези са слободом приступа информацијама и заштитом личних података поново указују на потребу одржавања ширих консултативних састанака у које би били укључени представници законодавне, извршне и судске власти, независни регулатори и цивилни сектор. Веома је важно обезбиједити да слобода приступа информација буде ограничена само у случају да је ограничење као такво прописано законом, ако постоји пропорционалност у односу на циљ који се жели постићи и да је неопходно у демократском друштву, при чему свакако треба узети у обзир праксу Европског суда за људска права.

Такође, уочено је да институције власти које не поступају у складу са законским одредбама и у случају издавања препоруке Институције омбудсмена да поступе у складу са ЗОСПИ-јем, не реализују препоруке³⁶, па Институцији остаје једина могућност да наведена кршења Закона и права грађана евидентирају у свом годишњем извјештају о раду, који разматрају Парламентарна скупштина БиХ, Парламент ФБиХ и Народна скупштина РС-а.

Желимо нагласити да је Парламентарна скупштина БиХ у децембру 2013. године донијела Закон о измјенама и допунама Закона о слободи приступа информацијама у Босни и Херцеговини.³⁷ Тим измјенама прописано је да се жалба против рјешења подноси руководиоцу надлежног другостепеног јавног органа, повећане су новчане казне за одговорно лице у јавном органу у случајевима кршења ЗОСПИ-ја, те је прописана висина новчане казне од 1.000 до 10.000 КМ.

³⁶ Ж-Са-05-533/13,П-101/13

³⁷ "Сл. гласник БиХ", бр. 100/13

Такође су уведене одредбе о инспекцијском надзору над спровођењем овог закона које врши Управни инспекторат Министарства правде БиХ са одговарајућим надлежностима и овлашћењима да по службеној дужности може покренути прекршајни поступак.

Иако су донесене одредбе на нивоу Босне и Херцеговине према којима се жалба подноси руководиоцу органа (идентично рјешење је и у измјенама ЗОСПИ-ја на нивоу ФБиХ из 2011. године), сматрамо да такво рјешење није адекватно, јер је смисао двостепености да жалба буде разматрана од другог независног органа, а не унутар истог органа. Ово истичемо из разлога што смо током поступака вођених по појединачним жалбама о

Омбудсмени примјећују да измјене и допуне ЗОСПИ-ја БиХ увођењем двостепености поступка нису допринијеле смањењу судских поступака у овој области с обзиром да првостепену и другостепену одлуку доноси исти јавни орган који није спреман да промијени своју првостепену одлуку.

кршењу права већ имали примјере да орган, одн. руководилац органа неће да промијени одлуку³⁸, због чега подносиоци захтјева морају покретати судске поступке, излагати се додатним трошковима за адвоката, таксе и сл. и чекати дужи период да

судови донесу одлуке у управном спору, што није ни циљ ни сврха у остваривању права грађана.

3.1.7. Влада и министарска именовања

Законом о министарским именовањима, именовањима Свајета министара и другим именовањима БиХ, Законом о министарским, владиним и другим именовањима Федерације БиХ и Законом о министарским, владиним и другим именовањима Републике Српске³⁹ (у даљем тексту: закон), омбудсменима је дато овлашћење за независно праћење примјене принципа владавине права у овој области.

Институција омбудсмена је, у складу са овим законом, у 2013. години запримила 111 приговора на процедуру именовања на позиције у регулисаним органима и 14 на поступак разрјешења.

Омбудсмени примјећују да се владина и министарска именовања у значајној мјери негативно рефлектују на остваривање права, посебно у области образовања, школства, социјалне заштите јер се не поштују принципи утврђени законом.

Присутна је и пракса да се управо кроз ове процедуре повећавају права оснивача а умањују права корисника сервиса и представника запослених, тако да је присутна пракса да оснивачи имају већину чланова у управним и/или надзорним тијелима.

Поступајући по наведеним приговорима, омбудсмени су утврдили да је и даље присутна пракса да се приликом именовања на позиције у регулисаним органима не примјењују принципи утврђени законом, а најчешћи разлози подношења приговора су пропусти у оглашавању упражњених позиција, нејасни критеријуми за именовање, непоштовање утврђеног редослиједа ранг-

³⁸ Ж-СА-05-933/12, Ж-СА-05-733/13, Ж-СА-05-1043/13

³⁹ "Службени гласник БиХ", број 7/03, "Службене новине ФБиХ", број 34/03, "Службени гласник РС", број 25/03

листе, неименовање чланова из установа чији се управни, односно надзорни одбор именује, непоштовање принципа квалитета, односно избор кандидата са мањим квалификацијама, именовање на основу националне и политичке припадности кандидата и др.

Омбудсмени су по заprimљеним приговорима у 2013. години донијели 21 налаз и закључак са препоруком да се извршена именовања или разрјешења пониште, те 12 налаза и закључака у којима су утврдили неоснованост навода изнесених у приговорима или пропусте у процедури који нису могли утицати на коначно именовање, односно примјену члана 17. Закона о министарским, владиним и другим именовањима.

Тако омбудсмени, поступајући по више приговора упућених на именовање управних и надзорних одбора јавних здравствених установа чији је оснивач Кантон Сарајево, нису могли прихватити тумачење министра да у састав управних и надзорних одбора здравствених установа улазе представници стручних радника здравствених установа који не морају бити радници запослени у конкретној здравственој установи, па су издали препоруку да се оспорена именовања пониште и процедура поново спроведе⁴⁰.

По приговору на процедуру именовања директора Народне библиотеке у Гацку у којем подносиатеља приговора истиче да није изабрана иако је била прва на ранг-листи кандидата, Институција омбудсмена је упутила препоруку Скупштини општине Гацко да спроведени поступак преиспита, те да га спроведе у складу са Законом⁴¹.

По приговору на разрјешење Школског одбора ЈУ Основна школа "Џазин II", омбудсмени су утврдили да није спроведен правичан и прописан поступак у смислу члана 14. Закона о министарским, владиним и другим именовањима Федерације БиХ с обзиром на то да су разлози за разрјешење нејасни, подносиатељки приговора није дата могућност да се изјасни о релевантним околностима, нити је утврђена њена појединачна одговорност, а рјешење о разрјешењу се не позива на законске одредбе или правила школе који утврђују случајеве у којима чланови школског одбора могу бити разрјешени дужности⁴². Препоруком је Влади Унско-санског кантона и Министарству образовања, науке, културе и спорта Унско-санског кантона наложено преиспитивање конкретног разрјешења.

Имајући у виду друштвени значај владиних и министарских именовања, омбудсмени указују да су значајна финансијска средства која се издвајају за финансирање управних и руководних органа у којима влада, кантонални, градски или општински органи власти имају правни интерес оправдана само ако су лица именована у складу са законом, односно на основу својих квалификација, и ако су усмјерена само на добробит и

просперитет установе.

Омбудсмени су, међутим, поступајући у предметима владиних и министарских именовања, уочили да се промјене у структурама власти аутоматски рефлектују и на промјену управљачке структуре у регулисаним органима. Иако је високи

Омбудсмени примјећују да се промјена политичке опције аутоматски одражава и на промјену управљачке структуре у регулисаним органима, што доводи до повећања привремених тијела и покретања поступака преиспитивања законитости не само у односу на именовања већ и на разрјешења, те именовања привремених управљачких структура. У значајном броју ови случајеви завршавају на суду.

⁴⁰ Ж-СА-05-308/13, Ж-СА-05-372/13, Ж-СА-05-354/13, Ж-СА-05-378/13, Ж-СА-05-387/13, Ж-СА-05-480/13, Ж-СА-05-389/13

⁴¹ Ж-БЛ-05-722/13

⁴² Ж-СА-05-433/13

представник у БиХ наметањем овог закона желио да елиминише праксу да се на позиције чланова управних одбора и надзорних одбора у јавним предузећима и установама именују лица без одговарајућих квалификација, као и лица у сукобу интереса, у овој је области и даље присутна корупција, те бројне афере постављања некомпетентних људи “по страначкој линији”.

3.1.8. Јавне исправе

Јавна исправа, као што су изводи из матичних књига, школско свједочанство, разна увјерења, изводи из трговачког регистра, изводи из земљишних књига и друго, јесте она исправа коју је, у оквиру својих овлашћења, у прописаној форми издао или потврдио државни или други овлашћени орган.

У Одјелу за грађанских и политичких права у 2013. години запримљено је 29 жалби у вези са проблематиком јавних исправа, што је за 11,54 или три жалбе више у односу на 2012. годину (26 жалби).

Омбудсмени Босне и Херцеговине донијели су препоруке у два предмета који се односе на проблем јавних исправа⁴³.

У предмету број Ж-СА-05-224/13 наводи жалбе су у вези са проблематиком примјене Закона о јединственом матичном броју. Одлуком Уставног суда БиХ број: У 3/11, објављеној у “Службеном гласнику БиХ”, бр. 63/11 стављају се ван снаге одредбе члана 5. Закона о јединственом матичном броју БиХ. Омбудсмени БиХ, свјесни насталог проблема, 25. 02. 2013. године упутили су препоруку Савјету министара и Министарству цивилних послова БиХ да одмах, у складу са законом прописаним надлежностима, а уважавајући одлуку Уставног суда БиХ број: У 3/11, упуте у парламентарну процедуру Закон о измјенама и допунама Закона о јединственом матичном броју. Такође, Министарству цивилних послова БиХ препоручено је да одмах достави одговор на акт Федералног министарства здравства⁴⁴, којим је затражено упутство о томе како да се ово ресорно министарство понаша у случају осигурања здравствене заштите дјете којој није одређен матични број.

Из свега изнесеног, неоспорно произлази да су одредбе члана 5. Закона о јединственом матичном броју суспендоване, да престају да важе. На тај начин било је доведено у питање одређивање матичног броја држављанима Босне и Херцеговине којима он није био још одређен.

У вези са наведеним, омбудсмени БиХ су изразили забринутост због кршења међународних стандарда, а прије свега одредаба чл. 3. и 7. Конвенције о правима дјетета, којима се у приоритет ставља најбољи интерес дјетета, те члана 12. Пакта о грађанским и политичким правима и члана 2. Протокола број 4 уз Европску конвенцију.

Омбудсмени БиХ сматрају важним да укажу на чињеницу да је одсуство владавине права једно од највећих препрека у примјени људских права. Принцип владавине права указује на дужност органа власти да поступају на начин прописан законом и међународним стандардима за заштиту људских права и основних слобода, те да у случају кршења права грађана механизми судске заштите морају бити доступни грађанима и морају бити

⁴³ Ж-СА-05-224/13 препорука П-22/13 и Ж-СА-05-768/13 препорука П-169/13

⁴⁴ Акт бр.: 01-37-1012/13 од 22. 02. 2013. године

довољно ефикасни како би се остварила права гарантована међународним стандардима, а прије свега Уставом БиХ.

Омбудсмени БиХ су својим активностима, а посебно иступима у јавности, настојали да подигну свијест грађана о њиховом праву на заштиту права на идентитет, користећи механизме судске заштите. Омбудсмени БиХ су изразили и своју спремност да у границама својих капацитета учествују у свим активностима које могу допринијети рјешавању насталог проблема.

На основу члана IV 4.а) Устава БиХ, Парламентарна скупштина БиХ, на 50. сједници Представничког дома одржаној 18. јула 2013. године и на 33. сједници Дома народа одржаној 5. новембра 2013. године, донијела је Закон о измјени и допуни Закона о јединственом матичном броју, објављен у “Службеном гласнику БиХ”, број: 87/13, те је тиме препорука Институције омбудсмена испоштована и предмет окончан.

У предмету број Ж-СА-05-768/13 наводи жалбе подносиоца односе се на захтјев Центра за људска права Универзитета у Сарајеву, ради појашњења издавања диплома особи која је промијенила лично име и пол, а претходно уписала факултет, положила све испите и завршни испит с личним именом и другим полом. С обзиром да је пред надлежним органом управе у току био поступак промјене личног имена и пола, особа (студент/студенткиња) затражила је одгоду издавања диплома док се не оконча поступак покренут код надлежних органа управе.

Омбудсмени су истакли да особе које су промијениле лично име и пол имају оправдан интерес да јавне исправе које користе у правном саобраћају, укључујући и диплому о стеченом образовању, гласе на њихово ново име усклађено са новим полним идентитетом јер се тиме обезбјеђује да промјену пола потпуно интегришу у свој лични и професионални живот. При томе треба имати у виду да само име редовно носи обиљежје пола, тако да неподударност у имену које је означено у дипломи и јавној исправи којом се у правном саобраћају доказује идентитет објективно може да доведе до кршења права на приватност и дискриминацију у свим оним ситуацијама у којима особа подноси диплому као доказ свог образовања, као што је запошљавање, наставак школовања и сл.

Имајући у виду чињеницу да су надлежно министарство и матичне канцеларије одобриле односно извршиле упис промјене пола у личним документима, Универзитет у Сарајеву дужан је да поштује новонасталу правну ситуацију, јер би свако другачије поступање представљало не само кршење одлука органа задужених за питања регистрације идентитета него и кршење основних права грађана по основу пола и полног изражавања, према члану 2. став 1. Закона о забрани дискриминације. Омбудсмени су издали препоруку⁴⁵ Универзитету у Сарајеву да особи која је промијенила пол и лично име изда диплому у којој ће подаци о студенту бити у сагласности са подацима уписаним у МКР. Препорука омбудсмена БиХ у конкретној правној ствари је испоштована.

Институција омбудсмена запримала је жалбе које су у вези са остваривањем права на стицање држављанства Босне и Херцеговине, те издавања јавних исправа по том основу. Држављанство је посебан правни однос, трајан по свом карактеру, који постоји између државе и појединца. Свака држава прописује своја правила којим регулише питања држављанства, а посебно она од којих зависи које ће особе и под којим условима

⁴⁵ П-162/13

сматрати својим држављанима, односно под којим условима поједине особе престају да буду њени држављани. Па тако је и у члану 3. Европске конвенције (1997) прописано да ће свака држава својим правним прописом одредити ко су њени држављани. У предмету број Ж-СА-05-320/12 подносилац жалбе стекао је право на држављанство Босне и Херцеговине одлуком Савјета министара БиХ, у складу са одредбама члана 13. Закона о држављанству Босне и Херцеговине. При томе жалилац наводи да је ово био лакши начин стицања бх. држављанства, иако је његов дјед био држављанин Босне и Херцеговине, рођен у Крехином Градцу у Херцеговини. Процес стицања држављанства жалилац је почео 1990. године, а пасош му је издат 2003. године. Проблем са којим се жалилац суочио јесте била немогућност добијања нове путне исправе. Наводи да се обратио Амбасади БиХ у Отави, али да му нису могли издати нови бх. пасош, нити предузети неопходне кораке са Министарством унутрашњих послова Кантона Сарајево. Током спровођења истражног поступка, Институција омбудсмена за примила је изјашњење Министарства иностраних послова БиХ у којем се, између осталог, наводи да је актом Министарства иностраних послова БиХ од 20. 06. 2012. године документација на име подносиоца жалбе прослијеђена МУП-у Кантона Сарајево. Након спроведеног истражног поступка, достављено је изјашњење МУП-а Кантона Сарајево у којем се, између осталог, наводи да се Рјешењем Службе за општу управу-матична канцеларија Општине Центар⁴⁶, одобрава исправка и допуна података у матичној књизи рођених Општине Центар Сарајево, која се води за мјесто Сарајево под редним бројем 255 за 2004. годину за подносиоца жалбе. У одговору се наводи да је 22. 01. 2013. године П.Ј. издата путна исправа у Амбасади Босне и Херцеговине у Отави.

3.1.9. Изборно право

Изборни закон Босне и Херцеговине донесен је 2001. године. Изборни закон Босне и Херцеговине претрпио је низ измјена, међутим није одговорио захтјевима демократских принципа и стандарда људских права и основних слобода прописаних међународним документима за заштиту људских права и основних слобода по којим је Босна и Херцеговина обавезна да поступа. Изградња демократских структура власти у Босни и Херцеговини је гаранција и предуслов поштовања људских права. Сигурно да је законодавна власт као доносилац закона најодговорнија, па у вези с тим и највећа препрека за примјену људских права, из разлога што недоношењем или доношењем дискриминирајућих и непримјењивих закона производи кршења људских права. У прилог тој тврдњи најблаже речено је и “споро извршење” одлуке Европског суда за људска права у предмету Сејдић и Финци. Из наведене одлуке неоспорно произлази да нормативно правни оквир БиХ у датим околностима “сваком грађанину није под једнаким условима омогућио изборно право.”

Према информацији Централне изборне комисије БиХ, може се закључити да је учешће жена у парламентима на свим нивоима у БиХ значајно смањено у односу на изборне резултате из 2006. године, иако су жене биле више заступљене на изборним листама. Резултати посљедњих избора показују да су жене заступљене само на 83 позиције или 17,01% у односу на 488 за која су избори организовани. У Парламентарној скупштини БиХ жене су заступљене са 11 мјеста или 19,2%. У Скупштини Републике Српске, након посљедњих избора, жене имају 16 или 19,2% од 83 мјеста, док у Парламенту Федерације БиХ жене имају 17 од 81 мјеста. Чак и Централна изборна комисија БиХ није именована у

⁴⁶ Акт број: 08-13-681/12 од 24. 12. 2012. године

складу са одредбама Закона о равноправности полова. Од седам чланова само је једна жена.⁴⁷

Потребно је истаћи да је Институција омбудсмена примила више жалби у којима је указивано да у једном броју општинских вијећа вијећници нису испоштовали законске одредбе које прописују да у јединицама локалне самоуправе у којима према попису из 1991. године један конститутивни народ не чини више од 80% становника јединице локалне самоуправе начелник општине и предсједавајући општинског вијећа не могу бити из истог конститутивног народа, односно да начелник општине и предсједавајући општинског вијећа морају бити из другог конститутивног народа или осталих.

Тако је Институција омбудсмена запримила жалбу на избор предсједавајућег општинског вијећа Општине Лукавац⁴⁸, чији су се наводи односили на чињеницу да су начелник општине и предсједавајући општинског вијећа из истог конститутивног народа, односно да су вијећници општинског вијећа изабрали предсједавајућег општинског вијећа из истог конститутивног народа као и начелника општине, те је након спроведене истраге Институција омбудсмена упутила препоруку⁴⁹ Општинском вијећу Лукавац у којем је препоручено да они предузму мјере у сврху испуњавања законских обавеза. Општинско вијеће Лукавца је на 8. редовној сједници, одржаној 27. 06. 2013. године, размотрило наведену препоруку, али приједлог да се поступи по њој није добио потребну већину.

Институција омбудсмена запримила је у претходном периоду жалбе са сличним наводима⁵⁰, у којима је једина разлика била да подносиоци жалбе нису припадници конститутивних народа.

Чињенице које је досад Институција омбудсмена прикупила радом на овим предметима упућују на потребу разматрања законских одредаба којима се регулише избор и рад представничких тијела при јединицама локалне самоуправе.

Наиме, досадашња пракса указује на више случајева у којима је било одступања од законских одредаба приликом избора предсједавајућих општинских вијећа, односно представничких тијела при јединицама локалне самоуправе, те питања спровођења конкретних одредаба у пракси.

Између осталог, јавност је упозната са случајем избора предсједавајућег Општинског вијећа Општине Фоча-Устиколина из српског народа, који је накнадно добио и судски епилог у поступцима пред Кантоналним судом у Горажду и Врховним судом Федерације БиХ.

Тако је Врховни суд Федерације БиХ у пресуди број: 05 0 У 000265 11 УВП⁵¹, одлучујући по захтјеву за заштиту слобода и права загарантованих Уставом Федерације БиХ⁵², истакао: "Општинско вијеће Општине Фоча-Устиколина је у року предвиђеним рјешењем суда заказало сједницу за избор предсједавајућег вијећа из круга вијећника српске националности, али до избора подносиоца захтјева није дошло будући да потребан број

⁴⁷ "Опсервације Омбудсмена за људска права БиХ о примјени Међународног пакта о грађанским и политичким правима у БиХ, стр.6; У 2010. години донесен је Закон о измјенама и допунама Изборног закона БиХ ('Сл. гласник БиХ', бр. 23/01, 7/02, 9/02, 52/02, 4/04, 24/04, 25/05, 528/05, 62/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10), у којем је дошло да измјене члана 4.19 став (4) који гласи:.. Свака кандидатска листа укључује кандидате мушког и женског пола. Кандидати пола који је мање заступљен распоређује се на кандидатској листи на сљедећи начин: најмање један кандидат мање заступљеног пола међу прва два кандидата, два кандидата мање заступљеног пола међу првих пет кандидата и три кандидата мање заступљеног пола међу првих осам кандидата, итд. Број кандидата мање заступљеног пола мора бити најмање једнак укупном броју кандидата на листи подијељеном са три, заокруженим на први виши цијели број".

⁴⁸ Предмет регистрован под бројем Ж-БР-03-30/13

⁴⁹ П-71/13

⁵⁰ Предмет регистрован под бројем Ж-СА-05-1358/12, а односи се на избор предсједавајућег Општинског вијећа Босанска Крупа.

⁵¹ Пресуда Врховног суда Федерације БиХ, број: 05 0 У 000265 11 Увп од дана 11. 10. 2012. године

⁵² Подносилац захтјева је у међувремену изабран за предсједавајућег Општинског вијећа Општине Фоча-Устиколина

чланова Општинског вијећа није гласао за њега. Стога је првостепени суд правилно оцијенио да је Општинско вијеће предузело све могуће кораке за извршење рјешења суда од 05. 11. 2010. године, али да није могло утицати на гласачку вољу вијећника."

Наведене чињенице указују на потребу да се у наредном периоду размотре одредбе Изборног закона Босне и Херцеговине, ентитеских закона о принципима локалне самоуправе и других закона, као и рада са изабраним представницима, у сврху подизања нивоа свијести о наведеном питању и примјене законских одредаба у пракси.

Узимајући у обзир наведене релевантне показатеље, извјештаје домаћих и међународних владиних и невладиних организација, неопходна је темељна анализа изборног законодавства како би се направила квалитетна реформа у овој области, а чији би приоритетни циљ било стварање претпоставке за просперитет земље и њених грађана, јачање демократског друштва, а све ради одржавања фер, слободних и поштених избора на цијелој територији Босне и Херцеговине и једнакоправности свих грађана.

ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

Предмет Ж-БЛ-05-484/13

Подноситељка жалбе обратила се Институцији омбудсмена жалећи се на спорост у раду Кантоналног суда у Бихаћу⁵³. Подносиатељка жалбе се поводом истог основа и раније обраћала Институцији (предмети регистровани у Институцији под бројевима Ж-БЛ-05-517/12 и Ж-БЛ-05-133/13). У тим предметима спровели смо истраге и добили обавјештења да ће предмет подносиатељке жалбе бити ријешен до краја маја 2013. године. С обзиром на то да суд није испоштовао наведени рок, подносиатељка жалбе се Институцији обратила и трећи пут. Узимајући у обзир одговор суда, а посебно чињеницу да је то већ треће обраћање подносиатељке и да су није донио одлуку у њеном предмету, Институција је упутила препоруку суду тражећи да суд без одгађања одлучи о жалби подносиатељке. Суд нам је доставио одговор у којем смо обавијештени да је поступио по препоруци и донио пресуду у наведеном предмету.

Предмет Ж-БЛ-05-454/13

Подносилац жалбе се обратио Институцији јер Основни суд у Бањалуци од 26.09.2008. године, када је поднио тужбу, не заказује припремно рочиште. Институција је издала препоруку Основном суду да одмах предузме све мјере ради заказивања рочишта у наведеном предмету. На наведену препоруку није одговорено.

Предмет Ж-БЛ-05-560/12

Подносилац жалбе жалио се на рад Окружног тужилаштва Бањалука због недоношења одлуке у предмету по његовој притужби. Након интервенције Институције, Окружно тужилаштво је обавијестило Институцију да је донесена одлука у предмету подносиоца жалбе.

Предмет Ж-СА-05-679/13

Подносилац жалбе је 19.12.2011. године Кантоналном тужилаштву у Сарајеву поднио захтјев за приступ информацијама којим је тражио доставу информација о предмету, на који није одговорено. Након спроведеног истражног поступка, достављено је изјашњење Кантоналног тужилаштва Кантона Сарајево, у којем се наводи да се предмет налази у

⁵³ Жалба је суду изјављена 16.07.2010. године на пресуду Општинског суда Бихаћ, број: 170 О П О 1177409 П од 08. 07. 2010. године.

истражној фази поступка, односно да је након прикупљене документације Управе за индиректно опорезивање и Пореске управе ФБиХ поступајући тужилац наредио финансијско вјештачење, након чега ће бити донесена коначна тужилачка одлука.

Предмет Ж-БЛ-05-76/12

Подносилац жалбе се обратио жалбом на рад Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, јер на његов захтјев за приступ информацијама није одговорено. Након препоруке Институције, на наведени захтјев је одговорено, чиме је препорука испоштована.

Предмет Ж-БЛ-05-311/13

Подносилац жалбе се обратио Институцији јер је Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства Средњобосанског кантона, одлучујући о захтјеву за приступ информацијама, од подносиоца жалбе тражио плаћање административне таксе. Омбудсмени су надлежном министарству издали препоруку да се приликом обраде и доношења захтјева за приступ информацијама у смислу Закона о слободи приступа информацијама у ФБиХ не наплаћује административна такса. Надлежно министарство доставило је обавјештење у којем се наводи да је препорука испоштована, односно да од странке неће бити наплаћена административна такса.

Предмет Ж-БЛ-05-471/13

Подносилац жалбе обратио се Институцији омбудсмена жалбом на рад Скупштине општине Пале, као одговорног јавног службеника, наводећи да спроведни конкурс за избор и именовање чланова Управног одбора ЈУ Центар за социјални рад Пале није у складу са Законом о министарским, владиним и другим именовањима Републике Српске. Након спроведеног поступка, омбудсмени су донијели налаз, закључак и препоруку, којом су утврђене указане неправилности, односно којом је наложено да се рјешење о именовању поништи и да се предузму све неопходне мјере којима ће се обезбиједити да се именовање Управног одбора изврши уз пуно поштовање поступка и принципа утврђених позитивним законом. Дана 07. 10. 2013. године запримљен је одговор на препоруку у којем се наводи да је донесено Рјешење о разрјешењу чланова Управног одбора ЈУ Центар за социјални рад Пале и расписан поновни конкурс који ће бити спроведен уз уважавање налаза и закључка омбудсмена.

Предмет Ж-БЛ-05-722/13

Подноситељка жалбе се обратила Институцији као прва на Ранг-листи за избор директора Народне библиотеке Гацко, те предложена од Комисије за избор. Није извршено коначно именовање. Институција је утврдила повреду права подносиољке жалбе те издала препоруку у којој је наложила Скупштини општине Гацко да поново преиспита поступак и да га поново спроведе у складу са Законом о министарским, владиним и другим именовањима. Није одговорено на наведену препоруку.

Предмет Ж-БЛ-05-94/13

Подносилац жалбе обратио се Институцији жалбом на рад Министарства рада и борачко-инвалидске заштите јер о његовој жалби није одлучено. Након акта Институције, Министарство је обавијестило да је донесено рјешење којим је одлучено о жалби именованог.

Предмет Ж-СА-05-522/13

Подноситељка жалбе је Полицијској станици Центар Сарајево 28. 04. 2013. године изјавила жалбу на поступак службеника полиције приликом контроле у саобраћају, када је службеник полиције насилнички кренуо према њој, тражећи личну карту, те пријетећи да ће је лишити слободе.

Након спроведеног истражног поступка, достављено је изјашњење МУП-а КС, у којем се наводи да је након разматрања предметне жалбе, канцеларија на редовној сједници донијела закључак да се по наводима жалбе спроведе унутрашња истрага, а обзиром да истрага није завршена, по обавјештењу странке, она је покренула судски поступак.

Предмет Ж-БЛ-05-706/13

Подносилац жалбе обратио се Институцији ради заштите његове мајке која је вербално вријеђана и физички нападнута, а стара је и немоћна. Након акта Институције упућеног полицији, подносилац жалбе је изразио задовољство јер је предузето све из надлежности полиције ради заштите његове мајке, а испитане су чињенице на околности пријаве и о наведеном догађају је обавијештен надлежни тужилац.

Предмет Ж-БЛ-05-150/13

Подноситељка жалбе се обратила Институцији због кршења имовинских права од општине Градишка јер јој је услед дејства елементарних непогода 2010. године поплављен објект након чега су општинске комисије изашле на терен, извршиле процјену штете и сачиниле записнике у којима је процијењена штета на стамбеном пословном објекту у износу од 11.860,00 км. Подносиатељки жалбе утврђени износ није исплаћен, иако се више пута и писменим путем обраћала општини тражећи накнаду штете. У току поступка истраге утврђено је да су тачни наводи из жалбе те да општина није извршила своју обавезу и надокнадила штету (образложење општине је да до данас ниједним буџетом нису планирана средства за ову намјену). Институција је издала препоруку начелнику да предузме све потребне мјере и радње ради извршавања својих обавеза, односно да у што краћем року у буџету општине буду планирана и обезбијеђена новчана средства ради исплате утврђене штете подносиатељки жалбе. Препорука није испоштована уз образложење да у буџету за 2011, 2012, 2013, као ни у нацрту буџета за 2014. године нису предвиђена финансијска средства за штете проистекле услед дејства елементарних непогода и да се због неадекватног пуњења општина бори да одржи ликвидност, да на вријеме измири кредитне и обавезе према буџетским корисницима као и плате запослених.

Предмет Ж-СА-05-244/13

Подносилац жалбе наводи да је његов комшија поставио бетонски зид уз сеоски пут и тиме сузио проходност камионима. Надаље истиче да се са друге стране пута налази парцела подносиоца жалбе и да поменути комшија уз помоћ општинског геометра заправо жели проширити своју парцелу на уштрб подносиоца жалбе.

Подносилац жалбе је у прилогу доставио обавјештење које је добио од Општине Завидовићи - Службе за управу економских послова и предузетништво - Грађевинске инспекције и инспекција за путеве, у којем се наводи да је на основу захтјева од 30.01.2013. године извршен увид на лицу мјеста у присуству подносиоца жалбе, те да инспекција није нашла основ за предузимање управних мјера, јер се не изводе радови како је наведено у жалби. Надаље се наводи да је покренут поступак рјешавања могуће узурпације пута, гдје ће се катастарски снимити постојеће ограде, обострано, те да ће подносилац жалбе у случају узурпације бити благовремено обавијештен.

Предмет Ж-БЛ-05-253/13

Подносилац жалбе се обратио Институцији жалбом на Службу за инспекцијске послове и комуналну полицију општине Котор Варош и ЈП “Шуме Републике Српске” јер није поступљено по рјешењу Службе којим је наређено да “спријечи изношење блата приликом извоза дрвних сортимената на јавни пут Шипраге–Демичи, те да јавни пут и објекте пута врати у првобитно стање”. Након интервенције Институције омбудсмена, предузете су мјере и активности да се спорни пут санира.

Предмет Ж-СА-05-780/13

Овај предмет је први пут регистрован у 2011. години ради рушења бесправно изграђеног објекта. Након много писања запримљен је одговор да је рушење дјелимично одрађено и да ће када буду повољније климатске прилике рушење бити приведено до краја, слиједом чега је предмет затворен. Подносилац жалбе поново се обратио 2013. године и обавијестио надлежне да није спроведено рушење до краја. Након поновне регистрације жалбе и упита, завршено је рушење и жалба је окончана.

Подносилац жалбе се обратио Институцији омбудсмена јер је на паркинг простору испод његовог стана, укључујући дијелове тротоара, бесправно изграђен објект и отворена приватна месница, те надлежни ништа нису предузели да се бесправо подигнути објект уклони. Власник објекта је наставио с узурпацијом и окупацијом чак и ваздушног простора, подигао нови и виши кров, који драстично заклања видик терасе подносиоца жалбе и значајно заклања свјетлост на терасу и простор стана. Подносилац жалбе је истакао да је по сазнању, 16.05.2011. године, предао поднесак Служби за просторно уређење, грађење и заштиту животне средине Општине Босанска Крупа, заведен под бројем 04-23-2447/11, али да до дана обраћања Институцији омбудсмена није добио одговор.

У току истражног поступка Институција омбудсмена је неколико пута тражила изјашњења од надлежних служби Општине Босанска Крупа те, како није било одговора, издала и препоруку⁵⁴ да успостави сарадњу са Институцијом омбудсмена на начин прописан Законом о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине и достави тражено изјашњење.

Урбанистичко-грађевински инспектор је доставио изјашњење Институцији омбудсмена у акту број 05-23-4147-4/13 од 24.01.2013. године у којем се, између осталог, наводи да је контролом инспекције утврђено да је именовани започео уклањање предметног објекта тако што је скинуо кровиште, те да је изјавио да ће сам наставити рушење. Надаље је истакнуто да ће, у случају да до момента када то климатске прилике буду дозвољавале именовани не заврши рушење, ова инспекција приступити принудном извршењу донесеног рјешања. Надаље је истакнуто да инспекција тренутно нема техничких могућности за приступање рушењу због климатских услова и из разлога што није изабран извођач радова за рушење објекта за текућу годину.

Слиједом свега наведеног, омбудсмени су одлучили да затворе предмет јер је поступљено по препоруци.

Међутим, Институцији омбудсмена се поновно обратио жалилац у јулу 2013. године, наводећи да спорни објект није уклоњен, те је предмет поново отворен и регистрован под бројем Ж-СА-05-780/13, а актом од 25.07.2013. године затражено је изјашњење у вези са претходно наведеним.

Институција омбудсмена је у акту број 05-23-3776/13 од 29.07.2013. године запримила изјашњење урбанистичко-грађевинског инспектора Општине Босанска Крупа, у којем се наводи да је лице из Босанске Крупе порушило свој пословни објект, а као доказ у

⁵⁴ П-196/11, од 22.11.2011. године

прилогу и фотографију са терена и записник о контроли извршења рјешења од 23.07.2013. године.

Предмети Ж-СА-05-1011/13, Ж-СА-05-915/13, Ж-СА-05-1083/13, Ж-СА-05-1300/13 и Ж-СА-05-331/13

У поступку по жалби жалиоца, који се обратио Општинском суду са захтјевом за приступ информацијама, а којим је тражена информација ..“у којој фази се налази предметни ликвидациони поступак, када се може очекивати његово окончање, да ли су ликвидационим повјериоцима вршене икакве исплате до сада..“ жалба није прихваћена. Омбудсмени су указали да, у складу са чланом 3. ЗОСПИ-ја, информација представља „сваки материјал којим се преносе чињенице, мишљења, подаци или било који други садржај, укључујући сваку копију или њен дио, без обзира на облик, карактеристике, вријеме када је сачињена и како је класификована“. ЗОСПИ прописује да тражене информације у смислу овог закона представљају информације које надлежни јавни орган посједује и саопштава у изворном облику, те да се тражење информација у виду питања јавном органу не може сматрати информацијом у смислу ЗОСПИ-ја.

Предмет Ж-СА-05-1043/13

У поступку у којем се жалилац обратио надлежном министарству са захтјевом за приступ информацијама уочено је да је министар донио рјешење којим одобрава приступ информацијама. Након извршеног увида у рјешење, утврђено је да није донесено од службеника за информисање, како прописује члан 19. ЗОСПИ-ја, као и да рјешење не садржи поуку о правном лијеку, што жалиоца онемогућава у коришћењу редовних правних лијекова. У одговору Министарства наводи се да је: „...службеник за информисање надлежан за обраду захтјева који су сачињени у смислу наведеног закона а не за доношење рјешења којим се одлучује о захтјеву“. Препоруком Институције омбудсмена⁵⁵ Министарству правде ФБиХ је препоручено да предузме потребне мјере како би се жалиоцу омогућило коришћење редовних правних лијекова. У изјашњењу о реализацији препоруке је наведено да се она не може реализовати, али разлози за неизвршење нису наведени.

Предмет Ж-СА-05-176/13

У овом предмету, жалиоци су од надлежног органу тражили копију уговора (Оквирног споразума) склопљеног у 2012. години за извођење радова и одржавање и заштиту магистралних, регионалних и локалних путева од општег значаја и одржавање и заштиту објеката на путевима у Републици Српској. Након утврђивања да је дошло до кршења права на приступ информацијама, издата је препорука, број: П-62/13 да се поступи у складу са чланом 14. ЗОСПИ-ја, али ни након више ургенција није достављено било какво изјашњење нити је са органом остварена сарадња.

Предмет Ж-СА-05-533/13

У предмету жалиоца надлежни орган је дописом обавијестио подносиоца захтјева о траженим информацијама. Након спроведеног поступка истраживања, издата је препорука број: П-101/13 да се донесе рјешење у складу са Законом о слободи приступа информацијама Босне и Херцеговине и Законом о управном поступку. У изјашњењу о реализацији препоруке Институција је обавијештена да је донесено рјешење којим је дјелимично одобрен приступ информацијама, а жалиоцу је омогућено право на улагање жалбе.

⁵⁵ П-292/13

Предмети Ж-СА-05-429/13, Ж-СА-05-430/13, Ж-СА-05-547/13 и Ж-СА-05-640/13

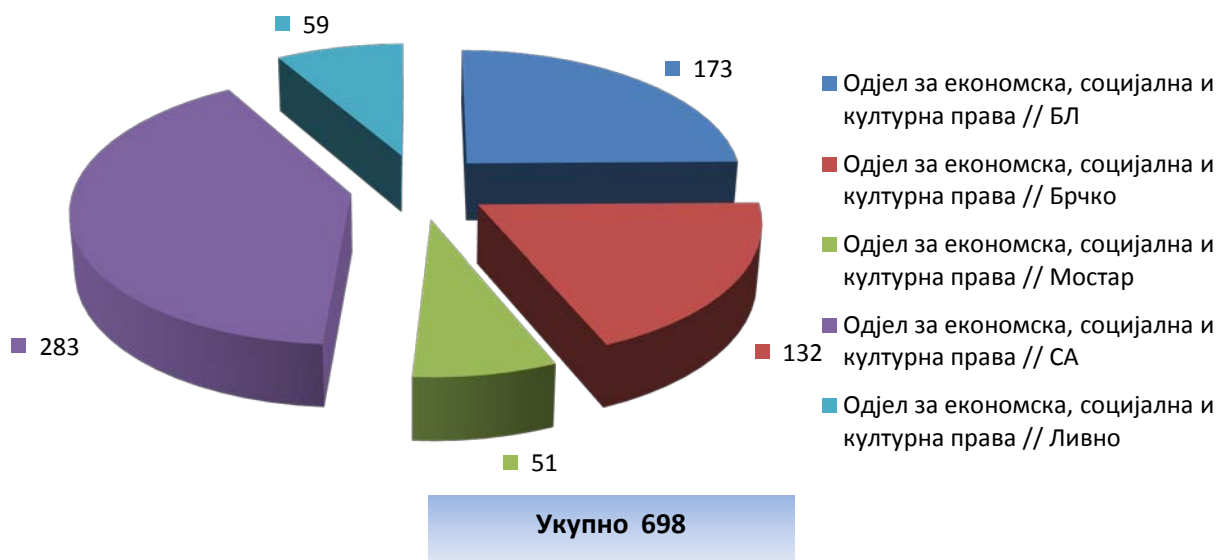
Подносиоци жалби указује на кршење људских права утврђених низом међународних докумената, а који се налазе у додатку I Устава БиХ, а прије свега Конвенције о правима дјетета.

У образложењу жалбе указује да је кршење права узроковано недоношењем Закона о измјенама и допунама Закона о јединственом матичном броју, чиме се онемогућава остваривање права грађана на идентитет, те заштита најбољег интереса дјетета.

Омбудсмени за људска права БиХ су, поступајући у складу са одредбама Закона о омбудсмену за људска права и Правилима поступка по службеној дужности, отворили истрагу везано за питање одређивања матичног броја, а имајући у виду управо одлуку Уставног суда БиХ, број: У 3/11 којом су изван снаге стављене одредбе члана 5 Закона о јединственом матичном броју, те чињеницу да је Уставни суд БиХ на сједници одржаној 16. јануара 2013. године донио Рјешење у наведеном предмету којим се утврђује да “Парлемантарна скупштина БиХ није извршила Одлуку Уставног суда БиХ, број У 3/11 од 27. маја 2011. године у остављеном року од шест мјесеци од дана њеног објављивања у 'Службеном гласнику БиХ', због чега је утврђено да одредбе члана 5. Закона о јединственом матичном броју престају да важе наредног дана од дана објављивања ове одлуке у 'Службеном гласнику БиХ'...”

3.2. ОДЈЕЛ ЗА ЕКОНОМСКА, СОЦИЈАЛНА И КУЛТУРНА ПРАВА

Одјел за економска, социјална и културна права (у даљем тексту: Одјел) Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине функционише тако што прима жалбе и *ex officio* покреће истраге у случајевима када утврди кршење људских права која су загарантована позитивним домаћим нормама, као и међународним стандардима, посебно у остваривању права проистеклих из Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, као и ревидиране Европске социјалне повеље. Одјел треба да информише надлежне органе и институције, као и јавност, о повредама учињеним из области економских, социјалних и културних права. Одјел третира питања која се односе на радне односе, образовање, екологију и заштиту животне средине, комуналне услуге, здравство, социјалну заштиту, мировине, ратне штете и јавне приходе. Дакле, у односу на наведено, може се закључити да су надлежности Одјела различите области и питања, а што у односу на број запримљених жалби и њихову разноликост према којима се поступа, захтијева познавање бројних прописа који припадају различитим правним областима.

Дијаграм 11: Преглед запримљених жалби у Одјелу за економска, социјална и културна права у 2013. години по канцеларијама

3.2.1. Анализа запримљених жалби

Током извјештајног периода Одјел је запримио **698 жалби**. Од тог броја ријешено је 488 жалби, а у раду је остало још 210 жалби. Из претходних година Одјел је поступао по 483 жалбе, од чега је окончан поступак по 361 жалби. У складу са наведеним, из ранијих година су остале у раду још 122 жалбе.

Омбудсмени примјећују да се у области економских, социјалних и културних права крше сва права грађана, која на неки начин представљају егзистенцијална права. Тако је највећи број жалби запримљен због повреде права из радног односа, права на образовање, здравствену и социјалну заштиту.

Дакле, током 2013. године, Одјел је водио поступак по 1.181 жалби грађана, од чега је окончан поступак по 849 жалби, а у раду су остале 332 жалбе.

С обзиром на категорију повреда права, истичемо да је на основу повреде права из радних односа запримљено 318 жалби, права на пензију 176, социјалну заштиту 70, комуналне услуге 66, здравство 43, образовање 27, ратне штете 10, екологије и заштите животне средине 6, те 3 жалбе из области јавних прихода.

У поређењу са претходним извјештајним периодом (2012. година), у 2013. години запримљене су 44 жалбе мање, што изражено у процентима износи непуних 6%. У поређењу са бројем запримљених жалби у другим одјелима, овај одјел се налази на другом мјесту иза Одјела за праћење политичких и грађанских права.

Из дјелокруга овог одјела у Подручној канцеларији у Сарајеву запримљене су 283 жалбе, Бањалуци 173, Брчком 132, Ливну 59 и Мостару 51 жалба.

У структури запримљених жалби, највећи број жалби односи се на повреде права из области радних односа - 318, али у поређењу са претходном годином у овој години су запримљене 44 жалбе мање. На основу повреде права на пензију запримљено је 9 жалби мање (176) него у претходној години (185). Међутим, у овој години биљежи се пораст

Омбудсмени су посебно забринути због повећања броја жалби које се односе на социјалну заштиту грађана и индикатор су усложњавања социјалне ситуације у држави

жалби на основу повреде права на социјалну заштиту (70) у односу на претходну годину (53). Што се тиче осталих повреда права из дјелокруга Одјела у погледу

броја запримљених жалби, не биљеже се значајнија одступања у поређењу са запримљеним жалбама у претходној извјештајној години.

На основу жалби поднесених због повреде права из радних односа, као најзаступљеније категорије у структури повреда права из дјелокруга Одјела, ријешена је 221 жалба, 185 жалби је ријешено из ранијих година, што укупно представља број од 406 ријешених жалби. На основу повреде права на пензију, као друге најзаступљеније категорије у структури повреда права, ријешено је 127 жалби поднесених у 2013. години, те 70 жалби из ранијих година, што даје укупну бројку од 197 ријешених жалби.

Одјел је, поступајући по жалбама у 2013. години, издао 64 препоруке. Далеко највећи број препорука односи се на област из радних односа (44), затим слиједе препоруке из области образовања (7), те повреде права на пензију (6).

Од 64 издате препоруке реализовано је 26 препорука, у 16 жалби остварена је сарадња, 7 препорука није реализовано, а у 15 жалби није достављен одговор након издавања препоруке.

Социјално стање грађана највише је видљиво у непосредним контактима грађана који се свакодневно обраћају овој институцији јер немају никаквих примања и са упитом „како преживјети“.

Грађани траже право на одговарајући животни стандард, што подразумева одговарајућу исхрану, одијевање, становање као и стално побољшање животних услова, што гарантују основни међународни документи којима су регулисана социоекономска права.

3.2.2. Право на пензију

У Одјелу за економска, социјална и културна права у 2013. години запримљено је 176 жалби које се односе на област права из пензијског и инвалидског осигурања. Поређењем

броја жалби запримљених у протеклом периоду и током 2013. године може се уочити да је број жалби незнатно мањи (- 4,86 %). Током 2012. године запримљено је 185 жалби, док је током 2011. године запримљено 189 жалби, те се може закључити да је квантитативни прилив ове врсте жалби константан и без већих промјена.

Како је уређење пензијског система у Босни и Херцеговини комплексно, те регулисано кроз два фонда и ентитетско законодавство, остваривање права из ове области је често отежано и дуготрајно. Подсјећамо да је Институција омбудсмена током 2010. године израдила Специјални извјештај о праву на пензију с циљем указивања на потребе успостављања ефикаснијег пензијског система, те да се у годишњим извјештајима редовно освртала на реализовање конкретних издатих препорука. Као што је и познато, управо због неефикасног пензијског и инвалидског система, као и генерално тешке економске ситуације у БиХ, у току је израда измјена Закона о пензијском и инвалидском осигурању ФБиХ⁵⁶, као и реформа пензијског система. Основни циљ реформе је обезбјеђивање дугорочне одрживости и финансијске стабилности пензијског система, те смањење сиромаштва обезбјеђивањем одговарајућег нивоа прихода грађана у њиховој старости. У коначници, циљ реформа је стварање праведнијег пензијског система јачим везивањем пензија за уплаћене доприносе, висину плата и дужину стажа осигурања. Стратегија Владе ФБиХ за реформу пензијског система, усвојена у новембру 2013. године, налаже доношење закона у овој години, чиме ће се реформа практично спроводити.

У Републици Српској Закон о пензијском и инвалидском осигурању је донесен 2011. године⁵⁷, те измијењен 2013. године⁵⁸. Измјене и допуне Закона о пензијском и инвалидском осигурању Републике Српске углавном су се односиле на усклађивање пензија, при чему је утврђено да се вриједност општег бода и пензија не усклађује ако је проценат промјене просјечне нето плате у Републици Српској у претходној години негативан и ако је проценат који представља половину збира процента промјене просјечне нето плате и процента промјене потрошачких цијена на годишњем нивоу у Републици у претходној години негативан. Такође је дата могућност да Влада РС изврши ванредно усклађивање општег броја и пензија. Извјесна погодност за кориснике пензија дата је начином одређивања најниже пензије, гдје је за разлику од изворног текста закона утврђено да најнижи износ старосне и инвалидске пензије не може бити нижи од процента који зависи од дужине пензијског стажа.

Анализом жалби запримљених у Институцији омбудсмена, а у вези са правом на пензију, може се констатовати да се највећи број односи на дужину поступка након подношења захтјева за остваривање права на пензију⁵⁹. Дакле, највећи број жалби се односио на непоступање фондова по захтјевима странака за остваривање права на пензију у законом прописаним роковима (одуговлачење доношења рјешења). Одређени број жалби се

Омбудсмени примјећују потребу да пензијски фондови преузму додатне мјере с циљем рјешавања захтјева за пензију у што краћем року и убрзавања роцедуре.

односио на поступање другостепеног органа, односно неодлучивање у роковима о жалбама на рјешења првостепеног органа. У мањем броју жалби примијећено је да се грађани обраћају због спорости другостепеног органа при Фонду за

⁵⁶ "Службене новине ФБиХ", број: 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 04/09

⁵⁷ „Службени гласник РС“, број: 134/11

⁵⁸ „Службени гласник РС“, број: 82/13

⁵⁹ Ж-БЛ-04-625/13, Ж-БЛ-04-468/13, Ж-БЛ-04-762/13

пензијско и инвалидско осигурање. Међутим, након обраћања Институције омбудсмена забиљежено је успјешно окончање, односно доношења рјешења на жалбу/приговор на првостепено рјешење⁶⁰.

Током рада на предметима уочено је да су разлози због којих поступци дуго трају различити и могу се сврстати у више категорија. Један од разлога је недостављање потребне документације (М4 обрасца) од послодаваца⁶¹. Такође, одређени број жалби односи се на спорост у процедури доношења рјешења у случајевима одређивања сразмјерног дијела пензије који пада на терет различитих носилаца осигурања у складу са споразумима о социјалном осигурању које је БиХ потписала са различитим државама. Ова врста жалби најчешће се односи на земље региона у којима су грађани БиХ провели дио свог радног вријема. Приликом рада на жалбама које спадају у ову категорију Институција омбудсмена је током година рада остварила успјешну сарадњу са омбудсменима земаља региона, која је након комуникације са фондовима резултирала успјешним окончањем жалби и доношењима рјешења⁶².

Истовремено, у Босни и Херцеговини се посљедице ратних дешавања могу осјетити још и данас, а у случају права на остваривање пензија манефестују се отежаним и понекад немогућим прикупљањем документације која је уништена у рату.⁶³

Треба истаћи и предмете у којима се приликом остваривања права на пензију третира и **посебан стаж**⁶⁴. У тим предметима подносиоци жалби имају у радној књижици уписан посебан стаж по основу учешћа у припремама за одбрану или у одбрани Босне и Херцеговине, међутим истовремено су вјеровали да се тај посебан стаж, без обзира на то да ли је или није уписан у радну књижицу, урачунава у пензијски стаж у двоструком трајању само ако жалиоци сами изјаве жељу за тим.

У раду на конкретним предметима, Институција омбудсмена је узела у обзир одлуку Уставног суда у БиХ⁶⁵ и став који је он заузео према одредбама члана 82. став 1. тачка 1. Закона: "Пензијски стаж, у смислу овог закона, на основу којег се стичу и стварују права из пензијског и инвалидског стажа, обухвата: вријеме проведено у осигурању од дана ступања на снагу овог закона који се рачуна у стаж осигурања по одредбама чл. 83-93. и посебан стаж овог закона". Из наведеног произлази да је одредбама члана 82. став 1. тачка 1. Закона о пензијском и инвалидском осигурању прописано да пензијски стаж обухвата (и) посебан стаж из члана 94. тог закона, те не постоји било каква могућност избора хоће ли (или неће) пензијски стаж обухватати и посебан стаж из члана 94. Закона о пензијском и инвалидском осигурању. ... Стога имајући у виду одредбе члана 82. став 1. тачка 1. као и члана 94. став 1. Закона о пензијском и инвалидском осигурању, Уставни суд сматра да тај закон није прописао могућност заинтересованим лицима да одлуче да ли ће им се у пензијски стаж урачунати (и) посебан стаж из члана 94. тог закона, што онда значи да је релевантним одредбама тог закона прописано обавезно урачунавање посебног стажа у пензијски стаж оним особама које су у релевантном периоду учествовале у припремама за одбрану или у одбрани БиХ. ... Напријед наведено вриједи ако је стаж уписан у радну књижицу на основу увјерења одјела одбране општине у којем се води евиденција учешћа у одбрани БиХ за одређено лице, а упис се врши на основу личног захтјева те особе.

⁶⁰ Ж-СА-04-203/13, Ж-ЛИ-04-82/13

⁶¹ Ж-БЛ-04-86/13

⁶² Ж-СА-04-1132/13, Ж-СА-04-1364/13

⁶³ Ж-БЛ-04-781/12 П-150/13

⁶⁴ Ж-СА-05-896/13, Ж-СА-05-864/13

⁶⁵ АП-2184/08 од 13.07.2012.године

Кроз примјере са којима се сусретала Институција омбудсмена, право остваривања пензије може се довести и у везу са непоштовањем правоснажних судских одлука⁶⁶, чија се нереализација правда тешким економским и финансијским стањем и недовољним буџетским средствима која се додјељују за исплате плата, доприноса и других потраживања из радног односа.

Нису ријетки и случајеви да се грађани обраћају жалбом на рад фондова због тога што не могу остварити право на пензију. Нажалост, након истражног поступка Институције омбудсмена, испоставља се да су жалбе неосноване јер нису уплаћени потребни доприноси, те странке не испуњавају услове за остваривање конкретног права⁶⁷. Обично је у тој врсти жалбе ријеч о приватним подuzeћима која нису уплаћивала доприносе за пензијско и инвалидско осигурање својим радницима⁶⁸. Једина могућност подносиоца

Посебно забрињава све већи број жалби грађана који су испунили услове за пензију али због неуплаћених доприноса нису у могућности да уживају ово право. Ово питање тражи предузимање додатних мјера од власти у БиХ.

жалбе у таквим случајевима је подношење тужбе ради остваривања својих потраживања. Нека од предузећа која својим запосленицима нису уплатила доприносе за пензијско и инвалидско осигурање, као и друга потраживања су под стечајем, те су грађани изложени дугодишњем чекању како би остварили своја права.

Обраћају нам се и грађани незадовољни висином одређене пензије. У тим случајевима Институција омбудсмена информисе грађане да није у могућности да мијења рјешења управних органа. Међутим, након тражења изјашњења од ФЗПИО/МИО или Фонда РС-а, Институција евентуално упућује подносиоце жалбе на законске могућности у сврху остваривања њихових права.

3.2.3. Право на рад

У Одјелу за економска, социјална и културна права највећи број жалби односи се на кршења права на рад и права из радног односа. Током 2013. године у Институцији омбудсмена запримљено је 318 жалби. У овом извјештајном периоду број жалби је смањен у односу на 2012. годину⁶⁹ за 44 жалбе, или 12,15 %.

Омбудсмени указују да реформа пензионих система у дијелу контроле уплате доприноса на начин да су овлашћења са пензионих фондова пренесена на пореске управе није допринијела бољој и ефикаснијој контроли јер су пореске управе прије свега усмјерене на контролу директних пореза а нису ни кадровски ојачане за обављање овог додатног посла.

Као најчешћи разлози обраћања грађана уочене су повреде позитивних законских прописа приликом заснивања и престанка радног односа, као и ускраћивања права радника која им припадају по основу радног односа. Поред тога као константни проблеми јављају се жалбе у којима се

⁶⁶ Ж-СА-04-1317/13

⁶⁷ Ж-МО-04-131/13

⁶⁸ Ж-СА-04-1163/13

⁶⁹ 362 жалбе из радних односа

запосленицима не уплаћују доприноси због чега не могу остварити право на здравствено и социјално осигурање, те, на крају, упитно им је и право остваривања пензије.

Важно је истаћи и да је ситуација која се односи на питање регулисања отпремнина у складу са чланом (152) 182. Закона о раду РС-а и члана 143. Закона о раду у ФБиХ, у односу на протекле године, незнатно измијењена, односно нису регистровани већи процедурални позитивни помаци у раду комисија за примјену. Поступајући по жалбама које се односе на Комисију за примјену члана 152. Закона о раду РС-а, Институција омбудсмена је дошла до сазнања да су у одређеном броју⁷⁰ рјешења о исплати отпремнина донесена, те је подносиоцима жалбе признато право на исплату отпремнине, међутим подносиоци жалбе треба поново да чекају како би коначно остварили исплату дозначене отпремнине. Због тога Институција омбудсмена и даље поступа и тражи од надлежних оквирни преглед и редослијед исплате отпремнина. Институција омбудсмена је забиљежила и предмете подносиоца жалбе⁷¹ при чему је након истражног поступка утврђено да подносилац жалбе није ни евидентиран у бази података, односно у евиденцији Министарства/Комисије РС-а, те је подносилац жалбе поново позван да достави потребну документацију. У одређеним случајевима, поступајући по жалбама⁷², упућене су препоруке Министарству рада и борачко-инвалидске заштите РС-а с циљем да одмах предузму неопходне мјере с циљем ефикаснијег рада Комисије и да у што краћем року одлуче по захтјеву странака. Наведене препоруке су испоштоване. Према посљедњим информацијама до којих је Институција омбудсмена дошла⁷³, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите, Комисија за примјену члана 152. Закона о раду због великог броја приспјелих захтјева, око 60.000, и ограничених средстава у те намјене, није у могућности да ријеши и све исплати у разумном року. Актом Министарства⁷⁴ указано је да, што се тиче динамике исплате, према посљедњем списку за исплату, од децембра 2013. године, на ред за исплату су дошла рјешења из децембра 2010. године. О стању регулисања радно-правног статуса, одређивања и исплата отпремнина које се односе на Федерацију Босне и Херцеговине, Институција омбудсмена нема прецизне податке. Међутим, према неким од жалби које су регистроване⁷⁵, запажена је спорост у раду и одсуство сарадње са Институцијом омбудсмена. Као такав очигледан примјер може се навести случај подносиоца жалбе⁷⁶ који се обратио Комисији за имплементацију члана 143. Закона о раду ФБиХ у Унско-санском кантону ради нерјешавања радно-правног статуса код послодавца ШИП Кључ "Прерада" дана 05.12.2000. године. У раду на предмету Институција омбудсмена се више пута обраћала Комисији, те је, у складу са својим законским надлежностима, сачинила препоруку и обавијестила непосредно виши орган – међутим, без одговора. Као позитиван примјер сарадње може се навести предмет⁷⁷ подносиоце жалбе којој је након препоруке Федералној комисији за примјену члана 143. Закона о раду жалба усвојена и поништено рјешење Комисије за имплементацију члана 143. Тузланског кантона.

Велики број жалби који се односи на област радних односа подносиоци жалбе упућују због конкурсних процедура⁷⁸ за пријем у радни однос. Као и протеклих година, жалиоци

⁷⁰ Ж-СА-04-1281/13, Ж-СА-04-1214/13, Ж-СА-04-77/13, Ж-СА-04-76/13

⁷¹ Ж-СА-04-632/13

⁷² Ж-БЛ-04-89/13 П-33/13 и Ж-БЛ-04-309/13 П-104/13, Ж-БЛ-04-228/13, Ж-БЛ-04/42/13

⁷³ Акт Комисије за имплементацију члана 152. Закона о раду, број: 16-126-313/13/БХ од 27.12.2013.

⁷⁴ Акт Комисије за имплементацију члана 152. Закона о раду, број: 16-126-313/13/БХ од 27. 12. 2013.

⁷⁵ Ж-СА-04-1128/13

⁷⁶ Ж-СА-04-594/10 П-122/13

⁷⁷ Ж-СА-041175/12 П-112/13

⁷⁸ Ж-СА-04-999/13, Ж-СА-04-800/13, Ж-СА-04-1025/13, Ж-СА-04-1073/13, Ж-СА-04-1051, Ж-СА-04-1174/13, Ж-СА-04-1295/13

указују на нетранспарентност запошљавања, незаконитости процедура, недефинисаност критеријума запошљавања и фаворизовање већ запослених кандидата. Институција омбудсмена, поступајући по жалби којом се указује на нерегуларност конкурсне процедуре запошљавања у Клиничком центру Универзитета у Сарајеву, сачинила је

Омбудсмени изражавају забринутост да се често расписују конкурси за попуну упражњених позиција а да услови нису усаглашени са унутрашњим актима, често се траже документни који служе искључиво као основа да се пријаве одбаце из формалних разлога или да се отежа пријављивање на конкурс. У посљедње вријеме је присутна пракса да се тражи овјерена копија дипломе а да овјера не смије бити старија од шест мјесеци

препоруку⁷⁹ којом је указала на потребу прецизнијег дефинисања критеријума које кандидати треба да задовољавају, као и могућност улагања жалбе другостепеном органу при КЦУС-у. У одговору на препоруку, КЦУС је обавијестио Институцију омбудсмена да и даље остаје

при одабиру већ запослене кандидаткиње, док у дијелу препоруке којим је указано на обавезу установљивања другостепеног органа, препорука омбудсмена је испоштована. У конкретном случају подносилацка жалбе је извјестила Институцију омбудсмена да је покренула тужбу пред надлежним судом.

Занимљив примјер који илуструје однос руководиоца према поступку запошљавања који је спровела Агенција за државну службу ФБиХ јесте предмет у којем је сачињена препорука⁸⁰, а односи се на процедуру запошљавања секретара Министарства привреде Кантона Сарајево. Наиме, у конкретном случају конкурс за пријем секретара расписан је 05. 12. 2012. године. Агенција за државну службу ФБиХ саставила је листу успјешних кандидата на којој се као једини успјешан кандидат налази подносилац жалбе, међутим министар се изјаснио да не жели да запосли подносиоца жалбе јер нема могућност избора између више кандидата. У сачињеној препоруци Институција омбудсмена указала је на ефикасност и економичност у поступку запошљавања државних службеника, те заузела став да се под дискреционим правом подразумијева одабир између више кандидата који испуњавају услове конкурса и налазе се на листи успјешних које сачињава Агенција након окончане конкурсне процедуре, док не оправдава незапошљавање кандидата уколико је једини кандидат. Одговор још није за примљен.

У појединим предметима⁸¹ у вези са запошљавањем у области просвјете, односно у осмогодишњим и средњим школама, уочено је да директори школа запошљавају особе на основу уговора о раду на три мјесеца, што је у складу са њиховим овлашћењима. Међутим, накнадно, у спровођењу конкурсних процедура, дешава се да се те особе фаворизују и запошљавају.

Подноситељка жалбе⁸² наводи да су јој угрожена права јер у поступку конкурсисања на позицију директора педагошке институције њено увјерење о оспособљености приправника за самосталан васпитно-образовни рад није третирано као доказ о положеном стручном испиту за наставника. Након истражног поступка упућена је препорука Скупштини и Влади Брчко Дистрикта да предузму мјере из своје надлежности ради правилног тумачења Закона о образовању у основним и средњим школама Брчко

⁷⁹ П-232/13

⁸⁰ П-7/14

⁸¹ Ж-ЛИ-04-174/13 и Ж-СА-04-1073/13

⁸² Ж-БЛ-04-95/13 П-91/13

Дистрикта, конкретније доказивања услова стручног испита за рад у настави. Препорука је испоштована након што је Парламентарне скупштине БиХ, Заједничка комисија за људска права, права дјетета, младе, имиграцију, избјеглице, азил и етику, усвојила закључак којим се захтијева реализовање препоруке омбудсмена у овом предмету.

Међу бројним жалбама које је Институција омбудсмена запримила може се истаћи и предмет⁸³ који се тиче повреде права на запошљавање под једнаким условима, из разлога што жалилац није примљен у државну службу упркос чињеници да је био најуспјешнији кандидат на конкурс за пријем државних службеника у Општини Сребреник. Након спроведеног истражног поступка Институција омбудсмена је издала препоруку којом је препоручено да се у року од 15 дана предузму све потребне мјере како би се жалиоцу омогућио пријем у државну службу и заснивање радног однос у складу са конкурсном процедуром. С тим у вези запримљено је обавјештење Општине Сребреник да је донесено рјешење о пријему жалиоца у државну службу.

Институција омбудсмена је регистровала и жалбе које се односе на пословање служби за запошљавање. У конкретном случају⁸⁴ подносилац жалбе је био пријављен као незапослена особа на ЈУ Служба за запошљавање Кантона Сарајево од 2005. године. Међутим, од момента пријаве на надлежни биро, подносилац жалбе није био позван, нити му је понуђен било какав посао. Након спроведеног истражног поступка, достављено је изјашњење ЈУ Служба за запошљавање Кантона Сарајево, у којем се наводи да је дана 15. 01. 2013. године са жалиоцем одржан састанак на којем је закључено да му се путем Програма финансирања запошљавања "300" покуша помоћи, тако да се статусно питање ријеши барем на два мјесеца, са чиме се жалилац сагласио. Такође, упућена је писана препорука за жалиоца у четири фирме које су аплицирале по Програму запошљавања "300", као и да се жалилац јави шефу Одјељења за посредовање у запошљавању, како би се "појачало" посредовање за подносиоца жалбе.

Жалитељка⁸⁵ се обратила Институцији омбудсмена сматрајући да поједине одредбе Правилника са критеријумима за пријем запосленика у радни однос у предшколским установама, основним и средњим школама као јавним установама на подручју Кантона Сарајево (у даљем тексту: Правилник) из јануара 2013. године нису усклађени са Законом о правима бораца и чланова њихових породица⁸⁶ (у даљем тексту: Закон о правима бораца), Законом о посебним правима добитника ратних признања и одликовања и чланова њихових породица⁸⁷ (у даљем тексту: Закон о посебним правима), Законом о правима демобилисаних бораца и чланова њихових породица⁸⁸ (у даљем тексту: Закон о правима демобилисаних бораца), те Законом о допунским правима бораца-бранилаца БиХ⁸⁹ (у даљем тексту: Закон о допунским правима). Увидом у жалбене наводе и приложену документацију одлучено је да је у конкретном случају било кршења људских права, односно повреде права из радних односа, тачније права на запошљавање по једнаким условима. Министарству је издата препорука да се размотри могућност измјене члана 8. и 12. Правилника, те њихово усклађивање са набројаним законима, а с циљем омогућавања једнаког поступања према свим учесницима на конкурсима за пријем у

⁸³ Ж-БР-04-26/13 П-43/13

⁸⁴ Ж-СА-04-4/13

⁸⁵ Ж-СА-04-913/13, П-192/13

⁸⁶ „Службене новине ФБиХ“, бр. 33/04, 56/05

⁸⁷ „Службене новине ФБиХ“, бр. 70/05, 61/06

⁸⁸ „Службене новине ФБиХ“, број: 61/06

⁸⁹ „Службене новине Кантона Сарајево“, бр. 2/02, 28/03, 15/05, 22/05 и 17/06

установе основног и средњег образовања. Министарство је доставило одговор из којег произлази да је препорука реализована и да ће се приступити измјенама Правилника, при чему ће препорука бити узета у обзир. С циљем бољег разумијевања, треба напоменути да су се жалбени наводи првенствено односили на одредбе Правилника којима се особама које су пријављене на евиденцију незапослених ван Кантона Сарајево даје предност, односно већи број бодова у односу на особе које су такође пријављене на евиденцији незапослених, али у неком другом кантону. Такође, особе које се кандидују по основу закона који су набројани имају право апсолутне предности при запошљавању у односу на остале кандидате, ако се на коначној бодовној ранг-листи кандидата налазе међу три најбоље рангирана кандидата. Упоредивањем законских прописа и чланова Правилника, закључено је да је у конкретном случају дошло до кршења права из области радних односа.

Одређени број жалби односи се на кршења права из радних односа који припадају запосленим особама. Као један од примјера⁹⁰ може се навести случај подносиоце жалбе која није од послодавца остварила право на регрес. У конкретном случају, а након истражног поступка и реаговања према надлежном органу, подносиоца жалбе је информисала Институција омбудсмена да је ускраћено право остварила.

И у 2013. години је био актуелан Специјални извјештај упућен Управи за индиректно опорезивање БиХ по жалбама бивших радника Републичке управе царина Републике Српске и Царинске службе Брчко Дистрикта, којим је препоручено да Управа размотри статус запослених радника на располагању у оквиру процеса организационог реструктурирања, с обзиром на пресуде Суда БиХ којима су поништена рјешења Управе о њиховом радноправном статусу, али није било законског основа за принудно судско извршење. У овом случају је поступала и Парламентарна скупштина БиХ која је прихватила Специјални извјештај и у оквиру својих надлежности предузела мјере да се испоштују препоруке омбудсмена из извјештаја.

3.2.4. Екологија и заштита животне средине

Како Одјел за економска, социјална и културна права има обавезу да прати стање у области заштите животне средине, Институција омбудсмена се бавила и овом тематиком радом на појединим предметима, али и учествовањем на изради Другог националног извјештаја о спровођењу Архуске конвенције у БиХ. Како у БиХ сваки грађанин, у складу са Законом о слободи приступа информацијама, има право да стиче и унапређује сазнања из областизаштите животне средине, Институција омбудсмена је дала свој допринос у сачињавању Другог националног извјештаја о спровођењу Архуске конвенције у БиХ који представља допуну извјештаја који је БиХ поднијела током 2010. године.

У Одјелу је током 2013. године запримљено шест жалби које се односе на екологију и заштиту животне средине, што је за три жалбе мање у односу на 2012. годину.

Омбудсмени указују да лоше функционисање локалне администрације у значајној мјери се одражава и на питања животне средине и екологије.

Као примјери у којима је Институција омбудсмена поступала могу се навести обраћања грађана у Мостару у предмету⁹¹ који третира

⁹⁰ Ж-БЛ-04-816/13

⁹¹ Ж-МО-04-18/13

проблематику загађивања градског насеља гомилањем отпада/остатака од конзумирања наркотика. У конкретном предмету Институција омбудсмена још предузима активности с циљем постизања задовољавајућег рјешења за грађане и Центар за превенцију и ванболничко лијечење зависности.

Омбудсмени су запримили жалбу⁹² станара зграде у Општини Ново Сарајево којом указују на проблем са којим се суочавају годинама, а који се односи на угрожавање њихове животне средине буком и емисијом непријатних мириса и дима из угоститељског објекта који се налази у подрумским просторијама зграде. Подносиоци жалбе су за кршиоца својих права и права чланова своје породице означили Општину Ново Сарајево која је дала одобрење за рад угоститељске радње, иако не испуњава ни основне законске услове за рад, те угрожава здравље станара и њихову имовину. Омбудсмени су након утврђивања чињеничног стања упутили препоруку Општини Ново Сарајево да, између осталог, обезбиједи да купац пословни простор користи у складу са уговором о закупу и законима, а којим је прописана обавеза поштовања јавног реда и мира, као и у складу са добрим обичајима, али и да се преиспита намјена пословног простора, као и подобност закупца, с обзиром на евидентно кршење закона и права станара који нису дали сугласност за наведену намјену. У вези са датом препоруком Институција омбудсмена је запримила одговор Општине Ново Сарајево у којем се, између осталог, наводи да је власник угоститељског објекта поднио захтјев за трајни престанак рада којем је и удовољено.

Током 2013. године у једној од поднесених жалби⁹³ Институција омбудсмена пратила је извршење рјешења које је донио надлежни ветеринарски инспектор у вези са фармом која се бавила узгојом животиња које се користе у индустрији крзна, а након што су запримљене жалбе грађана на штетне емисије (смрад, бука и слично). Институција омбудсмена је предузимала активности док наведена фарма није пресељена на нову локацију, ван насељеног мјеста.

У једној од жалби⁹⁴ жалилац се обратио зато што му није одговорено на захтјев за приступ информацијама, а који је упутио Министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства РС-а, Ресор шумарства и ловства, везано за „незаконити одстрел мрког медвједа на територији општине Гацко“. Наводи да није добио повратну информацију о прикупљеним подацима, о узроку, начину и разлогу догађаја који се десио у ловишту „Врањача“. Након првог дописа Институције омбудсмена, Министарство је доставило тражене информације жалиоцу.

3.2.5. Право на социјалну заштиту

Статистички показатељи казују да је Институција омбудсмена у 2013. у односу на прошлу годину запримила већи број жалби из домена социјалне заштите (70 жалби). Иза ове „хладне“ констатације крије се чињеница о великом социјалном раслојавању у Босни и Херцеговини, односно великом сиромашењу друштва. Због тога је систем социјалне заштите на великим искушењима - нема новца за остваривање основних права, као што су дјечији додаци, материјално обезбјеђење, туђа њега и помоћ, пензије. Погођене су особе које из различитих разлога нису у стању да финансирају своје егзистенцијалне

⁹² Ж-СА-05-494/13 П-155/13

⁹³ Ж-СА-04-1231/12

⁹⁴ Ж-Бл-05-627/13

потребе - незапослени, болесни, инвалиди и старије особе, породице са великим бројем дјеце, борци. Многи ће с правом рећи да је 2013. година била једна од најгорих, а Босна и

Омбудсмени желе да укажу да повећање жалби из области социјалне заштите у значајној мјери указује на лоше животне услове у којима живе грађани и захтјева ширу елаборацију узрока који су довели до оваквог стања.

Херцеговина далеко од земље благостања, а социјалној заштити најприличнији је колективни и помало понижавајући израз *социјала*.

Истовремено, број конкретних жалби Институцији омбудсмена не одговара стварној ситуацији - далеко је већи број грађана који се обраћају непосредно. Статистички показатељи не дају цјеловиту слику врло тешког социјалног стања грађана како што то илуструју свакодневни контакти омбудсмена и грађана, који траже задовољење права на одговарајући животни стандард. Неријетко је то минимална исхрана, одијевање, становање, односно запослење, а тек потом побољшање животних услова, што им гарантују основни међународни документи којима су регулисана социо-економска права. И даље је актуелан проблем стамбеног збрињавања, те недостатак расположивих стамбених јединица. Тако је међу социјално угроженим грађанима који траже помоћ ове институције велики број самаца који немају свој стан или кућу, а не остварују приходе⁹⁵, али и вишечланих породица које имају већи број дјеце, живе у привременом смјештају или објектима који не испуњавају санитарне и друге услове за становање⁹⁶. Један од таквих примјера је обраћање самохране мајке двоје дјеце, особе са инвалидитетом, без ријешеног стамбеног питања и без основних средстава за живот.⁹⁷

Садржај жалби грађана показује да су висине накнада за социјалну помоћ симболичне и не могу обезбиједити најпотребније прехранбене артикле, нити подмирити основне животне потребе.

Омбудсмени посебно желе да укажу на повећан број обраћања грађана због немогућности да остваре право на једнократну новчану помоћ. Омбудсмени указују да се грађани обраћају и због тражења помоћи од центра за социјални рад за куповину лијекова; непоступање по захтјеву за продужење боравка психички болесне особе на лијечењу; жалба због нередовног плаћања трошкова закупа стана расељеној особи; нерјешавање захтјева за новчану помоћ; нередовне исплате инвалиднине и додатка за његу; тражење суфинансирања трошкова смјештаја блиског сродника у здравствену установу. Ово су индикатори повећања броја грађана који се налазе у стању социјалне потребе.

Анализом једног броја жалби из области социјалне заштите⁹⁸ омбудсмени су дошли до закључка да је највећи број изјављен из разлога што надлежне општинске службе нису испуниле захтјеве странака за пружање једнократне или сталне новчане помоћи. С једне стране, то је показатељ да се заиста велики број грађана налази у стању социјалне потребе, а с друге стране да су

одредбе позитивних законских прописа којима је регулисана ова област такве да центри за социјални рад нису у могућности да донесу позитивне одлуке у корист подносилаца захтјева, иако су убијеђени у постојање социјалне потребе. Колико је ситуација болна, илуструју случајеви у којима се родитељи упућују да покрену судске поступке ради

⁹⁵ Ж-СА-04-874/13

⁹⁶ Ж-СА-05-343/13

⁹⁷ Ж-СА-04-1324/13

⁹⁸ Ж-БР-04-365/13 Ж-БР-04-364/13

издржавања, а дјеца, односно особе које су по закону дужне да издржавају родитеље су такође у стању социјалне потребе.

Омбудсменима се најчешће обраћају најугроженије категорије грађана: особе са инвалидитетом, незапослени (изузетно висока висока стопа регистроване незапослености један је од најзначајнијих економских и социјалних проблема), старе и немоћне особе, пензионери (чија су примања испод људског достојанства), мањине, као и особе са смањеним физичким способностима из борачке популације чије су социјалне потребе веће, а повреде права теже. Ове категорије имају смањене шансе за запошљавање, прилике за образовање, често су беспомоћни и без шансе да утичу на одлуке које се тичу њихових свакодневних живота.

Разлози жалби су различити: тражење помоћи од центра за социјални рад за куповину лијекова; непоступање по захтјеву за продужење боравака психички болесне особе на лијечењу; жалба због нередовног плаћања трошкова закупа стана расељеној особи; нерјешавања захтјева за новчану помоћ; жалба због нередовне исплате инвалидине и додатка за његу; тражење суфинансирања трошкова смјештаја блиског сродника у здравствену установу.⁹⁹

Омбудсмени посебно желе да укажу на потребу рјешавања статуса цивилних жртава рата, укључујући посебно жене жртве сексуалног злостављања које у законодавству РС као жртве нису ни препознате

Сваку интервенцију омбудсмена у случајевима у којима буде отклоњена повреда права, сматрамо изузетно великом с обзиром на тежину ситуације.

Институција омбудсмена је крајем 2013. године отворила *ex officio*

предмет¹⁰⁰, који се односи на положај жена жртава ратних силовања и права које оне (не)остварују.

Најкраће, тешко материјално и социјално стање не прате дјелотворне мјере надлежних органа власти на свим нивоима. А високе таксе и разни други трошкови нису примјерени материјалном стању и платној способности грађана, због чега нису у могућности да траж заштиту пред судовима или органима управе.

Генерална препорука Институције омбудсмена свим нивоима власти и невладином сектору јесте даље промовисање промјена, помоћ у задовољавању основних животних потреба, подршка појединцу, породици и групама с циљем унапређења квалитета живота и задовољења животних потреба, како би било мање *социјале*.

3.2.6. Право на здравствену заштиту

Институција омбудсмена је током 2013. године регистровала 43 жалбе које се односе на здравствену заштиту. Нередовне уплате доприноса за ПИО, на основу чега запосленици не могу остварити важна животна права као што је и здравствена заштита, најчешћи су разлози бројних незадовољстава и обраћања грађана.

Босна и Херцеговина има 13 министарстава здравства, 13 здравствених фондова и бројне институте, па опет велики број њених држављана „није покривен здравственим осигурањем“ и самим тим не може остваривати право на здравствену заштиту. Значи, не може овјерити здравствену књижицу, што је предуслов за примарну здравствену заштиту,

⁹⁹ Ж-ЛИ-04-94/13; Ж-ЛИ-04-302/13; Ж-ЛИ-04-303/13; Ж-МО-04-6/13; Ж-МО-04-98/13; Ж-МО-04-94/13; Ж-МО-04-106/13

¹⁰⁰ Ж-СА-04-1236/13

као и за специјалистичко-конзилијарну здравствену заштиту, односно болничку здравствену заштиту. Проблема има и са коришћењем лијекова који су утврђени основном и допунском листом, правом на стоматолошко-протетску помоћ и стоматолошко-протетске надомјестке, право на ортопедска и друга помагала, а само

Омбудсмени посебно желе да укажу на смањење нивоа здравствене заштите за грађане, редукирањем листи есенцијалних лијекова, повећањем броја медицинских интервенција за које грађани морају платити партиципацију, на неједнак ниво здравствене заштите с обзиром на територију гдје грађанин живи, дуге листе чекања за велики број медицинских услуга, непостојање статешког приступа у здравству што резултира да се одређене медицинске услуге плаћају приватним фирмама као што је случај са патохистолошким налазима у Сарајевском и Зеничко-добојском кантону, хемодијализи у РС. Успоставља се модел јавно-приватног партнерства гдје јавни сектор плаћа услугу коју врши приватни сектор, а при томе није јасно зашто се не јачају сопствени капацитети посебно када се ради о установама терцијарне заштите.

захваљујући хуманитарним акцијама поједини могу остварити право на здравствену заштиту у иностранству - најчешће се ради о дјечи и трансплатацијама без којих би се њихов живот угасио¹⁰¹.

Чекаонице су мјеста гдје се евентуално негодује и грађани имају могућност да остваре права на примарну здравствену заштиту - код изабраног доктора примарне здравствене заштите, породичне (опште) медицине, гинеколога, стоматолога, педијатра и стога нема великог прилива жалби из ове области.

Узимајући у обзир пажњу коју су медији у БиХ у протеклој години посветили темама које су се

односиле на здравствену скрб бубрежних болесника¹⁰², те чињеницу да је Федерално министарство здравства након запримања иницијативе Удружења дијализних болесника Зеничко-добојског кантона упутило измјене и допуне Закона о трансплантацији органа и ткива у сврху лијечења¹⁰³, Институција омбудсмена је препознала потребу да се проведе истрага у вези са здравственом заштитом бубрежних болесника са аспекта организационих препрека и могућности приступа. Због наведеног је отворен предмет¹⁰⁴ по службеној дужности, у којем ће бити донесена одлука након анализе истраживања.

Једна од жалби из области здравствене заштите је предмет из Ливна¹⁰⁵. Жалилац се обраћао Заводу за здравствено осигурање Кантона 10 са захтјевом да му се продужи сагласност за лијечење на терет Завода, али безуспјешно. Добио је усмени одговор да је на сједници Управног вијећа Завода донесена Одлука да се не може давати сагласност за лијечење на терет Завода, ван Кантона 10, ако послодавац код којег је подносилац захтјева запослен није измирио обавезе уплате доприноса за здравствено осигурање. Жалиоцу је Комисија дала сагласност са роком важења до 08. 06. 2013, али га Универзитетска клиничка болница у Мостару није могла примити до 03. 07. 2013. У поступку истраге је наведено да је жалиоцу одређен термин ван датог рока, дакле није његовим пропустом, те је одговорна страна продужила дату сугласност, након чега је жалилац обавио заказани преглед.

¹⁰¹ Ж-МО-04-9/13, Ж-МО-192/13, Ж-ЛИ-04-219/13- Ж-СА-04-994/13

¹⁰² Медији су у више наврата извјештавали о протестима лица која иду на дијализу у Републици Српској

¹⁰³ Приједлог утврђен на 88. сједници Владе ФБиХ одржане 19.11.2013.године. Овом приликом желимо нагласити да Институција омбудсмена није учествовала у поступку израде измјена.

¹⁰⁴ Ж-СА-04-962/13

¹⁰⁵ Ж-ЛИ-04-150/13

Институција омбудсмена је разматрала жалбу¹⁰⁶ због неадекватне примјене Закона о правима, обвезама и одговорностима пацијената ФБиХ¹⁰⁷, јер је поднесен приговор жалиоца на пружање здравствених услуга његовом умрлом брату. Омбудсмени су упутили препоруку¹⁰⁸, којом је сугерисано директору болнице да, у складу са чланом 41. Закона о обавезама, правима и одговорностима пацијената ФБиХ, спроведе интерну истрагу по приговору жалиоца, те након истраге донесе коначну одлуку са поуком о могућности улагања жалбе надлежном министарству. У овом предмету препорука је реализована.

Разматрана је жалба¹⁰⁹ особе која је боравећи у иностранству доживјела несрећу - прелом кука, гдје је имала и оперативни захват. Након повратка у БиХ и обраћања надлежном заводу здравственог осигурања за рефундацију трошкова лијечења у складу са Споразумом о социјалном осигурању са СР Југославијом¹¹⁰, захтјев је одбијен, јер жалилац није имао доказ о праву на коришћење здравствене заштите у иностранству, у складу с одредбама чл. 4. и 5. Правилника о условима, начину и поступку остваривања здравствене заштите за вријеме боравка у иностранству. Након изјављене жалбе на одлуку о њој није одлучивано, али је након обраћања Институцији омбудсмена и у току интервенције Институције Завод донио другостепено рјешење.

Такође, због изненадне болести (тешки инфаркт у иностранству) жалилац¹¹¹ се обратио Институцији омбудсмена јер Фонд здравственог осигурања Републике Српске није поступио, односно није одговорио на захтјев за преузимање трошкова лијечења. Након поступка истраживања омбудсмени су упутили препоруку Фонду здравственог осигурања Републике Српске да поступи у складу са законом и овлашћењима, те призна жалиоцу право на здравствену заштиту у иностранству.

У предмету¹¹², жалитељка се налази на издржавању казне затвора, а будући да се лијечења показало ефикасним, затражила је продужење боравка у болници у Сокоцу, док се њено здравствено стање не поправи. У неколико наврата се обраћала Центру за социјални рад Ливно са захтјевом за продужење боравка на психијатријском лијечењу у Сокоцу. Наиме, затражено је да се уради социјална анамнеза у породици у коју она треба да се врати. Након покренуте истраге, Центар за социјални рад је упутио социјалну радницу која је сачинила тражену анамнезу, те је жалитељка задржана на психијатријском лијечењу до даљег, након што је утврђено да би требало да се врати у породицу у којој би живјела са непокретном мајком.

Институцији омбудсмена обратио се подносилац жалбе, односно в.д. директора грађевинске фирме из Зенице¹¹³. Као одговорну страну подносилац жалбе је означио Министарство здравства Зеничко-добојског кантона, а ради успостављања здравственог осигурања за запосленике фирме и њихове породице. Наиме, Министарство је запримило акт фирме којим се предлаже склапање споразума о измирењу дуга. Наведеним споразумом фирма је предложила Министарству компензацију дуга, и то на начин да се укупан дуг преточи у обавезе које ће фирма имати према Заводу за здравствено

¹⁰⁶ Ж-СА-04-1297/12

¹⁰⁷ „Службене новине ФБиХ“ број: 40/10

¹⁰⁸ П-109/13

¹⁰⁹ Ж-СА-04-220/13

¹¹⁰ „Службени гласник БиХ“, број: 16/03

¹¹¹ Ж-БЛ-04-390/13, П-227/13

¹¹² Ж-ЛИ-04-94/13

¹¹³ Ж-СА-04-986/13

осигурање Зеничко-добојског кантона у 2013. години. Надаље, подносилац жалбе наводи да уговорени износ мјесечне уплата за здравствено осигурање буде компензација и да на тај начин омогући лијечење запосленицима фирме током 2013. године. Након поступка истраживања Институције омбудсмена достављен је одговор Министарства Зеничко-добојског кантона у којем се, између осталог, истиче да Завод здравственог осигурања Зеничко-добојског кантона није у могућности да прихвати склапање наведеног споразума јер за то не постоји законски основ. Наведени примјер приказује један од начина на који послодавци покушавају остварити право на здравству заштиту запосленика у случају дуговања за ову врсту доприноса.

3.2.7. Комуналне услуге

У протеклој години Институција омбудсмена запримила је 66 жалби које су се односиле на комуналне услуге и дјелатности. Забиљежен је већи број непосредних контаката са грађанима који се односе на ову област, али с обзиром на надлежности Институције омбудсмена за заштиту потрошача у БиХ, нињове жалбе биле су предмет поступања наведеног омбудсмена.

Жалбе грађана, као и протеклих година, највише су се односиле на нередовно обављање услуга јавних предузећа, обустављање услуга или повећање цијена. Грађани немају могућност да одбију понуде и услове за пружање услуга јавних предузећа, односно да се обрате другим субјектима за пружање услуга, те се на овај начин огледа монополско понашања.

Због тешког социјалног стања грађани често нису у могућности да подмирују своје обавезе за неопходне комуналне услуге. Цијене услуга испоруке електричне енергије, воде, гаса, телефона су све више, уз сталну пријетњу њиховог повећања, без узимања у обзир стварне социјалне прилике у којима једна запослена особа издржава више чланова породице.

Један од примјера је жалба на поскупљење услуге КЈКП Водовод и канализација чијим је новим прорачуном, како наводи подносилац жалбе, дефинисано да у зградама колективног становања свако домаћинство првих пет кубика потрошене воде наплаћује по цијени од 1,00 КМ, затим од 5 до 10 кубика по цијени 1,50 КМ и изнад 10 кубика по цијени од 1,67 КМ без ПДВ-а. Проблем се огледа у неједнаком третману вишечланих домаћинстава и једночланих домаћинстава, с обзиром на обрачунско повећање по потрошњи више кубика, чија је потрошња већа с обзиром на повећан број чланова.¹¹⁴ Институција омбудсмена ће у наредном периоду предузимати радње из своје надлежности у вези са конкретним проблемом.

Други случај је обраћање подносилаца жалбе ради искључења струје од Електропривреде БиХ д.д.. Након траженог изјашњења испоставило се да је против подносилаца жалбе покренуто више судских постпака, те је искључење извршено на основу законских прописа према којима је прописано да снабдијевање електричном енергијом може бити обустављено "ако крајњи купац не извршава обавезе плаћања за испоручену електричну енергију у прописаном односно уговореном року".¹¹⁵

Као примјер може се навести предмет у којем је жалилац искључен са водоводне мреже због дуговања ради неплаћања обавеза по рачунима за воду и због чега је покренут

¹¹⁴ Ж-СА-04-1070/13

¹¹⁵ Ж-СА-04-1065/13

судски поступак. У конкретном случају издата је препорука јавном комуналном предузећу да домаћинство подносилаца жалбе одмах прикључе на водоводну мрежу.¹¹⁶

У једној од жалби Јавно комунално предузеће „Водовод и канализација“ Тузла, није уважавало чињеницу да подносиатељка жалбе живи сама, а да се на рачуну за воду непрестано воде два члана у стану, према којим се и врши паушални обрачун утрошене воде. Жалитељка се обраћала надлежном предузећу са захтјевом за промјену бројног стања, али јој није удовољено. Након интервенције омбудсмена ЈКП је поступио по захтјеву подносиатељке.¹¹⁷

Није занемарљив и број обраћања проистеклих из права грађана на квалитет пружања

Повећан број жалби у односу на јавна предузећа указује на потребу да се уради анализа о томе колико су јавна предузећа оријентисана према потребама грађана и, с обзиром на њихову функцију да у име грађана управљају повјереним јавним добрима, мора се постићи баланс између потреба грађана и тржишних принципа.

услуга јавних предузећа (редовно снабдијевање струјом и водом). Нажалост, предмети по којима је поступано углавном су се испоставили као неосновани, а искључења домаћинства са електро и водоводне мреже је честа посљедица. Истовремено, свјесни смо да је заштита

потрошача дошла у питање не због грађанског непослуха већ прије због чињенице да се ради о хроничном недостатку новца за плаћање комуналија.

3.2.8. Право на образовање

Поред чињеница да се Одјел за праћење права дјете бави и питањем образовања, у Одјелу за економска, социјална и културна питања регистровани су предмети који се односе на образовање. У контексту основног, средњег и високог образовања, Институција омбудсмена се бавила радом на предметима. Током 2013. године за примљено је 27 жалби у области образовања, док је током 2012. године за примљено незнатно више жалби¹¹⁸.

Међународним стандардима дефиниш се право на образовање на начин да се утврђује да државе чланице признају свакој особи право на образовање и да циљ образовање треба да буде пун развој људске личности и достојанства и јачање поштовање права човјека и основних слобода. Нажалост, Институција омбудсмена региструје све већи број жалби који се односе на образовања али због чињенице да се крше права дјете или се жалиоци позивају на дискриминацију, такве жалбе се региструју у различитим одјелима. Посебно забрињава повећање броја жалби везано за основно образовање које је према међународним стандардима обавезно, за разлику од средњег и високог образовања. Омбудсмени желе да подсјете на Општи коментар бр. 13 Комитета Уједињених нација о економским, социјалним и културним правима према којем је образовање људско право које је неопходно средство за остваривање других људских права. Образовање је примарно средство помоћу којег се економски и друштвено маргинализоване особе могу дизати из сиромаштва и обезбиједити средства да у потпуности учествују у својим заједницама, и има кључну улогу у оснаживању жена, превенцији искоришћавања дјете, промовисању људских права и демократије, заштити животне средине и контроли раста

¹¹⁶ Ж-ЛИ-04-87/13

¹¹⁷ Ж-БР-04-108/13

¹¹⁸ 32 предмета

становништва. Образовање је препознато као један од најбољих финансијских улагања које држава може направити.

На нивоу БиХ усвојено је пет оквирних закона: Оквирни закон о предшколском васпитању и образовању у БиХ, Оквирни закон о основном и средњем образовању у БиХ, Оквирни закон о средњем стручном образовању и обуци у БиХ, Оквирни закон о високом образовању у БиХ, те Закон о Агенцији за предшколско, основно и средње образовање.

У извјештајном периоду Институција омбудсмена је за примила одређени број жалби у којим се указује на неправилности и повреде права у процесу образовања. Као један од примјера, јесте предмет¹¹⁹ жалитељке која се обратила ради тога што сматра да је требала бити проглашена студентом генерације на Високој здравственој школи Универзитета у Бихаћу. Наиме, током истражног поступка Институција омбудсмена је утврдила да је у студентској служби факултета дошло до омашке која се односила на погрешно утврђивање висине просјека након завршеног студија, те је ради тога друга студентка, са нижим просјеком, добила признање студента генерације. Жалитељка се обраћала надлежним на Универзитету и указивала је на грешку, међутим одлуком о додјели посебног признања и новчаној награди за постигнути успјех током студија, одлучено је да се жалитељки додјели признање/захвалница за постигнути успјех током школовања и новчана награда у висини од 100,00 КМ. Међутим, жалитељка је и даље инсистирала на вођењу поступка пред Институцијом омбудсмена, што је резултирао препоруком Институције у смислу да Универзитет у Бихаћу донесе подзаконске акте односно правилнике и установи процедуре које ће регулисати награђивање најбољих студената, те да ректор Универзитета размотри могућност додјеле признања титуле најбољег студента у оквиру Високе здравствене школе. Препорука Институције омбудсмена дјелимично је испоштована, односно ректор Универзитета сматра да је додјела признања и новчане накнаде жалитељки адекватан начин за валоризовање успјеха жалитељке, док је препорука у дијелу бољег подзаконског регулисања правила и процедура усвојена.

Запримљен је и предмет¹²⁰ у којем се указује на неуједначеност студената по питању коришћења права јавног превоза. У конкретном случају Институција омбудсмена је упутила препоруку којом је Министарство саобраћаја Кантона Сарајево позвано да приступи измјенама постојећих подзаконских аката којима се регулишу права у вези са коришћењем јавног превоза за редовне и редовно самофинансирајуће студенте на начин да омогуће једнак статус студентима који имају пребивалиште у Кантону Сарајево, а студирају у Источном Сарајеву, са студентима који студирају на високошколским установама у Кантону Сарајево. Министарства саобраћаја Кантона Сарајево доставило је одговор на препоруку у којем је између осталог наведено да ће се приступити изради јединственог прописа за све субвенционисане категорије корисника, а да ће препорука Институције омбудсмена бити узета у разматрање приликом израде наведеног прописа.

У раду на предметима запажено је да постоје проблеми приликом именовања школских одбора и основним и средњим школама, а што посљедично утиче на наставни процес и образовање ученика. Таква је и жалба¹²¹ подносилаца из ОШ „Марко Марулић“ из Прозора, гдје је Институција омбудсмена регистровала озбиљне тешкоће у вези с именовањем Школског одбора у ОШ "Марко Марулић" из Прозора. Наиме, поступак именовања траје дуже од три године, те је школа у више наврата достављала Општинском вијећу Општине Прозор-Рама листу кандидата за чланове Школског одбора у име

¹¹⁹ Ж-СА-04-1416/12 П-113/13

¹²⁰ Ж-СА-05-1206/13, П-297/13

¹²¹ Ж-МО-04-119/13

службеника школе и Вијећа родитеља, са којом се не слаже Општина (у својству оснивача школе), због чега Општинско вијеће упорно одбија да донесе ваљану одлуку о именовању у конкретном случају. Након интервенције Институције омбудсмена и медијске прапраћености коначно је донесена одлука.

Специфичан предмет¹²² је жалба подносиоце којој се оспорава едукација односно специјализација из интерне медицине, којом је указала на недостатке правне регулативе због неутврђивања критеријума за пријем специјализаната. Након спроведног поступка Институција омбудсмена је сачинила препоруку којом је указала да је потребно донијети нови правилник којим ће бити утврђени критеријуми за додјелу специјализација и супспецијализација или да се у том смислу изврше измјене постојећег правилника о специјализацијама и супспецијализацијама доктора медицине, доктора стоматологије и магистара фармације. Наведена препорука је испоштована, те је Институција омбудсмена информисана да је Федерално министарство здравства поступило по наведеној препоруци и донијело Правилник о критеријумима за пријем специјализаната, као и Правилник о критеријумима за пријем супспецијализаната.

ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

Предмет Ж-БЛ-04-781/12, П-150/13

Жалба је поднесена поводом признавања права из области пензијског осигурања. У конкретном случају, подносилац жалбе није у стању да документује своја потраживања из пензијског осигурања из оправданих разлога - ратна збивања. Институција омбудсмена је 07. 07. 2013. године издала препоруку ентитетским заводима ПИО да успоставе директну комуникацију ради рјешавања пензије за жалиоца. У поступку по (усвојеној) жалби од жалиоца се траже документа који су уништени без његове кривице (радна књижица, матична књига предузећа Кајак-ПООЛ, итд. Препорука дјелимично испоштована јер је жалба странке усвојена од другостепеног органа, али право на пензију још није признато.

Предмет Ж-ЛИ-04-1/13

Жалитељка се обратила нашој канцеларији јер је 18. 07. 2012. године посредством Федералног завода МИО/ПИО, Испостава Гламоч, поднијела послије смрти супруга захтјев за породичну пензијуу Фонду за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске. Након поновљене ургенције наше канцеларије, одговорна страна је донијела рјешење у предмету.

Предмет Ж-ЛИ-04-68/13

Жалилац се обратио нашој канцеларији 19. 03. 2013. године након што се безуспјешно обраћао Кантоналној административној служби МИО/ПИО Ливно, Испостави Гламоч, са захтјевом за обједињавање радног стажа. Наиме, 1983. године жалилац је имао самосталну трговачку радњу, али му у листингу о стању уплаћених доприноса није уведен тај период. Пошто је одговорна страна жалиоцу донијела крајем 2012. године рјешење о пензији којим није био задовољан (због поменутог периода за који има потврде којима доказује да је сам уплаћивао доприносе), уложио је жалбу. Након упућене ургенције одговорна страна је поступила по жалби жалиоца, те од ПИО Травник затражила да им доставе микрофилм у којем се налазе подаци који нису унесени у компјутер.

¹²² Ж-СА-06-1257/12 П-171/13

Предмет Ж-ЛИ-04-82/13

Жалилац се обратио нашој канцеларији јер је на рјешење Кантоналне административне службе МИО/ПИО Ливно уложио жалбу Федералном заводу за МИО/ПИО Мостар, дана 23.11.2012, и није донесена одлука. Покретањем истражног поступка одговорна страна је одлучила по жалби, те донијела рјешење у овом предмету.

Предмет Ж-БЛ-04-205/13, П-231/13

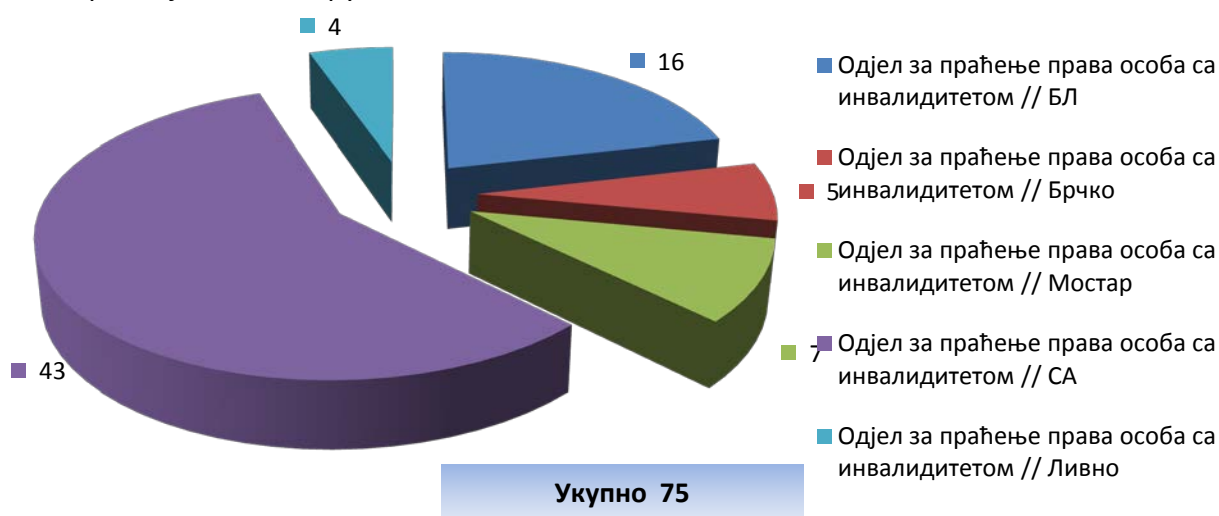
Институција омбудсмена поступала је по жалби запосленика ОШ „Каменица“ из Бихаћа, поводом неисплаћивања материјалних трошкова из радног односа. Након поступка истраживања и уврђивања кршења права из радног односа, издата је препорука Министарству образовања УСК да у складу са буџетским капацитетима нађе начин трајнијег рјешавања накнаде путних трошкова за запосленике ОШ „Каменица“ Бихаћ, или подједнаком уштедом путних трошкова у другим органима власти, о чему треба упутити приједлог Влади, или набавком комбија за превоз ученика и планирањем буџета за наредну годину. Препорука је безусловно прихваћена односно трошкови су дјелимично исплаћени од датума обраћања Институцији омбудсмена, а преостали дио дуговања зависи од околности објективне природе, као што је динамика пуњења буџета.

Предмет Ж-ЛИ-05-117/13

Подноситељка жалбе је код Општинског суда у Бихаћу, током 2008. године, исходила правоснажну судску пресуду везано за наплату својих потраживања од послодавца ДД „Комбитекс“ Бихаћ. Током 2009. године запримила је рјешење суда о прекиду покренутог извршног поступка јер је над послодавцем у међувремену отворен стечајни поступак. Због болести и због тога што је незапослена, затражила је исплату својих потраживања без обзира на исплатни ред, али је обавијештена од суда да Одбор вјеровника није удовољио њеној молби. Стечајни поступак се води већ пет година, а жалитељка није остварила своје право.

3.3. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА ОСОБА С ИНВАЛИДИТЕТОМ

Одјел за праћење права особа са инвалидитетом (у даљем тексту: Одјел) Институције омбудсмена рјешава индивидуалне и групне жалбе у вези с кршењем права особа са инвалидитетом, покреће и рјешава по службеној дужности уочена кршења права особа са инвалидитетом, те с циљу обезбјеђивања њихове заштите доноси препоруке којима указује домаћим органима власти на обавезу поштовања свих обавеза утврђених законодавством у БиХ, као и обавеза које је БиХ преузела ратификацијом Конвенције УН о правима особа са инвалидитетом са Факултативним протоколом, Стандардним правилима за изједначавање могућности за особе са инвалидитетом, Акционим планом Савјета Европе за промовисање и пуно учешће особа са инвалидитетом у друштву, на равноправној основи с другима.

Дијаграм 12: Преглед запримљених жалби у Одјелу за праћење особа с инвалидитетом у 2013. години по канцеларијама

3.3.1. Анализа запримљених жалби

У односу на укупан број жалби који су били у раду Одјела, на кршења права особа са инвалидитетом односи се 119 жалби, од којих су 44 жалбе пренесене из ранијих година, а током 2013. године запримљено је укупно 75 жалби, од чега 16 жалби у Главној канцеларији Бања Лука, 5 у Канцеларији Брчко, 4 у Канцеларији Ливно, 7 у Канцеларији Мостар и 43 у Канцеларији Сарајево.

Р.бр.	Начин окончања	Предмети 2013.	Предмети из ранијих година	Укупно
1	У току интервенције омбудсмена	16	7	23
2	Препоруком омбудсмена	3	6	9
3	Незаинтересованост странке за даље вођење поступка	4	3	7
4	Неприхватљива жалба	13	3	16
5	На други начин	6	11	17
6	Ненадлежност и уступање жалбе надлежном органу	0	0	0
7	Прослијеђен другој канцеларији омбудсмена	1	0	1
8	Специјалним извјештајем	0	0	0
9	Укупно	43	30	73

Табела 9: Приказ поступања омбудсмена по жалбама у Одјелу за праћење права особа с инвалидитетом према начину окончања жалби

У току интервенције и препоруком омбудсмена ријешена су 32 случаја кршења људских права, дакле 1/4 предмета примљених у 2013. години је ријешено на овај начин, а значајно је указати да је чак 50% препорука издатих у 2013. години из надлежности овог одјела реализовано.

укупно 73 жалбе, при чему је архивирано из ранијих година 30 жалби, а из 2013. године 43 жалбе.

У Одјелу у 2013. години издато је укупно 12 препорука, од чега је шест препорука реализовано, у три случаја са одговорним органима је успостављена сарадња, док за три препоруке није достављено изјашњење - одговор.

Поредећи број предмета/жалби које су запримљене током 2013. године, може се констатовати да је у односу на 2012. годину дошло до смањења броја жалби за 3,95%.

Највећи број жалби које су запримљене односио се на: проблем уклањања архитектонских баријера¹²³, дужину трајања поступка одлучивања по жалби пред другостепеним органом¹²⁴, право на социјалну заштиту¹²⁵, остваривања права на здравствену заштиту¹²⁶, као и других права по основу инвалидности¹²⁷, заштита особа са инвалидитетом од свих видова дискриминације¹²⁸.

Иако је БиХ прихватила низ међународних докумената којим се обавезала да ће обезбиједити уживање права особама са инвалидитетом, нажалост, регистроване жалбе указују да ова категорија грађана има проблеме у приступу здравственој и социјалној заштити, процедуре за остваривање права су веома дуге а и даље је најизраженији проблем постојања физичких баријера.

Омбудсмени примјећују да се чак и приликом изградње нових објеката овом проблему не посвећује довољна пажња и оцјена омбудсмена је да би ово питање требало бити предмет посебног извјештаја.

Током 2013. године укупно су ријешене 73 жалбе, остало је неријешено 46 жалби, од чега 14 из ранијих година и 32 жалбе из 2013. године.

Од 119 жалби које су биле у раду, у току 2013. године архивирани су

Овим путем истичемо да је Босна и Херцеговина потписница низа међународних докумената којима се штите права особа са инвалидитетом, а од 2010. године и потписница Конвенције УН-а о правима особа са инвалидитетом, која обавезује државу да успостави стандарде и правила за доступност јавних институција и приватних објеката намијењених за јавну употребу, рокове и постепени напредак ка њиховом уклањању, а затим и надгледање примјене ових правила те увођење санкција за њихово непридржавање.

Иако је Босна и Херцеговина својим ентитетским прописима и подзаконским актима успоставила стандарде и правила за доступност јавних институција и приватних објеката, понашање ресорних министарстава, органа и доносиоца закона и одлука, због неусклађености са Конвенцијом УН-а о правима особа са инвалидитетом и уским тумачењем позитивних прописа указују на занемаривање најбољег интереса особа са инвалидитетом.

¹²³ Ж-БЛ-02-701/13, Ж-БЛ-02-507/13, Ж-БЛ-02-437/12, Ж-БЛ-02-81/12

¹²⁴ Ж-МО-02-19/13, Ж-ЛИ-02-7/13, Ж-ЛИ-02-164/13, Ж-БЛ-02-362/13, Ж-БЛ-02-783/13

¹²⁵ Ж-МО-02-77/13, Ж-МО-02-108/13, Ж-БР-02-237/13

¹²⁶ Ж-МО-02-87/13

¹²⁷ Ж-МО-02-173/13, Ж-ЛИ-02-7/13, Ж-ЛИ-02-215/13, Ж-СА-02-467/13

¹²⁸ Ж-БР-02-237/11

За разлику од претходних година, када се помиње проблематика приступачности, у 2013. години жалбени разлози су указали на проблем немогућности органа да донесу одлуке којима ће обезбиједити механизам и омогућити подносиоцима жалбе уградњу лифтова у објектима колективног становања из разлога што власници станова/етажни власници нису хтјели да дају своју сагласност, због чега органи нису могли издати грађевинске дозволе¹²⁹.

У вези с тим, Институција омбудсмена је издавањем препорука јединицама локалне самоуправе настојала да укаже на обавезу да сви нивои власти, у поступцима доношења одлука, поступају у складу са Конвенцијом УН-а о правима особа са инвалидитетом¹³⁰, примјењујући принцип најбољег интереса особа са инвалидитетом, не доприносе њиховом искључивању из друштвених токова у најширем смислу, јер у складу са чланом 19. Конвенције (Самостално живљење и укљученост у заједницу) „држава признаје једнако право свим особама с инвалидитетом на живот у заједници, с правом избора једнаким као и за друге особе, те предузима дјелотворне и одговарајуће мјере како би олакшале особама с инвалидитетом потпуно уживање овог права и њихово пуно укључивање и учешће у заједници.

Омбудсмени су у својим активностима наглашавали да посљедице несавјесног поступања трећих лица у поступцима пред домаћим државним органима не могу сносити појединци, него да државни органи треба да предузму одговарајуће мјере ради превенције, али и мјере ради отклањања посљедица несавјесног понашања трећих лица и да обезбиједе доступност свих права која држава гарантује. С тим у вези, наглашена је и потреба едукације свих грађана, али и запослених у институцијама власти, као и нужност подизања

Омбудсмени указују на потребу организовања едукативних садржаја за запослене у институцијама власти о правима особа са инвалидитетом, а посебно у службама урбанизма и просторног уређења.

свијести свих о правима особа са инвалидитетом, обавезама државе у вези с тим правима, што би требало да је дио свакодневних активности, али и медијских оглашавања.

Обезбјеђивање приступачности је

стални задатак и обавеза органа власти на свим нивоима државе, јер је Босна и Херцеговина тек започела активности на примјени Конвенције УН-а о правима особа са инвалидитетом.

И даље је актуелан проблем, назначен у ранијим извјештајима, који се односи на рад Института за медицинско вјештачење здравственог стања у ФБиХ, који још никада Институцији омбудсмена БиХ није доставио изјашњења о разлозима и околностима због

Изостанак сарадње Института за медицинско вјештачење ФБиХ са Институцијом омбудсмена, а перманентно обраћање инвалида жалбама везано за функционисање ове установе указује на потребу да институције власти, а прије свега Парламент ФБиХ, размотре стање у овој установи.

којих у случајевима ревизије здравствених стања корисника, а након доношења нових налаза и мишљења, долази до умањења постотка инвалидитета у односу на првобитни налаз, што за посљедицу има губитак раније стечених права.

Институција омбудсмена само на основу жалбених навода и из разговора са клијентима – особама са инвалидитетом, може закључити да је евидентан висок степен незадовољства

¹²⁹ Ж-БЛ-02-701/13, Ж-БЛ-02-507/13 и Ж-БЛ-02-437/12

¹³⁰ Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ је на 65. сједници, одржаној 07.12.2009. године, дао сагласност за ратификацију Конвенције УН-а о правима особа са инвалидитетом и Опционог протокола

односом стручних тимова Института који раде ревизију оцјене здравственог стања, који према наводима корисника раде површно, не врше све неопходне провјере због чега немају ни објективну слику здравственог стања, не третирају адекватно и једнако све особе са инвалидитетом, а често и не раде као тимови, него у име тима један љекар врши ревизију и оцјену стања. У току године је на одређени период био обустављен рад свих комисија за оцјену, што је изазвало велико незадовољство и велики број телефонских позива и негативних реакција особа које су чекале оцјену комисије, као доказ и неопходно ријешено претходно питање/предуслов за рјешавање одређених статусних и других права.

Такође се наставља пракса Института да не спроводи вјештачења здравственог стања све док се не изврши уплата трошкова вјештачења, иако о томе постоји пресуда Уставног суда Федерације Босне и Херцеговине¹³¹ којом је утврђено да уредба о плаћању трошкова медицинског вјештачења није усаглашена са Уставом ФБиХ, о чему су омбудсмени још

Омбудсмени указују и на чињеницу да Институт за медицинско вјештачење ФБиХ својим поступањем крши пресуду Уставног суда ФБиХ којом је утврђено да Уредба о плаћању трошкова медицинског вјештачења није усаглашена са Уставом ФБиХ.

09.12.2011. године упутили препоруку Влади Федерације Босне и Херцеговине, Федералном заводу за ПИО/МИО осигурање Мостар и Институту за медицинско вјештачење здравственог стања у Сарајеву, али до данас у том погледу није ништа предузето.

Федерално министарство рада и социјалне политике је током 2012. године својом спремношћу, успостављањем сарадње и одређеним финансијским средствима помогло у организацији и реализацији пројеката које су реализовале невладине организације у Босни и Херцеговини, између осталог и пројекта „Становање у локалној заједници уз подршку“. На тај начин подстакло је успостављање сарадње и стварање партнерства међу постојећим удружењима особа са инвалидитетом и ублажило посљедице социјалне искључености, те допринијело сензибилизовању јавности на присуство особа са инвалидитетом у заједници. Током 2013. године разматране су жалбе које указују на нарушавање и кршење права особа са инвалидитетом на независност, социјалну

Омбудсмени примјећују да се дјеловање Министарства социјалне заштите ФБиХ у значајној мјери у 2013 години унаприједило сто је резултирало да је у многим питања било могуће успоставити конструктивни дијалог

интеграцију и учешће у животу из члана 15. Конвенције УН-а о особама са инвалидитетом¹³², којим се држава обавезала, с циљем осигурања ефективног остваривања независности, социјалне интеграције и учешћа у животу заједнице да ће

посебним мјерама омогућити приступ стамбеном смјештају.

Институцији омбудсмена су се обратиле двије особе са инвалидитетом због законског нерегулисања модела становање у локалној заједници уз подршку. С обзиром на чињеницу да су се већ обраћали разним институцијама, једини приједлог је био да се корисници стамбених јединица смјесте у неку од установа заводског типа. Чак је и Кантоналном центру за социјални рад Сарајево - Служба социјалне заштите Стари град (у даљем тексту: ЦСР) био поднесен захтјев за смјештај у НВО „Сумеро центар за подршку особама са инвалидитетом у заједници“ (у даљем тексту: Сумеро), али је Центар за

¹³¹ У-33/10 од 05.04.2011. године

¹³² Ж-СА-02-467/13, Ж-СА-02-697/13

социјални рад жалиоце обавијестио да смјештај у Сумеро није могућ, јер за то не постоји законска могућност.

Институција омбудсмена за људска права БиХ је донијела препоруку¹³³, којом је Федералном министарству рада и социјалне политике и Министарству за рад, социјалну политику, расељена лица и избјеглице Кантона Сарајево препоручила да Законе о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице са дјецом на федералном и кантоналном нивоу ускладе са чланом 9. и 19. Конвенције о правима особа са инвалидитетом, у смислу регулисања могућности становања у локалној заједници уз подршку, као и регулисања социјалних услуга које пружају невладине организације.

У прошлој години имали смо и жалбу Федералног министарства рада и социјалне политике¹³⁴ због доношења Одлуке Владе Херцеговачко-неретванског кантона, која је основала установу Дом за социјално и здравствено збрињавање особа са инвалидитетом и других особа Столац, те предузела радње измјештања свих корисника из постојећих установа на подручју ФБиХ чији је оснивач Парламент ФБиХ, једностраним раскидањем свих уговора о смјештају у установе. Приликом одабира корисника, није се водило рачуна о најбољем интересу корисника, јер је право на избор квалитета живота један од предуслова у остваривању и заштити права особа са инвалидитетом. Такође се није водило рачуна о удаљености корисника од породице и сродника, њиховој повезаности са другим корисницима с обзиром на дугогодишњи боравак у установи, као ни њиховим потребама и жељама, јер је за одређени број корисника за које је тражено премјештање и прилагођавање на живот у локалној заједници, односно на живот ван институције и процес враћања таквих корисника у другу установу затвореног типа корак уназад и у супротности је са међународним документима које је ратификовала Босна и Херцеговина, првенствено са Конвенцијом УН-а о правима особа са инвалидитетом, Конвенцијом УН-а о правима дјетета, Европском социјалном повељом, Политиком у области инвалидитета Босне и Херцеговине, Стратегијом за изједначавање могућности особа са инвалидитетом у ФБиХ 2010-2014, те Европском стратегијом подршке особама са инвалидитетом 2010-2020.

Омбудсмени за људска права БиХ су поводом жалбе спровели поступак и изразили забринутост, те нагласили да нове установе треба отварати с циљем рационалнијег коришћења средстава намијењених за социјалну заштиту, те указали да свако парцијално и некоординирано дјеловање у овој области може произвести друштвену штету и резултирати кршењем људских права у овој области.

Након издате препоруке Министарство здравства, рада и социјалне политике ХНК је обавијестио Институцију да препоруку не може реализовати јер су из свих установа у ФБиХ преузели све кориснике, као и да су отклонили све уочене недостатке према налазу федералног инспектора.

Током 2013. године рјешавана је и жалба која се односила на рад и функционисање Фонда за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом.¹³⁵

У жалби је наведено да је Привремени управни одбор Фонда за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом (у даљем тексту: УО Фонд) именован одлуком Владе ФБиХ, број: 1371/2011 од 07. 01. 2012. године, на период од највише два мјесеца, да је 06. 01. 2012. године расписан конкурс за избор предсједника и чланова УО Фонда, те да се жалилац, као 100% особа са инвалидитетом, параплегичар, кандидовао на наведени конкурс. Указано је да су поједини чланови наведеног одбора

¹³³ П-3/14

¹³⁴ Ж-СА-02-697/13

¹³⁵ Ж-СА-02-1409/12.

истовремено и чланови Комисије. Незванично, Комисија је извршила бодовање кандидата за чланове Управног одбора, али именовање чланова није обављено и већ годину дана одлуке доносе особе које немају за то легитимитет, с обзиром да им је привремено именовање истекло у фебруару 2012. године. Током поступка Институција је обавијештена да је Федеарално министарство рада и социјалне политике доставило Влади ФБиХ извјештај о раду Комисије за избор чланова Управног одбора Фонда за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом са приједлогом Рјешења о именовању чланова УО и биографијом кандидата како би био уврштен у дневни ред и разматран на првој сједници Владе, али да одлука није донесена. Институција омбудсмена је донијела препоруку¹³⁶ којом је Влади Федерације БиХ наложила да у оквиру својих надлежности предузме све неопходне мјере којима ће се

Неименовање чланова управних и надзорних тијела у установама социјалне заштите често се рефлектује на њихов рад и у великој мјери угрожава људска права.

обезбиједити коначно именовање Управног одбора Фонда у складу са одредбама Законом о министарским, владиним и другим именовањима ФБиХ уз пуно

поштовање принципа утврђених законом. Препорука Институције није испоштована.

Забрињавајућа је чињеница да се породице особа са инвалидитетом не третирају као дио покрета особа са инвалидитетом, нити као корисници услуга за особе са инвалидитетом.¹³⁷ Нпр. у случају када особа са инвалидитетом у власништву има аутомобил, добије дозволу за ознаку “особа са инвалидитетом I категорија”, што треба да јој осигура и приступ, паркирање на резервисаним мјестима, итд., а возилом управља члан породице, полиција не сматра да се та привилегија односи на цијелу породицу, већ само на особу са инвалидитетом, ако се у том моменту затекне у аутомобилу. Ово је у потпуној супротности са сврхом таквих привилегија, јер чланови породице особе са инвалидитетом и када обављају куповину на пијаци или плаћају рачуне то раде и за потребе члана породице који је особа са инвалидитетом. Све ово говори о неопходности едукације и упознавања свих, и запослених у надлежним институцијама и јавности, о једнаким правима која припадају овој категорији грађана.

Предмет разматрања је била и жалба због дискриминације грађана оштећеног вида Брчко Дистрикта БиХ, те њихове немогућности остваривања грађанских и социјалних права.¹³⁸ Подносиоци жалбе су незадовољни политиком социјалне заштите слијепих и слабовидних на подручју Брчко Дистрикта БиХ, као и на чињенице да додатак за помоћ и његу друге особе износи око 50 КМ, што је недовољно за задовољење минимума свих потреба корисника. Такође су указали да у релевантном законодавству нису уврштена тифлотехничка помагала која су потребна овој категорији становништва ради лакшег укључивања у друштвене токове, те чињеницу да Центар за социјални рад не посредује у дистрибуцији тифлотехничких помагала. Константно примају обећања да ће њихова права бити знатно побољшатна, али да се ништа у вези с тим питањем не мијења. Након спроведеног истражног поступка Институција је донијела препоруку¹³⁹ Скупштини Брчко Дистрикта БиХ, Влади Брчко Дистрикта БиХ, Одјељење за здравство и остале услуге и градоначелнику Брчко Дистрикта БиХ да предузму све мјере из своје надлежности, у смислу доношења закона и подзаконских аката, како би се слијепим и особама оштећеног вида обезбиједио адекватан новчани износ доплата за његу и помоћ од друге особе,

¹³⁶ П-111/13

¹³⁷ Ж-СА-01-1199/13

¹³⁸ Ж-БР-02-237/11

¹³⁹ П-20/13

неопходна тифлотехничка помагала, као и да предузму све мјере како би обезбиједили особама с инвалидитетом, слијепим и особама оштећеног вида одговарајући животни стандард, независно живљење и укљученост у заједницу;

Скупштина Брчко Дистрикта БиХ обавијестила је Институцију омбудсмена да Скупштина Брчко Дистрикта БиХ није доносила никакве акте с циљем реализације наведених препорука.

Потребно је нагласити и похвалити рад постојећих организација и удружења која окупљају особе са инвалидитетом, које својим пројектима доприносе сагледавању постојећег стања и окружења у којем живе особе са инвалидитетом, те својим активностима указују на стање у области законодавства, његове примјене, предлагању мјера и измјена закона, те доприносе унапређењу стања у свим сегментима, од инклузије у образовању, социјалне укључености, запошљавања, стамбеног збрињавања, указивања на баријере и њихово отклањање.

Наведене организације су уз финансијску помоћ организације *My Right - Empowers People with Disabilities*, њеног представништва у БиХ, у оквиру пројекта “Ка примјени Конвенције о правима особа са инвалидитетом Уједињених нација – оснаживање особа са инвалидитетом у БиХ”¹⁴⁰ сачиниле Алтернативни извјештај, који ће, уз Извјештај о примјени Конвенције о правима особа са инвалидитетом у Босни и Херцеговини, бити разматран пред тијелима УН-а током 2014. године.

ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

Предмет: Ж-БЛ-02-437/12

С циљем уклањања архитектонских баријера, упућена је препорука Граду Бањалуци. Главни разлог било је ускраћивање сагласности заједнице етажних власника у згради у којој живи подносиатељка жалбе, и недостављање адекватног захтјева за покретање поступка пред надлежним органима. Надлежно одјељење административне службе Града Бањалуке је на састанцима са заједницом етажних власника и изласком на лице мјеста успјело да обезбиједи неопходну сагласност. Очекује се даља реализација изградње приступне рампе.

Предмет: Ж-МО-02-19/13

Подноситељка жалбе незадовољна је статусом: нема средстава за живот, кратко вријеме је радила и остварила недовољно година пензијског стажа, а присутне су реалне тешкоће за одлазак у инвалидску пензију. Током поступка пред Институцијом омбудсмена оставарена је сарадња са Центром за социјални рад у Високом, који је обавио кућну посјету подносиатељки жалбе. Након тога, додијељен је већи износ новчане помоћи, и извршен поновни преглед подносиатељке жалбе ради процјене здравствене способности. Центар за социјални рад учествовао је активно и у комплетирању захтјева/документације за пензионисање.

Предмет: Ж-ЛИ-02-7/13

Подносилац жалбе незадовољан је дужином трајања поступка одлучивања о жалби на првостепено рјешење. Након интервенције омбудсмена, Федерално министарство рада и социјалне политике доноси другостепено рјешење којим се утврђује да је подносилац жалбе особа са инвалидитетом I групе, са 100% оштећења организма, те му се признаје право на личну инвалиднину и ортопедски додатак.

¹⁴⁰ “Towards the implementation of the UN-Convention – empowerment of persons with disabilities in Bosnia Herzegovina” (Project number 00866) finansiran od strane Light of the World i Austrian Development Cooperation.

Предмет: Ж-СА-02-796/13

Жалилац се 08. 07. 2013. године обратио Заводу здравственог осигурања – Ортопедској комисији, са захтјевом да му се додијеле нова инвалидска колица, јер је од ЗЗО добио већ коришћена и оштећена колица, која не може користити и с којима је неколико пута падао и повређивао се, а колица су му неопходна јер свакодневно треба да одлази са Добриње на Клинички центар ради терапија. Након интервенције Институције омбудсмена, подносилац жалбе је 22. 07. 2013. године обавијестио Институцију да је реализовао своје право.

3.4. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ, ВЈЕРСКИХ И ДРУГИХ МАЊИНА

Одјел за праћење права националних, вјерских и других мањина (у даљем тексту: Одјел) формиран је 2009. године ради заштите права припадника националних, вјерских и других мањина.

У надлежност Одјела спада примање и разматрање жалби у којима подносиоци наводе да су им повријеђена права као припадницима мањина. Између осталог, Одјел у име Институције омбудсмена припрема извјештаје који се односе на примјену Оквирне конвенције за заштиту националних мањина и Европске повеље о регионалним и мањинским језицима¹⁴¹, различите документе и упитнике прослијеђене од тијела власти у Босни и Херцеговини а који се односе на питања мањина. Такође, Одјел према упутствима омбудсмена учествује у сачињавању одговора на питања медија и других заинтересованих лица о правима мањина уз сарадњу са службеницима за информисање Институције омбудсмена.

У 2013. години у Одјелу за праћење права националних, вјерских и других мањина запримљено је 13 жалби. Као што је истицано у годишњим извјештајима Институције омбудсмена из претходних година, наведени број не исказује укупан број припадника мањина који се обрађају Институцији омбудсмена.

Наиме, одређени број жалби се, с обзиром да припадници мањина наводе да су изложени дискриминацији, региструје у надлежност Одјела за елиминацију свих облика дискриминације¹⁴², у једном броју жалби који се односе на економско-социјална права у надлежност Одјела за економска, социјална и културна права, а један дио жалби у Одјел за политичка и грађанска права¹⁴³.

Увидом у жалбе евидентно је да је смањен број жалби које су се односиле на политичка и грађанска права у односу на 2012. годину, када су у раду била три предмета упућена од савјетодавних тијела при законодавним органима, или су се односила на избор у савјетодавна тијела¹⁴⁴. Тако је у 2013. години при Одјелу регистрована једна жалба која се односи на избор предсједавајућег представничког тијела јединице локалне самоуправе.

У току 2013. године Институција омбудсмена разматрала је и проблеме у вези са стамбеним збрињавањем ромске популације¹⁴⁵.

Жалбу Институцији изјавило је Удружење Рома „Ромски сан“ из Брчког, због повреде права на имовину и неспровођења пројекта за стамбено збрињавање припадника ромске националне мањине у насељу Прутаче. Након спроведене истраге по жалби, Институција омбудсмена упутила је препоруку надлежним органима да без одгађања предузму неопходне мјере с циљем реализације пројекта стамбеног збрињавања Рома на подручју Брчко Дистрикта БиХ те да дјеловањем надлежних одјела Владе Брчко Дистрикта обезбиједе несметано спровођење Акционог плана за рјешавање проблема Рома у областима запошљавања, образовања, здравственог осигурања и здравствене заштите Рома на подручју Брчко Дистрикта БиХ.

¹⁴¹ У 2012. години Институција омбудсмена учествовала је у изради периодичних извјештаја које Босне и Херцеговине доставља Савјету Европе

¹⁴² Као примјер можемо навести предмете број Ж-БР-06-356/13

¹⁴³ Као примјер можемо навести предмет Ж-СА-05-162/13

¹⁴⁴ Тако је у 2012. години Институција омбудсмена разматрала жалбе упућене од Савјета националних мањина Федерације БиХ, Савјета националних мањина Републике Српске, као и жалбу о начину избора у Савјет националних мањина Босне и Херцеговине.

¹⁴⁵ Ж-БР-03-249/13 препорука број: П-248/13

У 2013. години Институција омбудсмена запримила је двије жалбе које су повезане са одржавањем гробаља. У првом предмету¹⁴⁶ Институцији омбудсмена обратило се удружење Рома које је навело између осталог могуће скрнављење ромског гробаља. Након увида у наводе жалбе Институција омбудсмена одлучила је да помно прати наведени предмет, узимајући у обзир значај који се у нашем и другим друштвима даје обиљежавању гробаља.

На значај обиљежавања гробних мјеста и њихове повезаности са људским правима указано је у раду *"Last Rites and Human Rights: Funeral Pyres and Religious Freedom in the United Kingdom"*¹⁴⁷ ("Последњи ритуали и људска права: Погребне ломаче и вјерске слободе у Уједињеном Краљевству") у којем се аутори осврћу на пресуде судова и судски поступак у предмету *Ghai против Newcastle City Council* (Градско вијеће Њукастла) у вези са законитошћу погребних ломача и евентуалног кршења члана 9. ЕКЉП. У уводу аутори између осталог истичу: " (...) ритуали повезани са смрћу теже да служе многим другим функцијама. Они обухватају комеморацију завршетка људског живота и омогућавање јавног испољавања жалости, утицај на групни идентитет и вјеровање у живот после смрти".

На основу чињенице да Институција омбудсмена није у претходном периоду запримала број жалби припадника ромске националне мањине у складу са проблемима с којима се суочава наведена популација, Институција омбудсмена је у 2013. години, у сарадњи са ОЕБС-ом, приступила изради Специјалног извјештаја о положају Рома у Босни и Херцеговини¹⁴⁸. Приликом израде Специјалног извјештаја, Институција омбудсмена је контактирала велики број удружења која окупљају Роме како би се и на тај начин повећао степен сарадње и успоставили контакти са Институцијом омбудсмена.

Поступајући по жалби Удружења „Ваша права БиХ“, којем се обратила за помоћ група Рома из Чапљине (10 особа са члановима њихових породица), Институција омбудсмена је спровела истражни поступак те утврдила да су исхитреним и несмотреним изјавама релевантног представника Општине Чапљина Роми са депоније смећа Ада у Чапљини доведени у понижавајућу позицију због чега је издата препорука Општини Чапљина да обезбиједи неопходне предуслове како би у јавним иступима локалних званичника етничке групе са подручју те општине биле равноправно третиране у свим сферама живота те да пружи подршку ромској популацији, на начин примјерен реалним егзистенцијалним потребама и с циљем побољшања статуса сваког члана ове заједнице.

149

Жалилац Р.Џ., припадник албанске националне мањине, обратио се жалбом Институцији омбудсмена јер су му, као повратнику у Брчко Дистрикт БиХ, одобрена финансијска средства за санацију порушеног стамбеног објекта, али му поједине службе исте политичке заједнице онемогућавају ову санацију.¹⁵⁰

Полазећи од своје улоге националног механизма за обезбјеђивање добре управе и владавине права, а с циљем заштите слобода и права националних мањина, Институција омбудсмена је указала на апсурдност ситуације која лежи у чињеници да различити органи, одјељења Владе Брчко Дистрикта БиХ имају различита виђења и тумачења прописа којима је регулисана иста проблематика,¹⁵¹ што очигледно представља систематску грешку и неусклађеност поступања надлежних органа у складу са позитивним

¹⁴⁶ Регистрован под бројем Ж-БЛ-03-372/13

¹⁴⁷ Ecclesiastical Law Journal, 12, 2010, страница 131-151, Cambridge University Press, аутори Peter Cumper i Tom Lewis

¹⁴⁸ Он се налази на веб-страници Институције омбудсмена, а презентован је 10.12.2013. године у хотелу "Европа" у Сарајеву.

¹⁴⁹ Ж-МО-06-114/12, препорука број : П-77/13

¹⁵⁰ Ж-БР-03-176/12, препорука:П-164/13

¹⁵¹ "Сл. гласник Брчко Дистрикта БиХ", број 29/08

законским прописима а што у коначници иде на штету грађана. Издата је препорука надлежним органима да без одгађања преиспитају поступак и одлуке у вези са санацијом стамбеног објекта жалиоца као и да покрену све поступке који ће осигурати заштиту права на дом и права власништва жалиоца, правну сигурност грађана наспрам поступања надлежних органа Брчко Дистрикта БиХ у складу са позитивним законским прописима.

У току 2013. године представници Одјела учествовали су на више скупова и конференција посвећених питањима права мањина, између којих бисмо посебно издвојили активности које спроводи Савјет Европе, Мисија ОЕБС-а у Босни и Херцеговини¹⁵², као и конференцији SCOPES-а под називом "Етнодемократија у срцу Европе: Политичка мобилизација и представљање етничких група у Босни и Херцеговини у компаративној перспективи".¹⁵³

Исто тако, представници Одјела су у 2013. години учествовали у пројекту "Заједно за инклузивно и недискриминаторно образовање ромске дјеце у Кантону Сарајево"¹⁵⁴, који представља добар модел по основу којег би слични програми усмјерени ка отклањању дискриминације могли бити усвојени и у осталим основним школама у Босни и Херцеговини.¹⁵⁵

Пресуда Европског суда за људска права у предмету Сејдић и Финци је највише помињана тема о мањинама у БиХ у јавности у 2013. години, а односи се на спровођење пресуде у вези са елиминисањем дискриминације у остваривању грађанских и политичких права мањина.

Омбудсмени БиХ се залажу за поштовање и извршење пресуда свих судова, те се може очекивати да ће бити извршена у 2014. години.

ИЛУСТРАТУВНИ ПРИМЈЕРИ

Предмет Ж-БЛ-03-226/13

Предмет се односи на неправилности у вези са коришћењем и располагањем ромског удружења средствима за стамбено збрињавање социјалног корисника. У складу са Законом о удружењима и фондацијама, Законом о социјалној заштити, Законом о извршењу буџета затражени су извршење надзора над законитошћу рада удружења Рома од Министарства локалне управе и самоуправе РС, Центра за социјални рад Бањалучке управе Града Бањалучке, Комисије за расподјелу станова за социјално угрожена лица Удружења. Утврђено је да Удружење располаже базом података, да су додијељена средства коришћена у складу са програмом рада, правилником и одлукама даваоца средстава, а при томе у највећем дијелу за образовање младих Рома, а потом за збрињавање социјално угрожених и да се жалилац налази на листи на основу које је утврђено да има право на стамбено збрињавање, а да због недостатка средстава чека на остварење права.

¹⁵² У оквиру пројекта Најбоље праксе за интеграцију Рома у земљама западног Балкана

¹⁵³ У организацији Центра за демократију Универзитета у Цириху, Швајцарска Конфедерација и Центра за друштвена истраживања "Аналитика", Сарајево, а уз подршку Швајцарске националне фондације за науку и Швајцарске агенције за развој и сарадњу, а у оквиру пројекта "Етничке квоте и представљање мањина у локалној политици у Босни и Херцеговини".

¹⁵⁴ Пројекат "Заједно за инклузивно и недискриминирајуће образовање ромске дјеце у Кантону Сарајево" реализује удружење "Кали Сара- Ромски информативни центар" у партнерству са *COI Step by Step* и придруженим партнерима, Федералним министарством образовања и науке и Министарством за образовање, науку и младе Кантона Сарајево, и финансијску подршку Делегације Европске уније у БиХ.

¹⁵⁵ У тренутку писања годишњег извјештаја Институције омбудсмена наведени антидискриминациони програм још увијек није усвојен у Кантону Сарајево, али представља добар модел сарадње невладиног сектора, министарстава, школа и представника родитеља.

Предмет Ж-БЛ-03-257/13

Предмет се односи на повреду права на држављанство припадника националне мањине од стране амбасаде сусједне државе у БиХ. Надлежност Институције омбудсмена је усмјерена према тијелима и органима БиХ, без мандата да дјелује према органима и тијелима других држава. Предмет је уступљен на рад и поступање институцији за заштиту људских права сусједне државе као надлежној институцији за заштиту права овог жалиоца.

Предмет Ж-БР-03-287/13

Предмет се односи на повреду права на запошљавање припадника националне мањине, указујући на дискриминацију, као припадника националне мањине, приликом запошљавања. У поступку утврђивања чињеница утврђено да је жалилац био укључен у процедуру избора између већег броја кандидата, испуњавао услове огласа, али је након бодовања заузео мјесто које му није омогућило избор. Жалба на одлуку о избору је одбијена, а након достављања добијених обавјештења у којима је истицано да је све спроведено по важећем правилнику о запошљавању, жалилац није имао коментара.

Предмет Ж.БР-03-249/13

Предмет се односи на повреду права на имовину групе припадника националне мањине, а везано за њихово стамбено збрињавање. Након спроведеног поступка и утврђених повреда овог права издата је препорука надлежним органима који су је прихватили и предузели мјере за реализацију препоруке и остваривање имовинских права припадника националне мањине.

Предмет Ж-СА-03-1335/13

Предмет се односи на жалбу Удржења грађана припадника националне мањине а везано за стамбено збрињавање у зградама колективног смјештаја, а у погледу услова становања, реализације програма збрињавања и легализације објеката. Након тражења обавјештења о жалби надлежни органи су истраживали урбанистичке и грађевинске услова за становање и предузели мјере за отклањање лоших услова и легализацију бесправно саграђених објеката на дијеловима гдје су постојали услови, а за друге безусловне проналажење условног простора и изградњу нових простора, те након тога уклањање безусловних и нелегалних објеката.

3.5. ОДЈЕЛ ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ПРИТВОРЕНИХ/ЗАТВОРЕНИХ ЛИЦА

Одјел за заштиту права притворених/затворених лица разматра притужбе и жалбе притвореника и затвореника, као и *ex officio* покреће истраге у случајевима када утврди кршење и проблеме у остваривању права проистеклих из Европских затворских правила, Минималних правила УН-а за поступање са осуђеним лицима, Европске конвенције о спречавању тортуре и нечовјечних или понижавајућих казни или поступака и Европске конвенције о људским правима и слободама.

Ратификацијом Опционог протокола уз Конвенцију УН-а против тортуре и других сурових, нељудских и понижавајућих поступака или казни у октобру 2008. године, власти Босне и Херцеговине су преузеле одговорност за успостављање националног превентивног механизма за спречавање тортуре. Међутим, иако свјесни значаја успостављања НПМ-а, у Босни и Херцеговини се то још увијек није десило и поред уложених напора и домаћих власти и ОЕБС-а, с обзиром да је у периоду од 2009. до 2013. године одржано више

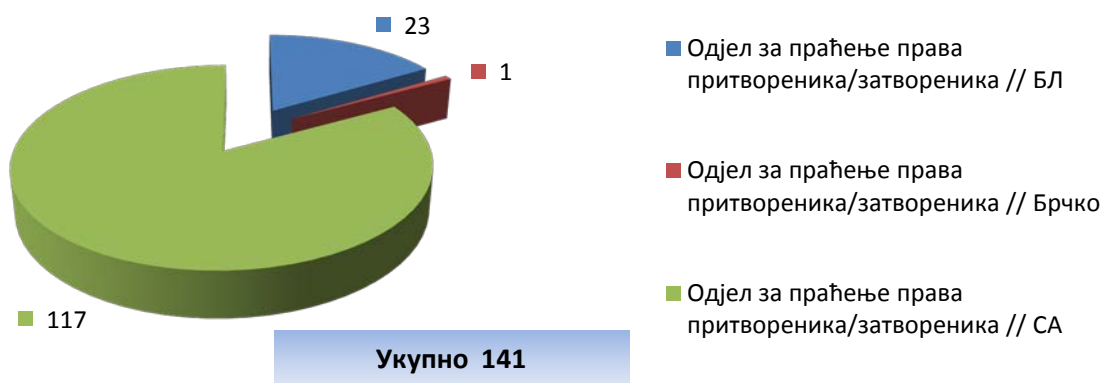
У БиХ још увијек није успостављен национални превентивни механизам (НПМ) иако је та међународна обавеза преузета ратификацијом Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре из 2008. године.

округлих столова и тематских конференција с циљем успостављања Независног механизма за превенцију у складу са члановима 17-23. ОРСАТ-а (чл. 2,11. и 16).

Тренутно су у току законодавне активности на успостављању независног превентивног механизма, а предложено је да мандат за то добије Институција омбудсмена БиХ. Међутима, још није законски регулисан овај мандат. Послије законског регулисања неопходно је обезбиједити буџетска средства, материјалне и људске ресурсе, као неопходне предпоставке за успостављање и функционисање НПМ-а за превенцију тортуре и других сурових, нељудских и понижавајућих казни и поступака.

Омбудсмени мисле да притвореници/затвореници траже заштиту права од ове институције, између осталог, и због честих обилазака установа у затворском систему, те све веће информисаности лица лишених слободе о овлашћењима омбудсмена за заштиту људских права. У ту сврху Институција омбудсмена је штампала и Водич, с циљем заштите ове категорије лица.

Ако се упореде разлози за обраћање омбудсменима БиХ, нема значајнијих одступања у односу на претходне године. У 2013. години запримљена је 141 жалба, од којих је 117 запримљено у Канцеларији у Сарајеву, 23 у Канцеларији у Бања Луци и 1 жалба у Канцеларији у Брчком. Од укупног броја запримљених жалби, у извјештајном периоду је архивирано 70 предмета.

Дијаграм 12а: Преглед запримљених жалби у Одјелу за праћење притвореника / затвореника у 2013. години по канцеларијама

Анализирајући структуру поднесених жалби, евидентно је да се највећи број односи на незадовољство пруженим квалитетом здравствене заштите, условима смјештаја, неодобравање коришћења ванзаводских погодности, премјештаја и слично.

Омбудсмени су обавили посјете у казнено-поправним заводима у Зеници, Фочи, Мостару, Орашју и Бањалуци и спроводили испитне поступке по поднесеним жалбама у другим казнено-поправним заводима у Босни и Херцеговини.

Омбудсмени желе указати, посматрајући затворски систем у цјелини, да је могуће регистровати одређени напредак у неким сегментима система, а посебно по питању квалитетније сарадње између министарстава правде и установа за извршење кривичних санкција. Примјетно је да ентитетска министарства правде посвећују већу пажњу мјерама надзора у установама.

3.5.1. Законодавство

Омбудсмени су посебну пажњу посветили питању законодавства, с обзиром на то да је у Институцији омбудсмена за примљен значајан број жалби у којима осуђена лица указују да је законодавство извор кршења њихових права, те да ствара услове различитог третирања осуђених лица. Овакав приступ омбудсмена је појачан чињеницом да је проблем у сегменту извршења кривичних санкција препознат и у Савјету министара БиХ усвајањем Стратегије за реформу сектора правде у БиХ¹⁵⁶ која проблеме у вези са извршавањем кривичних санкција разврстава у три подгрупе, од којих се прва односи на неусклађен правни оквир који утврђује систем извршења кривичних санкција, што доводи до недоследности у примјени прописа и закона у БиХ.

Анализирањем релевантног законодавства о извршењу кривичних санкција у БиХ¹⁵⁷, укључујући и правила о критеријумима за упућивање осуђених лица у казнено-поправне

И даље је присутна неусаглашеност одредаба унутар законодавства о извршењу кривичних санкција у сегменту упућивања на издржавање казне затвора, премјештаја осуђених лица, коришћења ванзаводских погодности и условног отпуста.

заводе,¹⁵⁸ уочено је да постоји неусаглашеност одредаба унутар наведеног законодавства у сегменту упућивања на издржавање казне затвора, премјештаја осуђених лица, коришћења ванзаводских погодности и условног отпуста.

Омбудсмени примјећују да су у Републици Српској три основна закона којима се уређује систем извршења кривичних санкција, и то Закон о извршењу кривичних санкција Републике Српске, Закон о посебном режиму извршења казне затвора и Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку.

На основу споразума потписаног између Министарства правде Републике Српске са једне стране и Министарства правде БиХ и Правосудне комисије Владе Брчко Дистрикта са друге

¹⁵⁶ Стратегија за реформу сектора правде у БиХ за период 2008-2012, Стуб 2: Извршење кривичних санкција, страна 24

¹⁵⁷ Закон Босне и Херцеговине о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера ("Службени гласник БиХ", бр. 12/10 - пречишћени текст), Закон о извршењу кривичних санкција Републике Српске ("Сл. гласник РС", бр. 12/10 и 117/11), Закон о извршењу кривичних санкција у Федерацији Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 44/98, 42/99, 12/09, 42/11), Закон о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине ("Службени гласник Брчко Дистрикта" БиХ 31/11)

¹⁵⁸ Правилник о критеријумима за упућивање осуђених лица на издржавање казне затвора («Службене новине Федерације БиХ», број 34/11), Правилник о критеријумима за упућивање осуђених лица на издржавање казне затвора («Службени гласник Републике Српске», број 34/11), Правилник о критеријумима за упућивање осуђених лица на издржавање казне затвора ("Службени гласник БиХ", број 47/09 - пречишћени текст, 37/11)

стране, у свим казнено-поправним установама Републике Српске извршава се казна затвора и мјера притвора изречена од стране Суда БиХ и судова Брчко Дистрикта.

У Федерацији Босне и Херцеговине десиле су се одређене измјене у Закону о извршењу кривичних санкција у току 2011. године, а везано за условни отпуст и електронски надзор осуђених лица.

Омбудсмени, надаље, биљеже да је у Федерацији БиХ у поступку и доношење новог закона о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера, којим се, између осталог, предвиђа успостављање федералне управе за извршење кривичних санкција, могућност премјештаја осуђеника, из безбједносних и других разлога, као и из завода у једном у заводе у другом ентитету.

Омбудсмени сматрају да је и даље потребно наставити са активностима усаглашавања закона о извршењу кривичних санкција, и на државном и на ентитетском нивоу, са међународним и регионалним стандардима, како би се елиминисао утицај њихових неусаглашености на права затвореника и како би били једнако третиран. Свакако, важно је истаћи значај даље координације између министарстава коју треба да обавља Министарство правде БиХ, с циљем елиминисања било које могућности различитог третмана осуђених лица, посебно када је узрокован различитим одредбама у законима.

3.5.2. Безбједност у установама за извршење кривичних санкција

Безбједност у установама за извршење кривичних санкција посматрана је у два сегмента, и то: у сегменту опште безбједности, што укључује постојање и извршење мјера, спречавање бјекства осуђених лица, спречавање повреде, постојање посебних мјера за смањење ризика од бјекства и опасности по друге; те сегменту индивидуалне безбједности која захтијева да осуђена лица не смију бити изложена злостављању од особља у установама и других осуђеника. Обавеза установа за извршење кривичних санкција јесте да обезбиједе пуну заштиту сваког осуђеног лица и да свако нарушавање безбједности буде одмах истражено, процесуирано и санкционисано.

Омбудсмени су констатовали да има извјесног напретка у сегменту опште безбједности, те да је у односу на ранији период драстично мањем број бјекстава и злоупотреба погодности ван установе. То је свакако резултат бољег и савјеснијег рада свих служби, посебно служби третмана и обезбјеђења на процјенама ризика приликом одлучивања о одобравању погодности и боље безбједносне процјене. У протеклих шест година у казнено-поправним заводима Републике Српске није забиљежена ниједна побуна, обустава рада или било какво деструктивно изражавање незадовољства осуђених лица. У Федерацији БиХ је крајем 2013. године забиљежена побуна осуђених лица у КПЗ-у Орашје.

Омбудсмени биљеже да је у затворима присутно понашање према затвореницима као што су: арогантно понашање, непоштовање, психолошки притисак и понижавајуће поступање.

Безбједност затвореника је посебно угрожена од стране других затвореника.

И у сегменту личне безбједности осуђених лица омбудсмени биљеже напредак - осуђена лица ријетко се жале да су изложена злостављању од особља затвора. Углавном су изнесене жалбе на арогантно понашање, непоштовање, психолошки притисак и понижавајуће поступање усмјерено према затвореницима.

Жалбе осуђених лица најчешће се односе на угрожавање њихове безбједности од других осуђених лица, а што се манифестује уцјенама, обавезом обављања одређених послова за друге осуђенике, вербалним увредама, пријетњама и слично. У установама су регистровани случајеви физичког злостављања осуђених лица од стране других осуђених лица¹⁵⁹ те су омбудсмени посебну пажњу посветили провјери предузимања мјера управе установа у случају кршења правила дисциплине.

Омбудсмени су запримили жалбе осуђених лица због страха за безбједност, због чињенице да се налазе на издржавању казне заједно са другим осуђеницима са којима су учествовали у извршењу кривичног дјела, или имају неке друге „нерашчишћене“ односе (КПЗ Мостар), или због чињенице да су осуђена лица друге националности у односу на већину осуђеника у тој установи (КПЗ Зеница, КПЗ Фоча, КПЗ Добој, КПЗ Бања Лука). У оваквим ситуацијама, установе настоје да реагују у складу са овлашћењима која имају, и то најчешће на начин да издвајају угроженог осуђеника с циљем заштите његове безбједности, и смјештају ово лице у јединице са високом безбједносном заштитом (VI павиљон у КПЗ-у Зеница). На овај начин, осуђена лица долазе у ситуацију да су ограничена у уживању својих права, јер не постоји јасан правни основ за стављање ове категорије осуђеника у високобезбједносну јединицу. Посебно треба указати на то да нису успостављени јасни механизми за оцјену услова стављања у овај режим, као и на сам начин спровођења ове мјере, са посебним освртом на активности третмана периодичног ревидирања оправданости ове мјере, те питање сагласности осуђеног лица, с обзиром на то да се најчешће ово лице налази у ситуацији да нема понуђену алтернативу, и због властите безбједности принуђено је да прихвати овакав вид заштите.

Посебно питање у конкретним случајевима представља принцип пропорционалности, тј. успостављања равнотеже између оног што изискују конкретан случај и примјена конкретне режимске мјере, а с обзиром на чињеницу да примијењена мјера може имати врло штетне посљедице за осуђено лице, те у коначници може представљати нељудски, или понижавајући начин поступања.

Једна од мјера која се може примијенити према осуђеним лицима за које постоји стална опасност од бјекства, насилничког понашања према другим лицима и стварима као и угрожавање дисциплине и реда, а што се не може отклонити на други начин, јесте и мјера упућивања у Одјељење појачаног надзора и програма поступања у КПЗ-у Фоча. Број упућивања у Одјељење у односу на укупан број и структуру осуђених лица је занемарљив. Изградња и стављање у функцију одјељења високе сигурности у КПЗ-у Фоча и КПЗ-у Зеница у које су смјештени високоризични осуђеници склони бјекству и физичким обрачунима са службеним лицима и другим осуђеним лицима у значајној мјери је допринијело безбједности затворског система у цјелини.

Треба истаћи и да, према утврђеним правилницима, припадници службе обезбјеђења имају овлашћења да изврше претрес лица и ствари ради проналажења предмета који нису дозвољени или који би могли бити коришћени за напад на друго лице или за самоповређивање. У оквиру свакодневних као и посебно планираних активности врше се обавезни лични али и претреси појединих просторија и објеката казнено-поправних установа.

¹⁵⁹ Случај осуђеника А.Ш. осумњиченог за наношење тешких тјелесних повреда са смртним исходом осуђенику Џ.Џ.

3.5.3. Упућивање на издржавање казне затвора и премјештај осуђених лица

Друга могућност коју установе користе с циљу осигурања личне безбједности осуђеног лица јесте премјештај из једне установе у другу унутар ентитета. Нажалост, ова могућност је ограничена у ситуацијама када се ради о осуђеним лицима смјештеним у установе затвореног типа, а то је посебно карактеристично за Федерацију БиХ, јер има једну установу затвореног типа – КПЗ Зеница. Посљедица тога је да министар правде, а на приједлог директора установе, доноси одлуке о премјештају осуђених лица из установа затвореног типа у установе полуотвореног типа, позивајући се на осигурање личне безбједности осуђеног лица, без конкретизовања у самој одлуци о угрожености безбједности осуђеног лица. Симптоматично је да је овакав премјештај увијек на релацији КПЗ Зеница, као установе затвореног типа, према КПЗ-у Мостар, као установе полуотвореног типа. Истовремено, особље у КПЗ-у Мостар, али и осуђена лица, изражавају своје незадовољство оваквим поступањима зато што су премјештена лица најчешће осуђена за најтеже облике кривичних дјела, као што су ратни злочини, организовани криминал и слично, и према којима треба спроводити мјере карактеристичне за установе затвореног типа, док је установа у коју се премјешта осуђено лице полуотвореног типа, са сасвим другим режимом функционисања. На овај начин догађа се да бивају ограничена права осуђених лица која су смјештена у овај тип установе, а у складу са ЗИКС-ом.

Омбудсмени посебно желе да укажу на проблем упућивања на издржавање казне лица осуђених за ратне злочине, при чему је законодавство узрочник проблема на терену, а који се манифестују на начин да осуђена лица често бивају упућена на издржавање казне у установе које су удаљене од њиховог мјеста пребивалишта, односно боравишта. Ситуација је додатно усложњена ако је осуђено лице упућено на издржавање казне у КПЗ у други ентитет, и гдје издржава казну заједно са осуђеним лицима која су у рату изгубила неког сродника. Оваква ситуација ствара могућност за нетолеранцију и нетрпељивост између самих осуђених лица, што се на крају манифестује вербалним, а некад и физичким насиљем.

Управе затвора су, нажалост, у рјешавању наведених проблема углавном препуштене саме себи, и инструменти које имају на располагању такође су усмјерени на тренутну интервенцију с циљем заустављања кршења права осуђених лица од других осуђених лица, и нису предвиђене за дуготрајније дјеловање. Истовремено, конфликти између осуђеника различитих националности траже дуготрајније механизме који ће онемогућити понављање радњи којим је један осуђеник угрожен од другог. Измјештање осуђеника у јединице са високим мјерама безбједности, а с циљем осигурања његове заштите, даје само привремене ефекте и свака дуготрајност ове мјере доводи до кршења права осуђеног лица које је измјештено. Истовремено, кажњавање иницијатора насиља одвајањем у самицу само понекад даје ефекте, у смислу превенирања понављања истих радњи.

Питање премјештаја је у директној вези са питањем упућивања осуђених лица на издржавање казне, гдје, нажалост, није осигурано поштовање принципа да се приликом упућивања, али и премјештаја настоји осигурати да осуђено лице буде упућено у установу која је ближа његовом пребивалишту или боравишту. На овај начин се крше Европска затворска правила, која се односе на распоред и смјештај осуђених лица, и за посљедицу имају отежан контакт са породицом, што се одражава и на социјалну рехабилитацију.

Посебно је изражена интенција осуђених лица да казну затвора издржавају у установи на територији ентитета у којем имају пребивалиште, како из безбједносних разлога, тако и из разлога да су ближе породици.

У Републици Српској у 2013. години Министарство је донијело 168 рјешења за премјештај осуђених лица и 12 сагласности за премјештај притворених лица. Највећи број премјештаја осуђених лица извршен је због попуњености капацитета одређене установе као и због погрешно упућеног осуђеног лица од стране надлежног суда.

Изградња и стављање у функцију одјељења високе сигурности у КПЗ-у Фоча и КПЗ-у Зеница у које су смјештени високоризични осуђеници склони бјекству и физичким обрачунама са службеним лицима и другим осуђеним лицима у значајној мјери је допринијело безбједности затворског система у цјелини.

3.5.4. Здравствена заштита и хигијена

Као што је претходно наведено, и надаље је неодговарајући квалитет здравствене заштите у затворском систему најчешћи разлог због чега су се лица лишена слободе обраћала омбудсменима у 2013. години. Жалбе осуђених лица претежно се односе на квалитет здравствене услуге, а у извјесној мјери и на њену доступност, те се изјашњења установа, у којима се инсистира на броју обављених здравствених прегледа и пружених услуга, не могу узети као мјерило квалитета здравствене заштите. Такође, бројне су жалбе због дугог чекања на обављање специјалистичких прегледа ван казнено-поправне установе.

Питању здравствене заштите Европска затворска правила посвећују значајну пажњу на начин да уређују сљедећа питања: организовање здравствене заштите у установи, медицинско и особље здравствене заштите, дужности љекара опште праксе, пружање здравствене заштите, ментално здравље, те друга питања.¹⁶⁰ Европска затворска правила полазе од тога да организовање здравствене заштите у затвору треба да буде у директној сарадњи са општом здравственом управом у заједници, или држави; да је здравствена политика интегрисана или компатибилна са државном здравственом политиком; те да ће здравствена заштита затвореницима бити омогућена без дискриминације по основу њиховог правног статуса¹⁶¹.

Европска затворска правила налажу да у затвору постоји најмање један квалификовани љекар опште праксе и да његов ангажман мора бити одређен на начин да је одмах на располагању у хитним случајевима. Правила утврђују да је, када нема љекара опште праксе, запосленог на неодређено и пуно радно вријеме, љекар запослен хонорарно, односно по уговору о дјелу обавезан да редовно долази у установу. Поред љекара опште праксе у затвору треба да буде упослено особље које је адекватно обучено за пружање здравствене заштите, а затворенику треба да буду на располагању услуге стоматолога и офталмолога.

Веома је значајно истаћи да је, према Европским затворским правилима, љекар опште праксе или други надлежни орган дужан да редовно врши инспекцију, односно прикупља информације другим путем и директору даје савјете везане за хигијену и чистоћу установе и затвореника, санитарне уређаје, гријање, освјетљење и провјетреност завода, те адекватност и чистоћу одјеће коју затвореници носе, као и постељине¹⁶².

Користећи стандарде утврђене Европским затворским правилима, стиче се дојам да у Босни и Херцеговини у затворима није постигнута потпуна компатибилност и

³¹ Европска затворска правила, дио III – Здравство.

¹⁶¹ Идем, тачка 40.1-40.5.

¹⁶² Идем, тачка 41.3.

интегрисаност здравствене политике са државном здравственом политиком, те надлежност за затворе унутар министарства правде, а за здравство унутар министарства здравља.

Здравствена политика у затворима у БиХ не постоји, те се питања везана за здравствену заштиту затвореника третирају само као једно од питања унутар затворског система, које је практично препуштено управама казнено-поправних завода, што резултира различитим нивоима здравствене заштите која је осигурана затвореницима. Надаље, у веома малом броју казнено-поправних завода осигуран је стандард запошљавања квалификованог љекара опште праксе (КПЗ Бања Лука, КПЗ Зеница, КПЗ Бијељина, КПЗ Тузла). Углавном је коришћена могућност, дефинисана Европским затворским правилима, ангажовања љекара опште праксе хонорарно, уз услов доласка у установу¹⁶³. Затвореници су имали највише жалби управо на овакав начин организовања здравствене заштите, указујући да обим ангажмана доктора није довољан с обзиром на број затвореника, а да се дешава и да доктори уопште не извршавају своје обавезе (КПЗ Орашје).

Омбудсмени примјећују да је проблем ангажовања доктора у стални радни однос у казнено-поправним заводима везан и за чињеницу да доктори не исказују интересовање за такав вид ангажмана (КПЗ Требиње, КПЗ Кула и КПЗ Фоча), или, пак, да за њихово запошљавање нема довољно финансијских средстава.

Омбудсмени су приликом посјета безуспјешно покушали да провјере наводе у вези са извршавањем уговорених обавеза доктора, јер не постоји евиденција, укључујући и доласке у установу по уговором утврђеном термину, а што би требало да буде основ за плаћање накнаде. Овакав вид ангажовања онемогућава присуство љекара у сваком хитном случају, због чега се онда, углавном, користе службе хитне помоћи у општинама у којима је смјештена установа.

У заводима је присутан и проблем недостатка другог медицинског особља, па тако КПЗ Орашје има два медицинска техничара, због чега затвореници у току ноћи остају без иједног здравственог радника, а у Одјељењу Игман медицинског радника нема уопште, већ ординирану терапију дијеле запосленици службе обезбјеђења. Омбудсмени, такође, констатују да љекар ово одјељење не посјећује на начин како то утврђују Европска затворска правила, већ медицински техничар долази само један дан у седмици. Присутна је пракса да терапију дијели стражарско особље, а не стручно медицинско особље (КПЗ Мостар, КПЗ Орашје).

У неким казнено-поправним заводима стоматолог је ангажован по уговору о дјелу, као и доктори за одређене специјалности.

У свим казнено-поправним заводима, осим КПЗ Бусовача, успостављена је амбуланта и омбудсмени примјећују значајан напредак у њиховом материјално-техничком опремању, посебно у дијелу набавке лабораторијске опреме за мање захтјевне лабораторијске претраге, чиме се превенира извођење затвореника из круга затвора (КПЗ Бања Лука, КПЗ Зеница, КПЗ Фоча).

Управе установа истичу проблем нивоа здравствене заштите који треба да буде осигуран затвореницима, с обзиром на то да су чести захтјеви осуђених лица за специјалистичке прегледе и друге медицинске интервенције (магнетна резонанца, ЦТ и др.), а који захтијевају издвајање значајних финансијских средстава, којима установе не располажу. Истовремено, ово потезе питање остваривања здравствене заштите затвореника под једнаким условима у односу на друге грађане. Постојање дилема у вези с нивоом здравствене заштите која треба да буде осигурана затвореницима у односу на друге грађане намеће потребу да се ово питање уреди посебним актом.

¹⁶³ По основу уговора о дјелу, љекар је ангажован у КПЗ-у Добој, КПЗ-у Фоча, КПЗ-у Источно Сарајево, КПЗ-у Требиње, КПЗ-у Бихаћ, КПЗ-у Мостар, КПЗ-у Сарајево, КПЗ-у Бусовача, КПЗ-у Орашје

Слиједом Европских затворских правила, уочен је недостатак ангажмана љекара у дијелу који се односи на пружање савјета управи о питањима исхране и окружења у којем затвореници бораве, савјета о хигијенским и санитарним условима, те о пружању здравствене обуке када је она потребна. Наиме, омбудсмени су приликом посјета установама констатовали да љекари не обраћају довољну пажњу на питања хигијене, посебно личне хигијене затвореника, одржавања санитарних уређаја, чистоће и адекватну одјећу затвореника.

Омбудсмени примјећују да надлежни органи требају посветити већу пажњу потребама жена које се налазе на издржавању казни затвора

У КПЗ-у Тузла примјетан је и изостанак пажње која се односи на жене лишене слободе, чије се потребе значајно разликују од потреба мушке затворске популације, те их је потребно рјешавати, уз предузимање додатних мјера.

У оквиру разматрања питања здравствене заштите затвореника, омбудсмени констатују да је међу затворском популацијом низак ниво знања о заразним болестима, што је често разлог неразумијевања и сукоба унутар затворске популације, посебно у случајевима ХИВ позитивних затвореника и затвореника који болују од хепатитиса. Истовремено је у заводима примијећено дјеловање невладиних организација које се баве питањима зависности, ХИВ-а/АИДС-а и полно преносивих болести: Асоцијација за сексуално и репродуктивно здравље “ХУ”, Асоцијација “Маргина” и Удружење „Викторија“, које су као значајан фактор у процесу едукације препознале и управе затвора и осуђеници. Омбудсмени су уочили да су доктори ангажовани у затворима промијенили поступање са затвореницима, зависницима од наркотичних средстава, тако да је, углавном, у свим установама престала примјена метадонске терапије, са образложењем да она продужава зависност.

Омбудсмени на крају констатују да у неким затворима није испоштовано Европско затворско правило број 19.3, према којем затвореницима треба обезбиједити слободан приступ санитарним, чистим просторијама, уз поштовање њихове приватности и осигурање средстава за одржавање хигијене, укључујући и тоалетне потрепштине, општи прибор и средства за чишћење.

3.5.5. Исхрана

Европска затворска правила налажу да се осуђеницима обезбиједи исхрана према њиховој доби, здравственом стању, физичкој кондицији, вјерским и културним потребама, те природи рада у установи, а стандарди исхране треба да буду утврђени домаћим законом. Установе треба да обезбиједе да се храна спрема и сервира у хигијенским условима и да је осуђеницима доступна чиста вода за пиће.¹⁶⁴ Приликом посјете установама за извршење кривичних санкција, омбудсмени су посебну пажњу посветили питању квалитета хране и хигијенским условима у којим се она спрема и сервира.

Европски затворски стандард за исхрану посебно је квалитетно испоштован у КПЗ-у Кула, а нису примијећена ни значајнија одступања у осталим казнено-поправним заводима, посебно у погледу припреме хране за различите категорије осуђених лица.

Углавном, у свим установама је у кухињи ангажовано веома професионално особље, а неке, као што су КПЗ Бијељина, КПЗ Бусовача, КПЗ Зеница, имају могућност коришћења

¹⁶⁴ Европска затворска правила од 22. 1. до 22. 6.

својих производа, добијених производњом организованом у оквиру радног ангажмана осуђеника.

Омбудсмени су у оквиру исхране разматрали и питање права на приступ питкој води, које су поставила осуђена лица из КПЗ Орашје. Међутим КПЗ Орашје водом се снабдијева из градског водовода, што значи да осуђена лица имају једнак ниво права на приступ питкој води, као и било који грађанин у Орашју. Управа је предузела додатне провјере, те је извршена анализа воде и потврђена њена исправност за пиће.

3.5.6. Радне и друге активности

Задовољавајући програм активности (рад, образовање, спорт и слично) неоспорно је од кључне добробити за сваког затвореника, али организовање тих активности није једноставно. Истовремено, јасно је да се затвореници не могу једноставно остављати у једном дужем временском периоду да “чаме”, затворени у својим ћелијама, без обзира на то колико били добри услови у тим ћелијама.

Уочено је да је у одређеним установама, посебно гдје то дозвољавају услови, постигнут напредак у радном ангажману осуђених лица радом на пољопривредним добрима (КПЗ Бијељина, КПЗ Бусовача, КПЗ Добој, КПЗ Бихаћ, КПЗ Тузла, а у мањем дијелу и у КПЗ-у Орашје, КПЗ-у Зеница, КПЗ-у Сарајево - Одјељење Устиколина и Одјељење Игман). У КПЗ-у Фоча радни ангажман је организован у оквиру производње намјештаја, а у КПЗ-у Зеница, у оквиру рада у ливници и рада у радионицама, као што је случај у КПЗ-у Бањалука. У свим установама осуђена лица су, углавном, радно ангажована на обављању услужних послова у кухињи, вешерају, библиотеци на одржавању хигијене и сл. Накнаде за обављање послова су различите од установе до установе, као и сам режим вршења послова, тако да је у неким установама радни ангажман организован на дане, а у неким на мјесеце. Генерално, постоје мање могућности за радну окупациону терапију него што су потребе. Посебно је забрињавајући недостатак радног ангажмана осуђених лица у КПЗ-у Сарајево и КПЗ-у Мостар, јер локација установа унутар центра града ограничава могућности квалитетнијег радног ангажовања осуђених лица. Радно ангажовање на пољопривредним добрима на неки начин представља сезонски посао, па је отворено питање радног ангажмана осуђених лица током зимског периода.

Немогућност запошљавања већег броја осуђених лица води у доколицу и неорганизовано коришћење слободног времена а свакако има негативне посљедице на подношење депривација затворске средине, а као крајњи резултат јесте неостваривање потпуног програма третмана.

У већини установа спортске активности су, углавном, осигуране посједовањем справа за гимнастику, док само неке од установа имају и простор предвиђен за вјежбање на отвореном. Ограниченост простора за боравак на отвореном посебно је изражена у установама које су смјештене у центру града (КПЗ Добој, КПЗ Сарајево, КПЗ Тузла, КПЗ Мостар, КПЗ Требиње). Омбудсмени примјећују да, иако је Одјељење Игман смјештено у природи, осуђеници имају примједбе на начин како су организоване активности. Неколико њих ради на пољопривреди и на помоћним пословима, док вријеме у току дана у љетном периоду углавном проводе испред објекта, сједећи, без икакве активности. Објект има спортске терене за фудбал и кошарку. Затвореници су изнијели проблем кућног реда, према којем до 15 часова не могу бити у собама, а дневни боравак је скучен, што представља посебан проблем кад је лоше вријеме.

3.5.7. Образовање

Према Европским затворским правилима, свака установа ће настојати да затвореницима омогући приступ свеобухватним образовним програмима, који су у складу са њиховим потребама, при чему ће се у обзир узети њихова аспирација¹⁶⁵. Приоритет ће се дати затвореницима, који имају потребу описмењавања и овладавања основним рачунским радњама, као и оним који немају ни основно, ни стручно образовање, те ће се посебна пажња посветити образовању млађих осуђеника, као и оних који имају посебне потребе¹⁶⁶. У сегменту образовања свакако је важно и успостављање библиотеке за затворенике, која мора бити попуњена разноврсним забавним и образовним изворима, књигама и медијима.

Омбудсмени су констатовали да облици образовања у значајној мјери зависе од броја потенцијалних корисника, а најчешће су интегрисани у систем образовања и стручне обуке у заједници, због чега већина установа закључује уговоре са основним и средњим школама. Зависно од могућности, у установама су успостављене и информатичке секције, на којима се врши рачунарско описмењивање осуђених лица. У свим установама су успостављене библиотеке, међутим, осуђена лица у КПЗ-у Орашје жалила су се на недовољан број књига (библиотека има око 300 књига), те неспремност управе да кроз радни ангажман искористи образовни потенцијал неких од осуђеника, међу којима има и универзитетских професора, како би се унаприједило функционисање библиотеке, што укључује и промовисање читања међу осуђеничком популацијом.

3.5.8. Контакт са спољашњим свијетом

Према Европским затворским правилима, осуђеним лицима дозвољено је да што чешће комуницирају путем писама, телефоном или неким другим средством комуникације са својим породицама, а омогућено им је и да их посјеђују друге особе и представници одређених организација.

Када је ријеч о дописивању, поједини осуђеници тврде да се контролишу писма упућена надлежним институцијама (министарствима, организацијама за заштиту људских права, омбудсменима...) због тога неки од њих писма предају лицима која им долазе у посјету да их пошаљу. Они тврде да се на тај начин избјегава „освета“ васпитача и службеника обезбјеђења, на које се најчешће жале. Такође је уочено се жалбе које осуђена лица упућују омбудсменима (из казнено-поправних завода у Републици Српској) достављају у отвореним ковертама, на што су омбудсмени реаговали јер се мора обезбиједити тајност писмених пошиљки, нарочито када је ријеч о комуникацији са државним институцијама за људска права, због чега управа мора да гарантује ово право, а контролу могућих злоупотреба да осмисли на други начин.

Обавеза је такође да се, кад год то околности дозвољавају, осуђенику дозволи излазак из затвора, уз спровођење или без њега, а ради посјете болесном члану породице, присуствовања сахрани члана породице, или из хуманитарних разлога.

Омбудсмени су утврдили да је остваривање права осуђених лица на посјете чланова породице и адвоката у већини установа на задовољавајућем нивоу. Међутим, присутна је и пракса да је обављање посјете у казнено-поправним установама различито, те је у неким за вријеме посјете обавезно присуство страже, што отвара питање критеријума за

¹⁶⁵ Европско затворско правило 28.1.

¹⁶⁶ Идем, 28.2 и 28. 3.

рестрикцију комуникација и посјете, док у другим има просторија прилагођених за посјете дјеце осуђеним лицима.

Омбудсмени примјећују да у пракси није довољно заживјело правило омогућавања изласка затвореника из затвора, уз спровођење или без њега, због болести члана породице или из хуманитарних разлога, а што је код управе затвора основни разлог за постојање страха од бјекства, као и због ограничених финансијских средстава, посебно када је потребно обезбиједити излазак из установе уз спровођење, што је додатна тешкоћа у случају да је осуђено лице из другог ентитета. Ипак, омбудсмени на основу жалбе осуђеника констатују да се у неким случајевима ово право олако одобрава (КПЗ Мостар), тако да је нејасно шта су заједнички принципи при доношењу оваквих одлука.

Један од начина остваривања контакта осуђених лица са спољашњим свијетом јесте омогућавање обављања телефонских разговора, који су по новом систему уређени тако да свако осуђено лице има право на седам бројева које може звати. Овако успостављен систем предмет је сталног незадовољства осуђених лица у свим казнено-поправним заводима у БиХ. Осуђена лица тврде да је због монопола који има оператер путем којег се обавља телефонска комуникација ова услуга много скупља, а и онемогућава мијењање бројева прије истека одређеног периода. Омбудсмени су дошли до сазнања да је цијена нарочито увећана ако се ради о бројевима мобилне телефоније, док је цијена разговора у оквиру фиксне телефоније повољнија.

Омбудсмени примјећују да је и питање приступа информацијама путем телевизије различито ријешено и да је у неким установама ограничен приступ, док је у другим установама омогућен приступ кабловској телевизији. Различита је пракса и у вези с могућношћу да осуђена лица донесу свој радио и телевизијски пријемник.

3.5.9. Вјерске потребе

Установе су дужне да обезбиједе поштовање слободе мишљења, свијести и религије осуђених лица, а затворски режим треба да буде организован тако да се затвореницима омогући да обављају вјерске обреде, да присуствују вјерским службама или скуповима које предводе овлашћени вјерски службеници, као и да код себе имају књиге које се односе на њихово вјеровање.¹⁶⁷

Питање ангажмана вјерских службеника с циљем задовољавања вјерских потреба осуђених лица уређено је на различитим принципима: у неким установама ове услуге вјерских службеника се плаћају и закључују се уговори, док у другим вјерски службеници то чине без накнаде.

Омбудсмени, такође, примјећују у установама постојање различите праксе везане за посједовање обиљежја, амблема: у неким случајевима такве предмете осуђеним лицима одузимају или препоручују да их пошаљу кући, док у другим омогућавају да их задрже.

3.5.10. Поступање по жалбама

Питање незадовољства осуђених лица најчешће се исказује у жалбама које осуђена лица упућују различитим институцијама. Углавном се жалбе могу сврстати у двије групе, и то на оне које се односе на сам систем извршења кривичних санкција унутар завода, у шта спада: право на сигурност, право на здравствену заштиту, исхрана, третман и ресоцијализација, радно ангажовање, образовање, унутрашње заводске погодности, задовољавање вјерских потреба и сл., те на другу групу жалби која се односи на права о

¹⁶⁷ Европско затворско правило 29.1 и 29.2

којима се одлучује изван завода, као што је питање условног отпуста и премјештаја у други завод. Разматрање жалби осуђених лица, осим квалитета процедура, повлачи, односно намеће и одговорност надлежних органа, због чега је питање одговорности за евентуално кршење права притворених и осуђених лица важно усмјерити према стварном носиоцу те одговорности, прописане законом. Ово је посебно значајно са аспекта коме осуђено лице упућује жалбу, јер је присутна пракса да се жалбе најчешће упућују заводу, иако према законодавству, које прописује извршење кривичних санкција у БиХ, постоје различити субјекти одговорни за ову област.

Омбудсмени су констатовали да постоје различити начини евидентирања жалби осуђених лица унутар самих установа, од тога да се у неким установама воде евиденције жалби у оквиру молбених рапорта који се упућују директору установе, што је посебно карактеристично за установе у Републици Српској и неке у Федерацији (КПЗ Бихаћ). Овакво евидентирање жалби отежава њихово селектирање у односу на права на која се осуђене особе жале, јер је неоспорно да постоји правна разлика између молбе и жалбе, укључујући и законски основ за то. Неке установе у Републици Српској увеле су праксу организовања осуђеничких савјета на којима осуђеници могу артикулисати своје жалбе. Подржавајући организовање осуђеничких савјета, посебно у дијелу разматрања питања која се односе на њихова права, потребно је указати на нужност постојања и жалбеног механизма за осуђена лица која нису спремна да о својим захтјевима за уживање права расправљају унутар осуђеничких колектива.

Непостојање одвојене евиденције жалби отвара и питање јасних процедура поступања по жалбама. У неким установама уопште не постоји систем регистрације ни молби, ни жалби (КПЗ Орашје, КПЗ Мостар, КПЗ Бихаћ, КПЗ Бусовача), већ директор установе обавља разговоре са осуђеним лицама, а на њихов захтјев. Осуђеници у КПЗ-у Орашје указали су да њихове притужбе често не долазе до директора, те се поводом њих не реагује на одговарајући начин.

У КПЗ-у Мостар жалбе се, у писаној форми, достављају директору и замјенику директора, који предузимају потребне активности на њиховом испитивању и рјешавању. Евиденције жалби нису успостављене, а пракса одржавања молбених рапорта је укинута јер је утврђено да овако успостављен механизам није дјелотворан.

У КПЗ-у Зеница је начин поступања по притужбама осуђених лица уређен Упутством о поступању по притужбама осуђених лица, који је донио директор Завода, а који предвиђа тростепеност рјешавања притужби. Први ниво рјешава службено особље, у другом нивоу то чине помоћници директора, док у трећем нивоу по жалби одлучује директор Завода. Међутим, наведена процедура подношења притужби од осуђених лица најчешће се не поштује, с обзиром на то да се највећи број осуђеника директно обраћа директору установе. Број жалби упућених директору је наметнуо потребу да се успостави њихова евиденција, иако као таква није прописана, нити упутством, нити било којим другим актом.

Омбудсмени примјећују потребу унификације начина регистрације жалби од осуђених и притворених лица и успостављања директне конекције са ресорним министарствима с циљем ефикаснијег праћења и поступања по жалбама.

Омбудсмени примјећују да у неким установама директори практикују директно обраћање осуђених лица, односно могућност директне комуникације осуђеника са директором, док се истовремено у другим установама сматра да комуникација са осуђеним лицама треба да буде у домену затворског особља, прије свега службе третмана.

Осим обраћања установама у којим се налазе на издржавању казне, осуђена лица се обраћају и министарствима правде, омбудсмену и другим институцијама. У неким установама осуђеници се могу обраћати омбудсменима отвореним писмима, које установе региструју у својој евиденцији, при чему установа задржава копију жалбе и додаје своје изјашњење у односу на наводе жалби. Образложење управе за овакво поступање јесте да се настоје превенирати појаве због којих осуђена лица подносе жалбе. У неким установама осуђена лица су се жалила да им се особље обраћа ријечима: “Узалуд се ви обраћате омбудсменима, они вам не могу помоћи”. Приликом посјета установама стекао се

Омбудсмени истичу забринутост упорношћу задржавања праксе у неким установама за извршење кривичних санкција и поред издате препоруке омбудсмена да се не поштују принцип заштите права на приватност кореспонденције већ се пошта затвореника упућена Институцији омбудсмена отвара.

утисак да у писаној кореспонденцији осуђеника није обезбијеђен минимум приватности и да је у неким установама ова кореспонденција потпуно под надзором управе затвора. Забиљежени су и случајеви да писмена која су осуђена лица упутила другим институцијама, првенствено Институцији омбудсмена, уопште нису изашла из КПЗ-а. Неспорно је да је с циљем осигурању приступа омбудсменима потребно поставити ормариће за жалбе, којима ће приступ имати искључиво омбудсмени, те да такви ормарићи морају бити постављени на мјеста која нису под видео-надзором.

Нажалост, осуђена лица и даље сматрају да су жалбени механизми неефикасни и неправедни. Омбудсмени констатују да у систему извршења кривичних санкција није унифицирано поступање по жалбама осуђених лица, те су присутне следеће праксе:

- а) третирање жалби као молбених рапорта;
- б) тростепеност у жалбама, с тим што се негдје евидентирају (КПЗ Зеница), а негдје не;
- ц) жалбе упућене директно директору, што је у пракси најзаступљенији облик, а уз непостојање евиденције жалбе.

Омбудсмени су након посјете свим казнено-поправним заводима дошли до закључка да не постоји уједначен систем за примања, евидентирања и рјешавања притужби осуђених лица, односно да поступак по њиховим жалбама углавном зависи од домишљатости затворских управа. Истовремено, у ЗИКС-у БиХ у члану 80, став 3. прописано је да ће Министарство правде БиХ донијети правилник којим се регулише унутрашње разматрање молби, жалби и других поднесака који подносе притвореници и затвореници с циљем заштите својих права.

3.5.11. Особље

У свим институцијама за извршење кривичних санкција присутан је проблем недостатка особља у односу на број осуђених лица. Посебно је забрињавајуће стање у области службе преваспитавања и третмана, а што доводи у питање циљ који се жели остварити извршењем кривичне санкције. У неким установама нема правника, социјалног радника, педагога. Проблем представља и чињеница да се мали број радно ангажованог стручног кадра у установама у односу на број осуђеника рефлектује на немогућност квалитетног рада са осуђеним лицем и доводи често до „професионалног сагоријевања“ особља.

Нажалост, у области едукације, а посебно супервизије особља у установама, нису направљени значајнији помаци. Особље у установама има дјелимичну подршку ресорних министарстава, која и сама имају проблем недостатка стручног кадра. Ситуација је

додатно усложњена финансијским ограничењима и рестрикцијама, тако да се врше смањења свих трошкова унутар буџета установа.

Перманентно се заборавља чињеница да дужност затворских службеника превазилази дужност пуке страже и да је нужно обезбиједити да затворски службеници дјелују на начин који ће омогућити затворенику, који је издржао казну затвора, лакшу интеграцију у друштво.

Позиција особља се може сагледати и са аспекта рестрикција које су везане за осигурање униформе, која би по квалитету и врсти требало да допринесе и изградњи поштовања осуђених лица према лицима у униформи. Нажалост, у неким установама особље није мијењало униформу више од три године, не постоји одвојена љетна и зимска униформа, а честе су ситуације да особље сопственим средствима боји униформу, како би се прикрила њена старост и дотрајалост. Омбудсмени подсјећају да је ЦПТ у Општем извјештају¹⁶⁸ указао да „ће основ хуманог затворског система увијек бити примјерено одабрано и обучено затворско особље, које зна како заузети одговарајући став у односима са затвореницима и које сматра свој посао више позивом него пуким послом. Успостављање добрих односа са затвореницима треба посматрати као кључну одлику тог позива“.

3.5.12. Институције за извршење кривичних санкција и смјештај особа са менталним инвалидитетом

Недостатак установа за смјештај особа које су починили кривично дјело у стању менталне неурачунљивости је и даље забрињавајући. Иако су обављене одређене консултације између ентитетских министарстава правде и министарства правде БиХ, то није резултирало промјеном стања у пракси.

Дугогодишњи проблем у вези са смјештајем затвореника који су кривична дјела починили у стањима смањене или битно смањене урачунљивости, као и неурачунљивих особа коначно би требало ријешити адаптацијом зграде некадашње Психијатријске клинике на Сокоцу у објект у којем би казне издржавали такозвани форензички болесници. Међутим, овај објект још увијек није пуштен у функцију, а према сазњанима којим располаже Институција омбудсмена, као основни разлог наводи се недостак средстава за запошљавање кадра, што за посљедицу има свјесно кршење људских права ових особа.

Истовремено, током посјете затворима, омбудсмени су утврдили да постоје случајеви у којима због промјене менталног стања осуђеника даље издржавање казне нема смисла, а законом није дефинисано ко покреће поступак за упућивање такве особе у установу за смјештај особа са менталним сметњама. Најчешће, ове особе остају у затвору до истека казне када се пуштају на слободу, без обезбјеђивања било какве даље друштвене бриге.

Омбудсмени биљеже да је основна карактеристика пребукираност, што се директно одражава на квалитет смјештаја с једне стране, и одсуство адекватне бриге надлежних органа за стање ове категорије лица с друге стране. Омбудсмени закључују да су особе са менталним инвалидитетом смјештене у лошијим условима него што су затвореници осуђени за кривична дјела. Омбудсмени изражавају бојазан да овакви услови смјештаја нарушавају право на приватност корисника и стварају услове за евентуално кршење људских права.

У вези с тим, омбудсмени БиХ запажају да су функционисање и дугогодишње опстајање ових установа резултат коришћења сопствених капацитета запослених и њихове професионалне посвећености, и да недостаје подршка власти овим установама.

¹⁶⁸ Извод из 11. општег извјештаја (ЦПТ/инф (2001) 16)

ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

Предмет број: Ж-СА-07-797/13

Приликом ненајављене посјете представника Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине Казнено-поправном заводу Мостар, дана 16. 07. 2013. године, обављен је разговор са осуђеним лицем. Подносилац жалбе истиче да казну затвора издржава у Казнено-поправном заводу Мостар по изреченој пресуди Суда БиХ. Жали се на нехумане услове боравка у самици, која не пружа ни минималне услове у погледу простора, хигијене, опремљености и др.

Одмах по пријему наведене притужбе, а како би испитали њену основаност, омбудсмени су уз пратњу надзорника страже обавили непосредно посматрање двије просторије (самице). Том приликом омбудсмени су утврдили да су наводи осуђеника основани, будући да су самице смјештене у влажном подруму и испод су сваког стандарда. Омбудсмени су запазили да су то скучене просторије, прљавих и ишараних зидова, лоше освјетљене. Наиме, само прва самица има мало дневног свјетла које допире кроз мали прозор затворен решеткама док друга самица уопште нема никакво освјетљење. Од намјештаја има само кревет преко којег је прострta прљава спужва бет постељине. Омбудсмени су уочили да су просторије загушљиве (непровјетрене), да се ни минимално не посвећује пажња њиховом одржавању, нема санитарних уређаја, ни гријања. Осим кревета у соби се налазе тоалети (чучавци) и неколико флаша воде. И на крају, општи дојам који ове двије просторије остављају је више него суморан и тежак.

Полазећи од изнесених оцјена да су услови у којима затвореници у Казнено-поправном заводу Мостар издржавају дисциплинску мјеру упућивања у самицу испод сваког људског достојанства, а с циљем отклањања уочених слабости и неправилности, те спречавања даљег кршења права затвореника, омбудсмени су, поступајући по жалби затвореника, донијели препоруку директору КПЗ-а Мостар да предузме све потребне мјере с циљем стварања позитивних животних услова у просторијама у којима затвореници издржавају изречену дисциплинску мјеру упућивања у самицу, што прије свега значи обезбјеђивање освјетљења, гријања, провјетравања, приступа питкој води, као и одржавање ових просторија у задовољавајућем стању и испуњавање захтјева затворске хигијене те да се ове просторије (самице) смјештене у подруму Завода ставе ван функције до стварања наведених услова.

Дана 14. 11. 2013. године омбудсмени су обавили ненајављену посјету КПЗ- у Мостар и том приликом се увјерили да је дата препорука у цјелини испоштована.

Предмет Ж-СА-07-1251/13

Подносилац жалбе истиче да је смјештен у IV павиљон из неоправданих разлога. Наводи да је осуђеник примјерног владања, радно ангажован на најтежим пословима класификован у групу „А“, па сматра да се неосновано налази у дисциплинском павиљону већ четири мјесеца. Омбудсмени су обавијештени да је наведена особа враћена у матични колектив I-7 гдје је наставила да издржава казну затвора.

Предмет Ж-СА-07-1104/13

Разлог за упућивање жалбе јесу негативне провјере Полицијске управе Центар Тузла од које је четири пута добио негативно мишљење за коришћење ванзаводских погодности. Наиме, жалилац истиче да је примјеран осуђеник, радно ангажован у КПЗ-у Зеница на пословима фризера, налази се у V павиљону у који су смјештени узорни осуђеници, распоређен у класификациону групу А. По мишљењу управе КПЗ-а Зеница, досадашњи преваспитни рад је показао одличне резултате.

На тражење омбудсмена ПУ Тузла, Полицијска станица Центар Тузла доставила је изјашњење, акт број: 08-05/4-4-101-934/13 од 08. 11. 2013. године, у којем се истиче да је ПУ Тузла након провјера на терену дала позитиван став за коришћење ванзаводских погодности за осуђено лице.

Предмет Ж-СА-07-899/13

Подносилац жалбе наводи да му Управа Завода није одобрила да присуствује сахрани сестре иако им је достављен смртни лист и обавјештење породице. Такође истиче да је поново поднио молбу да уз пратњу заводске страже посјети мјесто гдје је сахрањена његова сестра, али да о томе није одлучено.

Након интервенције омбудсмени су обавијештени да је удовољено молби осуђеног лица да се уз пратњу страже одвезе да посјети гроб сестре и да посјети мајку.

3.6. ОДЈЕЛ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА ДЈЕЦЕ

Омбудсмени су, у складу са Стратегијом дјеловања Институције омбудсмена за људска права БиХ за период од 2010. до 2014. године, у организацији *Save the Children* имали стратешког партнера ради остваривања веома важног циља, а то је изградња и јачање капацитета Одјела за праћење права дјеце. Од почетка рада¹⁶⁹ до данас Одјел је, осим поступања по појединачним жалбама, успјешно предузимао бројне активности ради праћења остваривања права дјетета, јачања сарадње са цивилним друштвом и подизања свијести о Конвенцији УН-а о правима дјетета.

3.6.1. Анализа запримљених жалби

Одјел је при Институцији омбудсмена почео радити половином 2009. године и у односу на претходне извјештајне године није било великих одступања, односно и даље се највећи број жалби у Одјелу тиче права дјеце на образовање, права на здравствену заштиту, права на начине одржавања личних односа и контаката са другим родитељем с којим дијете не живи и с његовим ближим сродницима, права на заштиту од насиља, посебно запуштања и занемаривања дјетета, а као одговорни органи у жалбама се наводе центри за социјални рад, судови, школе, рјеђе просвјетне/образовне инспекције, надлежна ресорна министарства из области социјалне заштите и образовања итд. Свакако треба нагласити да омбудсмени често у поступањима по жалбама из других одјела дођу до сазнања о кршењу/угрожавању права дјетета. Дакле, ако анализирамо запримљене

Најчешће се крше права дјеце на образовање, здравствену заштиту, одржавање личних односа и контаката са другим родитељем с којим дијете не живи и с његовим ближим сродницима, права на живот брз насиља. Као одговорни органи у жалбама се наводе центри за социјални рад, судови, школе, надлежна ресорна министарства из области социјалне заштите и образовања итд.

жалбе, ту није било великих одступања, али се, у односу на 2012. годину, у 2013. години повећао број жалби. Наиме, у Одјелу су 2012. године запримљене 124 жалбе, на које је услиједило 8 препорука, док је у 2013. години запримљено 165 жалби, на које су дате 22 препоруке. Такође, значајно је напоменути да је било више евидентираних жалби и утврђених кршења права дјеце на приватност.

3.6.2. Образовање

Институцији омбудсмена захтјевом за интервенцију обратили су се представници Независног синдиката запослених у основним школама Западнохерцеговачког кантона¹⁷⁰, због доношења скупштинске одлуке да се у првом разреду основне школе настава „скрати“ на само три мјесеца, од читаве школске године. Из надлежне скупштине и ресорног министарства потврђено је да се настава у I разреду ОШ организује по скраћеном програму, те су одмах указали и на то потоји законска могућност и оправдање да то учине, у складу са Уставом овог кантона и Законом о основном школству. Такође истичу да министар доноси подзаконске акте у смислу организације, тако да не виде да има било какве незаконитости у таквим одлукама. Током поступка истраживања

¹⁶⁹ Јун 2009

¹⁷⁰ Предмет Ж-БЛ-01-331/12

надлежно ресорно министарство је, као један од основних проблема у раду школа на подручју кантона, истакло пребукираност простора, јер су у више случајева у истој згради смјештене по двије или чак три школе (Широки Бријег, Љубушки, Посушје). Уважавајући наводе министарства, а имајући у виду надлежности Агенције за предшколско, основно и средње образовање БиХ, посебно у области успостављања стандарда у образовању, стандарда знања и оцјењивања и цијенећи искуства Агенције у развоју заједничког језгра наставних планова и програма, Институција омбудсмена је позвала Агенцију да, у најбољем интересу дјеце, размотри cjелокупну ситуацију, односно проблем и да евентуално препоручи или сугерише надлежним образовним властима у кантону на који начин да ријеше настале проблеме. Наиме, због непостојања педагошког завода на подручју кантона, омбудсмени су оцијенили да је неопходно да стручно тијело размотри cjелокупну ситуацију, али искључиво са аспекта заштите права дјетета, како би се заузело

Омбудсмени примјећују да је све више присутна пракса некоординираног дјеловања надлежних институција у области образовања те постпања супротно Оквирном закону о основном образовању што резултира да се не осигурава минималан ниво стандарда у образовању и доводи до различитог третмана дјеце.

Посебно је забрињавајуће да тијела одлучивања доносе одлуке без консултација са струком и родитељима.

став о томе да ли је и у којој мјери нарушено или угрожено право дјеце на образовање. Агенција за предшколско, основно и средње образовање БиХ обавјештава Институцију омбудсмена да нису надлежни и да немају могућности да утичу на одлуке министарства. Омбудсмени су, разматрајући жалбене наводе и резултате поступка истраживања, имајући у виду релевантно законодавство, установили да у конкретном случају

уопште није спорно да су надлежни кантонални органи поступили у складу са Уставом и законима, односно да нема кршења уставних и законских прописа, али остаје спорно да ли се оваквим поступањем надлежних крше права дјеце на образовање. Омбудсмени нису могли установити да ли су уопште, на било који начин, о скраћивању програма I разреда ОШ консултовани учитељи/просвјетни радници школе, родитељи дјеце, ученика I разреда или сама дјеца, нпр. путем Вијећа родитеља и Вијеће ученика у основним школама на подручју кантона. Свакако да недостатак новца, с обзиром да синдикат сумња да су уштеде/финансијске тешкоће основни мотив скраћивања програма I разреда ОШ, никада не може изговор ако говоримо о минималним и суштинским обавезама државе. Оваквим поступањем надлежни органи су „погоршали“ и умањили ниво остваривања права, с тим да апсолутно ничим нису „оправдали“ умањење права, односно смањење буџета. Након сумирања свих резултата истраживања, омбудсмени су, у складу са чланом 32. Закона о омбудсмену за људска права, препоручили¹⁷¹ Скупштини Западнохерцеговачког кантона и Министарству образовања, науке, културе и спорта да у најбољем интересу дјеце заједнички предузму активности и мјере с циљем потпуне реализације права ученика I разреда ОШ са подручја овог кантона на образовање. Омбудсмени су истовремено позвали надлежне да, ради остваривања наведеног циља, сачине квалитену анализу како би се сагледали сви позитивни, али и негативни аспекти скраћивања наставе у I разреду ОШ, уважавајући ставове и мишљење омбудсмена, а посебно уважавајући незадовољство грађана и просвјетних радника. Истовремено је наглашено да се омбудсмени не желе мијешати у начин на који ће бити урађена квалитетна анализа, с обзиром на надлежности министарства и обавезу да с циљем рјешавања овог проблема ангажују и консултују стручно, по могућности и независно тијело

¹⁷¹ Препорука број П-123/13 од 06.06.2013. године

или стручњаке, поштујући све стручне и педагошке принципе и стандарде те да размотре и образложе све наводе Независног синдиката запослених у основним школама, који износе бројне аргументе против скраћивања наставе у I разредима ОШ, а посебно на наводе којима указују да су дјеца-ученици I разреда са подручја кантона дискриминирани у односу на своје вршњаке из других дијелова БиХ и да о свим предузетим мјерама и радњама обавијесте омбудсмене у року од 60 дана од дана пријема ове препоруке. Поводом препоруке надлежни органи су поднијели извјештај омбудсменима, те су остали при свом ставу, изнесеном током истраге, да су имали уставна и законска овлашћења да организују скраћени програм за први разред ОШ по деветогодишњем систему образовања. Дакле, препоруке омбудсмена нису испоштоване. Омбудсмени користе прилику да помену и одсуство срадње са Владом Унско-санског кантона¹⁷². Користећи законско овлашћење, омбудсмени су отворили предмете по службеној дужности, изражавајући велику забринутост због лоших услова у којима дјеца похађају наставу у подручној школи Стабанци на подручју Унско-санског кантона. Наиме, поједини медији су пренијели информацију да дјеца похађају наставу у објекту који се сваког момента може урушити, чиме је угрожена безбједност ученика и наставника. Школу, наводно, похађа 56 ученика који су распоређени у двије смјене, због недостатка простора и због дотрајалости објекта. Осим тога, скоро је незамисливо да у овим временима наведена школа уопште нема прикључену воду, односно да ученици и наставници користе тоалете ван зграде. Након обраћања омбудсмена, ОШ „Црваревац“ обавјештава Институцију омбудсмена да је школа упознала кантоналну владу, Федерално министарство образовања и Општину Велика Кладуша о свим проблемима и о лошем стању објекта у Стабанци. Додају да су у комплетан случај укључили и медије, те да настоје пронаћи донаторска средства. Министарство образовања, науке, културе и спорта, актом број 10-10-2266-2/2013 од 18.03.2013. године, обавјештава, између осталог, Институцију омбудсмена да је у буџету Унско-санског кантона за 2013. годину планирано 900.000 КМ за реконструкцију и инвестиционо одржавање школских објеката, а што није довољно за реализацију свих захтјева буџетских корисника из области васпитања и образовања, међу којима и захтјев наведене школе за реконструкцију ПШ Стабанца. Надаље истичу да ће анализирати све захтјеве за потребе из ове области и предложити кантоналној влади да иста средства буду распоређена школама којима је помоћ за реконструкцију најпотребнија. Омбудсмени су позвали премијера Унско-санског кантона да, приликом разматрања приједлога Министарства у вези са подјелом средстава, у 2013. години свакако одреде приоритете, али да у конкретном случају у што већој мјери заштитите дјецу у ПШ Стабанца и омогуће им остваривање права на образовање, слободно вријеме и игру итд. Међутим, омбудсмени и након упућене препоруке због неостварене сарадње нису добили тражене повратне информације и нису упознати да ли су побољшани услови у којима дјеца похађају школу.

Димензија присутних проблема у области образовања захтјева од надлежних органа да предузму додатне мјере те омбудсмени посебно указују на потребу да Министарство цивилних послова у складу са својим мандатом предузме координирајуће активности у овој области.

Током 2013. године Институција омбудсмена је запримила већи број жалби и апела грађана који су се односили на права дјетета на образовање¹⁷³. С обзиром на озбиљност настале ситуације и имајући у виду негативне посљедице које ће сносити искључиво дјеца, омбудсмени су одмах реаговали и позвали надлежне органе да поступају у складу са

¹⁷² Предмет Ж-БЛ-01-105/13

¹⁷³ Дјеца из Коњевић Поља и Врбањаца код Котор Вароши

Конвенцијом о правима дјетета и да је неопходно сваком дјетету обезбиједити право на образовање. Омбудсмени констатују да се, посматрано искључиво са аспекта права дјетета, право дјете на образовање крши, јер дјеца не похађају школу. Остају отворена бројна питања¹⁷⁴, попут питања да ли су дјеца дискриминирана по националној основи, да ли имају право на употребу свог језика/језика конситутивног народа којем припадају итд, и генерално отвара питање осигурања примјене свих принципа Конвенције о правима дјетета, укључујући недискриминацију по било којем основу, најбољи интерес дјетета и право на уважавање мишљења дјетета. Омбудсмени указују да међународни стандарди прописују обавезе власти државе чланице да обезбиједе основно образовање сваком дјетету, при чему је држава чланица дужна да према члану 13. став 3. Пакта о економским, социјалним и културним правима: „поштује слободу родитеља и, у датом случају, законских старалаца да за своју дјецу изаберу и друге установе које је држава одобрила као одговарајуће у погледу школовања и да обезбиједе вјерско и морално васпитање своје дјеце према својим увјерењима”, те је обавеза државе да у складу са одредбом члана 8. Конвенције о правима дјетета “право на очување идентитета”.

„Наиме, право на образовање налаже држави да води рачуна о томе да се поштује свако увјерење родитеља, макар се оно тичало само одређеног питања и аспекта живота. То, наравно, не значи да држава мора омогућити дјетету да се образује у складу са жељама родитеља, већ да се држава мора држати неутрално наспрам дјеце, без било какве индоктринације и на недискриминирајући начин“.¹⁷⁵

Дакле, надлежни органи су дужни да обезбиједе приступ на образовање сваком дјетету под једнаким условима и без дискриминације по било којем основу уз пуно уважавање Оквирног закона о основном образовању, док је Министарство цивилних послова дужно да поступа у складу са одредбом члана 56. наведеног закона.

Осим обавеза државе и школских установа у остваривању права дјеце на образовање, а полазећи од аспекта „најбољег интереса дјетета,” и „родитељи су дужни да доприносе остваривању права на образовање дјетета” према Конвенцији о правима дјетета.

Уважавајући и Оквирни закон о основном образовању у БиХ, „родитељи су обавезни да својој дјечи обезбиједе редовно похађање школе током периода обавезног школовања. У случају неодговорног односа према овој обавези, родитељи подлијежу санкцијама у складу са законом”.

3.6.3. Здравствена заштита дјеце

Институцији омбудсмена обратила се мајка малољетне дјевојчице, са жалбом на рад Клиничког центра Универзитета Сарајево¹⁷⁶. Подносиатељка жалбе у жалби и током поступка наводи да је њена кћерка прегледана у амбуланти, установљена јој је дијагноза, те је уз све неопходне сагласности примљена на Одјел Клинике за максиларно-лицну хирургију ради хируршке интервенције. Мајка је присуствовала примопредаји дјетета главној сестри, која је том приликом показала дјетету болеснички кревет и постељину. Међутим, након тога главна сестра и доктор позвали су мајку и саопштили јој да им је оставила психички лабилно дијете. Мајка је потом дошла по кћерку, којој није урађена хируршка интервенција, а у отпусном писму је, између осталог, наведено да се због „немогућности успостављања нормалне комуникације са дјететом одустаје од планираног оп. захвата и пацијент се отпушта кући...У случају нове хоспитализације, а због изузетно

¹⁷⁴ Омбудсмени ће по спорним питањима одлучивати и предузимати активности у оквиру Одјела за елиминацију свих облика дискриминације

¹⁷⁵ „Људска права и слободе“ Недим Адемковић

¹⁷⁶ Ж-БЛ-01-562/12

захтјевног хируршког захвата, након којег може услиједити промјена личног описа, молим обавезно преглед и мишљење психијатра“. Због оваког понашања, мајка је упутила притужбу. Омбудсмени су, првенствено у најбољем интересу дјетета, током поступка настојали да споразумно ријеше насталу ситуацију, односно тежило се посредовању међу странкама, а све с циљем споразумног рјешавања спорне ситуације на коју је указано жалбом. Како то није успјело, омбудсмени су од надлежне здравствене установе затражили да одмах одлуче о приговору, а након тога надлежни су оцијенили да приговор није основан. Ради заштите права дјетета, подносиатељка жалбе је, сходно поукама о правном лијеку, затражила код надлежног министарства заштиту права свог дјетета. У конкретном случају није спорно да се подносиатељка жалбе, ради заштите права свог дјетета, користила постојећим законским механизмима, али су се они, по оцјени омбудсмена, показали заиста неефикасним. У питању је био дуг период у којем је

Омбудсмени су у раду на индивидуалним жалбама утврдили да доступни правни механизми за заштиту права пацијената нису ефикасни.

подносиатељка жалбе покушавала да заштити права свог дјетета, као пацијента. Наиме, мјесецима надлежно Федерално министарство здравства, односно федерални министар не

одлучује о интересима и правима дјетета, а потом својим актом одлучивање о приговору враћа КЦ Универзитета у Сарајеву, који поступајући у складу са упутама Федералног министарства здравства доноси одлуку којом поново одбија приговор подносиатељке жалбе (комплетан поступак трајао отприлике једну годину). Подносиатељка жалбе није у складу са поуком о правном лијеку затражила заштиту својих, односно заштиту права дјетета. У кореспонденцији са подносиатељком жалбе, Институција омбудсмена има сазнања да ће се подносиатељка жалбе са својом кћерком упутити у Тузлу одговарајућу здравствену услугу на лијечење и хируршку интервенцију.

У предмету који је регистрован у Одјелу за праћење права притвореника и затвореника¹⁷⁷, подносиатељка жалбе истиче да се налази на издржавању казне затвора, да је самохрана мајка два малољетна дјетета (12 и 16 година) која нису здравствено осигурана. Омбудсмени, поводом жалбених навода, упућују акт надлежном центру за социјални рад, након чега подносиатељка жалбе, у складу са упутама надлежног органа, подноси захтјев

Омбудсмени указују да у пракси, без обзира на изјаве представника надлежних органа, није осигурано да дјеца до 18 година уживају право на здравствену заштиту без обзира на статус својих родитеља. И даље се инсистира да само дјеца родитеља који имају статус здравственог осигураника могу уживати ово право.

за накнаду на име породичног смјештаја за дјецу, захтјев за једнократну новчану помоћ, те се они и упознају са чињеницом да малољетна дјеца нису здравствено осигурана, односно да не остварују право на здравствену заштиту. Подносиатељка жалбе је након интервенције Институције омбудсмена остварила заштиту и својих права и права своје дјеце.

Институција омбудсмена запримила је

анонимну пријаву¹⁷⁸ која се односи на заштиту права дјеце која похађају предшколско образовање у општини Сански Мост. Директно су угрожена њихова права на живот, здравље, развој и опстанак. Имајући у виду наводе анонимне пријаве, Институција омбудсмена се обратила начелнику општине уз посебно уважавање чињенице да је управо у једној од зграда са азбестним кровом смјештен вртић и да свакодневно у тај вртић дође око 100 дјеце. Уважавајући основне принципа Конвенције УН-а о правима дјетета, Институција омбудсмена је подсјетила начелника општине, као и надлежне

¹⁷⁷ Ж-СА-07-846/12

¹⁷⁸ Ж-БЛ-01-495/12

инспекцијске органе на обавезу свих нас да ће, у предузимању активности која се тичу дјеце, без обзира ко их предузима, најбољи интереси дјетета бити од првенственог значаја. Надлежни општински органи врше провјеру на терену и није уопште спорно да је зграда вртића прекривена салонитним (азбестним) плочама, као и гараже у непосредној близини, али се ради о зградама које су углавном у приватном етажном власништву, тако да кров, који је заједничко власништво, није могуће обнављати и мијенати без учешћа и сагласности осталих станара зграде. Такође истичу да не постоје законске норме по којима је забрањена употреба наведених плоча или да постоји обавеза да се оне морају избацити из употребе. Имајући у виду дотадашње резултате поступка истраживања, Институција омбудсмена је процијенила да је непходно да се установи у којој мјери се наведено тренутно стање одражава на здравље одраслих, али првенствено на здравље и развој дјеце, због чега је затражено стручно мишљење и процјена Федералне управу за инспекцијске послове. Међутим, сарадња у конкретном случају са Федералном управом за инспекцијске послове за све вријеме трајања поступка истраживања није успостављена, а ни након издавања препоруке омбудсмена¹⁷⁹ и обавјештавања Владе Федерације БиХ о одсуству сарадње.

3.6.4. Социјална заштита дјеце

Институцији омбудсмена обратио се отац петоро малољетне дјеце¹⁸⁰, који наводи да је Општина Љубиње у складу са Законом о социјалној заштити донијела одлуку о тзв. проширењу права и повећала износ накнаде додатка на дјецу. Општина, односно надлежни центар за социјални рад доноси рјешење, али након краћег времена, због смањења општинског буџета, на редовној сједници Скупштина доноси одлуку о обустављању исплате наведеног проширеног права, али не доноси рјешење којим се обуставља исплата права, нити о томе обавјештавају кориснике права. У конкретном предмету, омбудсмени мисле да је требало да надлежни донесу рјешење којим се утврђује престанак права и, сходно томе, омбудсмени су препоручили општинским органима да донесу рјешење и да у образложењу изнесу све разлоге за престанак остваривања права, јер ће само на тај начин подносилац жалбе бити упознат са свим релеватним чињеницама, те не би био присиљен да тражи објашњења и појашњења од надлежних органа и од Институције омбудсмена. Из Општине, након издавања препоруке, појаснили су да је бесмислено да након четири године доносе рјешење којим се утврђује престанак права, с тим да је Одлука о стављању ван снаге Одлуке о социјалној заштити објављена у службеном гласилу Општине Љубиње. Омбудсмени цијене да дијелом стоје наводи Општине, с обзиром на протек времена, али омбудсмени су, цијенећи свој мандат и надлежности у складу са Законом о омбудсмену за људска права БиХ, донијели одлуку да, искључиво с циљем промовисања добре управе, упуте препоруку надлежним општинским органима. Поред тога, од Општине је затражено да у свим будућим истим или сличним ситуацијама, у случају престанка остваривања права,

Омбудсмени указују на потребу осигурања потпуне примјене законодавства којим се уређује управни поступак јер је то гаранција осигурања уживања права грађана.

доносе рјешења којима се утврђује престанак права, а све у складу са међународним стандардима и домаћим позитивним прописима. На тај начин, својим дјеловањем, надлежни општински органи ће

омогућити заштиту, промовисање и стварање услова за једнако поступање, јер у

¹⁷⁹ Препорука број П-95/13 од 24.04.2013. године

¹⁸⁰ Ж-БЛ-01-703/12

супротно долази до нестабилности у правном систему државе и владавине права.. Принципи добре управе захтијевају од органа јавне власти да поштују и остварују оправдана очекивања грађана изазвана поступцима и радњама самих органа. Препорука омбудсмена је дијелом испоштована, јер Општина, како се наводи, уважава препоруку, посебно у дијелу који се тиче поступања у будућим случајевима, односно свјесни су пропуста, али да није реално очекивати да ће бити обезбијеђена средства за тражену исплату.

3.6.5. Право дјецe на приватност

Као и претходних година, Институција омбудсмена је запримала жалбе родитеља на рад појединих медија или су омбудсмени, користећи своја законска овлашћења, отварају предмете по службеној дужности.

У једном предмету који је отворен по службеној дужности¹⁸¹, омбудсмени су једном онлајн медију у БиХ препоручили да, прије свега, успостави сарадњу са Институцијом омбудсмена, с обзиром да нису одговарали и реаговали на акте омбудсмена, на начин како је то прописано чланом 6. став 1. тачка х) Закона о забрани дискриминације, као и да се приликом будућих извјештавања о дјечи руководи првенствено принципима Конвенције УН-а о правима дјетета, као и домаћим прописима којима се урађује ова област (Етички кодекс истраживања о дјечи и Кодекс за штампу и онлајн медије БиХ). Међутим, сарадња није успостављена, односно препорука није испоштована. Идентичан

Извјештавање медија о дјечи и питањима везано за дјецу у БиХ још увијек није у складу са принципима Конвенције, али и Етичким кодексом истраживања о дјечи и Кодексом за штампу и онлајн медије.

предмет по жалби родитеља, а у вези са непримјереним извјештања о малолетном дјетету од једног принтаног медија¹⁸², односно са принтаном медијем није успостављена сарадња и нису испоштоване препоруке омбудсмена.

Нажалост, омбудсмени констатују да је у 2013. години било кршења права дјецe на приватност од медија, што се уочило праћењем већих принтаных медија у БиХ, те поступајући по жалбама грађана или реагујући по службеној дужности¹⁸³. Користимо прилику да споменемо случај када су, пред попис становништва у БиХ, дјеца искоришћавана у пропагандне/политичке сврхе од одраслих (родитеља и околине) на званичној веб-страници удружења грађана (НВО), чиме је драстично прекршен Кодекс за штампу и онлајн медије, те осим осуде надлежних, између осталог и омбудсмена и Савјета за штампу у БиХ, није, нажалост, постојао начин да се дјеца у оваквим и сличним случајевима ефикасно заштите од кршења права на приватност.

3.6.6. Конфликтни разводи /остваривање контаката дјецe са родитељима и сродницима

С обзиром на то да се највећи број жалби у Одјелу тиче тзв. конфликтних развода, износимо два илустративна примјера¹⁸⁴. Према наводима мајке, трогодишње дијете трпи посљедице по своје психофизичко здравље због реакције и страха у контактима са оцем,

¹⁸¹ Ж-БЛ-01-119/13

¹⁸² Ж-БЛ-01-140/13

¹⁸³ Ж-БЛ-01-631/13

¹⁸⁴ Ж-СА-01-589/13 и

односно не жели контакт са оцем. Према наводима надлежног центра за социјални рад, мајка не сарађује у довољној мјери са надлежним центром за социјални рад и изналази различите начине да контакте отежа и онемогући. Оно што је свакако значајно јесте да је надлежни центар утврдио да емотивна веза кћерке и оца постоји, али да је због временске физичке раздвојености емотивна веза оца и дјетета непотпуна. Током поступка истраживања установљено је да има различитих/опречних мишљења надлежног центра за социјални рад и подносиоце жалбе. Опречна мишљења посебно се односе на наводно мајчино опструирање вођења поступка, што мајка негира, те на мишљење мајке о емотивној вези дјетета са оцем, као и о њеном психичком стању које надлежни центар не потврђује. У конкретном случају омбудсмени су установили очигледне нејасноће у ставовима вође поступка и странке у поступку, те су препоручили¹⁸⁵ центру да с циљем остваривања најбољег интереса дјетета донесу одлука о изузећу центра из даљег поступања у предмету, те да се предмет уступи на даље вођење поступка центру за

У случају да је грађанин незадовољан радом центра за социјални рад и тражи изузеће посебно у случају постојања сумње у објективност особља у овој установи, у ФБиХ не постоји механизам одлучивања по захтјеву странке за изузеће.

социјални рад на подручју друге општине. Препорука омбудсмена није испоштована, о чему је упознат и надлежни суд, који је након тога донио пресуду којом је детаљно утврдио начин успостављања личних и непосредних контаката између оца и дјетета.

Када су у питању остали сродници, Институција омбудсмена је имала један регистрован предмет¹⁸⁶ кршења права дјете од оца, који на бројне начине отежава и онемогућава сусрете дјете са баком, са напоменом да је мајка дјете умрла прије неколико година и да бака представља једину емотивну везу између дјете и умрле мајке. Без обзира на бројне активности предузете од омбудсмена, центра за социјални рад и суда, контакти између дјете и баке нису успостављени.

3.6.7. Активности Одјела

3.6.7.1. Омбудсмен у вашој школи

Као што је у уводу поменуто, један од циљева у раду Одјела јесте подизање свијести о Конвенцији о правима дјетета. Омбудсмени су и у 2013. години, уз подршку организације *Save the Children*, наставили активност под називом ОМБУДСМЕН У ВАШОЈ ШКОЛИ. Омбудсмени и особље Одјела су одржали садржајне и едукативне радионице са дјецом у основним и средњим школама у Угљевику, Вишеграду, Цазину, Тешњу, Неуму и Чапљини. Активности у радионицама реализоване су с циљем сензибилизовања дјете за проблем кршења права дјетета и промоцију омбудсмена као механизма заштите и остваривања права дјетета, али и за истраживање за потребе специјалног извјештаја Дјете и слободно вријеме. Ради одржавања радионица „Омбудсмен у Вашој школи“, уз финансијску подршку *Save the Children*, израђен је промотивни материјал у потпуности прилагођен дјечи (конвенције УН-а, блокови, мајице, постери о теми забране дискриминације, здравствене заштите, те промовисања права дјете и најбољег интереса дјете). Посјете школама искоришћене су за посјете надлежним општинским органима (начелници, службе социјалне заштите и сл.), као и за појављивање омбудсмена у медијима локалних заједница које су посјећене.

¹⁸⁵ Препорука број 153/13 од 12.07.2013. године

¹⁸⁶ Ж-БЛ-01-651/11

Веб-страница Институције омбудсмена је додатно унапријеђена и све активности Одјела, истраживања, саопштења итд. доступна су и дјеци и одраслима, са напоменом да је веб-страница сада богатија, односно приступачнија и интересантнија дјеци. На веб-страници се налази и кратки анимирани филм ИМАШ ПРАВО ДА ЗНАШ. Према статистичким подацима Институције омбудсмена, исти филм је прегледан 102 пута у веома кратком периоду.

Ради остваривања сарадње са представницима цивилног друштва са заједничким циљем унапређење и заштита права дјетета, у 2013. години, за потребе израде свих специјалних извјештаја, обављени су консултативни састанци са представницима бројних невладиних организација у БиХ¹⁸⁷. Такође, Институција омбудсмена је заједно са партнерима из невладиног сектора¹⁸⁸ радила на промоцији и обиљежавању свих значајних датума из области права дјетета.

3.6.7.2. Обиљежавање значајних датума

Обиљежавање Међународне недјеље дјетета рађена је у сарадњи са невладиним организацијама¹⁸⁹ и посјећени су дневни центри за дјецу затечену у скитњи и просјачењу/жртве насиља у породици/ у Мостару, Зеници и Бањалуци. У Бањалуци је истим поводом урађена радионица са дјецом из предшколске установе „Бамби“ Бањалука о теми "Права дјетета и упознавање дјеце са Институцијом омбудсмена".

Поводом Међународног дана дјетета, 19.11.2013. године, у згради Парламентарне скупштине БиХ, одржана је тематска сједница, коју је организовала Заједничка комисија за људска права, права дјетета, младе, имиграцију, избјеглице, азил и етику Парламентарне скупштине БиХ. Институција омбудсмена је уз партнерство Мреже „Снажнији глас за дјецу“ и *Save the Children* обезбиједила партиципацију дјеце на тематској сједници. Дјеца, учесници тематске сједнице, јасно су поручила члановима наведене комисије да желе да их одрасли питају и чују њихово мишљење. Циљ одржавања тематске сједнице био је подизање свијести о важности да доносиоци одлука у процесима доношења одлука за дјецу и у име дјеце чују њихов глас и дјелују у њиховом најбољем интересу. Дјеци су се обратили предсједавајућа и поједини чланови Заједничке комисије и омбудсмени, који су, позивајући на сталну сарадњу са члановима Комисије, подстакнути њиховим излагањима, охрабрили дјецу да изразе своје мишљење о питањима која их се тичу.

3.6.7.3. Чланство и активности у мрежама

Институција омбудсмена је као чланица мреже Омбудсмена за дјецу Југоисточне Европе присуствовала тематским састанцима који су одржани у Новом Саду¹⁹⁰ и Загребу¹⁹¹. Обрађене теме, али и други бројни проблеми, заједнички су и слични у земљама Југоисточне Европе. На састанцима је закључено да је за рјешавање бројних спорних питања неопходно координирано дјеловање институција за заштиту права дјетета, посебно прекогранична сарадња, водећи се најбољим интересом дјетета. Такође су

¹⁸⁷ Удружења која се баве пружањем бесплатне правне помоћи (Ваша права, Фондација локалне демократије) удружења тзв. самохраних родитеља, релевантна удружења у области заштите права дјетета и заштите жена и дјеце од насиља у породици, попут Будућност из Модриче или Удружене жене Бањалука, Здравом да сте итд.

¹⁸⁸ Мрежа невладиних организација „Снажнији глас за дјецу“

¹⁸⁹ Нова генерација Бањалука, Алтруист Мостар

¹⁹⁰ Састанак одржан у Новом Саду у априлу 2013. године, а тема дискусије била је "Превенција експлоатације дјеце у Југоисточној Европи"

¹⁹¹ Састанак о теми "Дјеца у покрету" одржан у новембру, у Загребу

ДЈЕЦА У ПОКРЕТУ¹⁹² била тема годишње конференције Европске мреже омбудсмена за дјецу¹⁹³ у 2013. години. Управо због ризичних услова у којима ова дјеца живе, нужно је препознати њихове потребе и заштитити њихова права, а то захтијева одговарајућу прекограничну сарадњу, то јест размјену информација и координирано дјеловање државних и других тијела из различитих земаља, те су наведени догађаји имали за циљ да заинтересују омбудсмене, невладине организације и бројне друге професионалце/стручњаке како би се подигао ниво свијести о потребама ове рањиве групе дјеце¹⁹⁴.

3.6.8. Истраживања и специјални извјештаји Одјела сачињени током 2013. године

3.6.8.1. Специјални извјештај Дјеца и слободно вријеме

Омбудсмени указују на важност да надлежне институције посвете већу пажњу праву дјеце на слободно вријеме, чиме се у значајној мјери може утицати на околности које погодују појави девијантних понашања код дјеце, укључујући и све изражајнију појаву да се дјеца налазе у сукобу са законом, да је све више изражено вршњачко насиље и сл.

Омбудсмени се до сада у раду нису бавили правима дјетета на слободно вријеме, игру, рекреацију и учешће у културном и умјетничком животу, иако се стално наглашава да су сва права прописана Конвенцијом УН-а о правима дјетета једнако значајна и важна. Члан 31. Конвенције УН-а прописује право сваког дјетета на одмор, слободно вријеме, игру, рекреацију и учешће у културном и

умјетничком животу. Међутим, сами омбудсмени изражавају бојазан да ова права надлежни не препознају као значајна и важна. Глобално посматрано, повећан број становништва у градовима/већим срединама, пораст свих облика и врста насиља, посебно злоупотребе дјеце и њихове економске експлоатације, стално повећање и ширење образовних захтјева и задатака, те комерцијализација права дјеце на игру, неминовно се рефлектује на остваривање права из члана 31. Конвенције. Одрасли не смију заборавити на своју обавезу да створе вријеме и услове како би се дјеца спонтано играла, рекреирала и забављала. Просто речено, осим права на живот, дјеца имају право на развој и опстанак, односно дјеца се, за разлику од одраслих, развијају и због тога се као императив поставља обавеза одраслих да, осим хране, смјештаја, одјеће, обезбиједе дјеци и адекватан психофизички развој. Захваљујући сарадњи омбудсмена и организације *Save the Children*, у оквиру пројекта, „Јачање капацитета Одјела за праћења права дјеце“, омбудсмени су сачинили извјештај којим желе указати на значај права из члана 31. Конвенције. Омбудсмени желе у одређеној мјери дати јасна образложења и аргументе ради указивања на значај права, а све како би подстакли надлежне на размишљање и предузимање одговарајућих радњи, искључиво у најбољем интересу дјеце. Ово је посебно важно с обзиром на мандат Институције омбудсмена који укључује и обавезу промовисања и заговарања примјене међународних стандарда у БиХ. С обзиром на то да

¹⁹² „Дјеца у покрету“ су дјеца имигранти, која прате своје родитеље или су се самостално упутила у иностранство у потражи за запослењем и бољим условима живота, дјеца која су расељена због ратних сукоба или природних катастрофа, дјеца тражиоци азила, неријетко и жртве трговања људима;

¹⁹³ ЕНОС мрежа, конференција одржана у септембру 2013. у Бриселу/Белгија

¹⁹⁴ У БиХ (владине институције и невладине организације, уз помоћ *Save the Children*) урађена свеобухватна анализа ове проблематике под називом *Хоћу да будем као друга дјеца*

је Комитет УН-а за права дјетета на 62. сесији¹⁹⁵ усвојио Генерални коментар број 17, како би детаљније појаснио мјере које државе чланице морају предузети како би се осигурала примјена члана 31. Конвенције о правима дјетета, омбудсмени су оцијенили да је вријеме за предузимање активности у овој области. Стога се у овом извјештају посебна пажња посвећује Генералном коментару број 17 Комитета УН-а за права дјетета. Уважавајући резултате истраживање, релевантно међународно и домаће законодавство, омбудсмени су препоручили Влади Републике Српске, Влади Федерације Босне и Херцеговине, Влади Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине и владама кантона да, у складу са својим законским овлашћењима и надлежностима, путем својих надлежних министарстава у наредном периоду обезбиједи континуирано праћење утrophка новчаних средстава која се у општинским буџетима издвајају за рад спортских и културно-умјетничких друштава, и потом да, у складу са својим финансијским могућностима, омогуће оспособљавање паркова и игралишта у општинама за које процијене да је то потребно, као и да обезбиједи неопходна средства за оспособљавање неопходних физкултурних сала при свакој школи у Босни и Херцеговини, те да, узимајући у обзир значај Генералног

Важно је обезбиједити да надлежни органи власти на свим нивоима осигурају праћење утrophка средстава за активности које могу допринијети квалитетнијем и садржајнијем коришћењу слободног времена дјетета, што се прије свега односи на средства намијењена за спортске, културне организације, удружења. Потребно је изнаћи могућности за увећање средстава за ову намјену уз услов већег укључивања дјетета.

коментара Комитета УН-а број 17, уложи додатне напоре у промовисању и реализацији права дјетета на одмор и слободно вријеме, игру и рекреацију који одговарају старости дјетета и на слободно учешће у културном животу и умјетности.

3.6.8.2. Специјални извјештај "Улога центара за социјални рад у заштити права дјетета"

У остваривању социјалне правде, социјалних права, смањивању друштвених неједнакости и општој хуманизацији друштва посебну улогу имају социјална политика и социјални рад. Установе социјалне заштите у БиХ треба да буду препознатљиве по својој стручности, иницијативности, креативности, развоју услуга примјерених потребама корисника, те да буду носиоци истраживања, планирања, реализовања социјалних активности у локалним заједницама за задовољавање појединачних и заједничких социјалних потреба и развоја система социјалне заштите. Заговарање људских права је саставни дио социјалног рада, што омбудсменима даје право да констатују да је мандат Институције омбудсмена и ЦСР у много чему идентичан, а то је у најширем смислу ријечи - поштовање и заговарање људских права. ЦСР су најважније установе у систему социјалне заштите, а уважавајући бројне међународне и домаће прописе, заштита права дјетета у систему социјалне заштите има приоритетно мјесто.

Омбудсмени су оцијенили да је неопходна израда једне такве анализе, с циљем добијања података и информација, а с обзиром на то да они годинама заговарају јачање капацитета ЦСР-а. У годишњим извјештајима о активностима Институције омбудсмена и специјалним извјештајима/истраживањима у области права дјетета, омбудсмени, полазећи од својих сазнања, искустава и утврђених кршења/угрожавања права, властима у БиХ указују на лош положај ЦСР-а и потребу да се ЦСР-у и уопште области социјалне заштите мора посветити више пажње, значаја и финансијских средстава. Како би заговарање омбудсмена добило

¹⁹⁵ од 14. јануара до 1. фебруара 2013.

већи значај и реалне статистичке показатеље, захваљујући сарадњи са *Save the Children*, омбудсмени су урадили истраживање, са крајњим циљем да се овим извјештајем/препорукама упућеним надлежним органима положај ЦСР-а унаприједи, као и да се на основу резултата истраживања идентификују правци и начини дјеловања омбудсмена у будућности, ради заштите права дјеце. Уважавајући резултате истраживање и релевантно међународно и домаће законодавство, омбудсмени су упутили препоруке надлежним органима.

Омбудсмени поново указују на значај јачања капацитета центара за социјални рад с обзиром на њихову специфичну улогу не само у заштити људских права већ и у превенцији њихових кршења.

3.6.8.3. Специјални извјештај "Дјеца и конфликтни разводи"

Један од основних механизма рада и дјеловања Институције омбудсмена и Одјела јесте рад на појединачним предметима, жалбама родитеља незадовољних радом судова, тужилаштва, органа старатељства или других надлежних органа, због неостваривања својих родитељских права. Желимо да истакнемо да се омбудсменима БиХ обраћају родитељи, а врло ријетко дјеца, што је омбудсменима довољан мотив за улагање додатних напора с циљем промовисања права дјетета изаговарања за снажнији глас дјеце у нашем друштву, посебно стога што се од оснивања Одјела највећи број жалби тиче управо права дјеце у тзв. конфликтним разводима. С обзиром на учесталост овог проблема, омбудсмени са сигурношћу констатују да су у питању проблеми који доводе у изразито неповољан положај велики број дјеце. За свако дијете развод брака његових родитеља је веома стресно искуство које несумњиво изазива јаке емоционалне реакције, а, нажалост, често смо свједоци да родитељи својим понашањем дјечи додатно отежавају проживљавање тог искуства, због сопствене немогућности да се суоч са ситуацијом у којој су се нашли и неспремности да преузму одговорност за развој односа са дјететом и бившим партнером. Вишегодишње праћење рада и начина на које надлежне институције реагују у случајевима повреде права дјетета у току и након развода родитеља, укључујући и прекид ванбрачне заједнице, јасно указују на то да је манипулација дјецом у поступцима развода брака веома честа. Такође, јасно је уочено да постојећа законска и стручна рјешења не обезбјеђују заштиту дјетета и његових права, нпр. када је један родитељ истрајан у намјери да другог родитеља искључи из дјететовог живота или да га

Проблеми у заштити права дјеце након конфликтног развода родитеља указују на потребу успостављања механизма који ће осигурати плаћање алиментације ограничавањем обвезнику алиментације приступ путној исправи или неком другом праву. Посебно је присутна пракса потребе увођење предбрачног савјетовалишта као услова за закључење брака.

омета у обављању родитељских дужности и слично. Имајући у виду актуелност и важност проблема, омбудсмени су, састављајући овај извјештај, жељели да подстакну институције и стручњаке који су укључени у поступке рјешавања заштите права дјетета у случајевима развода брака родитеља, на бољу међусобну повезаност и сарадњу, те

на промишљање и проналажење дјелотворних механизма заштите права дјеце, руководећи се најбољим интересом дјетета.

Сви специјални извјештаји доступни су на веб-страници Институције омбудсмена¹⁹⁶, а током 2014. године Одјел ће пратити реализацију и поштовање препорука из свих наведених специјалних извјештаја.

3.6.8.4. Реализација препорука из специјалних извјештаја сачињених у 2013. години

Током 2013. године омбудсмени су улагали напоре ради додатне промоције специјалних извјештаја, и то извјештаја о темама: Млади и дјеца у сукобу са законом, Здравствена заштита дјеце у БиХ, као и Дјеца и медији. У вези с тим, било је много медијских захтјева у вези са здравственом заштитом дјеце и заштите права дјеце на приватност када су та права нарушена од медија у БиХ. Такође, омбудсмени су били позвани на сједницу Заједничке комисије за људска права, права дјетета, младе, миграцију, избјеглице, азил и етику Парламентарне скупштине БиХ, те су том приликом презентовани сви специјални извјештаји омбудсмена из 2012. године из области права дјетета, након чега су донесени одређени закључци којима се Парламентарна скупштина БиХ и комисије задужују за реализацију препорука. Такође, извјештај који се тиче медија и дјеца, у форми компакт-диска, дистрибуиран је великом броју медија.

У извјештају "Здравствена заштита дјеце у БиХ" омбудсмени су надлежнима указали на слабости система здравствене заштите дјеце у БиХ и издали генералне препоруке, а тема округлог стола одржаног у Мостару¹⁹⁷ била је њихова реализација у 2013. Том приликом посебна пажња је посвећена пружању стоматолошких услуга за дјецу са тешкоћама у развоју. Осим тога, на тематској сједници Заједничке комисије за људска права, права дјетета, младе, миграцију, избјеглице, азил и етику поводом обиљежавања Међународног дана дјетета, 20. 11. 2013. године, омбудсмени су поново указали на препоруке из специјалног извјештаја о теми "Здравствена заштита дјеце у БиХ".

Током 2012. године урађено је истраживање чији је основни циљ био сагледавање генералног стања права дјеце у области малољетничког правосуђа, те сходно томе наглашена је обавеза поштовања и остваривања права гарантованих међународним и домаћим прописима. Истраживање је резултирало израдом специјалног извјештаја о теми "Млади и дјеца у сукобу са законом", а на основу резултата који су добијени истраживањем, надлежним органима и установама су упућене препоруке. Циљ округлог стола који је одржан у Сарајеву¹⁹⁸, био је да се окупе представници релевантних институција¹⁹⁹ и сагледавање достигнутих резултата у реализацији препорука наведених у извјештају. Након достављених изјашњења о реализацији препорука издатих у специјалном извјештају о теми „Млади и дјеца у сукобу са законом“, као и чињеница изнесених на округлом столу, Институција омбудсмена је констатовала да су установе за извршење казне малољетничког затвора и васпитних мјера у највећој мјери реализовале издате препоруке, те су у дискусији која је уследила након излагања представника Институције омбудсмена истакнути недостаци и проблеми с којима се установе сусрећу у раду, али су и дати приједлози за њихово рјешавање.

На Влашићу је одржан округли сто²⁰⁰ с циљем додатне промоције извјештаја Институције омбудсмена о дјец и медијима у БиХ из 2012. године и заговарања препорука Комитета

¹⁹⁶ www.ombudsmen.gov.ba

¹⁹⁷ 28.11.2013. године

¹⁹⁸ 09.12.2013. године

¹⁹⁹ Округлом столу присуствовали су представници Министарства правде БиХ, Правосудне комисије Брчко Дистрикта, Казнено поправног завода затвореног типа Зеница, Казнено-поправног завода полуотвореног типа Тузла, Казнено-поправног завода Бања Лука-Одјељење васпитно-поправни дом, ЈУ Завод за васпитање мушке дјеце и омладине „Хум“, Сарајево, ЈУ Дисциплински центар за малољетнике Сарајево, Дисциплинског центра за малољетнике у Тузли, затим представници невладиних организација *Save the Children*, ОЕБС у БиХ, УНИЦЕФ у БиХ.

²⁰⁰ 19.12.2013. године

УН-а за права дјетета на приватност. Ова активност је плод заједничке сарадње омбудсмена БиХ, *Save the Children* и Мреже „Снажнији глас за дјецу“. На округлом столу којем су присуствовали уважени професори са факултета политичких и хуманистичких наука, те представници невладиног сектора, било је, прије свега, ријечи о проблемима у извјештавању о дјечи на онлајн медијима и о регулацији ових медија, као и о положају новинара запослених у јавним РТВ сервисима и приватним медијским кућама. Дискутовамо је највише о томе каква је данашња слика дјеце у медијима, са посебним освртом на препоруке Комитета. Заједничка порука са овог округлог стола је да су препоруке омбудсмена које су упућене надлежним органима почетком 2013. године начин да се унаприједи стање у области права дјетета на приватност, али је такође потребно додатно размотрити како заједно заговарати испуњење препорука омбудсмена и Комитета за права дјетета у наредној, 2014. години. Наиме, препорука Институције омбудсмена упућена Парламентарној скупштини БиХ и Савјету министара јесте да они, у оквиру својих овлашћења и надлежности, размотре могућност доношења и усвајања оквирног закона о медијима да би се законски регулисала област шампаних и онлајн медија у БиХ, као и да размотре могућност да Савјет за штампу БиХ из невладине организације прерасте у државни механизам контроле шампаних и онлајн медија, као што је Регулаторна агенција за комуникације БиХ у области електронских медија.

ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

Институцији омбудсмена обратио се родитељ дјетета због чињенице што је против наставника школе коју дијете похађа надлежно тужилаштво обуставило истрагу због кривичног дјела полни однос са дјететом у покушају²⁰¹. Родитељ је због одлуке тужилаштва разочаран, јер су у мобилном телефону дјетета пронађене СМС поруке којима наведени наставник наводи дијете на сексуалне радње у замјену за новац. Дакле, тужилаштво доноси одлуку о неспровођењу, надлежни образовни органи (школа, министарство) сходно томе не покрећу дисциплински поступак, јер, како истичу, немају довољно доказа (мобилни телефон се налази код полиције, никада није био у посједу школе, директор или неко од стручног особља није имао увид у спорне СМС поруке). Омбудсмени су одмах реаговали и препоручили школи да покрену и спроведу дисциплински поступак против наставника, а да министарство пружи школи сву правну и стручну помоћ у превазилажењу насталих пропуста. Омбудсмени још прате наведени случај. Препорука омбудсмена још није испоштована, а према посљедњим информацијама, школа прати рад наставника, а тужилаштво је поново покренуло истрагу.

Ради остваривања права дјетета на издржавање, Институција омбудсмена је установила да је суд у извршном поступку предузимао радње и активности ради реализације рјешења о извршењу, али без обзира на то дијете и даље не остварује своје право²⁰². Поред тога, мајка дјетета подноси кривичне пријаве ради избјегавања давања издржавања, а правоснажном пресудом суда бива оглашен кривим и осуђен на условну казну затовра. Како отац дјетета није плаћао издржавање, омбудсмени од суда инсистирају да опозову условну казну затвора и оца упуте на издржавање казне. Након тога, отац почиње да плаћа алиментацију и истовремено подноси молбу за одгоду извршење казне затвора. Отац плаћа алиментацију неколико мјесеци, те исплаћује и један мањи дио свеукупног потраживања, јер издржавање није уопште плаћао, а у питању је период од 12 година. Суд, поступајући по једној оптужници због кривичног дјела

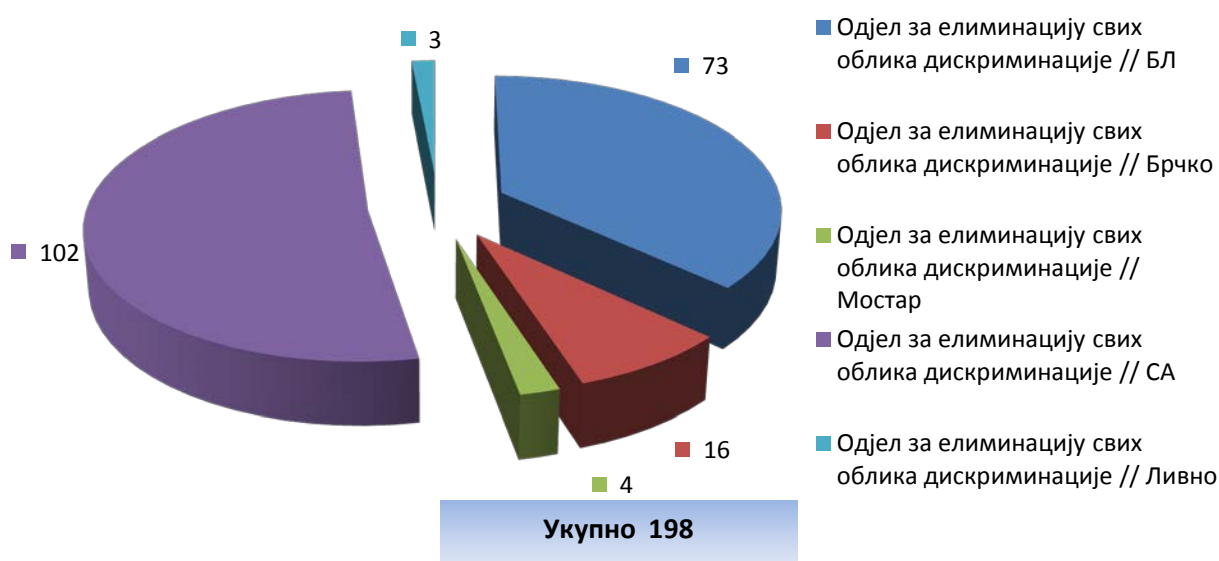
²⁰¹ Ж-БЛ-01-489/13

²⁰² Ж-БЛ-01-630/12

избјегавање давања издржавања, за други временски период, који није био обуваћен већ донесеном пресудом, оца/оптуженог ослобађа оптужбе и отац дјетета, одмах по сазнању за још увијек неправоснажну ослобађајућу пресуду, престаје да плаћа издржавање. Надлежно тужилаштво изјављује жалбу на пресуду и у току је одлучивање по жалби код вишег суда.

3.7. ОДЈЕЛ ЗА ЕЛИМИНАЦИЈУ СВИХ ОБЛИКА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Одјел за елиминацију свих облика дискриминације (у даљем тексту: Одјел) успостављен је у јануару 2009. године са основним циљем да осигура уједначавање приступа у остваривању и заштити права грађана на цијелој територији БиХ и предузме ефикасне мјере с циљем спречавања било којег облика дискриминације. Радом на појединачним жалбама или у поступцима истраживања по службеној дужности, омбудсмени настоје да укажу на значај што досљедније примјене забране дискриминације садржане у међународним конвенцијама и домаћем законодавству као и на значај усклађивања домаћег законодавства с међународним стандардима људских права. У препорукама и осталим одлукама указује се одговорним институцијама и службама на факторе који онемогућавају равноправан законски третман према свим грађанима БиХ и предлажу одговарајуће мјере за ефикасну правну интервенцију усмјерену на заштиту права грађана.

Дијаграм 13: Преглед запримљених жалби у Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2013. по канцеларијама

Институција омбудсмена, према члану 7. став (2) тачка ф. Закона о забрани дискриминације, обавезна је да изради посебан извјештај о својим активностима које се односе на примјену наведеног закона. У оквиру тог извјештаја дати су детаљни показатељи активности Одјела.

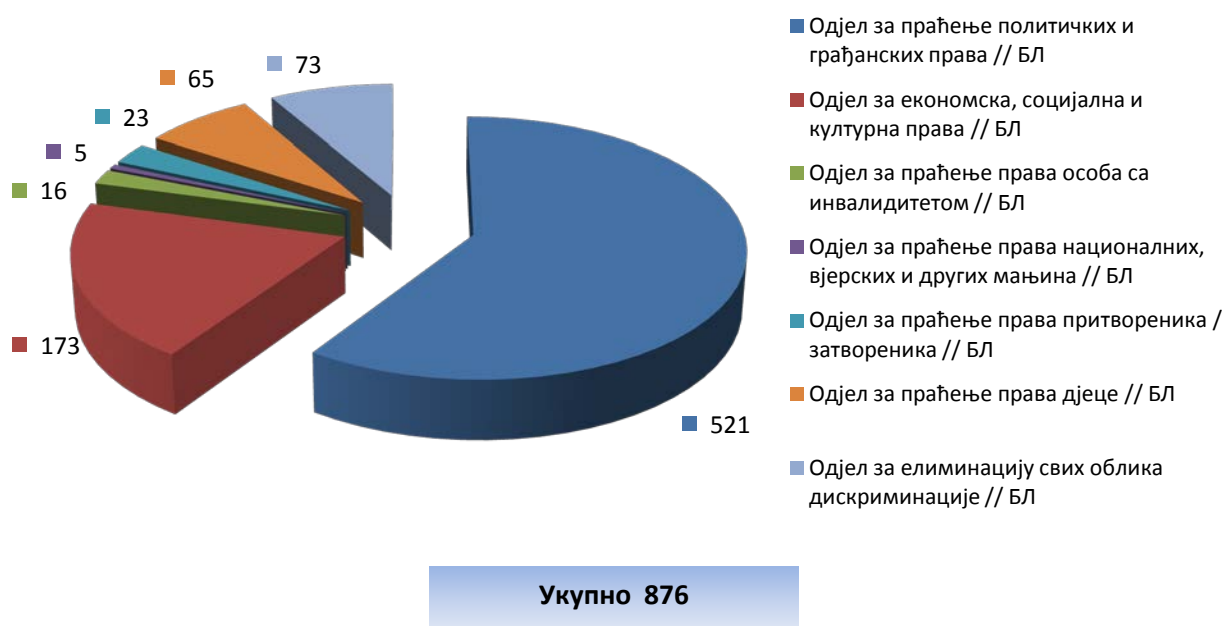
Наведени посебан извјештај о дискриминацији у 2013. години²⁰³ чини саставни дио Годишњег извјештаја о активностима Институције омбудсмена у 2013. години.

²⁰³ Годишњи извјештај о појавама дискриминације у Босни и Херцеговини омбудсмени усвојили 28.02.2014. године

ПОГЛАВЉЕ IV. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕДМЕТИМА - СТРУКТУРА ЖАЛБИ И ПРЕГЛЕД РАДА ПО КАНЦЕЛАРИЈАМА

4.1. ГЛАВНА КАНЦЕЛАРИЈА БАЊАЛУКА

У Главној канцеларији Бањалука, гдје је уједно и сједиште Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Канцеларија Бањалука) у 2013. години запримљено је укупно 876 жалби, тако да је са 296 жалбе које су пренесене из претходних година, ова канцеларија у 2013. години укупно имала у раду 1172 жалбе. Од тог броја окончано је 913 жалби и упућено 117 препорука, а у 2014. годину је пренесено 259 жалби.

Дијаграм 14: Преглед запримљених жалби у Главној канцеларији Бањалука за 2013. годину по одјелима

4.1.1. Анализа запримљених жалби

Из приказаног дијаграма запримљених жалби може се закључити да је у 2013. години највише жалби поднесено због кршења људских права из надлежности Одјела за праћење политичких и грађанских права – 521 жалба. Даља анализа поднесених жалби у Одјелу за праћење политичких и грађанских права указује да се грађани највише жале на рад управних органа, чак 172 жалбе се, као и претходне године, најчешће односе на

Канцеларија у Бањалуци је у 2013. години највише жалби запримила из надлежности Одјела за грађанска и политичка права, а најчешће се односе на слабо функционисање управе, правосуђа, немогућност приступа информацијама, владиним и министарским именовањима и др.

спорост и неефикасност органа управе а највише на непоштовање утврђених законских рокова и непоступање по пресудама судова.²⁰⁴

На функционисање правосудних органа, у 2013. години у Канцеларији Бањалука поднесено је 149 жалби које се односе на

²⁰⁴ Ж-БЛ-04-576/13

функционисање судова (највише жалби, као и претходне године, односи се на повреду права на суђење у разумном року, односно спорост и неефикасност, неизвршавање правоснажних судских пресуда као и на рад судија).²⁰⁵

Из Одјела за праћење политичких и грађанских права, велики број жалби упућених Канцеларији Бањалука односи се на слободу приступа информацијама - чак 77 жалби. Поднесене жалбе најчешће указују на неодлучивање јавног органа о захтјеву за приступ информацијама у законском року или неодлучивање о закону уопште, ускраћивање права на правни лијек приликом одбијања захтјева. Такође, на основу рада по наведеним жалбама закључено је да јавни органи нису довољно упознати са обавезама које имају у складу са наведеним законом, те је примијећено и различито поступање органа у истим случајевима.

У 2013. години у Канцеларији у Бањалуци за примљено је 45 жалби које се односе на владина и министарска именовања. Поднесене жалбе углавном се односе на неправилности приликом спровођења конкурса, непоштовање принципа утврђених Законом о министарским, владиним и другим именовањима, посебно принципа законитости и квалитета утврђених чланом 3. наведеног закона, непостојање ранг-листе успјешних кандидата, као ни јасних и прецизних критеријума на основу којих се врши бодовање кандидата. Такође, већина подносилаца жалбе истиче субјективност чланова комисије приликом обављања интервјуа са кандидатима на начин да пристрасно оцјењују кандидате, наводе да често нема одговора одговорног јавног органа на приговор на коначно именовање, као и неприхватање кандидата са највише освојених бодова за избор без оправданог разлога.²⁰⁶

Повећан број жалби у односу на рад полиције указује да потребу предузимања додатних мјера. Ово је посебно значајно јер након окончања међународних мисија које су надзирале рад полиције национални механизми нису у потпуности преузели ову дужност. Институција омбудсмена је због ограничених капацитета већу пажњу посветила стању у затворима, тако да ће и омбудсмени размотрити могућност јачег праћења а рада полиције у 2014. години.

Из Одјела за праћење политичких и грађанских права у 2013. години примљено је 35 жалби које се односе на рад полиције. Ове жалбе најчешће указују на то да се не предузимају све законом прописане мјере с циљем остваривања и заштите права грађана, а прије свега излазак на лице мјеста по позиву грађана.

У извјештајном периоду примљено је 17 жалби које се односе на

имовинско-правна питања. Наведене жалбе углавном се тичу дугих поступака и неефикасности приликом одлучивања о захтјевима грађана, и то највише у случајевима легализације и бесправне градње.

У вези с радом тужилаштава примљено је 11 жалби које се обично односе на рад појединих тужилаца као и на одуговлачење поступка. Из табеларног прегледа регистрованих жалби у 2013. години у Канцеларији Бањалука видљиво је да се 173 жалбе односе на Одјел за економска, социјална и културна права. Највише жалби из овог одјела се односи на повреду права из радног односа - 90 жалби. Поднесене жалбе указују на кршење права радника од послодаваца на начин да се повређују права приликом заснивања радног односа, не исплаћује плата, не уплаћује допринос за пензијско и инвалидско осигурање, када инспекција утврди неправилности не предузимају се даље радње ради њиховог отклањања.²⁰⁷ Затим, странке су се жалиле на неодлучивање о

²⁰⁵ Ж-БЛ-05-484/13

²⁰⁶ Ж-БЛ-05-722/13, Ж-БЛ-05-562/13

²⁰⁷ Ж-БЛ-04-462/13

захтјеву за отпремнине или неисплаћивање, на дискриминацију приликом заснивања радног односа (већином на процедуре спровођења јавних конкурса), те на незаконито

Жалбе у Канцеларији Бањалука указују да је у области економских, социјалних и културних права највише жалби у области рада - око 50%. Жалбе су углавном поднесене због повреде права приликом заснивања радног односа, неисплаћивања плата, неуплаћивања доприноса за ПИО и др. Посебно је забрињавајући велики број жалби које се односе на исплаћивање отпремнина.

доношење рјешења о престанку радног односа. Значајан број жалби из Одјела за економска, социјална и културна права односи се на пензије - 57 жалби. Примљене жалбе већином се односе на веома споро поступање по захтјевима на остваривање права на пензију, затим на спорост и неефикасност приликом прикупљања потребне

документације (странке наводе да се више пута од њих траже подаци који су већ достављени), предмети дуго стоје у једној филијали због превода или других формалности и уопште сам поступак доношења рјешења се одуговлачи без оправданих разлога.²⁰⁸

Одјел за елиминацију свих облика дискриминације је у Канцеларији Бањалука у 2013. години заприимио 73 жалбе. Највећи број жалби односи се на мобинг, као посебан вид дискриминације на радном мјесту, затим слиједе жалбе на дискриминацију по основу националног или социјалног поријекла, по основу етничке припадности и по основу образовања. Ово је резултат тешке економске ситуације, неуређеног тржишта рада и недостатка капацитета надлежних инспекција.

У 2013. години у Одјелу за праћење права дјете у Канцеларији Бањалука регистровано је 65 жалби које се као и претходних година односе на кршење права дјете на образовање, здравствену заштиту, извршавање судских одлука у погледу издржавања дјете и одржавање личних контаката са дјецом, те права дјете на заштиту од злостављања и занемаривања. Као одговорни органи који крше наведена права најчешће су означени центри за социјални рад, школе, судови и инспекцијски органи. За разлику од претходних година, у 2013. години је порастао број жалби које се односе на права дјете на приватност, те су омбудсмени БиХ, осим поступања по жалбама родитеља, предузимали активности и по службеној дужности након уочавања непримјереног извјештавања о дјети у медијима. Одјел за праћење права дјете је у 2013. години предузео низ активности ради промовисања права дјете.

Преостали број жалби запримљен у Главној канцеларији Бања Лука у 2013. години распоређен је на Одјел за праћење права притвореника/затвореника – 23. Највећи број жалби у Одјелу за праћење права притвореника/затвореника односи се на могућност коришћења заводских погодности и посјета, као и на остваривање адекватне здравствене заштите.²⁰⁹

У Одјелу за праћење права особа са инвалидитетом у 2013. години примљено је 16 жалби. Највећи број жалби односи се на дужину трајања другостепеног поступка, остваривања права по основу инвалидности, здравствене и социјалне заштите и отклањање архитектонских баријера. Институција омбудсмена у препорукама и у оквиру својих активности настоји да укаже надлежним органима на обавезну примјену Конвенције УН-а о правима особа са инвалидитетом. С тим у вези захтијева се активно дјеловање локалних заједница у уклањању архитектонских баријера, посебно подизањем

²⁰⁸ Ж-БЛ-04-173/13, Ж-БЛ-04-637/13

²⁰⁹ Ж-БЛ-07-552/13

свијести грађана, заједница етажних власника у прихватању инвалидитета као питања људских права.²¹⁰

У Одјелу за праћење права националних, вјерских и других мањина у 2013. години у Канцеларији у Бањалуци примљено је 5 жалби.

Као и прошле године, запажено је да странке које се обраћају Институцији нису довољно упознате са основним људским правима, као и о томе који органи су надлежни за рјешавање појединих проблема. Грађани не знају коме треба да се обрате када имају поједине проблеме, тако да се велики број непосредних контаката у Главној канцеларији Бањалука своди на давање правних савјета грађанима и упута коме да се обрате. Најчешће се ради о социјално угроженим случајевима, као и грађанима који се налазе у тешкој финансијској ситуацији који у Институцију дођу када не знају коме би се обратили за заштиту својих права а често и када су прошли све надлежне институције па нису задовољни исходом поступка.

У 2013. години у Канцеларији у Бањалуци окончано је 913 жалби, а у раду је из 2013. године као и ранијих година остало 259 жалби.

У 2013. години у Канцеларији Бањалука издато је 117 препорука, од којих је 33 реализовано, остварена је сарадња у 33 жалбе, није реализовано 6 препорука, а одговора уопште није било на 45 препорука.

ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

Предмет Ж-БЛ-04-667/13

Подноситељка жалбе обратила се Институцији омбудсмена због неодлучивања Фонда за пензијско и инвалидско осигурање, Филијала у Бањалуци, о захтјеву за старосну пензију. Након интервенције Институције, Фонд ПИО је обавијестио да је о захтјеву именоване донесено рјешење.

Предмет Ж-БЛ-04-412/13

Подносилац жалбе обратио се Институцији незадовољан радом Републичке управе за геодетске и имовинско- правне послове, која, као бивши послодавац, подносиоцу жалбе није у законском року исплатила отпремнину утврђену рјешењем о престанку радног односа због одласка у старосну пензију.

Актом надлежне управе од 19.07.2013. године наведено је да је одобрена исплата отпремнине подносиоцу жалбе, односно да је упућен захтјев и ургенција Министарству финансија РС да се изврши плаћање.

Предмет Ж-БЛ-05-311/13

Подносилац жалбе се обратио Институцији незадовољан радом Министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства Средњобосанског кантона јер се од подносиоца жалбе стражи плаћање административне таксе за поступање по захтјеву за приступ информацијама. Поступајући по жалби, омбудсмени су издали препоруку надлежном министарству да се приликом обраде и доношења захтјева за приступ информацијама у смислу Закона о слободи приступа информацијама у ФБиХ не наплаћује административна такса. Дана 16.09.2013. године надлежно министарство доставило је обавјештење у којем се наводи да је препорука испоштована, односно да од странке неће бити наплаћена административна такса.

²¹⁰ Ж-БЛ-02-701/13, Ж-БЛ-02-507/13

4.2. ПОДРУЧНА КАНЦЕЛАРИЈА БРЧКО

Подручна канцеларија у Брчком је у 2013. години запримила 380 жалби, што је 73 жалбе више него у претходној години (повећање броја жалби за 23,77%). Осим нових жалби током 2013. године радило се и на 393 жалбе из ранијих година, што значи да су у раду биле укупно 773 жалбе.

Од тога је завршено 522 жалби, и то 228 жалби запримљених у 2013. години и 294 жалбе

Канцеларија Брчко региструје перманентан пораст броја жалби, што је резултат дјеловања Канцеларије у уредовним данима у Тузли, тако да статистику у односу на Брчко Дистрикт БиХ треба посматрати у свјетлу ове чињенице.

пренесене из ранијих година. Овдје је потребно нагласити да је од овог броја 507 завршених жалби евидентирано у електронској бази података Институције омбудсмена. Током 2013. године у 63 предмета издате су препоруке надлежним

органима ради отклањања утврђене повреде права жалилаца.

Од тога су реализоване 4 препоруке, дјелимично реализоване 3 препоруке, у 30 жалби је остварена сарадња, шест препорука није реализовано, док у 20 жалби, до дана сачињавања нацрта годишњег извјештаја, надлежни орган није доставио обавјештење о реализацији препоруке.

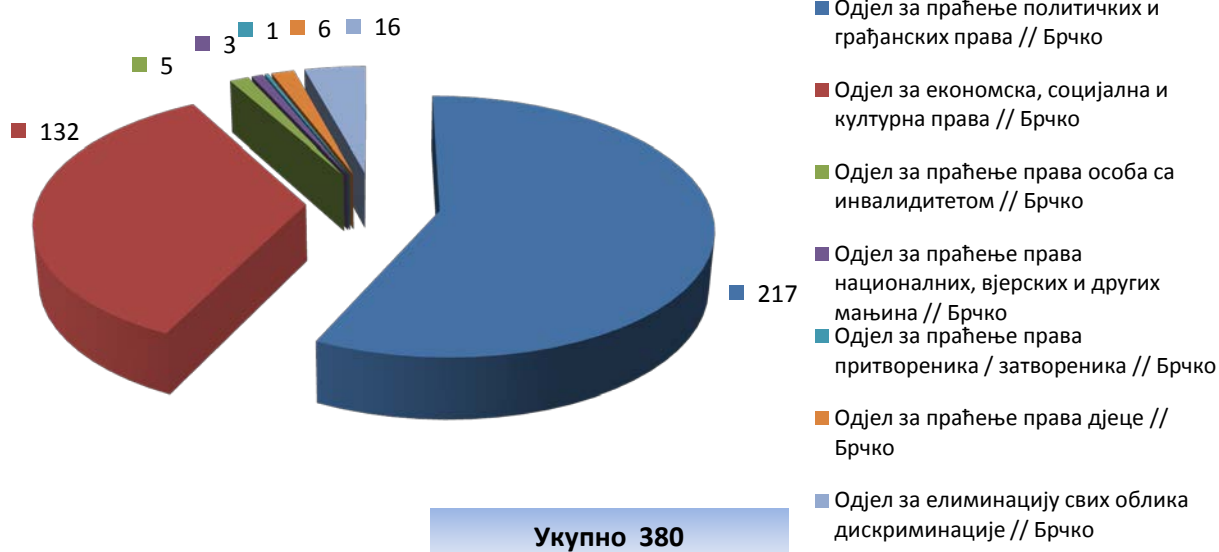
Посебан проблем у рјешавању жалби представља изостанак благовременог одговора надлежног органа или недостављање траженог изјашњења. Међу органима који нису

Забрињавајућа је неспремност органа на сарадњу са Институцијом омбудсмена посебно органа управе и правосудја због чега су издате препоруке у вези са одсуством сарадње.

ажурни у достављању изјашњења истичу се органи управе и правосудни органи, због чега је у одређеном броју жалби било потребно донијети препоруке којима се налаже успостављање

сарадње са Институцијом омбудсмена²¹¹.

Међутим, потребно је напоменути и да је у неким случајевима поступања по жалби било довољно упутити допис надлежном органу да се изјасни о жалбеним наводима након чега би он убрзао рад и окончао поступак.²¹²

Дијаграм 15: Преглед запримљених жалби у Подручној канцеларији Брчко за 2013. годину по одјелима

²¹¹ П-313/13; П-314/13; П-321/13; П-325/13; П-323/13; П-320/13; П-240/13; П-319/13; П-103/13; П-315/13; П-318/13

²¹² Ж-БР-04-98/13; Ж-БР-04-177/13; Ж-БР-05-95/13; Ж-БР-05-325/13; Ж-БР-04-63/13; Ж-БР-04-93/13; Ж-БР-04-113/13

Као и претходним година, из Подручне канцеларије Брчко организовано је одржавање уредовних дана у канцеларији Институције у Тузли како би се грађанима с подручја Тузланског кантона и сјевероисточног дијела Републике Српске омогућио лакши приступ Институцији омбудсмена за људска права БиХ.

4.2.1. Анализа запримљених жалби

Анализом запримљених жалби утврђено је да се највећи број жалби 217 односи на повреду грађанских и политичких права. Од тога се 100 жалби односи на рад правосудних институција, 44 жалбе на рад органа управе, 26 жалби на рад и поступање полиције, 20 жалби је изјављено због немогућности уживања неког имовинског права, 11 жалби због кршења Закона о слободи приступа информацијама, 9 због кршења Закона о владиним, министарским и другим именовањима, 4 због повреде права на евиденцију и посједовање јавних исправа и 1 због ратне штете.

Жалбе изјављене на рад судских органа углавном су поднесене због повреде права на суђење у разумном року²¹³, неизвршавања правоснажних судских одлука и уопште дужине трајања извршног поступка²¹⁴. Осим дужине трајања извршног поступка евидентан проблем је изостанак одговора надлежног суда Институцији омбудсмена, односно недостављање траженог изјашњења по жалбеним наводима. Због одсуства сарадње са Институцијом омбудсмена, било је потребно издати препоруке којима се налаже успостављање сарадње са Институцијом омбудсмена а у складу са чланом 25. Закона о омбудсмену за људска права.²¹⁵

Знатан број жалби изјављен је на рад Кантоналног суда у Тузли који, на захтјев Институције да се изјасни на наводе жалбе да се поступак води у непримјерно дугом року, углавном доставља типске одговоре да се у Кантоналном суду у Тузли предмети рјешавају

Омбудсмени указују на велики број жалби које се односе на рад Кантоналног суда у Тузли који доставља типске одговоре да ће предмети бити рјешавани преам усвојеном плану, без обзира на постојање специфичности у неким предметима.

према Плану рјешавања старих предмета који је суд донио 13. 01. 2013. године у складу са упутством Високог судског и тужилачког савјета БиХ те се не може ни оквирно одредити вријеме када би могла бити донесена одлука суда.²¹⁶

У највећем броју жалби на рад управних органа у 2013. години, жалбени разлози односили су се на дужину трајања управног поступка, неефикасну реакцију инспекцијских служби²¹⁷ и непоступање органа управе у законским роковима приликом одлучивања о захтјевима странака, чиме не само да су повријеђена права жалилаца везана за вођење

²¹³ Ж-БР-05- 147/13; Ж-БР-05-66/13; Ж-БР-05-278/13; Ж-БР-05-63/13; Ж-БР-05-292/13; Ж-БР-05-212/13; Ж-БР-05- 216/; Ж-БР-05-349/13; Ж-БР-05-227/13

²¹⁴ Ж-БР-05-234/13; Ж-БР-05-250/13; Ж-БР-05-431/10; Ж-БР-05-211/13; Ж-БР-05-102/13; Ж-БР-05-58/13; Ж-БР-05-52/13; Ж-БР-05-87/13; Ж-БР-05-102/13; Ж-БР-05-141/13; Ж-БР-05-136/13

²¹⁵ Ж-БР-05-95/12; Ж-БР-05-212/12; Ж-БР-05-102/13; Ж-БР-05-238/13; Ж-БР-05-255/12; Ж-БР-05-302/10; Ж-БР-05-253/12; Ж-БР-05-260/10; Ж-БР-05-431/10

²¹⁶ Ж-БР-05-151/13; Ж-БР-05- 320/13; Ж-БР-05-329/13; Ж-БР-05-3/13; Ж-БР-05-101/13; Ж-БР-05-151/13; Ж-БР-05-269/12; Ж-БР-05-330/13; Ж-БР-05-370/11;

²¹⁷ Ж-БР-04-235/13; Ж-БР-04-236/13; Ж-БР-05-344/13; Ж-БР-05-376/13; Ж-БР-05-236/12

управног поступка него је грађанима ускраћено право да благовремено у управном спору, евентуално, утичу на доношење другачије одлуке.²¹⁸

Забрињава евидентно лоше функционисање управе и непрофесионално и нестручно поступање у ситуацијама, када је у истом чињеничном и правном основу донесена различита одлука.

Посебно је потребно указати и на евидентно лоше функционисање управе у смислу примјене коначних аката управних органа²¹⁹ али и на непрофесионално и нестручно поступање у ситуацијама када је у истом чињеничном и правном основу донесена различита одлука.²²⁰

Примјер: Ж-БР-05-346/13, П-316/13

Предмет жалбе јесте повреда права на једнако поступање у управном поступку из разлога што је жалилац Рјешењем Одјељења за пољопривреду, шумарство и водопривреду Владе Брчко Дистрикта БиХ одбијен са захтјевом за додјелу подстицаја за унапређење пољопривредне производње у 2013. години, уз образложење да му нису уплаћени доприноси за здравствено осигурање од његовог послодавца, док је у истом случају његовом колеги из фирме одобрен подстицај за унапређење пољопривредне производње за 2013. годину. Након спроведеног истражног поступка и извршеног надзора надлежне инспекцијске службе омбудсмени су донијели препоруку Влади Брчко Дистрикта БиХ, Одјељењу за пољопривреду, шумарство и водопривреду, да у року од 30 дана у поновљеном поступку преиспита законитост и правилност донесених управних аката у поступку додјеле подстицаја физичким лицима за унапређење пољопривредне производње у 2013. години. У току праћења реализације издате препоруке за примљено је обавјештење да је надлежни орган измијенио своју одлуку у односу на жалиоца и одобрио му исплату средстава за подстицај пољопривредне производње.

Изјављено је 20 жалби због немогућности уживања неког од имовинских права грађана. Разлози су различити, од непримјерене дужине поступка откупа стана на којем постоји станарско право²²¹ немогућности приступа и коришћења властитих стамбених и пословних објеката услед административних баријера²²², или повреде права због којих су жалиоци већ покренули поступак пред надлежним судом.

Примјер: Ж-БР-05-68/12, П-19/13

Предмет жалбе јесте немогућност откупа стана у Брчком. Одговорном страном означена је Канцеларија за управљање јавном имовином Брчко Дистрикта БиХ која тврди да откуп стана није могућ због рушевног стања у којем се налази, док истовремено недостају средства потребна за његову санацију. Након спроведеног истражног поступка, Институција је издала препоруку којом је препоручено Влади Брчко Дистрикта БиХ да се жалитељки у оквиру расположивих или планираних средстава у буџету Брчко Дистрикта БиХ омогући откуп стана без обзира што је у рушевном стању или да јој се обезбиједи правично обештећење. С обзиром да препорука до данас није реализована у цјелини, Институција је о томе обавијестила градоначелника Брчко Дистрикта БиХ као непосредно надређени орган.

²¹⁸ Ж-БР-05-219/12; Ж-БР-05-90/13; Ж-БР-05-173/12; Ж-БР-05-12; Ж-БР-05-28/11; Ж-БР-05-207/13; Ж-БР-05-263/13

²¹⁹ Ж-БР-05-334/11; П-322/13

²²⁰ Ж-БР-05-346/13; П-316/13,

²²¹ Ж-БР-05-68/12; Ж-БР-05-6/13;

²²² Ж-БР-05-137/11; Ж-БР-05-73/11

На рад полиције изјављено је 26 жалби. Са једне стране, жалбени наводи се односе на пропуштање полиције да благовременим и ефикасним дјеловањем заштити права грађана, нарочито у случајевима насиља у породици,²²³ а са друге стране жалбе су изјављене због злоупотребе положаја, прекорачења датих овлашћења и прекомјерне употребе силе припадника полицијских службеника²²⁴.

Примјер 1: Ж-БР-05-240/13, П-328/13

Предмет жалбе је повреда права загарантованих члановима 3. и 5. Европске конвенције за заштиту основних људских права и слобода, а због доношења више тјелесних озледа, омаловажавања и грубог поступања службеника МУП-а ТК Полицијске станице Живинице према жалиоцу приликом лишавања слободе због наводног дрског понашања и ометања службеног лица у вршењу службене дужности током редовне контроле саобраћаја. Након спроведеног истражног поступка, Институција је издала препоруку којом је Министарству унутрашњих послова Тузланског кантона и Полицијској управи Живинице препоручено да у року од 15 дана спроведу независну истрагу на све околности догађаја у којој ће бити утврђене све релевантне чињенице, саслушан жалилац, утврђени елементи пропуштања поступања овлашћених службених лица у складу са позитивним правним нормама везано за оправданост употребе силе.

Примјер 2: Ж-БР-05-305/13

Предмет жалбе јесте повреда права које је починила Полиција Брчко Дистрикта БиХ због одузимања слободе малољетној особи, без обавјештавања о разлогу за привођење, без наредбе о спровођењу истраге те ускраћивањем права на правну помоћ као и разговора са родитељима, центром за социјални рад или адвокатом. У току истражног поступка Институција омбудсмена је информисана да је интерну контролу покренула Јединица за професионалне стандарде Полиције те да је посебне истражне радње предузело и Тужилаштво Брчко Дистрикта БиХ. Рад у овом предмету је у току.

Због повреде економских, социјалних и културних права Канцеларији Брчко изјављене су 132 жалбе.

Највећи број регистрованих жалби – 45 односи се на рад Завода за пензијско и инвалидско осигурање ФБиХ и РС. Жалбе се односе на дужину трајања поступка по захтјеву странке за остваривање права по пензијско-инвалидском основу.²²⁵ У највећем броју случајева ради се о остваривању права на сразмјерни дио пензије који се регулише одредбама споразума између БиХ и других земаља с којима БиХ има потписан споразум²²⁶, као и на саму одлуку коју су заводи пензијско-инвалидског осигурања донијели.²²⁷ Знатан број поступака окончан је након интервенције Институције омбудсмена.²²⁸

Укупно 35 жалби се односи на повреду права на рад и права из радних односа због неуплаћивања доприноса за пензијско и инвалидско осигурање²²⁹, повреде Закона о раду приликом заснивања и престанка радног односа²³⁰, ускраћивање права радника која им

²²³ Ж-БР-05-200/13; Ж-БР-05-260/13; Ж-БР-05-187/13; Ж-БР-05-171/13; Ж-БР-05-23/13; Ж-БР-05-89/13

²²⁴ Ж-БР-05-240/13, Ж-БР-05-57/13; Ж-БР-05-338/13, Ж-БР-05-305/13, Ж-БР-05-339/13

²²⁵ Ж-БР-04-126/10; Ж-БР-04-413/11; Ж-БР-04-149/13; Ж-БР-04-150/13; Ж-БР-04-142/13;

²²⁶ Ж-БР-04-192/13, Ж-БР-04-145/13, Ж-БР-04-342/13; Ж-БР-04-215/13; Ж-БР-04-130/13;

²²⁷ Ж-БР-04-177/13; Ж-БР-04-288/13; Ж-БР-04-184/13; Ж-БР-04-148/13; Ж-БР-04-301/13; Ж-БР-04-99/13

²²⁸ Ж-БР-04-143/13; Ж-БР-04-69/12; Ж-БР-04-232/13; Ж-БР-04-179/13; Ж-БР-04-181/13; Ж-БР-04-148/13;

²²⁹ Ж-БР-04-156/13; Ж-БР-04-75/11- П-16/13

²³⁰ Ж-БР-04-122/13, Ж-БР-04-383/13- П-74/13

припадају по основу радног односа²³¹ као и права на отпремнину на основу члана 182. Закона о раду РС.²³²

Примјер: Ж-БР-05-377/11, П-16/13

Предмет жалбе јесте повреда права на рад због непоступања послодавца Јавног РТВ сервиса БиХ по рјешењу Комисије за имплементацију члана 143. Закона о раду, рјешењу Федералне комисије за имплементацију члана 143. Закона о раду и Рјешењу о дозволи извршења Општинског суда у Сарајеву којима је наложено Јавном РТВ сервису БиХ да жалиоцу у року од 15 дана успостави радно-правни статус за прецизирани период, утврди престанак радног односа по сили закона, одреди висину отпремнине те закључи уговор о отпремнини. Након спроведеног истражног поступка Институција је издала препоруку којом је Јавном РТВ сервису БиХ препоручено да у најкраћем року поступи по наведеним рјешењима. С тим у вези запримљено је обавјештење жалиоца да је послодавацу предао радну књижицу и да је он приступио извршењу рјешења.

Потребно је напоменути да је Канцеларија запримила и жалбе жалилаца које су биле изјављене због повреде права које су жалиоци сматрали дискриминацијом по неком од Законом²³³ предвиђених основа. Међутим, током поступка је утврђено да постоји повреда неког од економско-социјалних права те је након спроведеног истражног поступка донесена препорука надлежном органу да отклони утврђену повреду права.²³⁴

Примјер: Ж-БР-06-167/13, П-133/13

Жалилац је изјавио жалбу због дискриминације на основу политичке неопредијељености, националне припадности и онемогућавања запошљавања под једнаким условима од Школског одбора ЈУ Мјешовите средње грађевинско-геодетске школе Тузла, из разлога што жалилац упркос чињеници да је једини кандидат који је добио сагласност Министарства образовања, науке, културе и спорта Тузланског кантона није именован на мјесто директора школе, већ је предметни конкурс поништен. Наводи који указују на дискриминацију нису доказани, али је након спроведеног поступка у којем је утврђена повреда позитивних законских прописа из области образовања на штету жалиоца Институција издала препоруку којом је Министарству образовања, науке, културе и спорта Тузланског кантона и Школском одбору ЈУ Мјешовите средње грађевинско-геодетске школе Тузла препоручено да у року од 15 дана отклоне повреду Закона о средњем образовању и васпитању Тузланског кантона у поступку именовања директора ЈУ Мјешовита средња грађевинско-геодетска школа Тузла и предузму све мјере из своје надлежности како би се жалиоцу омогућило остваривање права на рад. Препорука у овом дијелу није испоштована из разлога што "Школски одбор сматра да је став 1. препоруке неоснован".²³⁵

Током праћења реализације препоруке Институција је информисана да је Комисија за уставна питања Скупштине Тузланског кантона 18. 09. 2013. године донијела закључак да затражи од МОНКС-а да испоштује препоруку Институције омбудсмена у дијелу који се односи на Министарство те да о томе извјести комисију. Осим наведеног у поступку који је жалилац тужбом од 09. 09. 2013. године покренуо пред Општинским судом у Тузли, број: 32 О РС 177101 13 РС, дана 13. 11. 2013. године донесено је рјешење којим се одређује мјера осигурања којом се забрањује туженој ЈУ Мјешовита средња грађевинско-

²³¹ Ж-БР-04-98/13; Ж-БР-04-26/13, П-43/13 ; Ж-БР-04-235/13; Ж-БР-04-236/13, Ж-БР-04-353/13; Ж-БР-04-341/13;

²³² Ж-БР-04-221/13; Ж-БР-04-73/13; Ж-БР-04-74/13

²³³ Закон о заштити од свих облика дискриминације. "Службени гласник БиХ", број 59/09

²³⁴ Ж-БР-06-167/13- П-133/13, Ж-БР-06-383/11-П-74/13

²³⁵ Поднесак Школског одбора, број:1745-ХХИВ.2/13 од 02. 08. 2013. године

геодетска школа Тузла спровођење било какве даље конкурсне процедуре за избор и именовање директора школе по предметном конкурс, све до правоснажног окончања судског поступка.

Дана 02.11.2013. године Школски одбор ЈУ Мјешовита средња грађевинско-геодетска школа Тузла донио је одлуку о именовању директора школе.

Из области социјалне заштите регистрован је 31 предмет. Највећи број изјављен је из разлога што надлежне службе нису удовољиле захтјевима странака за пружање новчане помоћи, тј. изражено је незадовољство одлукама центара за социјални рад о додјели (односно одбијању додјеле) новчане помоћи жалиоцима.²³⁶

Примјер: Ж-БР-04/235/12, П-165/13

Удружење радника “Глас радника 1992.” из Брчког изјавило је жалбу због незадовољства критеријумима за додјелу као и самог поступка додјеле новчаних средстава од Владе Брчко Дистрикта БиХ за социјално збрињавање радника који су не својом кривицом 1992. године остали без посла. Након спроведене истраге омбудсмени БиХ су донијели препоруку којом је Влади Брчко Дистрикта, градоначелнику и Скупштини Брчко Дистрикта БиХ препоручено да без одгађања покрену поступак ревизије цјелокупног спроведеног поступка расподјеле новчаних средстава за 2012. годину лицима која су не својом кривицом 1992. године остала без посла, укључујући сва рјешења по којим су лица остварила односно нису остварила право на једнократну новчану помоћ, да покрену поступак за измјену Одлуке о критеријумима социјалног збрињавања радника предузећа и институција који су не својом кривицом остали без посла, број 34-000522/12 од 01.10.2012.године, да се осигура право на двостепено одлучивање у овом управном поступку те да се покрену законом прописани поступци утврђивања одговорности у случају да се утврди непрофесионално поступање надлежних органа приликом радподјеле јавних новчаних средстава.

Током праћења реализације препоруке за примљено је обавјештење да је градоначелник Брчко Дистрикта БиХ именовао тијело у трочланом саставу, са задатком да утврди да ли је поступак спроведен у складу са одлуком и другим прописима, да ли су спискови сачињени у складу са критеријумима из одлуке, да ли је омогућен жалбени поступак и да ли је у том смислу учињена повреда права грађана. Наведена комисија је у поступку утврђивања чињеница обавезна да сачини налаз, након чега ће бити предузети даљи кораци у правцу рјешавања настале ситуације.

Канцеларија Брчко за примила је шест жалби које се односе на повреде права дјетета. Жалбе се односе на неодговарајуће услове школовања дјетета са посебним потребама у Брчко Дистрикту БиХ, неадекватну родитељску бригу и непредузимања благовремених и ефикасних мјера од надлежних центара за социјални рад²³⁷ с циљем заштите права и интереса дјетета.

Примјер: Ж-БР-01-117/13, П-131/13

Предмет жалбе је изостанак конкретних мјера Центра за социјални рад Калесија у предмету по пријави неадекватне бриге за малољетно дијете. Након спроведеног истражног поступка Институција омбудсмена је издала препоруку којом је Центру за социјални рад Калесија препоручено да предузме све мјере како би се по пријавама пропусти у старању о дјетету посветила дужна пажња, у смислу хитног утврђивања

²³⁶ Ж-БР-04-370/13; Ж-БР-04-237/13; Ж-БР-04-86/13; Ж-БР-04-67/13; Ж-БР-04-55/13;

²³⁷ Ж-БР-01-259/12- П-42/13; Ж-БР-01-234/10- П-243/13; Ж-БР-01-117/13- П-131/13; Ж-БР-01-97/13

чињеничног стања и пружања услуга заштите породице са дјецом, уз ангажовање стручног тима, а све како би се обезбиједили услови за правилно старање о дјетету. С тим у вези Институција је запримила обавјештење у којем се наводи да је Центар по пријему препоруке предузео све мјере како би се отклонили евентуални пропусти у заштити права дјетета и обезбиједили услови за правилно старање о дјетету.

Ради повреде права националних, вјерских и других мањина запримљене су три жалбе које се односе на повреду права на предност приликом запошљавања, стамбено збрињавање и равномјерну националну заступљеност у органима управе²³⁸. Све три жалбе су изјављене од припадника ромске националне мањине. Цијенећи да овај број не показује реалну слику када је у питању статус ромске националне мањине не само на подручју Дистрикта него и цијеле БиХ, након детаљно спроведеног истражног поступка сачињен је Специјални извјештај о положају Рома у БиХ.

Због кршења права особа с инвалидитетом изјављено је пет жалби. Оне су се односиле на повреду права на адекватно лијечење особа с инвалидитетом због одбијања захтјева за стационарни физикални третман, а у складу са Правилником о остваривању здравствене заштите ван здравствене установе на подручју Брчко Дистрикта, укидања права на субвенционисање трошкова превоза особе са трајно одузетом пословном способношћу, повреде права на помоћ особа са инвалидитетом приликом школовања или преквалификације занимања особа са инвалидитетом²³⁹.

Примјер Ж-БР-02-209/13, П-311/13 и Ж-БР-02-225/13, П-312/13

Предмет жалби јесте повреда права на адекватно лијечење због одлуке Фонда здравственог осигурања Брчко Дистрикта којом је одбијен захтјев жалитељки за стационарни физикални третман у бањи уз образложење да према Правилнику о стационарном рехабилитационом третману, као подзаконском акту донесеном на основу Закона о здравственом осигурању, право на медицинску рехабилитацију осигураних лица обољелих од церебралне парализе одобрава се сваке друге године, до навршених 15 година живота дјетета, те да се љекарска комисија приликом доношења рјешења којим је захтјев странке одбијен руководила наведеним законским и подзаконским прописима. С обзиром да су жалитељке одрасле пунољетне особе, не испуњавају услове због година, упркос чињеници да се код обје ради о тежој болести и не узима се у обзир стварна потреба адекватног лијечења.

Након спроведеног поступка Институција омбудсмена је Влади Брчко Дистрикта БиХ, Одјелу за здравство и остале услуге и Фонду здравственог осигурања Брчко Дистрикта БиХ издала препоруку да у року од 30 дана предузму све неопходне мјере како би се наведени правилник о стационарном рехабилитационом третману преиспитао, усагласио са Уставом БиХ, међународним документима о заштити права особа са инвалидитетом који се налазе у додатку Устава БиХ и имају директну примјену у заштити људских права у БиХ, а све у складу са потребама особа обољелих од церебралне парализе као и да у сарадњи са надлежним органима Брчко Дистрикта БиХ обезбиједе потребна средства за неопходни рехабилитациони третман особа обољелих од церебралне парализе.

Праћење реализације препорука је у току.

Канцеларија Брчко је запримила 15 жалби због повреде одредаба Закона о заштити од свих облика дискриминације БиХ. У највећем броју случајева жалбе су изјављене због

²³⁸ Ж-БР-03-249/13, П-248/13; Ж-БР-03-176/12-П-164/13; Ж-БР-03-30/13, П-71/13

²³⁹ Ж-БР-02-209/13-П-311/13, Ж-БР-02-225/13-П-312/13, Ж-БР-02-202/13, Ж-БР-02-316/13, Ж-БР-02-237/11-П-20/13.

мобинга на радном мјесту запослених у јавним установама²⁴⁰, али и по другим основама²⁴¹.

Предмет Ж-БР-06-187/12, П-38/13

Предмет жалбе јесте повреда права због дискриминације, и то у облику мобинга који над жалитељком врши надређена особа шефа Одсјека за плаћање расхода буџетских корисника - Дирекције за финансије Брчко Дистрикта БиХ. Након спроведеног истражног поступка Институција је издала препоруку којом је Дирекцији за финансије Брчко Дистрикта БиХ - Трезор, препоручено да предузме све неопходне мјере ради престанка мобинга, уклањања посљедица мобинга и превенције даље појаве мобинга над жалитељком, те да предузме све неопходне мјере како би се спријечила виктимизација жалитељке због пријаве мобинга, као и других запосленика, због учешћа у било каквом поступку за заштиту од мобинга.

Влади Брчко Дистрикта БиХ, Одјељењу за стручне и административне послове, Пододјељењу за љуске ресурсе, препоручено је да, с циљем заштите здравља жалитељке, у складу са налазом и мишљењем Фонда здравственог осигурања Брчко Дистрикта БиХ, жалитељки омогући радно мјесто у другој радној средини у складу са њеним квалификацијама.

С тим у вези запримљен је одговор Владе Брчко Дистрикта БиХ у којем се наводи да је, поступајући по препоруци, жалитељка распоређена на друго радно мјесто и да су отклоњене посљедице мобинга.

С циљем промовисања одредаба Закона о заштити од свих облика дискриминације БиХ, помоћник омбудсмена БиХ, шефица Канцеларије Брчко, одржала је ученицима четвртих разреда Гимназије „Исмет Муџезиновић“ у Тузли и четвртих разреда Гимназије у Брчком предавања о теми “Институција омбудсмена за људска права БиХ - структура и улога, примјена Закона о заштити од свих облика дискриминације БиХ”.

Иста материја презентована је и на округлом столу о теми „Укључивање Рома на превенцији дискриминације“ у Брчком и на радионици о Закону о заштити од свих облика дискриминације на форуму директора центара за социјални рад са подручја Тузланског кантона.

ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

Предмет Ж-БР-05-134/13, П-324/13

Жалиоци, који имају јерменско држављанство, обратили су се због немогућности добијања важећих личних исправа на територији БиХ, упркос чињеници да у БиХ живе од 1998. године, када су као малољетна лица ушли у БиХ у пратњи своје мајке, иначе држављанке БиХ, да су у БиХ завршили основну и средњу школу а једно од њих је формирало и породицу.

Разлог овоме је пропуст у то вријеме надлежне службе, Центра јавне безбједности Зворник - Служба за послове са странцима, да приликом пријаве боравка ових лица у БиХ легитимише и евидентира ова лица на ваљан начин и да документацију адекватно похрани у службеним евиденцијама.

Након спроведеног истражног поступка Институција је Министарству безбједности БиХ, Служби за послове са странцима - Теренском центру Бијељина, Министарству унутрашњих

²⁴⁰ Ж-БР-06-187/12; Ж-БР-06-167/13; Ж-БР-06-271/13; Ж-БР-06-280/13; Ж-БР-06-133/13; Ж-БР-06-91/13; Ж-БР-06-158/13; Ж-БР-06-44/13;

²⁴¹ Ж-БР-06-91/13; Ж-БР-06-369/13; Ж-БР-06-230/13; Ж-БР-06-354/13;

послова Републике Српске, Полицијској станици Зворник, издала препоруку да координираним дјеловањем, у року од 30 дана, предузму све неопходне радње како би се осигурао правно регулисан статус жалилаца на простору Босне и Херцеговине и омогућило пуно уживање свих права и основних слобода загарантованих Уставом Босне и Херцеговине и међународним споразумима који се налазе у додатку Устава. У току је праћење реализације препоруке.

Предмет Ж-БР-05-57/13;

Институција је запримила жалбу због повреде права на слободу мирног окупљања, слободу мисли и говора из разлога што је жалиоцу због ношење транспарента, два дана након одражавања мирних протеста грађана, уручен Прекршајни налог број ЈСБО 101.299.505.8 сачињен у Полицијској станици Челић. Након спроведеног истражног поступка Институција је издала препоруку Министарству унутрашњих послова Тузланског кантона, Полицијској станици Челић и начелнику Општине Челић да грађанима општине Челић обезбиједи право на слободу мирног окупљања и право на слободу мишљења и изражавања у складу са Уставом Босне и Херцеговине, међународним документима који се налазе у додатку Устава те одредбама Закона о јавном окупљању Тузланског кантона. До дана сачињавања годишњег извјештаја није запримљено обавјештење надлежног органа о начину реализације препоруке.

Предмет Ж-БР-05-23/13, П-55/13

Из навода жалбе и приложене документације произлази да је подносиатељка жалбе изложена насиљу у породици од њеног бившег супружника. Жалитељка истиче да је жртва злостављања, пријетњи и увреда дужи период, од 1998. године, а посебно је злостављање појачано у 2012. години. Током 2001. и 2002. године, бившем супругу подносиатељке жалбе утврђена је у више наврата одговорност за ометање посједа и упућене пријетње (пр. бр. П-950/01), осуђен је за почињење кривичног дјела лаке тјелесне повреде (К-170/02) и за кривично дјело увреде (К 201/2001). Подносиатељка жалбе се више пута обраћала МУП-у ТК, али нису предузете конкретне и ефикасне мјере како би била заштићена од насиља. Омбудсмени су издали препоруку:

- Министарству унутрашњих послова Тузланског кантона, Полицијској управи Тузла, да, у складу са својим законским обавезама, предузимају све мјере како би се спријечило насиље над жалитељком и обезбиједило поштовање изречене заштитне мјере.
- Кантоналном тужилаштву Тузланског кантона да у координираном раду са Министарством унутрашњих послова Тузланског кантона предузму све неопходне радње из своје надлежности, у складу са позитивним законским прописима, а с циљем заштите жртве насиља.

Омбудсмени су посебно забринуте да, иако је у протеклих неколико година предузимано низ активности од различитих субјеката у БиХ с циљем спречавања и превенирања насиља у породици, још увијек није постигнута ефикасност у поступању надлежних органа, посебно полиције и правосуђа и чини се да је присутна пракса да ово кривично дјело снаге за спровођење закона не третирају једнако као остала кривична дјела.

- Министарству унутрашњих послова Тузланског кантона да обезбиједи да полиција у случајевима запримања дојава о насиљу у породици или запримања захтјева за пружање помоћи особа изложених било којем облику насиља у породици, а посебно када је жртва насиља жена, поступа на сљедећи начин:

- хитно упути полицијске службенике на мјесто догађаја ради пружања интервенције;
- након анализе затеченог стања на мјесту догађаја, предузме мјере и радње с циљем пружања тренутне заштите и помоћи особи жртви насиља, те с циљем спречавања починилаца у даљем насилничком понашању;
- прибави податке потребне за доказивање прекршајног или кривичног дјела насиља у породици или неког другог прекршаја односно кривичног дјела почињеног у породици;
- уколико починилац насиља у породици легално подсједује оружје, предузме радње ради спречавања могуће злоупотребе и предложи покретање одговарајућег поступка одузимања оружја или оружаног листа;
- уколико постоји сазнање о илегалном постојању оружја, предузме потребне мјере ради његовог проналажења, одузимања и пријављивања починилаца кажњиве радње;
- поднесе захтјев за покретање прекршајног поступка због насиља у породици у складу са Законом о заштити жртава насиља у породици, односно поднесе кривичну пријаву због кривичног дјела насиља у породици у складу са Кривичним законом ФБиХ;
- уколико жртва насиља затражи смјештај у склониште, да о томе одмах обавијести надлежни центар за социјални рад, од којег ће затражити да предузме потребне мјере с циљем њеног смјештаја у одговарајуће склониште;
- у случају да је насиље у породици починила особа лијечена од алкохолизма или друге зависности или особа са душевним сметњама, да о томе одмах обавијести центар за социјални рад ради предузимања законом предвиђених овлашћења;
- благовремено обавијести Кантонално тужилаштво Тузланског кантона с циљем предузимања мјера у складу са одредбама Закона о кривичном поступку ФБиХ, Кривичног закона ФБиХ и Закона о заштити од насиља у породици.

Предмет Ж-БР-04-98/13, П-42/13

Предмет жалбе јесте повреда права на запошљавање под једнаким условима из разлога што су жалиоци након спроведене конкурсне процедуре по Јавном конкурс за пријем државних службеника у Општини Сребреник од 05. 09. 2012. године на листи успјешних кандидата позитивно оцијењени од Агенције за државну службу актом број 05-34-8-255-3/12 од 08.11.2012 године, али упркос томе нису примљени у државну службу по расписаном Јавном конкурс јер је у међувремену дошло до смјене општинског начелника. Одмах по преузимању дужности новоизабрани начелник Општине Сребреник затражио је од Агенције за државну службу Федерације БиХ поништење Јавног конкурса. Агенција за државну службу ФБиХ је одбила захтјев за поништење Јавног конкурса, нарочито из разлога што су неки од кандидата већ засновали радни однос у Општини, на шта је Општина Сребреник дана 10.12.2012 године изјавила жалбу Одбору државне службе за жалбе Федерације Босне и Херцеговине. Рјешењем Одбора државне службе за жалбе одбијена је као неоснована жалба Општине Сребреник, али нису предузете потребне радње ради успостављања радноправног статуса жалилаца.

Омбудсмени БиХ су Општини Сребреник, начелнику општине Сребреник и Општинском вијећу Сребреник издали су препоруку да у року од 15 дана предузму све потребне мјере из своје надлежности како би се омогућило пријем у државну службу и заснивање радног односа у Општини Сребреник Б. М., М. В., Д. А., Т.Н. и Ш.Н. Препорука је испоштована.

Предмет: Ж-БР-01-97/13, П-315/13 (Дјеца са посебним потребама у Брчко Дистрикту БиХ) Канцеларији Брчко изјављена је жалба која се односи на повреде права дјеце са посебним потребама на подручју Брчко Дистрикта БиХ. Након спроведеног истражног поступка Институтација је издала препоруку којом се Влади Брчко Дистрикта БиХ препоручује да:

- предузму све потребне мјере с циљем обезбјеђења безусловног образовања ученика са посебним потребама у складу са њиховим психофизичким могућностима;
- да у најкраћем року обезбиједе финансијска средства за прилагођавање постојеће школске инфраструктуре ученицима са посебним потребама;
- да ангажују одговарајући број стручног особља за рад са дјецом са посебним потребама, сразмјерно броју дјеце са посебним потребама на подручју Брчко Дистрикта БиХ, и да изнађу најдјелотворнији начин за укључивање ове дјеце у редовно образовање.

Препорука је издата 26.12.2013. године. Канцеларија Брчко ће у наредном период пратити реализацију препоруке.

Предмет Ж-БР-03-249/13, П-248/13

Предмет жалбе јесте повреда права на имовину и незадовољство радом Владе Брчко Дистрикта БиХ због одсуства реализације пројекта за стамбено збрињавање припадника ромске националне мањине у насељу Прутаче. Након спроведеног истражног поступка Институтација је издала препоруку којом је препоручено:

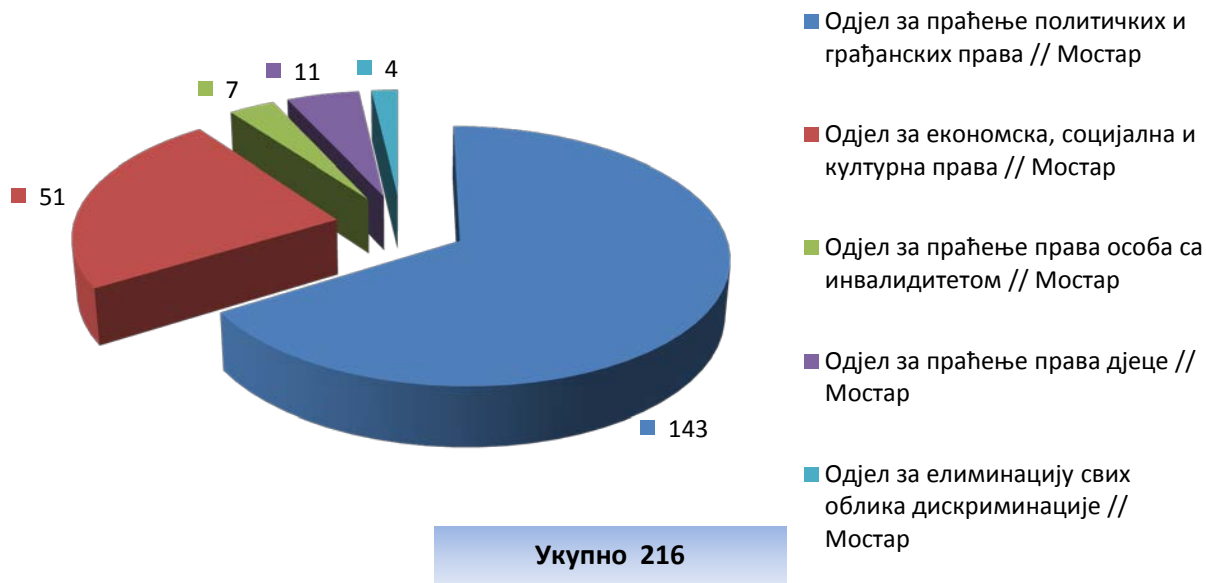
1. Влади Брчко Дистрикта БиХ да без одлагања предузму неопходне мјере с циљем реализације пројекта стамбеног збрињавања Рома на подручју Брчко Дистрикта БиХ; и да дјеловањем надлежних одјељења Владе Брчко Дистрикта обезбиједе несметану реализацију Акционог плана за рјешавање проблема Рома у областима запошљавања, образовања, здравственог осигурања и здравствене заштите Рома на подручју Брчко Дистрикта БиХ;
2. Полицији Брчко Дистрикта БиХ да предузме неопходне мјере и активности с циљем превентивног дјеловања и обезбјеђивања сигурне средине свим особама на подручју стамбеног насеља Прутаче;
3. Министарству за људска права и избјеглице БиХ да у оквиру своје надлежности врши надзор над спровођењем програма стамбеног збрињавања Рома на подручју Брчко Дистрикта БиХ, као и осталих мјера с циљем реализације Акционог план БиХ за рјешавање проблема Рома у областима запошљавања, стамбеног збрињавања и здравствене заштите на подручју Брчко Дистрикта БиХ.

С тим у вези Институтација је запримила обавјештење Министарства за људска права и избјеглице БиХ у којем се наводи да ће Министарство и даље континуирано вршити надзор над реализацијом програма за стамбено збрињавање припадника ромске националне мањине у БиХ па тако и у Брчко Дистрикту БиХ и да ресорно министарство сваке године издваја знатна новчана средства за стамбено збрињавање и унапређење запошљавања и социјалне заштите припадника ромске националне мањине у Брчко Дистрикту БиХ. Влада Брчко Дистрикта БиХ је доставила обавјештење да је на сједници Колегијума Владе, одржаној 13. и 16. 12. 2013. Године, донесен закључак да се сагледају све правне могућности за рјешавање овг питања и он је у фази реализације задужених особа.

4.3. ПОДРУЧНА КАНЦЕЛАРИЈА МОСТАР

У Подручној канцеларији Мостар током 2013. године запримљено је 216 жалби, те је укупно са жалбама пренесеним из предходне године била у раду укупно 371 жалба. У овом извјештајном периоду завршено је 240 жалби и упућено 17 препорука на релевантне адресе.

Највећи број жалби запримљен је у Одјелу за праћење политичких и грађанских права(143), затим у Одјелу за економска, социјална и културна права(51), те у Одјелу за праћење права дјеце (11).

Дијаграм 16: Преглед запримљених жалби у Подручној канцеларији Мостар за 2013. годину по одјелима

4.3.1. Анализа запримљених жалби

Број жалби у Подручној канцеларији Мостар и у овом извештајном периоду мора се узети условно, пошто је настављена пракса изјављивања и регистровања жалби које обухватају већу групу грађана. За примјер се могу навести следећи подносиоци жалби:

Кућни савјет др Анте Старчевића бр. 76 и 78 Мостар, ученици ОШ Фра Дидак Бунтић Читлук, Коалиција удруга инвалида ЗКХ, ХКУД "ЛУКЕ" Чапљина, власници имања села Постољани Невесиње, синдикални повјереници предузећа Жељезнице ФБиХ, чланови Самосталног синдиката Жељезница ФБиХ, чланови Удружења избјеглих и расељених лица "УРИО МОЈ ДОМ" Мостар, ОШ "Марк Марулић" Прозор, Удружење "СТОП МОБИНГ" Требиње, станари зграде зв. Жељезничка, Мостар, група навијача Мостар, Унија цивилних жртава рата ХНК, Синдикат основног образовања ХНК, група запосленика Рајфајзен банке, запосленици предузећа "МО ПАРКИНГ" Мостар, група носилаца станарских права на становима у приватном власништву, Управа за цивилну заштиту и ватрогаштво ХНК, радници предузећа "Алуминијум" д.д. Мостар, "ПРОМИНВЕСТ" Д.О.О. Коњиц и група запосленика Градске управе Мостар.

У Одјелу за праћење политичких и грађанских права, грађани су се највише жалили на неоправдане застоје у спровођењу појединих процесних радњи од надлежних судова (48), на повреду права из имовинско-правних односа (47), на неправилности у раду управних органа (12), тужилаштва (11), као и на непримјерена поступања полиције (7).

Од укупног броја жалби у Одјелу за економска, социјална и културна права, највећи број указује на повреду права из области рада (29), права на социјалну заштиту (9) и пензију (5).

Омбудсмени посебно желе да истакну проблем у остваривању комуникације са градском администрацијом, што у потпуности онемогућава истрагу кршења људских права. Образложење за непостојање политичког консензуса о уређењу Града Мостара не може бити оправдање за то што органи праве у којим су запослени државни службеници уопште не комуницирају са Институцијом омбудсмена, због чега су омбудсмени били принуђени да издају препоруке.

И у 2013. години била је отежана комуникација са Градском управом Града Мостара. Градско вијеће Мостара уопште није функционисало због познатих разлога/непостизања договора о позицији града Мостара у политичком контексту државе БиХ. Нажалост, пресуда Уставног суда БиХ²⁴² која се односи на оцјену уставности Статута Града Мостара, до данас није испоштована, што за посљедицу

има не само отежан живот грађана овог града већ омогућава даље дјеловање свих оних који неоправдано желе јавности представити овај град као „град случај“.

Суморна слика овог града огледа се и у свакодневном обраћању грађана који траже минимум социјално-економских права. Велика стопа незапослености главни је разлог због којег грађани траже помоћ, а због тешке економске ситуације готово да не постоји могућност отварања нових радних мјеста, те запошљавања и побољшања општег стандарда грађана. У прилог наведеном говори и чињеница да се Подручној канцеларији у Мостару, у протеклој 2012. години непосредно обратило 1575 грађана. Предмети који су отворени због нефункционисања Градске управе су различити, од бесправне градње²⁴³, до обнове имовине повратка²⁴⁴, те санирања штете настале услед елементарних непогода²⁴⁵ и др.

И у ХНК постале су изражене тешкоће у дјеловању органа власти, јер се финансирање свих потреба/издатака из кантоналног буџета пролонгирало. Грађани нису упознати са разлозима застоја исплата накнада за које постоји правни основ²⁴⁶.

Затим, у протеклој години “Водовод” Мостар је принудним путем искључио са водоводне мреже сва домаћинства у градском насељу у којем живи више од 20 породица различитих националности (налази се и значајан број Рома)²⁴⁷. На иницијативу Институције омбудсмена, која је такође била активан учесник свих догађања, поводом актуелне спорне проблематике, одржан је састанак у организацији Министарства за људска права и избјеглице БиХ. Осим овлашћених особа из тог министарства, састанку су присуствовали и представници Институције омбудсмена за заштиту потрошача БиХ, директор ЈП “Водовод Мостар” и његови сарадници, као и група становника насеља. Настала спорна ситуација је успјешно окончана медијацијом, тако што је насељу одмах пуштена вода за редовну употребу, а договорена су и остала питања која до тада нису била регулисана, како би се обезбиједило нормално водоснабдијевање означеног локалитета у граду Мостару.

²⁴² У9/09 од 26.11.2010. године

²⁴³ Ж-МО-05-27/13

²⁴⁴ Ж-МО-05-112/11,и Ж-МО-05-113/11, Ж-МО-05-56/13, Ж-МО-05-185/13

²⁴⁵ Ж-МО-04-115/13

²⁴⁶ Цивилне жртве рата ХНК, предмет бр. Ж-МО-05-144/13 и др.

²⁴⁷ Ж-МО-04-53/13

Фолклорно друштво са подручја општине Чапљина указало је на проблем²⁴⁸ недостатка одговарајућег простора за одржавање проба овог друштва. Будући да се простор у јавним установама не може обезбиједити без претходно прибављене сагласности Општине Чапљина, омбудсмени су интервенисали код начелника Општине Чапљина, који је удовољио захтјеву и омогућио рад члановима ХКУД ЛУКЕ у просторијама основне школе у Вишићима.

Врло често грађани траже помоћ због дужине трајања поступка судских и управних тијела. Тако је у предмету²⁴⁹ жалитељка тражила помоћ, јер због несређених породичних односа, после смрти супруга, дужи период трпи озбиљне штетне посљедице и доведена је на руб сиромаштва. Како се ради о судском поступку, односно оставинском поступку јер је неопходна одлука о подјели некретнина. У конкретном случају омбудсмени су интервенисали код Општинског суда Љубушки. Предсједница Општинског суда Љубушки доставила је позитиван одговор и предмет је приоритетно узет у рад. Неријетко се дешавају случајеви да грађани траже помоћ због дужине трајања поступка из области радно-правних односа²⁵⁰, који би својој природи требало да буду хитни и приоритетни.

Једну од жалби поднијела²⁵¹ је самохрана мајка, пензионерка нарушеног здравља, а требало је да буде деложирана из алтернативног смјештаја у којем је живјела низ година. На иницијативу Институције, а у сарадњи са Градом Мостаром, Федералним заводом ПИО/МИО и Удружењем пензионера Мостар, конкретан случај је успјешно завршен, а на начин да је предметни стан додијељен жалитељки на трајно коришћење.

Један од специфичних предмета²⁵² у Канцеларији Мостар је и жалба због нерада надлежне инспекције службе Општине Груде. Наиме, подносиатељка жалбе се обратила Институцији омбудсмена због неправилно постављене свјетлеће рекламе чиме је угрожено њено право на нормално становање у кући због огромне количине свјетлости која угрожава људско здравље. Свјетлост такође причињава штету на имању, јер уништава (спаљује) биљке и плодове који ту успијевају. На бројне молбе подносиатељке жалбе, надлежна служба општине није благовремено реаговала. Поводом тражења Институције омбудсмена достављен је одговор Комуналне инспекције Општине Груде да је констатовао ситуацију на терену и утврдио неправилности, те наредио мјере с циљем њиховог ефикасног отклањања.

ИЛУСТРОВАНИ ПРИМЈЕРИ

Предмети: Ж-МО-05-56/13 и Ж-МО-05-185/13

Подноситељке жалбе из Мостара, у својству пријератних станара необновљене, ратом порушене зграде у Мостару, протеклих година су, са разних релевантних адреса, захтијевале информације, када се предвиђа реконструкција тог стамбеног објекта у центру града. Немају сазнања чак ни о планираним активностима с циљем његове санације.

Институција омбудсмена одмах је предузела одређене активности, након чега је дошао одговор из Министарства за људска права и избјеглице БиХ.

²⁴⁸ Ж-МО-05-45/13

²⁴⁹ Ж-МО-05-72/13

²⁵⁰ Ж-МО-05-85/13

²⁵¹ Ж-МО-05-132/13

²⁵² Ж-МО-05-176/13

У одговору је јасно наведено да је надлежно министарство упознато са стамбеним потребама пријератних станара зграде зв. Жељезничка у Мостару, као и да је, с обзиром на реалне потешкоће, активно ангажовано ради помага у конкретном случају. У одговору су такође детаљно појашњена сва досадашња поступања у министарству, као и могућности за изналажење неопходних новчаних средстава у поменућу сврху. Са наведеним радњама су упознате подносиољке жалбе.

Предмети: Ж-МО-05-112/11 и Ж-МО-05-113/11,

У предметима су издате препоруке²⁵³ јер је Град Мостар привремено изузео имовину ради извођења радова у оквиру пројекта санације Рудника Виховићи и обавезао се да ће свим легалним власницима некретнина/подносиоцима жалбе редовно исплаћивати утврђени износ накнаде, са припадајућим повећањем, у складу са нагодбама/уговорима закљученим обостраном вољом. Пројекат је реализован, а подносиоци жалбе нису примили накнаду за 2010, 2011, 2012. и 2013. годину. Упркос бројним захтјевима/молбама/ургенцијама, одговоре градоначелника Града Мостара, са појашњењем разлога за неиспуњавање обавеза из нагодбе/уговора, никада нису добили.

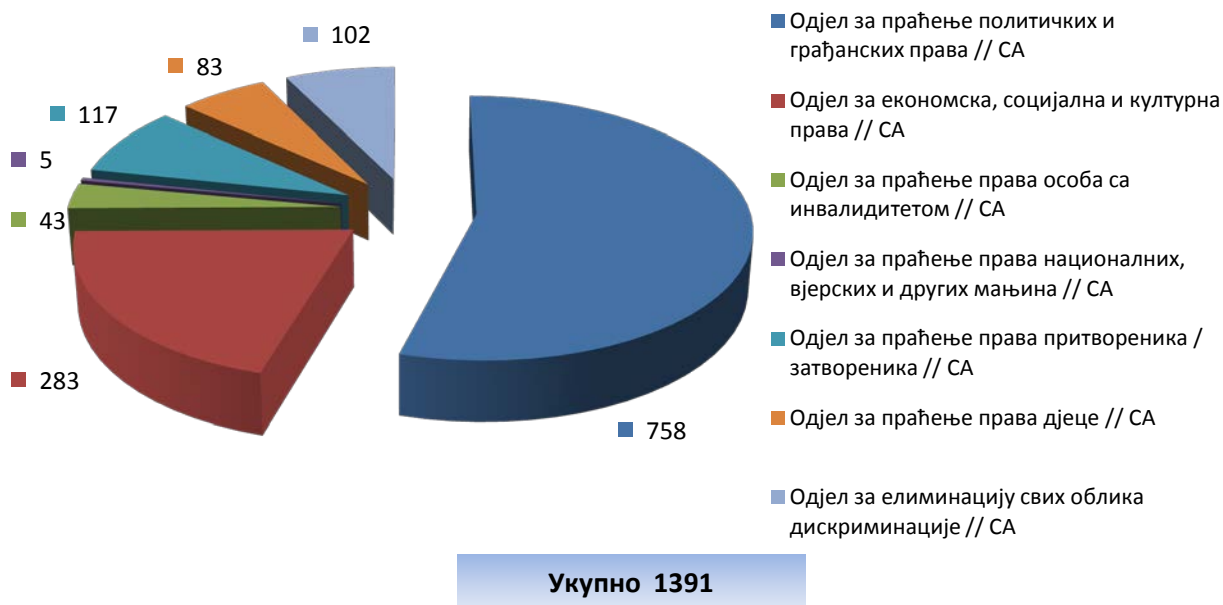
²⁵³ П-255/13 и П-256/13

4.4. ПОДРУЧНА КАНЦЕЛАРИЈА САРАЈЕВО

Подручна Канцеларија у Сарајеву у 2013. години је запримила 1391 жалбу, што са жалбама пренесеним из претходне године чини укупно 2471 предмет у раду. Током 2013. године у Подручној канцеларији Сарајево окончано је 1613 жалби, што указује на повећање броја ријешених жалби у односу на претходну годину. Од наведеног броја ријешених жалби 882 запримљене су током 2013. године, док се 731 ријешена жалба односи на жалбе запримљене у 2012. години и раније.

Од укупног броја ријешених жалби у 2013. години у току интервенције омбудсмена окончана је 513 жалба, неприхватљивих су биле 393 жалбе, а у 229 жалби подносиоци жалбе нису исказали интерес за даље вођење поступка. У 22 случаја Институција омбудсмена није била надлежна за поступање, те су предмети окончани уступањем жалби надлежном органу, док је у другим предметима поступано у складу са законским овлашћењима омбудсмена.

У току 2013. године Канцеларија у Сарајеву издала је 155 препорука.

Дијаграм 17: Преглед запримљених жалби у Подручној канцеларији Сарајево за 2013. годину по одјелима

4.4.1. Анализа запримљених жалби

Анализом запримљених жалби у Подручној канцеларији Сарајево видљиво је да је највећи број жалби запримљен у Одјелу за праћење политичких и грађанских права – 758. Највећи број жалби запримљених у овом одјелу односи се на рад правосудних институција - 198, рад органа управе - 180, кршење закона о слободи приступа информацијама - 124 и кршење закона о владиним, министарским и другим именовањима - 85.

Анализом жалби на рад правосудних институција, видљиво је да се највећи број поднесених жалби односи на кршења права на суђење у разумном року и неизвршавања правоснажних судских пресуда.

Жалбе поднесене на рад управних органа у највећем броју указују на кршење процесних одредаба Закона о управном поступку, односно недоношење одлука у законским роковима, ћутање администрације, дуготрајне поступке одлучивања у другом степену, те често враћање предмета првостепеним органима на поновно одлучивање.

Што се тиче жалби грађана које се односе на примјену Закона о слободи приступа информацијама, највећи број се односи на недоношење рјешења по пријему захтјева за приступ информацијама, непоштовање законског рока за његово доношење, доношење рјешења без формалног елемента поуке о правном лијеку, те дужину трајања поступака одлучивања у другом степену.

Институција омбудсмена је у току 2013. године запримила 85 жалби које се односе на област министарских и владиних именовања, због неправилности процедура именовања и разрјешења. Као и у претходној години, приговори грађана упућени Институцији омбудсмена најчешће се односе на повреде у процедури избора и именовања управних одбора и надзорних одбора у јавним предузећима и јавним установама, а мањи број се односи на повреде у процедури избора директора за чије именовање је неопходно обезбиједити сагласност владе или ресорног министарства. Наводи у приговорима тичу се именовања привремених управних и надзорних одбора, именовања на основу политичког опредјељења кандидата, састава комисије за избор, критеријума за избор кандидата, нејасних конкурсних одредаба и др.

Одјел за економска, социјална и културна права Подручне канцеларије Сарајево у 2013. години запримио је укупно 283 жалби. Од наведеног броја највећи број жалби односи се на повреде права из рада и у вези са радом - 136, повреде права на пензију - 58, комуналне услуге - 34, право на здравство - 21, док се у мањем броју жалбе односе на повреде права социјалне заштите, образовања и заштите животне средине.

Жалбе из области радних односа у највећем броју случајева тичу се кршења права и законских прописа приликом заснивања радног односа, као и кршења права које запослени уживају из радног односа. Одређени број жалби такође се односи на неисплаћивања доприноса за ПИО, као и плата остварених за вријеме рада.

У сегменту повреде права везаних за пензијско и инвалидско осигурање, највише жалби односи се на дужину трајања поступка остваривања права на пензију, а након подношења захтјева надлежном органу. Мањи број жалби указује и на неодлучивање другостепеног органа по жалбама на првостепене одлуке кантоналних административних служби у законом предвиђеним роковима, обустављање исплате, те укидање права након обављене ревизије.

У Одјелу за елиминацију свих облика дискриминације у 2013. години запримљене су 102 жалбе. Као и претходне године, највећи број жалби односи се на дискриминацију у области запошљавања, затим у области радних односа (мобинг или узнемиравање на радном мјесту), а забиљежене су и жалбе које се тичу дискриминације приликом премјештаја на радна мјеста унутар радне организације. У сегменту дискриминације на основу етничке припадности, жалбе запримљене у Институцији омбудсмена углавном се тичу неспровођења законом прописаних афирмативних мјера.

У 2013. години Одјел за праћење права особа са инвалидитетом запримио је 43 жалбе. Жалбе су се односине на проблем уклањања архитектонских баријера, дужину трајања поступка одлучивања по жалби пред другостепеним органом, право на социјалну заштиту, остваривање права на здравствену заштиту као и других права по основу инвалидности, те заштиту особа са инвалидитетом од свих видова дискриминације.

Одјел за праћење права дјеце у 2013. години запримио је 83 жалбе, што је двоструко више у односу на претходну годину. Највећи број запримљених жалби тиче се права одржавања личних односа и контаката с другим родитељем с којим дијете не живи и с његовим ближним сродницима, гдје се као одговорна страна најчешће јављају центри за социјални рад, те судови у погледу дужине трајања судских поступка који се тичу права дјеце.

Одјел за праћење права притвореника/затвореника у 2013. години запримио је 117 жалби. Притворене/затворене особе, као и у претходним годинама, у највећем броју случајева обрађали су се због немогућности остваривања права на ванзаводске погодности, права на здравствену заштиту, те могућности премјештаја у други казнено-поправни завод.

ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

Предмет Ж-СА-01-589/13

Институцији омбудсмена обратила се мајка дјетета млађег од три године, према чијим наводима и према специјалистичким налазима дијете има реактивни страх и реагује на објективно стресну конфликтну ситуацију везану за однос мајке и оца која би могла имати велике посљедице на психички развој. Подносиатеља жалбе сматра да се у пракси одлука надлежног центра за социјални рад о остваривању непосредних и личних контаката малољетног дјетета са оцем показала штетном за дијете, што се огледало у самовољном прекиду контакта оца са кћерком, те у томе што никада није давао новац за издржавање дјетета нити је доприносио на било који начин и, што наводи као најважније, никада није остварио емотивну везу са малољетном кћерком. Након интервенције Институције омбудсмена, надлежни општински суд је донио одлуку у којој је детаљно описан начин успостављања личних и непосредних контаката између малољетног дјетета и оца, посебно узимајући у обзир најбољи интерес дјетета.

Предмет Ж-СА-06-284/13

Подноситеља жалбе је навела да је запослена у Државној агенцији за истраге и заштиту, на радном мјесту вишег стручног сарадника - портпарола у Кабинету директора Агенције. Наводи жалбе су указивали на повреде одредаба Закона о забрани дискриминације Босне и Херцеговине, у смислу мобинга и на повреде права из радног односа. Након окончања поступка истраге, Институција омбудсмена је упутила препоруку²⁵⁴ од 05.06.2013. године директору Државне агенције за истраге и заштиту; да обезбиједи једнако поступање према свим запосленим у Агенцији и признавање, уживање и остваривање на равноправној основи, права и слобода у области рада; да предузме мјере с циљем спречавања узнемиравања, мобинга и виктимизације подносиатеље жалбе од других запослених; да успостави механизам за превенцију свих облика дискриминације и да обезбиједи да се у радно-правним односима са запосленима придржава одредаба Закона о забрани дискриминације БиХ; да предузме неопходне мјере за заштиту запослених од мобинга, које могу обухватати едукацију руководиоца или представника

²⁵⁴ Р-125/13,

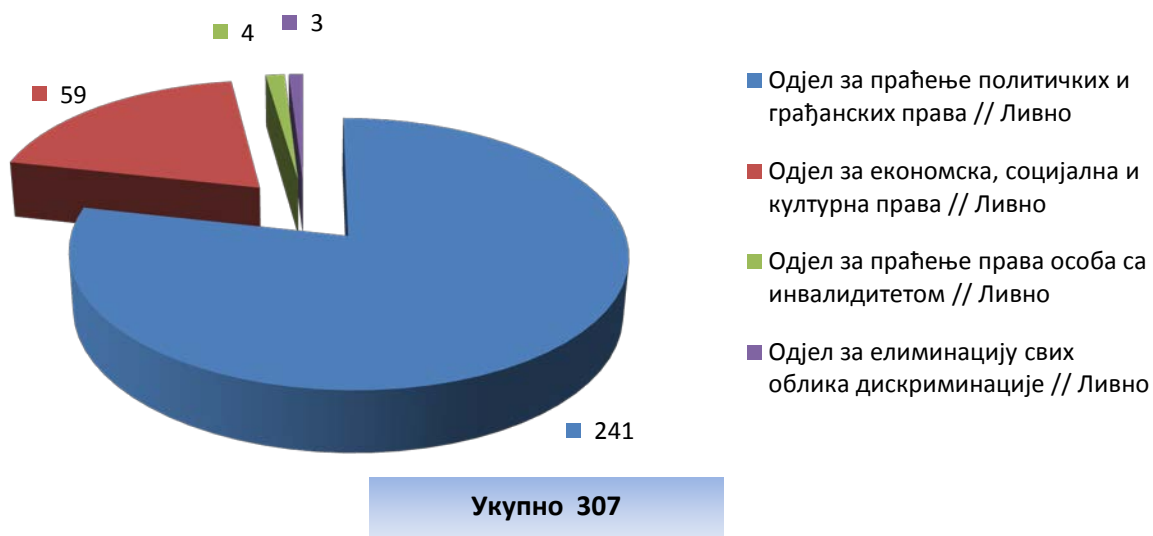
кадровске службе, успостављање интерног механизма жалби и арбитраже. Институција омбудсмена је 16.09.2013. године запримила одговор директора Агенције, а у којем се, између осталог, наводи да чињеница да је према жалитељки спроведен интерни дисциплински поступак у оквиру општих правила и законом прописане процедуре не значи да је била изложена било којем облику дискриминације, те чињеница да и након тога у односу на жалитељку нису предузимана било каква различита поступања у односу на друге запослене указује да је дата препорука и *de facto* реализована.

4.5. ТЕРЕНСКА КАНЦЕЛАРИЈА ЛИВНО

Теренска канцеларија у Ливну (у даљем тексту: Канцеларија Ливно) запримила је 307 жалби. У односу на претходни извјештајни период, у овој години биљежимо пораст од 34 више запримљене жалбе, што процентуално представља повећање од 12,45 %. Највише запримљених жалби - 241, односи се на Одјел за праћење политичких и грађанских права, затим на Одјел за економска, социјална и културна права - 59 запримљених жалби. Из дјелокруга Одјела за праћење права особа са инвалидитетом запримљене су 4 жалбе, те 3 жалбе из дјелокруга Одјела за елиминацију свих облика дискриминације. У складу са наведеним, Канцеларија у Ливну није имала запримљених жалби из дјелокруга Одјела за праћење права дјете, Одјела за праћење права националних, вјерских и других мањина те Одјела за праћење права притвореника.

Од укупног броја од 307 запримљених жалби ријешено је 208, док истражни поступак није окончан и донесена одлука омбудсмена за још 99 поднесених жалби грађана. У извјештајном периоду рађено је и по 57 жалби поднесених ранијих година, од којих је окончано 50. Дакле, што се тиче жалби пренесених из ранијих година, остало је у раду још 7. На основу наведеног, може се констатовати да је у 2013. години поступано по 364 запримљене жалбе, завршено је 258 жалби, а остало је у раду 106.

Што се тиче начина окончања, 156 жалби грађана окончано је у току интервенције омбудсмена, евидентирано је 47 неприхватљивих жалби, у 32 жалбе странке нису показале интерес за даље вођење поступка, 15 жалби је окончано на други начин (подносилац одустао од жалбе и друго), а 8 жалби је окончано препоруком омбудсмена.

Дијаграм 18 : Преглед запримљених жалби у Теренској канцеларији Ливно за 2013. годину по одјелима

Канцеларија у Ливну је током извјештајног периода издала 15 препорука надлежним органима. У шест случајева надлежни органи су поступили по препоруци омбудсмена и реализовали издате препоруке, док је у четири случаја остварена сарадња са надлежним органима а реализација препорука је у току. Једна препорука није реализована, али је отклоњена повреда права споразумом странака, док у четири случаја Канцеларија у Ливну није запримила одговор надлежног органа након издавања препоруке, али наглашавамо да су три препоруке одаслане туженој страни тек 24.12.2013. године.

Током 2013. године Канцеларија у Ливну је имала добру сарадњу са органима власти, али мора се истаћи и негативан примјер који се односи на лошу сарадњу са Владом Кантона 10, односно са већ бившим предсједником наведене владе, што се огледало у недостављању изјашњења по захтјеву омбудсмена. Исто тако, постојала је отежана комуникација и са Службом за економске и инспекцијске послове Општине Ливно, на чији рад је све више грађана подносило жалбу омбудсменима. Наведена општинска служба често није у остављеном року достављала тражена изјашњења, због чега су омбудсмени били присиљени да упуте и ургенције ради достављања одговора.

Што се тиче територијалне припадности подносилаца жалби у 2013. години, далеко највише жалби имамо од грађана из општине Ливно – 188, затим Томиславграда 42, Гламоча 36, Дрвара 19 и Босанског Грахова 7. Све наведене општине налазе се у саставу Кантона 10. Преосталих 15 запримљених жалби поднијели су грађани који имају пребивалиште у другим општинама у Босни и Херцеговини.

4.5.1. Анализа запримљених жалби

Највише жалби као и у претходном извјештајном периоду поднесено је против судских органа – 119, затим против органа управе - 76, из области радних односа - 28, полиције –

Забрињавајући је пораст жалби у Канцеларији Ливно у свим областима, а посебно забрињава да се проблем у комуникацији између премијера и секретара Владе одразио на немогућност рјешавања неколико системских питања који се односе на функционисање управе и на контаналном и на општинском нивоу.

24, тужилаштва – 13, пензија – 11, социјалне заштита – 9, комуналних услуга – 7, приступа информацијама 6, права особа са инвалидитетом – 4, дискриминације – 3, владиних и министарских именована – 2, здравства – 2, образовања, имовинско-правних односа и јавне исправе - 1 жалба.

Највећи број жалби поднесен против судских органа упућује на незадовољство грађана функционисањем судске власти, а као разлози подношења жалби истичу се дуго трајање судског поступка и неизвршавање пресуда у предметима из радних односа.

Из области судства ријешено је укупно 97 жалби. Од тог броја након интервенције омбудсмена ријешено је 56 жалби запримљених у 2013. години, те 21 жалба из ранијих година. Евидентирано је 8 неприхватљивих жалби, 6 жалби је ријешено на други начин а у 6 случајева подносиоци жалбе нису показали интерес за даље вођење поступка након изјашњења судских органа.

Истичемо примјерену сарадњу свих судова са Канцеларијом у Ливну.

Док је број запримљених жалби против судских органа остао исти као и у претходном извјештајном периоду, зато је број жалби против органа управе значајно порастао, са 53 запримљене жалбе у 2012. години, на 76 жалби запримљених у овом извјештајном периоду.

У посљедње вријеме грађани се све више жале на рад инспекцијских органа Општине Ливно, у чији рад све више губе повјерење јер наведени инспекцијски органи грађанима не пружају адекватну правну заштиту по захтјевима за инспекцијски надзор. То се огледа у

чињеници да су подносиоци жалби присиљени да у више наврата подносе жалбу инспекцији по истом чињеничном основу, као и да се жале на већ донесене одлуке тог органа.

По жалбама грађана на рад управних органа окончано је 59 жалби, од чега је 12 жалби из ранијих година и 47 жалби из извјештајне године. У току интервенције омбудсмена ријешено је 27 жалби, 5 жалби након издавања препоруке, у 13 случајева подносиоци жалбе нису показали интерес за даље вођење поступка након изјашњења управних органа, 8 жалби је оцијењено неприхватљивим, а 6 жалби је ријешено на други начин.

Биљежи се пораст жалби из области радних односа, са 20 запримљених жалби у претходном извјештајном периоду, на 28 жалби запримљених током 2013. године. Међутим, у 17 случајева жалба је оцијењена неприхватљивом, 5 жалби је ријешено након интервенције омбудсмена а 1 жалба је ријешена на други начин. Из ранијих година завршене су двије жалбе.

Подносиоци жалбе обраћају се омбудсменима незадовољни избором кандидата по конкурсној процедури, те због поништења конкурса, начина исплате плате, отказа уговора о раду, распореда на друге послове супротно закљученом уговору о раду итд.

Такође је забиљежен благи пораст жалби на рад полицијских органа, са 21 жалбе поднесене у 2012. години, на 24 жалбе запримљене у извјештајној години. Ријешено је 19 жалби, 3 жалбе из ранијих година а 16 жалби из ове године. Што се тиче начина окончања жалби, у току интервенције омбудсмена ријешено је 6 жалби, 4 су оцијењене неприхватљивим, у 7 случајева жалиоци нису показали интерес за даље вођење поступка након достављања одговора полицијских органа. Једна жалба је ријешена на други начин а једна препоруком.

Грађани подносе жалбе незадовољни резултатима полицијских истрага по поднесеним пријавама или траже од омбудсмена да прате рад полицијских органа по поднесеним пријавама.

Жалбе поднесене на рад тужилаштва биљеже значајан пораст, са 3 поднесене жалбе у претходном извјештајном периоду на 9 жалби поднесених ове године. Жалбе се подносе због дуготрајности истражних поступака, али има жалби које садрже захтјев да омбудсмени прате рад тужилаштва по поднесеној пријави.

Омбудсмени су окончали 9 жалби, 8 жалби из ове године а 1 предмет из ранијих година. Подносиоци жалби остварили су заштиту права у 6 случајева након интервенције омбудсмена, 1 жалба је оцијењена неприхватљивом а у 2 случаја подносиоци жалбе нису показали интерес за даље вођење поступка након одговора тужилаштва.

Жалбе грађана због повреде пензијских права биљеже значајан пад са 17 запримљених жалби у претходној години на 11 жалби у овој извјештајној години. Жалбе се углавном подносе због недоношења одлука у законским роковима.

У току извјештајне године окончано је 10 жалби. Након интервенције омбудсмена жалиоци су остварили своја права по 9 жалби, док у једном случају подносилац жалбе није показао интерес за даље вођење поступка. Девет жалби је ријешено током извјештајне године а 1 жалба је ријешена из ранијих година.

Такође, порастао је број жалби поднесених због повреде права из области социјалне заштите. У прошлом извјештајном периоду запримљено је 6 жалби, а у овој години 9. жалби. Ријешено је 5 жалби, све након интервенције омбудсмена, и то 4 жалбе из ове године а 1 жалба из ранијих година.

Број жалби запримљених због повреда права из области пружања комуналних услуга је значајно смањен, са 13 жалби запримљених у претходној години на 7 жалби запримљених у овој извјештајној години. Као важан разлог подношења ових жалби наводимо искључивање појединих корисника са водоводне мреже због неплаћања комуналних услуга. Током извјештајног периода ријешено је укупно 8 жалби, од чега 6 жалби из ове а 2 жалбе из ранијих година. У 5 случајева подносиоци жалбе су остварили заштиту права након интервенције омбудсмена, у једном случају је издата препорука, а 2 жалбе су оцијењене неприхватљивим.

У складу са правом грађана на слободу приступа информацијама, поднесено је 6 жалби, дакле 4 жалбе више него у претходној години. Ријешене су 4 жалбе након интервенције омбудсмена када су странке оствариле своје право, једна жалба је оцијењена неприхватљивом а по једној жалби је одлучено на други начин. Двије жалбе су ријешене из ранијих година, тако да су у раду остале двије жалбе. Жалбе се подnose због незаконитог одбијања приступа информацијама, као и нерјешавања захтјева у законском року доношењем одговарајућег рјешења.

Особе са инвалидитетом су ове године поднијеле 4 жалбе, дакле три жалбе више него у претходној години. Након интервенције омбудсмена подносиоци жалбе су остварили заштиту права у 2 случаја, док у једном случају подносилац жалбе није показао интерес за даље вођење поступка након одговора надлежног органа. Један предмет је у фази рјешавања у одговорном органу. Жалбе се подnose углавном због одбијања захтјева или нерјешавања захтјева у законском року (лична инвалиднина, пензија).

Током извјештајне године запримљене су 3 жалбе због дискриминације, односно 1 жалба мање него у претходној години. Двије жалбе су поднесене због наводног мобинга и обје су оцијењене неприхватљивим. Једна жалба је поднесена због полне дискриминације, предмет још није окончан али је тужена страна – односно највећи број спортских савеза Лиге Херцеговине у малом фудбалу, након интервенције омбудсмена, измијенио своје правилнике који су садржавали дискриминирајуће одредбе, тако да ускоро можемо очекивати успјешно окончање поступка по жалби. Једна жалба, поднесена у претходној извјештајној години, такође по основу полне дискриминације, ријешена је реализовањем препоруке омбудсмена. У једном предмету издата је препорука због утврђене дискриминације по основу образовања, али смо запримили изјашњење одговорне стране Дома здравља Томиславград о предузимању мјера и радњи на реализацији препоруке.

Због повреде Закона о министарским, владиним и другим именовањима запримљене су двије жалбе, за разлику од претходне извјештајне године када нисмо имали ниједну запримљену жалбу по овом основу. У једном предмету подносилац жалбе је остварио заштиту својих права јер је Општинско вијеће Бугојно, након спроведене истраге, информисало омбудсмане да је поништило одлуке о именовањима чланова управних и надзорних вијећа свих јавних установа. У другом случају издата је препорука за сарадњу Влади Кантона 10 која није омбудсменима доставила изјашњење везано за жалбу на именовање чланова управних и надзорних вијећа свих здравствених установа са подручја

Кантона 10. Препорука је одаслана 24.12.2013. године, а до данас није запримљена информација одговорне стране на основу издате препоруке.

Из области здравства запримљене су двије жалбе, као и претходне године. Након интервенције омбудсмена успјешно је окончана једна жалба, која се односила на непродужавање сагласности на лијечење изван Кантона 10. У другом случају подносиоца жалбе је одустала од већ поднесене жалбе, па слиједи доношење одлуке о затварању жалбе.

Омбудсмени су запримили по једну жалбу из области образовања, имовинско-правних односа и јавних исправа. Жалба поднесена из области образовања оцијењена је неприхватљивом, у предмету из имовинско-правних односа жалилац није показао интерес за даље вођење поступка, док је у предмету издавања јавне исправе у законском року (лична карта) и одбијања МУП-а Кантона 10 да изда потврду ради преласка државне границе, након интервенције омбудсмена, поступак по жалби успјешно окончан.

ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЈЕРИ

Предмет Ж-ЛИ-04-67/13

У складу са правоснажном судском пресудом жалитељка се обратила Федералном заводу ПИО, Административној служби у Ливну, захтјевом за признавање радног стажа, по којем наведена служба није поступала. Након интервенције омбудсмена жалитељка је остварила заштиту свог права.

Предмет Ж-ЛИ-04-174/13

Жалитељка се пријавила на расписани конкурс за избор кандидата на радно мјесто учитеља хрватског језика у ОШ "Фра Мирослав Џајо" из Купреса. Примљен је кандидат који не испуњава услове конкурса. Приговор жалитељке је одбијен. Након подношења жалбе омбудсменима жалитељка је поучена да затражи инспекцијски надзор, што је и учинила. Тек након интервенције омбудсмена обављен је инспекцијски надзор, на основу којег је Министарство науке, просвјете, културе и спорта Кантона 10 донијело рјешење којим се ставља изван снаге одлука о изабраном кандидату.

Предмет Ж-ЛИ-05-12/13

Више жалилаца је почетком 2013. године затражило од омбудсмена поништење одлуке Владе Кантона 10, која се односи на коначно именовање чланова управних и надзорних одбора свих здравствених институција на подручју Кантона 10. Влада Кантона 10 није омбудсменима доставила тражено изјашњење нити након више датих усмених обећања, па је крајем прошле године издата препорука за сарадњу. До сада нисмо запримили одговор по издатој препоруци.

Предмет Ж-ЛИ-05-148/13

Подносиоца жалбе је затражила од Службе за економске и инспекцијске послове Општине Ливно инспекцијски надзор због нелегалне градње стамбеног објекта њеног сусједа, чија изградња омета жалитељку при коришћењу стамбеног простора. Како инспекција није извршила тражени надзор, жалитељка је била приморана да затражи заштиту омбудсмена. Наведена општинска служба није у року доставила изјашњење омбудсменима нити је извршила надзор. Изван остављеног рока, омбудсмени су

запримили одговор да грађевински инспектор већ дуже вријеме не ради, због чега наведена служба не може доставити своје изјашњење. Међутим, начелник Општине Ливно, као и његов помоћник у Служби за економске и инспекцијске послове, ништа нису учинили да се нађе замјенско рјешење, што је био разлог да омбудсмени у овом предмету издају препоруку. Препорука је одаслана крајем прошле године а до данас нисмо запримили изјашњење по издатој препоруци.

Предмет Ж-ЛИ-05-96/13

Повратница у Општину Дрвар обратила се надлежном општинском органу са захтјевом за обнову неадекватно изграђеног димњака у стану, јер јој у сезони гријања дим ствара велике проблеме. Представници општинске власти у Дрвару обећали су жалитељки и омбудсменима да ће ријешити овај проблем до почетка сезоне гријања, али су га ријешили тек средином јануара 2014. године.

ПОГЛАВЉЕ V. ФУНКЦИОНИСАЊЕ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМЕНА

5.1. Увод

У 2013. години нису обезбијеђена буџетска средства за отварање подручних и теренских канцеларија Институције омбудсмена, које су биле планиране и за које је исказан интерес локалних заједница на терену. Недостајала су средства потребна за запошљавање особља као и неопходна опрема за рад, иако су локалне заједнице уступиле одређени простор за канцеларије. Проблем присуства на терену, ради што непосреднијих контаката са грађанима, ријешен је, као и претходних година, већим непосредним присуством омбудсмена и особља Институције на терену у многобројним општинама.

Настављена је пракса редовних уредовних дана у Тузли, реализована уз помоћ Општине, УНДП-а и ОЕБС-а.

5.2. Особље

У Институцији омбудсмена је у 2013. години било 56 запослених особа, што је 2 мање у односу на 2011. и 5 мање у односу на претходне године.

Институција омбудсмена у континуитету прима смањена финансијска средства и и није у могућности да у потпуности извршава свој мандат, а три позиције помоћника су упражњене након одласка правника што се у значајној мјери рефлектује на квалитет функционисања институције.

Осим запослених у Институцији омбудсмена, током 2013. године запослена су и 3 приправника, ангажована по пројекту јачања капацитета Одјела за праћење права дјеце, реализованом са међународном организацијом *Save the Children* – Регионална канцеларија за Југоисточну Европу,

те амбасадом САД-а.

И у 2013. години није било услова за попуњавање упражњених мјеста помоћника омбудсмена у Главној канцеларији у Бањалуци те подручним канцеларијама Сарајево и Мостар, јер су одласком три помоћника у претходном периоду ове позиције остале упражњене.

5.3. Смјештај и техничка опремљеност Институције

Осим континуираних покушаја омбудсмена да се изнађе трајно рјешење за смјештај главне и подручних канцеларија Институције омбудсмена, и у 2013. години омбудсмени су радили у изнајмљеним просторијама, осим у Брчком, а за закуп се издвајају значајна средства.

Од 2010. године Институција омбудсмена није набављала опрему и возила. Постоји потреба за тим, а посебно за набавком возила, која су дотрајала и изискују велике трошкове одржавања. Неопходно је обнављање опреме због дотрајалости која ствара и

накнадне издатке за поправке и одржавање, те ради одржавања потребног нивоа информационе технологије.

5.4. Буџет и финансије

Институција омбудсмена у 2013. години је функционисала у оквиру средстава одобрених буџетом, а која нису била довољна, те је Савјет министара БиХ за 2013. годину одобрио средства из резерве буџета БиХ у износу од 33.200КМ, како би у финансијској години биле измирене обавезе.

У периоду од 2009. до 2013. године буџетска средстава за функционисање Институције омбудсмена била су умањена, што је утицало на рад Институције и отежавало нормално функционисање у свим сегментима, те захтијевало додатно ангажовање омбудсмена ради обезбјеђивање финансијских средстава из других извора.

Ревизијски извјештаји су сваке године били позитивни, што је указивало на рационално и законито извршење буџета и трошење буџетских средстава.

5.5. Статус Институције

Статус и ефикасност Институције омбудсмена као механизма за заштиту људских права, а посебно питање независности, подложно је провјерама у оквиру процеса реакредитације који обавља Међународни координациони комитет националних институција за промоцију и заштиту људских права (ИЦЦ).

У процесу акредитације и реакредитације обавеза је да се докаже да Институција функционише у складу са Париским принципима којима се утврђује независност.

Париски принципи су инструмент који обавезује националне институције за заштиту људских права да дјелују у складу са овим принципима, а истовремено обавезују надлежне институције власти да предузимају мјере за успостављање националних механизма за заштиту људских права и омогућавају функционисање у складу са Париским принципима.

Поткомитет за акредитације и Међународни комитет националних институција за промоцију и заштиту људских права акредитовали су 2010. године Институцију омбудсмена у статус „А“, уз препоруку да је потребно обезбиједити њену потпуну финансијску независност.

С циљем реализације препоруке за потпуну финансијску независност Институције, предузимане су активности у смислу обавјештавања надлежног парламента и његових органа за питања финансија, за шта је добијана подршка.

ПОГЛАВЉЕ VI. САРАДЊА СА БХ. И МЕЋУНАРОДНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА

6.1. Сарадња са институцијама и организацијама у БиХ

Сарадња са институцијама и организацијама у БиХ подразумијева, с једне стране, сарадњу која је неопходна у раду по жалбама грађана и заштите људских права, како је дефинисана Законом о омбудсмену за људска права БиХ, а с друге стране, сарадњу у промовисању људских права и стварању услова за њихово остваривање, како је дефинисано и Законом и Стратегијом дјеловања Институције омбудсмена.

Сарадња у поступцима по жалбама и мјерама обавезује тијела и органе власти на сарадњу са Институцијом омбудсмена у смислу пружања помоћи у истрази и вршењу контроле, омогућавања приступа провјере тражених информација, обављања личних разговора и разматрања потребних списа и докумената.

Ову сарадњу у 2013. години омбудсмени оцјењују задовољавајућом, али истичу потребу за подизањем ове сарадње на још виши ниво, због потребе још ефикаснијег и благовременог рјешавања по жалбама грађана, што би директно утицало на већи број ријешених жалби, које често се не завршавају благовремено и брзо због неблаговремених достављања тражених изјашњења и документације од институција и органа.

Овај вид сарадње је посебно значајан за усвајање и реализацију препорука по жалбама грађана које омбудсмени упућују институцијама и органима за предузимање мјера на отклањању кршења људских права. Статистика, изнесена у претходним дијеловима овог извјештаја, исказује да су половични резултати у прихватању и реализацији препорука (прихваћено 55,87% препорука, а није прихваћено 44,13%).

Међутим, препорукама су предложене мјере за отклањање кршења права у 358 или 21,72% жалби у којима су утврђена кршења људских права. Важно је истаћи да је у 1.290 или 78,27% жалби отклоњено кршење људских права у току поступка истраживања. То указује на позитиван тренд да је много више случајева у којима је исказана одговорност за отклањање кршења права, у односу на случајеве када није прихваћена одговорност за отклањање кршења права. У посебном табеларном додатку овог извјештаја могу се видјети ови примјери, који говоре и о прихватању и о неприхватању препорука.

О броју препорука које нису прихваћене, у складу са Законом о омбудсмену за људска права БиХ, обавијештени су непосредно виши органи ради предузимања мјера за реализацију препорука, а случајеви када нису прихваћене ни након тога, наведени су у овом годишњем извјештају, по којем би парламенти, као и претходне године, требало да предузму мјере према кршиоцима људских права.

У погледу промовисања и стварања бољих услова у погледу заштите људских права, и у 2013. години омбудсмени су радили на интензивирању сарадње са парламентима на државном и ентитеском нивоу те са њиховим тијелима. Обављане су расправе о годишњем и специјалним извјештајима а везано за разматрање анализа и процјена учесталости кршења људских права, разматране су и конкретне препоруке упућене органима и институцијама, затим је заједно праћена реализација препорука, те су разматрани услови за функционисање Институције омбудсмена.

Као и претходних година, и у 2013. години омбудсмени су због процјене значаја присуства у локалним заједницама у којима грађани у највећем обиму остварују своја права посјетили општине: Бихаћ, Цазин, Угљевик, Вишеград, Чапљину, Неум, Мостар, Зеницу, Тешањ, Столац, Ливно, Брчко и Тузлу. Том приликом вођени су разговори о поштовању људских права у погледу запошљавања, повратка, здравствене и социјалне заштите, функционисања управе, права националних мањина и др.

Поред наведеног, као облици могуће сарадње коришћени су и консултативни састанци, посебно са извршним органима власти а највише по питањима реализације препорука, те прикупљања података за израду специјалних извјештаја.

Значајан вид сарадње остварен је учешћем омбудсмена на бројним скуповима из разних области права, те са министарствима, органима и тијелима, а у вези са пружањем бесплатне правне помоћи, права дјете, права инвалида, права пензионера, права националних мањина, права затвореника/притвореника и др.

У области заштите од дискриминације, посебно је остваривана сарадња са органима и тијелима власти, џендер центрима, организацијама цивилног друштва, с циљем упознавања са дјеловањем Одјела за елиминисање свих облика дискриминације, анализом појава дискриминације, промовисања права у области равноправности полова, права националних, вјерских и других мањина и сл.

Посебно се истиче сарадња остварена са једним бројем факултета и школа, са којима су потписани и акти о сарадњи са Институцијом омбудсмена с циљем упознавања младих који се школују са областима људских права, актуелним мјерама на заштити људских права, те стицања практичних знања у остваривању и заштити људских права.

Омбудсмени су у 2013. години сарађивали са низом институција и организација с циљем промоције људских права и креирања свијести о потреби превенирања њиховог кршења. Иако је институција дјеловала са ограниченим ресурсима, омбудсмени су настојали да се одазову свим позивима који су им упућени од владиних институција, међународних и невладиних организација.

Сарадња са институцијама и органима и организацијама у БиХ остварена је с циљем ефикаснијег функционисања Институције омбудсмена, постизања веће ажурности у поступању са индивидуалним жалбама грађана, као и остваривања већег професионализма у поступањима у заштити и остваривању људских права.

6.2. Сарадња са невладиним и цивилним сектором

Институција омбудсмена за људска права БиХ, усвајањем Платформе за сарадњу са невладиним сектором из 2009. године, јасно се определијелила за начин и значај сарадње са организацијама невладиног сектора и цивилног друштва. У протеклим годинама омбудсмени су истицали да управо размјена информација и сарадња са невладиним сектором доприноси квалитетнијем раду Институције, а уједно је то и начин да ових организација грађани сазнају више о мандату и активностима Институције омбудсмена.

У 2013. години ова сарадња се огледала у неколико доминантних области, и то прије свага у области заштите права дјеце, са посебним акцентом на дјецу жртве експлоатације, област дискриминације, заштите права мањина са фокусом на Роме и LGBT популацију, унапређење права особа са инвалидитетом, област транспарентности рада јавних органа са посебним фокусом на слободу приступа информацијама и борбу против корупције, права повратника и приступ правди.

Имајући у виду чињеницу да је у 2013. години Институција омбудсмена била партнерска организација Канцеларије ОЕБС-а за демократске институције и људска права (ОДИХР), која реализује пројекат “Најбоља искуства из праксе за укључење Рома”, у сврху припреме материјала за израду Специјалног извјештаја о положају Рома у Босни и Херцеговини, представници институције су учествовали у многим активностима које су организовала удружења Рома у Босни и Херцеговини, прије свега у активностима у оквиру пројекта “Заједно за инклузивно и недискриминаторно образовање ромске дјеце у Кантону Сарајево” који реализује ромски информативни центар Кали Сара који активно ради на изради и примјени правила за препознавање облика дискриминације у основним школама.

У фази припреме Специјалног извјештаја о положају Рома у БиХ, особље Институције задужено за ова питања остварило је контакт са свим активним удружењима Рома на територији цијеле БиХ, што је била прилика да се ова удружења упуте у мандат Институције и активности Одјела за права националних, вјерских и других мањина. Питањем учешћа Рома у процесима доношења одлука на локалном нивоу бавио се и стручни скуп у организацији Центра за друштвена истраживања Аналитика и Центра за демократију Универзитета у Цириху на којем су учествовали представници Институције.

Као централна институција за борбу против дискриминације, Институција омбудсмена је и у овој години активно учествовала на скуповима у организацији Куће људских права, Сарајевског отвореног центра, Хелсиншког комитета, с циљем приближавања мандата и својих искустава у примјени Закона о забрани дискриминације.

Институција се са великим задовољством одазвала и позиву кантоналних удружења и савеза инвалида Унско-санског кантона на 7. међународну конференцију о статусу и правима особа са инвалидитетом и тако подржала кампању “Дјелујмо заједно”. Остварила је сарадњу и са Коалицијом организација особа са инвалидитетом у Херцеговачко-неретванском кантону, чије су активности фокусиране прије свега на израду локалних планова акције за остваривање циљева из Стратегије у области инвалидности ФБиХ, али и на начине постизања квалитетнијег образовања дјеце са потешкоћама у раду и учењу.

Као и претходних година, омбудсмени су приоритет у сарадњи са НВО-има дали оним активностима које су се прије свега односиле на рањиве групе становништва, дјецу, повратнике, старе особе, жене.

Када говоримо о правима дјеце, настављена је сарадња са Мрежом невладиних организација из БиХ “Снажнији глас за дјецу”, посебно у сегменту заједничког заговарања реализације препорука Комитета УН-а за права дјетета. У организацији Удружења родитеља и пријатеља дјеце са посебним потребама “Сунце” из Мостара, представници Институције учествовали су на округлом столу “Заштита дјеце у миграцијама у Босни и

Херцеговини”, а рањивошћу дјеце у покрету бавило се УГ Будућност из Модриче, са иницијативом за увођење европског броја за несталу дјецу 116000 у Босни и Херцеговини. а на овом радном састанку су учествовали и представници Институције.

На захтјев повратничких удружења “Удружење Срба из Мостара” и “Уније за одрживи повратак”, представници Институције присуствовали су радном састанку на којем су истакнути проблеми с којима се суочава већина повратничке популације у погледу приступа послу, партиципације у процесима доношења одлука и лошем економском положају.

Када је ријеч од правима старих особа, Институција омбудсмена, од израде Специјалног извјештаја о стању људских права старих особа, улаже напоре да додатно ради на његовом промовисању, те на успостављању продуктивних односа са организацијама које се баве заштитом права ове категорије грађана. Тако су представници Институције учествовали и на конференцији “Могућности и изазови његоватељског занимања” у организацији Социјално-едукативног центра Бања Лука. На овом скупу је истакнуто да већина домова за старе особе ради без посебне дозволе, са недовољним бројем особља, и често са кадром који није стручан, без икаквог надзора или провјере на шта су указали и омбудсмени у свом специјалном извјештају.

И у 2013. години Институција је наставила сарадњу са невладиним организацијама у области слободе приступа информацијама, и то прије свега са организацијама Transparency International, Мрежа правде, Мреже ACCOUNT, ЦОД Луна, Центар за културу дијалога. Активности ових организација биле су усмјерене на сљедеће:

- Иницијатива за измјену и допуну Закона о слободи приступа информацијама
- Успостављање правног оквира и процедура за заштиту узбуњивача
- Коришћење ЗОСПИ-а у борби против корупције и повећање транспарентности рада јавних органа.

Иако у нешто мањем броју, Институција је дала свој допринос у реализацији активности НВО-а (Асоцијација за демократске иницијативе, Центар за људска права Универзитета у Сарајеву, Савјет за штампу, Удружење новинара БиХ, Сарајевски отворени центар) које су се односиле на:

- Говор мржње, изазове регулисања и процесуирања
- Приступ бесплатној правној помоћи и приступ правди
- Слободу медија и изражавања.

У складу са својим капацитетима и процедурама, а имајући у виду своје приоритете и стратешке циљеве, Институција омбудсмена је остварила задовољавајућу сарадњу са организацијама невладиног сектора.

6.3. Сарадња са међународним институцијама и организацијама

Сегмент међународне сарадње Институције омбудсмена треба посматрати у контексту сарадње коју остварује и развија са представницима међународних институција и организација у БиХ и сарадње која се остварује на међународном плану сходно обавезама које са собом носи ИЦЦ међународни статус „А“ у којем је акредитована Институција омбудсмена, те у свјетлу опредјељења омбудсмена да јачају регионалну сарадњу и

редовним активностима у оквиру међународних мрежа чија је Институција омбудсмена чланица.

Захваљујући подршци Мисије ОЕБС-а у Босни и Херцеговини, Институција омбудсмена је и 2013. године учествовала на 26. састанку Међународног координационог комитета националних институција за промоцију и заштиту људских права (ИЦЦ), који се одржан од 6. до 8. маја у Женеви. Састанак ИЦЦ-а био је посвећен, прије свега, пресеку стања у земљама, 20 година после усвајања Бечке декларације и Париских принципа који су основ за успостављање стандарда за независан рад националних механизма за заштиту људских права било гдје у свијету. Тежиште дискусије било је усмјерено на планове за будући рад ИЦЦ-а и изазове с којима се ово тијело суочава, док су тематски састанци били посвећени другом циклусу извјештавања земаља према Универзалном периодичном прегледу (УПР) и важној улози коју национални механизми за заштиту људских права (НХРИ) имају у овом процесу, као и у процесима извјештавања према комитетима УН-а. Ово је посебно значајно имајући у виду да Босна и Херцеговина у 2014. години подноси други УПР извјештај. На састанку у Женеви званично је успостављен и Секретаријат Европске мреже националних институција за заштиту људских права (ENNRHI) која је изабрала своје представнике у Поткомитету за акредитацију ИЦЦ-а, Бироу ИЦЦ-а и Секретаријату.

Нешто касније, у новембру је у Будимпешти одржано стратешко планирање рада Европске мреже националних институција за заштиту људских права (ENNRHI) за наредне двије године, гдје је Институција омбудсмена за људска права БиХ званично и постала члан ове важне међународне мреже.

Институција омбудсмена БиХ је и у овом извјештајном периоду сарађивала са Канцеларијом високог комесара за људска права УН-а (ОХЦХР) и другим тијелима унутар система УН-а, и у току 2013. године пружила је додатне информације које су тражене од институције од експерата или специјалних извјестилаца који су посјетили Босну и Херцеговину, као што је Рита Ицак, независни експерт за националне мањине, Рашида Мањо, специјална извјеститељка за права жена, Фарида Шаидид, специјална извјеститељка за право на образовање и права из културе и Зејнеба Бангури, специјална извјеститељка за цивилне жртве рата.

Годишња конференција Европске мреже омбудсмена за дјецу (ENOC), којој је у својству пуноправне чланице присуствовала и Институција омбудсмена БиХ, 2013. године је одржана у Бриселу од 25. до 27. септембра под називом „Дјеца у покрету: прије свега дјеца!“. Независне европске институције за дјецу (ICRIs), чланице ENOC-а, истакле су дубоку забринутост због положаја „дјеце у покрету“ и немогућности европске, националних и локалних политика да одговоре на њихове потребе и интересе. Посебно је истакнута важност усаглашавања постојећих закона, политика и праксе у Европи с Конвенцијом УН-а о правима дјетета (УНКПД) и другим релевантним међународним инструментима и стандардима у вези са „дјецом у покрету“.

Приоритети на нивоу Европе у погледу заштите права дјеце рефлектирали су се и на регионални ниво. Тако је тематски састанак Мреже омбудсмена за дјецу Југоисточне Европе (CRONSEE) био посвећен теми "Дјеца у покрету", а одржан је у Загребу, у организацији Правобранитељке за дјецу Републике Хрватске и уз подршку *Save the Children*, а крајем године сличан скуп је уприличен и у Београду, у организацији *Save the Children*, на којем су учествовали и представници Институције омбудсмена. Посебна пажња је посвећена ризичним условим у којима живе дјеца у покрету. Закључено је да је неопходно препознати њихове потребе и заштитити њихова права, а то захтијева одговарајућу прекограничну сарадњу, размјену информација и координирано дјеловање

државних и других тијела из различитих земаља. У оквиру Мреже омбудсмена за дјецу Југоисточне Европе обрађивана је и тема „Превенција експлоатације дјеце у Југоисточној Европи“, на скупу одржаном у Новом Саду, гдје је, осим размјене праксе, донесен закључак да је дјецу потребно додатно мотивисати, на одговарајући начин подстицати да се обраћају институцијама омбудсмана како би се информисала о својим правима, могућностима њиховог остваривања и заштити.

У оквиру Мреже омбудсмена Медитерана (АОМ), представници Институције су учествовали на седмом годишњем састанку који је одржан у Аману (Јордан). Тематски састанак је био посвећен активнијој улози омбудсмена у унапређењу односа између грађана и управе, као и јачању одговорности јавне управе и њиховог транспарентног рада.

Имајући у виду отворену дебату унутар Босне и Херцеговине и приједлог Савјета министара којим би Институција омбудсмена преузела улогу националног превентивног механизма (НПМ-а) у складу са Опционим протоколом о забрани тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих поступака, представници Институције су учествовали у раду неколико регионалних скупова о овој теми. Од значајнијих издвајамо састанак регионалне мреже НПМ-ова организован у Београду, на којем је потписана Декларација о постигнутој сагласности за успостављање формализоване НПМ мреже региона, као и састанак чији је домаћин била институција Заштитника грађана Србије, који је био фокусиран на моделе укључења невладиних организација у рад НПМ-а, и на начин процјене нивоа стандарда здравствене заштите особа којима је ограничено кретање. Радионица о теми НПМ-а одржана у Скопљу у организацији Омбудсмена Македоније получила је и конкретне закључке о потребним предусловима за успјешан рад НПМ-а, а то су :

- финансијска независност и одговарајући извор финансирања
- независно именовање особља
- слобода предузимања свих радњи које су у складу са мандатом НПМ-а
- редовне провјере начина поступања са лишеним слободе на мјестима лишавања слободе
- могућност давања приједлога и примједба на важеће и предложене законе.

Опредјељење Институције омбудсмена БиХ да јача капацитет Одјела за елиминацију свих облика дискриминације као и мандат Институције у складу са Законом о забрани дискриминације у БиХ интензивирале су и активности Институције у овој области на међународном и регионалном плану као и унутар Босне и Херцеговине. Представници Институције учествовали су на регионалној конференцији о теми “Посебни изазови који се односе на притужбе по основу етничке дискриминације”, одржаној у Охриду у организацији Институције омбудсмена Македоније, и уз подршку Мисије ОЕБС-а и ОДХИР-а, на којој је закључено да су Роми доминатно најугроженија национална мањина у погледу дискриминације, највише у сегменту становања, приступа образовању, здравственој заштити и праву на рад. Када говоримо о правима LGBT популације, на регионалној радионици “Људска права LGBT популације, равноправан третман и борба против дискриминације”, одржаној у јулу у Београду, уз подршку инструмента техничке помоћи и размјене информација ТАИЕКС, закључено је да Босна и Херцеговина заостаје за земљама региона када је у питању обезбјеђивања једнаког третмана LGBT популације и елиминисања дискриминације. На радионици су предочена искуства Институције у овој области. Представници Институције су партиципирали у раду радионице Европске

комисије за борбу против расне дискриминације и нетолеранције (ECRI), одржане у Стразбуру, са фокусом на изазове са којима се институције суочавају када је у питању заштита од дискриминације у времену кризе и сиромаштва. Током 2013. године остварена је и значајна сарадња са Европском мрежом институција за заштиту равноправности (EQUINET), иако Институција омбудсмена није пуноправни члан ове мреже.

Многобројне међународне институције и организације (Кацеларија Савјета Европе у БиХ, *Minority Rights Group International* са сједиштем у Лондону, Министарство правде и националне безбједности Сједињених Америчких Држава и др.) неизоставно су укључивале Институцију омбудсмена у своје активности и научне скупове везано за дискриминацију уопште или у сегменту заштите права мањина. У оквиру својих могућности и капацитета, Институција је у већини случајева активно партиципирала и имала свог представника.

Континуирана и партнерска сарадња на пољу промоције и заштите од дискриминације остварена је са Мисијом ОЕБС-а у Босни и Херцеговини, организовањем антидискриминационих форума у локалним заједницама, промотивних кампања реализованих путем електронских медија или финансијском подршком изради промотивних материјала чији је циљ подизање свијести грађања о дискриминацији и заштити коју Институција омбудсмена може да пружи. Осим примарног циља јачања Одјела за елиминацију свих облика дискриминације, активности које су реализоване са Мисијом ОЕБС-а у БиХ требало је да подигну свијест националне мањине Рома о проблему дискриминације и у том смислу је организовано неколико радионица за ромска удружења активна на територији БиХ. Представници Институције су учествовали у својству предавача и на радионицама у организацији ОЕБС-а које су се бавиле питањима равноправности полова, а намијењене су едукацији представника невладиних организација који су активни у овој области. Уз исказану подршку кварталним састанцима Одјела за елиминацију свих облика дискриминације, Мисија ОЕБС-а у Босни и Херцеговини је омогућила стратешки приступ дефинисању приоритета Одјела и изградњи његовог капацитета. Током 2013. године уложени су напори да се интензивира сарадња ОЕБС-а са подручним и регионалним канцеларијама Институције омбудсмена у Брчком, Ливну и Мостару и да се посебна пажња посвети реализацији заједничких активности у локалним заједницама.

Од значајнијих скупова на међународном плану потребно је истаћи учешће омбудсмена на :

- међународној конференцији “Главни изазови за омбудсмене у XXI вијеку” групе В4 и земаља Западног Балкана, одржаној у Варшави, Пољска, 12. и 13. марта
- међународном симпозијуму институција омбудсмена под називом “Улога омбудсмена у контексту људских права, демократије и владавине права”, одржаном 3. и 4. септембра у Анкари, Турска
- међународној конференцији “Јачање заштите основних права мијењањем амбијента људских права”, одржаној 7. и 8. октобра у Бечу, Аустрија
- међународном симпозијуму поводом обиљежавања јубилеја, петнаест година рада Омбудсмена Грчке, одржаног 12. и 13. новембра у Атини, Грчка
- међународној конференцији “Нестали: план за будућност”, одржаној од 29. октобра до 1. новембра у Палати мира у Хагу, Холандија.

На пољу међународне сарадње унутар граница БиХ, у 2013. години Институција омбудсмена је сарађивала с партнерским организацијама које по природи дјеловања и

мандата подржавају активности и рад омбудсмена. То су у првом реду: ОЕБС, Савјет Европе, агенције УН-а са својим представништвима у Босни и Херцеговини (УНИЦЕФ, УНХЦР, УНДП, UN Women), Амбасада САД-а, Амбасада Швајцарске Конфедерације, Амбасада Краљевине Норвешке, Делегација Европске комисије у БиХ, ИЦМП, НАТО. Настављена је сарадња са овим организацијама на пољу родне равноправности и сигурности (НАТО, UN Women), транзицијске правде (УНДП, ИЦМП), приступа правди, дискриминације и европских интеграција (Европска комисија у БиХ), превенције насиља над женама, права жена, остваривања економских, социјалних и културних права, на пољу промоције и примјене Архуске конвенције, примјене Закона о слободи приступа информацијама (UN Women, ОЕБС), образовање, права LGBT популације, говора мржње (Савјет Европе).

Посебно значајну подршку омбудсменима пружила је Канцеларија УНДП-ја у БиХ у организацији презентације стања људских права у БиХ за амбасадоре и представнике међународних организација, у априлу 2013, а која је била фокусирана на изазове са којима се Институција суочава у обављању свог мандата, финансијским рестрикцијама с једне стране и очекивањима у погледу извјештавања према комитетима УН-а и активног учешћа у УПР процесу, са друге стране.

Једнако значајна је и пружена подршка Мисије ОЕБС-а у БиХ у организацији конференције "Изазови и достигнућа у примјени Закона о слободи приступа информацијама у БиХ" у јуну мјесецу. Ова конференција је имала за циљ да окупи све главне актере у примјени, коришћењу и надзору примјене Закона о слободи приступа информацијама, како би подијелили своја искуства и дали приједлоге за унапређење нивоа остваривања права у овој области. Сарадњу у области примјене ЗОСПИ-ја Институција је остварила и са *Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit* и Фондацијом Конрад Аденауер.

Партнерска сарадња са организацијом *Save the Children* наставила се и у 2013. години, а заснивала се на реализацији пројектних циљева и унапређењу регионалне сарадње. Пружена је подршка видљивости Одјела за праћење права дјете на међународном плану, посебно у оквиру Мреже европских омбудсмена (ENOC), затим изради промотивних материјала прилагођених дјечи, које особље Одјела користи у реализацији активности "Омбудсмен у вашој школи", изради промотивног видео-клипа о улози омбудсмена у заштити права дјете, те подршка у организацији обиљежавања Међународног дана дјетета и додатној промоцији препорука Комитета УН-а о правима дјетета.

Институција омбудсмена за људска права посебну пажњу поклања регионалној сарадњи на принципима који су утврђени Изјавом о сарадњи коју су потписали омбудсмени земаља бивше Југославије 18. маја 2010. године у Сарајеву. У 2013. години ова сарадња је интензивирана и огледа се у низу скупова које су иницирале и организовале институције омбудсмена из региона. Неки од значајнијих скупова су већ поменути, а овдје издвајамо:

- Конференцију "Регионална сарадња између институција омбудсмена" у организацији Мисије ОЕБС-а у Босни и Херцеговини, одржана 25. јуна у Сарајеву, која је имала за циљ да осигура форум за дискусију о даљем унапређењу сарадње између институција омбудсмена у региону, размјену добрих пракси када је у питању јачање механизма реализације препорука омбудсмена и искуства о односу институција омбудсмена према националним судским системима. Значајна пажња је посвећења питањима улоге омбудсмена у превенцији и заштити људских права путем промоције и едукације. Конференција је резултирала конкретним

- приједлозима и планом за интензивирање регионалне сарадње институција омбудсмена из региона у будућности.
- Семинар о теми "Однос између институција омбудсмена и релевантних актера", одржан 10. и 11. септембра у Даниловграду, Црна Гора, у организацији Европске комисије (ТАИЕКС), Регионалне школе за јавну управу (РеСПА) и Регионалног савјета за сарадњу (РЦЦ). Учесници семинара су размијенили искуства и добре праксе везано за сарадњу омбудсмена са цивилним друштвом и медијима, као и искуства о односу институција омбудсмена и парламента, а истовремено је обиљежено и 10 година функционисања Заштитника људских права и слобода Црне Горе.
 - Радионица о теми "Институције омбудсмена у југоисточној Европи: Приступање ЕУ и универзални периодични преглед", одржана 7. и 8. новембра 2013. у Загребу, у организацији Развојног програма Уједињених нација (УНДП) и Пучке правобранитељице Хрватске. Циљ радионице био је размјена искустава у југоисточној Европи везано за мјере које би требало да јачају улогу омбудсмена у извршавању датих препорука у вези с људским правима, посебно у контексту приступања ЕУ.

Интерес за рад и активности Институције омбудсмена у 2013. години исказали су бројни међународни званичници, па су тако Институцију омбудсмена БиХ посјетили амбасадори Сједињених Америчких држава. Њ.Е Патрик С. Мун, амбасадор Краљевине Холандије Њ. Е. Јуриан Крак, високи представник у БиХ Валентин Инцко, шефица Канцеларије Савјета Европе у БиХ, Мери-Ен Хенеси, високи комесара за људска права Савјета Европе, Нилс Муижниекс, представници делегације ОЕБС-а и Канцеларије високог комесара за националне мањине, представници Центра за превенцију конфликта Секретаријата ОЕБС-а у Бечу и делегација Одбора за људска и мањинска права и равноправност полова Народне скупштине Републике Србије.

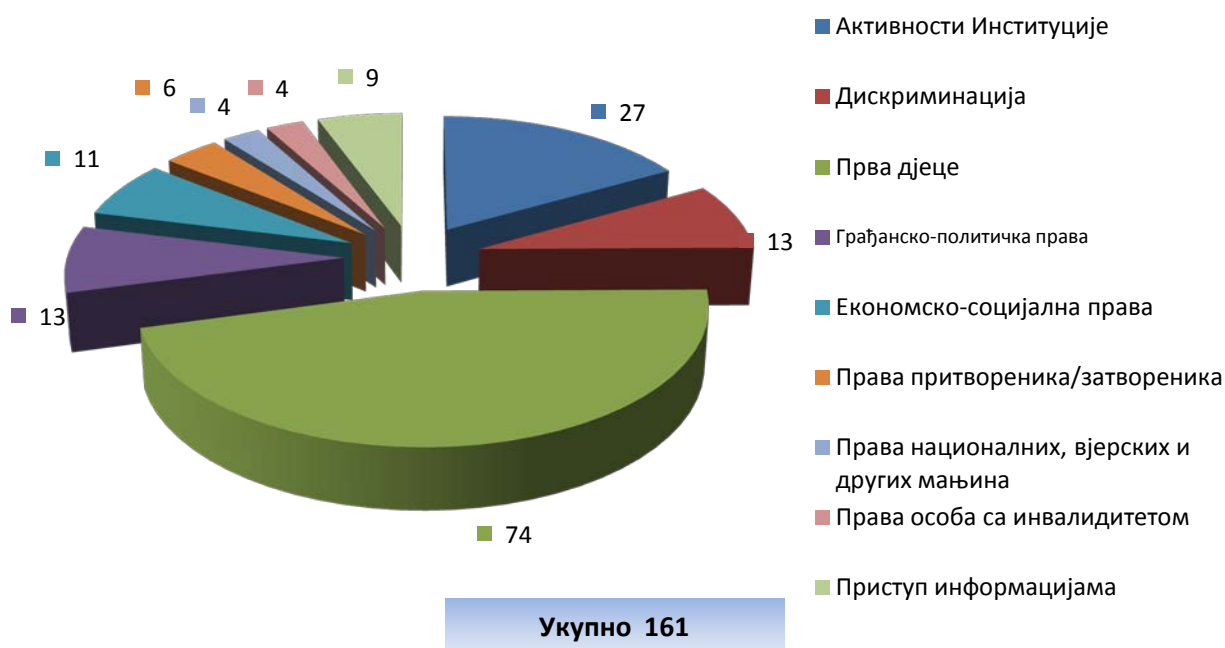
Омбудсмени БиХ упућују захвалност свим међународним партнерима који већ годинама подржавају рад Институције омбудсмена, поготово у сегменту финансијске подршке потребне за реализацију активности које омбудсмени БиХ не могу реализовати унутар буџета Институције. Свакако, без развијених партнерских односа са невладиним сектором у пољу заштите људских права било би теже постићи резултате које постиже Институција омбудсмена на промоцији и заштити људских права грађана Босне и Херцеговине.

ПОГЛАВЉЕ VII. САРАДЊА СА МЕДИЈИМА

Посматрајући упоредне податке за 2012. и 2013. годину, у 2013. години забиљежен је благи раст укупне активности од 5% по питању сарадње медија са Институцијом омбудсмена за људска права БиХ.

У 2013. години Институција омбудсмена је реализовала 161 активност усмјерену ка медијима, а на њихов захтјев, укључујући информације о стању људских права, давање изјава омбудсмена и њихових помоћника, гостовање у различитим емисијама и сл.

Анализа показује да се највећи број захтјева медија односио на област заштите права дјетета (74), а слиједе питања из области опште надлежности (27), док су области дискриминације (13) и грађанских и политичких права (13) биле подједнако заступљене у захтјевима медија. Незнатно мањи број захтјева упућених институцији третирао је област економско-социјалних права грађана (11). У односу на 2012. годину, повећан је број захтјева који су се односили на слободу приступа информацијама (9), док су права притвореника/затвореника у мањој мјери заступљена у 2013. години и у шест случајева су била предмет обраћања медијских кућа овој институцији. Најмање захтјева медија забиљежено је у области права особа са инвалидитетом (4) и права националних, вјерских и других мањина (4).

Дијаграм 19: Процентуални преглед захтјева медија по областима људских права

Посматрајући упоредне податке за 2012. и 2013. годину, резултати показују да је највећа активност у 2013. години, када су у питању медији, забиљежена у области заштите права дјетета.

Повећан број захтјева медија о овој теми од 124% у односу на претходну годину може се приписати актуелним дешавањима у вези са правом на образовање, немогућности добијања ЈМБГ-а, злоупотребом дјце у пропагандне сврхе, вршњачким насиљем, нарушавањем права на приватност дјце у медијима, те бројним другим проблемима у остваривању права дјце у БиХ, али и интензивираним активностима институције на промоцији ових права у оквиру пројекта „Омбудсмен у вашој школи“, публикација и израда специјалних извјештаја који су третирали различите области остваривања права дјетета.

Иако је, посматрајући укупне резултате, област дискриминације у мањој мјери обухваћена захтјевима медија него 2012. године, у оквиру ове теме посебна пажња придавана је правима LGBT популације, те мобингу као једном од видова дискриминације. Услед недовољне информисаности грађана, и током 2013. године настављена је сарадња Институције омбудсмена и Мисије ОЕБС-а у БиХ на промоцији Закона о забрани дискриминације, што је резултирало запаженим гостовањима представника Институције у радио и ТВ емисијама о овој теми. Такође, омбудсмени су учествовали и у промотивном филму посвећеном борби против дискриминације.

У оквиру општих надлежности Институције, медији су највише занимања показали за сазнања до којих су омбудсмени дошли поступајући по жалбама грађана и мјера које су предузели ради отклањања утврђених кршења њихових права, као и осталих показатеља којима се оцјењује опште стање људских права у БиХ. На овај начин омбудсмени су промовисали људска права, саму институцију и њене надлежности, и то разговором о редовним активностима и пројектима, као и о самим жалбама грађана и поступању омбудсмена БиХ.

На основу евидентираних података, мала заступљеност особа са инвалидитетом, као и припадника националних, вјерских и других мањина указује управо на нужност веће медијске промоције поштовања права ових категорија становништва. Потребно је имати у виду да је начин на који се јавност упознаје са проблемима с којима се суочавају мањине, а посебно Роми, од суштинске важности, не само због уклањања предрасуда већ и ради посвећивања довољне пажње проблемима с којима се сусрећу различите групе, те презентовања бројних других активности (почевши од културних догађаја, публицистике, различитих фолклорних смотри и слично). У том погледу битно је истаћи да су омбудсмени у децембру 2013. године промовисали Специјални извјештај о положају Рома у БиХ, с циљем указивања на проблеме с којима се данас сусрећу Роми у БиХ и издавањем препорука које треба да допринесу квалитетнијој примјени усвојених акционих планова и преузетих међународних обавеза.

Као што је раније наведено, значајан број обраћања медија био је уско везан за поступање специјализованих одјела Институције омбудсмена. Битно је истаћи да наведеном статистиком нису обухваћени иступи омбудсмена и њихових помоћника на јавним догађајима у организацији домаћих и међународних организација и институција (радним састанцима, конференцијама, округлим столовима, трибинама, семинарима, обукама и предавањима), као ни појединачне изјаве за представнике средстава јавног информисања на конференцијама за штампу.

С тим у вези треба истаћи да је у 2013. години Институција омбудсмена БиХ организовала конференције за штампу на којима су презентовани годишњи и специјални извјештаји институције, и то: Специјални извјештај „Дјеца у конфликтним разводима“ и Специјални извјештај о положају Рома у БиХ.

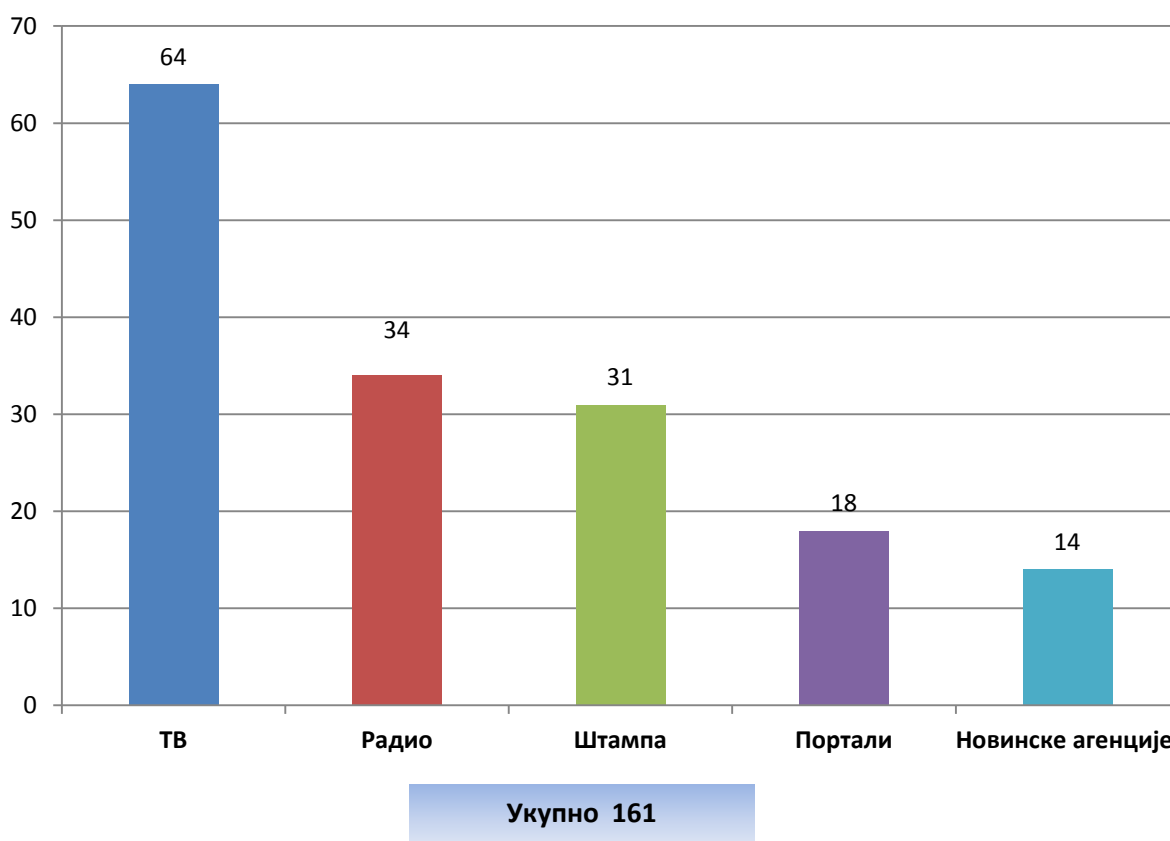
У истом периоду омбудсмени су у форми саопштења за јавност реаговали у случају заштите права дјеце на образовање, равноправног третмана LGBT популације, права на слободан приступ информацијама, те актуелизирали остале теме које су разматране са становишта заштите и унапређења људских права.

Највише иступа у 2013. години омбудсмени и њихови помоћници имали су у електронским медијима, чиме је настављен тренд из претходних година. У односу на

2012. годину, забиљежен је повећан интереса телевизијских кућа, новинских агенција и портала за активности омбудсмена БиХ, док су радио-станице и штампани медији у 2013. години упутили нешто мањи број захтјева.

Као што се у графикону може уочити, представници институције су највише изјава односно гостовања остварили у телевизијским програмима (64), слиједе радио-станице (34), изјаве за штампане медије (31), portale (18) и новинске агенције (14).

Када је ријеч о медијима који су извјештавали о раду омбудсмена, најактивнији су БХТ1, РТРС и ФТВ, те Радио Слободна Европа, док су остали електронски и штампани медији у БиХ у приближно истом омјеру контактирали институцију.

Дијаграм 20: Медијски интерес за рад Институције омбудсмена БиХ с обзиром на врсту медија

Такође, потребно је напоменути да су локални медији били изузетно заинтересовани за представљање и промоцију активности институције током посјета омбудсмена локалним заједницама, чиме су несумњиво допринијели информисању грађана о могућностима обраћања овој институцији, те осталим релевантним питањима из области заштите људских права.

У претходној години у рад је пуштена нова веб-страница Институције омбудсмена БиХ, која је, осим модернијег дизајна, задовољила и принцип паралелне употребе сва три језика конститутивних народа у БиХ, што је и био повод редизајна.

На интернет презентацији Институције омбудсмена БиХ (www.ombudsmen.gov.ba) посјетиоци могу да пронађу основне информације о институцији, преузму релевантну документацију, поднесу жалбу, те да се информишу о текућим догађајима и актуелностима у овој институцији.

Интернет презентација се редовно ажурира новим вијестима, најавама и саопштењима институције, новим примјерима препорука, као и новим документима, као што су извештаји, истраживања и публикације институције, те промотивни видео-материјали.

У току 2013. године, на интернетској страници Институције омбудсмена објављене су 94 појединачне информације, а она је посјећена 15.787 пута и укупно су погледане 71.303 странице са садржајима. Тих посјета остварило је 9254 различитих посјетилаца, који су се у просјеку задржавали 3 минуте и 53 секунде на самој интернет презентацији.

Највише посјета било је из Босне и Херцеговине, слиједе Србија и Хрватска, а значајан број посјета забиљежен је из САД-а, Аустрије, Њемачке, Словеније, Француске, Белгије, Црне Горе итд.

Посебну пажњу у 2013. години омбудсмени су посветили промотивним активностима, те су уз подршку Мисије ОЕБС-а реализовали активност развијања промотивних материјала за свих седам одјела институције. Промотивни материјали су коришћени током теренских активности и на овај начин учињен је значајан помак у подизању свијести грађана о раду одјела и Институције омбудсмена БиХ. Такође, промотивни материјал је дистрибуиран током свих значајнијих активности, било да су се одвијале унутар или ван институције (посјете, округли столови, конференције и сл.). С циљем реализације радионице „Омбудсмен у вашој школи“, уз финансијску подршку организације *Save the Children*, израђен је промотивни материјал у потпуности прилагођен дјечи: конвенције УН-а, блокови, мајице, постери који говоре о забрани дискриминације, здравственој заштити, те промовисању права и најбољег интереса дјеце.

Медијима, такође, треба признати улогу коју су одиграли у покретању *ex officio* жалби у ситуацијама када су у својим извјештавањима указали на евентуална кршења људских права. Наиме, никако не треба заборавити или оспорити допринос медија, а посебно јавно отварање многих питања, проблема који би остали далеко изван домета закона и јавности да их се управо медији нису дотакли, изнијели и прозвали одговорне.

Истовремено, омбудсмени су настојали да едукативно дјелују на новинаре, посебно када је у питању извјештавање о дјечи. Омбудсмени својим активностима желе допринијети да се ствари и односи промијене у корист дјеце, те да се покуша пронаћи начин да се укаже на значај права дјеце у медијима и боље сагледа угрожавање права дјетета, као и то да се стручна и шира јавност, посебно новинари, али и родитељи, упознају са стварним размјерама тог проблема и спознају важност заштите права дјетета.

Сарадња с медијима у 2013. години настављена је и у оквиру организације округлих столова, учешћа представника институције на скуповима посвећеним питањима из области медијских слобода, те у редовним контактима са медијским кућама.

ПОГЛАВЉЕ VIII. ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПРЕПОРУКА²⁵⁵

Број препоруке	Број предмета	Упућен органу	Повреда права	Датум издавања препоруке	Реализација	Зпримљен одговор
П-1/13	Ж-БЛ-05-892/12,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ БАЊА ЛУКА	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	25.1.2013	Реализована	ДА
П-2/13	Ж-ЛИ-05-202/12,	СЛУЖБА ЗА ГОСПОДАРСТВО И ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ ЛИВНО	19 - Управа	11.2.2013	Реализована	НЕ
П-3/13	Ж-БЛ-01-47/13,	1. ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БИХ 2. САВЈЕТ МИНИСТАРА БИХ	13 - Права дјетета	22.1.2013	Остварена сарадња	ДА
П-4/13	Ж-СА-06-608/12,	ДД БХ ТЕЛЕКОМ САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-18 - На основу друштвеног положаја и пола	6.2.2013	Остварена сарадња	ДА
П-5/13	Ж-СА-05-26/13,	ПАРЛАМЕНТ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, САРАЈЕВО	15 - Имовинско правни	7.2.2013	Није реализована	ДА
П-6/13	Ж-СА-05-1334/12,	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО И МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ, РАСЕЉЕНА ЛИЦА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ, САРАЈЕВО	22 - Влада и министарска именовања	7.2.2013	Нема одговора	НЕ
П-7/13	Ж-СА-05-457/12,	ОПШТИНА НОВИ ТРАВНИК	20 - Ратне штете	8.2.2013	Реализована	ДА
П-8/13	Ж-СА-06-48/13,	АГЕНЦИЈА ЗА ДРЖАВНУ СЛУЖБУ ФБИХ, ОДЈЕЉЕЊЕ КАНТОН 10 И УНСКО-САНСКИ КАНТОН	01 - Дискриминација -- 01-12 - На основу националног или социјалног поријекла	8.2.2013	Није реализована	ДА
П-9/13	Ж-СА-05-271/12,	ОПШТИНСКИ СУД МОСТАР -- МОСТАР	09 - Судови	8.2.2013	Остварена сарадња	ДА
П-10/13	Ж-СА-04-668/12,	УНОВЕРЗИТЕТ У САРАЈЕВУ - СТОМАТОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ У САРАЈЕВУ	10 - Радни односи	8.2.2013	Реализована	ДА
П-11/13	Ж-БЛ-05-167/12,	МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ - БАЊА ЛУКА	03 - Приступ информацијама	1.3.2013	Реализована	ДА
П-12/13	Ж-БЛ-04-768/12,	ФОНД ПИО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ БАЊА ЛУКА	25 - Пензије	11.2.2013	Реализована	ДА
П-13/13	Ж-БР-05-302/10,	ОПШТИНСКИ СУД У ТУЗЛИ	09 - Судови	6.3.2013	Остварена сарадња	ДА

²⁵⁵ Стање реализације препорука из 2013.г. је ажурирано непосредно пред финализацију извјештаја крајем фебруара 2014.

П-14/13	Ж-БР-05-173/12,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ-ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ	19 - Управа	6.3.2013	Реализована	ДА
П-15/13	Ж-БР-04-100/12,	1-ОПШТИНИ ТУЗЛА-СЛУЖБА ЗА КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ, ИЗГРАДЊУ И ПОСЛОВЕ МЈЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА 2-ЦЕНТРАЛНО ГРИЈАЊЕ Д.Д. ТУЗЛА	21 - Комуналне услуге	6.3.2013	Није реализована	ДА
П-16/13	Ж-БР-04-75/11,	ЈАВНИ РТВ СЕРВИС БИХ	10 - Радни односи	6.3.2013	Реализована	ДА
П-17/13	Ж-БР-05-73/11,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	15 - Имовинско правни	6.3.2013	Није реализована	ДА
П-18/13	Ж-БР-05-137/11,	1-СКУПШТИНА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ 2-ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	15 - Имовинско правни	6.3.2013	Остварена сарадња	ДА
П-19/13	Ж-БР-05-68/12,	1-ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ 2-ГРАДОНАЧЕЛНИК БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	15 - Имовинско правни	6.3.2013	Није реализована	ДА
П-20/13	Ж-БР-02-237/11,	1-СКУПШТИНА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ 2-ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ, ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ЗДРАВСТВО И ОСТАЛЕ УСЛУГЕ 3 - ГРАДОНАЧЕЛНИК БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	12 - Особе са инвалидитетом	6.3.2013	Остварена сарадња	ДА
П-21/13	Ж-БР-06-306/11,	1-НАЧЕЛНИК ОПШТИНЕ ЛУКАВАЦ 2-ОПШТИНА ЛУКАВАЦ 3-ПОЛИЦИЈСКОЈ СТАНИЦИ ЛУКАВАЦ-	01 - Дискриминација -- 01-13 - На основу везе са националном мањином	6.3.2013	Није реализована	ДА
П-22/13	Ж-СА-05-224/13,	САВЈЕТ МИНИСТАРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ МИНИСТАРСТВО ЦИВИЛНИХ ПОСЛОВА БИХ ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА	17 - Јавне исправе	27.2.2013	Реализована	ДА
П-23/13	Ж-СА-05-1341/12,	КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО САРАЈЕВО	26 - Тужилаштва	27.2.2013	Реализована	ДА
П-24/13	Ж-СА-05-750/12,	ОПШТИНА ВЕЛИКА КЛАДУША - ВЕЛИКА КЛАДУША	19 - Управа	27.2.2013	Остварена сарадња	ДА
П-25/13	Ж-СА-05-49/13,	ВЛАДА КАНТОНА 10 И МИНИСТАРСТВО РАДА, ЗДРАВСТВА, СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ И ПРОГНАНИХ МОСТАР	22 - Владина и министарска именовања	4.3.2013	Нема одговора	НЕ
П-26/13	Ж-СА-05-1138/12,	МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО-ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ - БАЊА ЛУКА	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	4.3.2013	Реализована	ДА
П-27/13	Ж-ЛИ-05-256/12,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КАНТОНА 10	05 - Полиција	30.1.2013	Реализована	ДА

П-28/13	Ж-ЛИ-05-143/12,	ТУЖИТЕЉСТВО ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ ТУЖИЛАШТВО КАНТОНА 10	05 - Полиција	20.2.2013	Остварена сарадња	ДА
П-29/13	Ж-БЛ-05-760/12,	МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО- ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	12.3.2013	Реализована	ДА
П-30/13	Ж-БЛ-04-42/13,	КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 182. ЗАКОНА О РАДУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	10 - Радни односи	7.3.2013	Реализована	ДА
П-31/13	Ж-БЛ-05-130/11,	ОПШТИНА КНЕЖЕВО КАБИНЕТ НАЧЕЛНИКА	03 - Приступ информацијама	7.3.2013	Реализована	ДА
П-32/13	Ж-БЛ-05-638/12,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ БАЊА ЛУКА	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	7.3.2013	Реализована	ДА
П-33/13	Ж-БЛ-04-89/13,	КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 182. ЗАКОНА О РАДУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	10 - Радни односи	7.3.2013	Реализована	ДА
П-34/13	Ж-СА-02-1384/12,	КАНТОНАЛНИ СУД У САРАЈЕВУ, САРАЈЕВО	12 - Особе са инвалидитетом	13.3.2013	Реализована	ДА
П-35/13	Ж-СА-05-78/13,	МУП ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКОГ КАНТОНА АДВОКАТСКА КОМОРА ФБИХ	03 - Приступ информацијама	29.3.2013	Није реализована	ДА
П-36/13	Ж-ЛИ-05-207/12,	ГРУПА ЗА ПИТАЊА ЕВИДЕНЦИЈА ИЗ ОБЛАСТИ ВОЈНЕ ОБАВЕЗЕ ЛИВНО	19 - Управа	25.3.2013	Реализована	ДА
П-37/13	Ж-ЛИ-05-47/12,	СКУПШТИНА КАНТОНА 10	19 - Управа	25.3.2013	Реализована	ДА
П-38/13	Ж-БР-06-187/12,	1-ДИРЕКЦИЈА ЗА ФИНАНСИЈЕ БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ, ТРЕЗОР ОДСЈЕК ЗА ПЛАЋАЊЕ РАСХОДА БУЏЕТСКИХ КОРИСНИКА 2-ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ, ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА СТРУЧНЕ И АДИМИНИСТРАТИВНЕ ПОСЛОВЕ, ПОДОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ЉУСКЕ РЕСУРСЕ	01 - Дискриминација -- 01-03 - Мобинг	2.4.2013	Реализована	ДА
П-39/13	Ж-БР-05-115/12, Ж-БР-06-165/12,	1-ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА „СИМИН ХАН“ 2-ПЕДАГОШКИ ЗАВОД ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА 3-МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА	01 - Дискриминација -- 01-03 - Мобинг	27.3.2013	Реализована	ДА
П-39/13	Ж-БР-05-115/12, Ж-БР-06-165/12,	1-ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА „СИМИН ХАН“ 2-ПЕДАГОШКИ ЗАВОД ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА 3-МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА	03 - Приступ информацијама	27.3.2013	Реализована	ДА

П-40/13	Ж-БР-06-397/11, Ж-БР-06-404/11, Ж-БР-06-423/11, Ж-БР-06-435/11, Ж-БР-06-444/11,	1-МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА 2-ЗАВОД ЈАВНОГ ЗДРАВСТВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА 3-УПРАВНИ ОДБОР ЗАВОДА ЈАВНОГ ЗДРАВСТВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА, 4-ВЛАДИ ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА Н/Р ПРЕМИЈЕРА(НА ЗНАЊЕ)	01 - Дискриминација -- 01-03 - Мобинг	27.3.2013	Реализована	ДА
П-41/13	Ж-БР-05-255/12,	ОПШТИНСКИ СУД У ТУЗЛИ	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	27.3.2013	Реализована	ДА
П-42/13	Ж-БР-04-98/13,	1.ОПШТИНА СРЕБРЕНИК 2.НАЧЕЛНИКУ ОПШТИНЕ СРЕБРЕНИК 3.ОПШТИНСКОМ ВИЈЕЋУ СРЕБРЕНИК	10 - Радни односи	2.4.2013	Реализована	ДА
П-43/13	Ж-БР-05-26/13,	1-ОПШТИНА СРЕБРЕНИК, 2-НАЧЕЛНИКУ ОПШТИНЕ СРЕБРЕНИК 3-ОПШТИНСКОМ ВИЈЕЋУ СРЕБРЕНИК	19 - Управа	2.4.2013	Реализована	ДА
П-44/13	Ж-СА-04-265/13,	УСТАВНИ СУД БИХ САРАЈЕВО	10 - Радни односи	27.3.2013	Реализована	ДА
П-45/13	Ж-СА-06-1111/12,	ЈУ КАНТОНАЛНА БОЛНИЦА ЗЕНИЦА УПРАВНОМ ОДБОРУ	01 - Дискриминација -- 01-03 - Мобинг	29.3.2013	Реализована	ДА
П-46/13	Ж-СА-06-882/12,	АГЕНЦИЈА ЗА ИДЕНТИФИКАЦИОНЕ ДОКУМЕНТЕ, ЕВИДЕНЦИЈУ И РАЗМЈЕНУ ПОДАТАКА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, БАЊА ЛУКА	01 - Дискриминација -- 01-12 - На основу националног или социјалног поријекла	29.3.2013	Реализована	ДА
П-47/13	Ж-СА-04-1350/12,	АГЕНЦИЈА ЗА РАД И ЗАПОШЉАВАЊЕ БИХ САРАЈЕВО	10 - Радни односи	29.3.2013	Реализована	ДА
П-48/13	Ж-СА-05-555/12,	СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ , САРАЈЕВО	09 - Судови -- 09-3 - извршење пресуда	9.4.2013	Реализована	ДА
П-49/13	Ж-БЛ-05-92/13,	ОСНОВНИ СУД БАЊА ЛУКА	19 - Управа	1.4.2013	Остварена сарадња	ДА
П-50/13	Ж-БЛ-06-157/13,	НАЈЈАЧИ МЕДИЈ У ХЕРЦЕГОВИНИ! ПОСКОК.ИНФО ХЕРЦЕГО@ГМАИЛ.ЦОМ	01 - Дискриминација	1.4.2013	Нема одговора	НЕ
П-51/13	Ж-СА-05-1296/11,	ОПШТИНСКИ СУД У САРАЈЕВУ	09 - Судови -- 09-3 - извршење пресуда	2.4.2013	Остварена сарадња	ДА
П-52/13	Ж-МО-06-204/12,	УНИВЕРЗИТЕТ "ЏЕМАЛ БИЈЕДИЋ" МОСТАР ГРАЂЕВИНСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА "ЏЕМАЛ БИЈЕДИЋ" МОСТАР	08 - Равноправност полова	2.4.2013	Дјелимично реализована	ДА
П-53/13	Ж-СА-05-1239/12,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КАНТОНА САРАЈЕВО	05 - Полиција	2.4.2013	Реализована	ДА

П-54/13	Ж-СА-05-1034/12,	КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО КАНТОНА САРАЈЕВО	26 - Тужилаштва	2.4.2013	Реализована	ДА
П-55/13	Ж-БР-05-23/13,	1.КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО 2.МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА 3.ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА ТУЗЛА 4.ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА ИСТОК	05 - Полиција	9.4.2013	Реализована	ДА
П-56/13	Ж-БЛ-04-165/13,	КОМИСИЈИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 182. ЗАКОНА О РАДУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	10 - Радни односи	11.4.2013	Реализована	ДА
П-57/13	Ж-БЛ-05-864/12,	ОПШТИНА ХАН ПИЈЕСАК	19 - Управа	11.4.2013	Остварена сарадња	ДА
П-58/13	Ж-СА-06-1260/12,	КЈП ЦЕНТАР „СКЕНДЕРИЈА“ Д.О.О.	01 - Дискриминација -- 01-12 - На основу националног или социјалног поријекла	11.4.2013	Остварена сарадња	ДА
П-59/13	Ж-СА-05-724/12,	ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА БИХ - КОМИСИЈА ЗА ИЗБОР И ИМЕНОВАЊЕ ЧЛАНОВА ЦЕНТРАЛНЕ ИЗБОРНЕ КОМИСИЈЕ БИХ	22 - Владина и министарска именовања	11.4.2013	Није реализована	ДА
П-60/13	Ж-СА-05-933/12,	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	11.4.2013	Није реализована	ДА
П-61/13	Ж-СА-05-12/13,	ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ШУМАРСТВА „ШУМЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ“ ШУМСКО ГАЗДИНСТВО „СЈЕМЕЋ“ РОГАТИЦА	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	11.4.2013	Реализована	ДА
П-62/13	Ж-СА-05-176/13,	ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „ПУТЕВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ“, БАЊА ЛУКА	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	11.4.2013	Нема одговора	НЕ
П-63/13	Ж-СА-05-266/13,	МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	11.4.2013	Није реализована	ДА
П-64/13	Ж-БЛ-06-229/13,	МИНИСТАРСТВО УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ -ОДБОР ЗА ЖАЛБЕ ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ	01 - Дискриминација -- 01-11 - На основу етничке припадности	11.4.2013	Остварена сарадња	ДА
П-65/13	Ж-БЛ-06-822/12,	РАФИНЕРИЈА НАФТЕ БРОД	10 - Радни односи	11.4.2013	Нема одговора	НЕ
П-66/13	Ж-БЛ-01-119/13,	ИНТЕРНЕТ ПОРТАЛ "24 САТА ИНФО"	13 - Права дјетета	23.4.2013	Нема одговора	НЕ
П-67/13	Ж-БЛ-04-48/13,	ФОНД ПИО - ФИЛИЈАЛА ДОБОЈ	25 - Пензије	23.4.2013	Реализована	ДА
П-68/13	Ж-БЛ-03-831/12,	ПРЕДСЈЕДНИК РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	18 - Мањине	23.4.2013	Остварена сарадња	ДА

П-69/13	Ж-ЛИ-06-260/12,	ДОМ ЗДРАВЉА ТОМИСЛАВГРАД	01 - Дискриминација -- 01-17 - На основу образовања	24.4.2013	Остварена сарадња	ДА
П-70/13	Ж-БР-01-259/12,	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД КАЛЕСИЈА	13 - Права дјетета	13.5.2013	Реализована	ДА
П-71/13	Ж-БР-03-30/13,	1-ОПШТИНА ЛУКАВАЦ 2-ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ ЛУКАВАЦ	18 - Мањине	13.5.2013	Није реализована	ДА
П-72/13	Ж-БР-05-200/11,	1-ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ-ОДЈЕЛ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ(ОСТВАРЕНА САРАДЊА) 2-СКУПШТИНА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ 3-ГРАДОНАЧЕЛНИКУ БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	19 - Управа	13.5.2013	Остварена сарадња	ДА
П-73/13	Ж-СА-05-414/13,	КАНТОНАЛНИ СУД У МОСТАРУ	15 - Имовинско правни	23.4.2013	Реализована	ДА
П-74/13	Ж-БР-06-383/11,	1-ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ 2-ГРАДОНАЧЕЛНИКУ БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ 3-ЗАВОДУ ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	01 - Дискриминација	13.5.2013	Дјелимично реализована	ДА
П-75/13	Ж-МО-05-1/13,	ОСНОВНА ШКОЛА ЧАПЉИНА	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	29.4.2013	Нема одговора	НЕ
П-76/13	Ж-МО-06-8/12,	ГРАД МОСТАР ОДЈЕЛ ДРУШТВЕНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ	01 - Дискриминација -- 01-12 - На основу националног или социјалног поријекла	29.4.2013	Није реализована	ДА
П-77/13	Ж-МО-06-114/12,	ОПШТИНИ ЧАПЉИНА - ОПШТИНСКОМ НАЧЕЛНИКУ	01 - Дискриминација -- 01-13 - На основу везе са националном мањином	29.4.2013	Нема одговора	НЕ
П-78/13	Ж-МО-05-200/11,	МИНИСТАРСТВО, ЗДРАВСТВА, РАДА И СОЦИЈАЛНЕ СКРЕБИ ЖЗХ ГРУДЕ	22 - Владина и министарска именовања	29.4.2013	Реализована	ДА
П-79/13	Ж-СА-05-449/12,	ВЛАДА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА, БИХАЋ	22 - Владина и министарска именовања	29.4.2013	Реализована	ДА
П-80/13	Ж-СА-05-98/13,	- ОПШТИНА ТЕШАЊ ОПШТИНСКИ НАЧЕЛНИК - ЈП "ТОПЛАНА" Д.Д. ТЕШАЊ СКУПШТИНА ПРЕДУЗЕЋА	22 - Владина и министарска именовања	29.4.2013	Реализована	ДА
П-81/13	Ж-СА-01-472/13,	ВРХОВНИ СУД ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ	13 - Права дјетета	30.4.2013	Реализована	ДА
П-82/13	Ж-СА-05-336/13,	КЈКП „ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА“ Д.О.О. САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	30.4.2013	Реализована	ДА
П-83/13	Ж-СА-05-431/13,	ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ, САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама	30.4.2013	Реализована	ДА
П-84/13	Ж-МО-06-110/12,	ЈП „ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА ХЗ ХБ “ Д.Д. МОСТАР	01 - Дискриминација -- 01-14 - На основу политичког или другог увјерења	30.4.2013	Остварена сарадња	ДА

П-85/13	Ж-ЛИ-05-222/12,	ОПШТИНА ЛИВНО -СЛУЖБА ЗА ГОСПОДАРСТВО И ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ	19 - Управа	30.4.2013	Реализована	ДА
П-86/13	Ж-СА-05-547/12,	КАНТОНАЛНИ СУД У САРАЈЕВУ	19 - Управа	30.4.2013	Реализована	ДА
П-87/13	Ж-СА-05-1563/10,	КАНТОНАЛНИ СУД У САРАЈЕВУ	09 - Судови	30.4.2013	Остварена сарадња	ДА
П-88/13	Ж-СА-04-427/13,	УНИВЕРЗИТЕТ У ТУЗЛИ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ТУЗЛА	11 - Образовање	30.4.2013	Реализована	ДА
П-89/13	Ж-СА-05-1415/12, Ж-СА-05-8/13,	ОПШТИНА ОЛОВО ОПШТИНСКИ НАЧЕЛНИК ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ	22 - Владина и министарска именовања	16.5.2013	Реализована	ДА
П-90/13	Ж-СА-06-1054/12	ОПШТИНА КНЕЖЕВО	01 - Дискриминација -- 01-12 - На основу националног или социјалног поријекла	15.5.2013	Реализована	ДА
П-91/13	Ж-БЛ-06-95/13,	1. СКУПШТИНА БРЧКО ДИСТРИКТА 2. ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА	01 - Дискриминација -- 01-17 - На основу образовања	8.5.2013	Реализована	ДА
П-92/13	Ж-БЛ-06-74/13,	ФОНД ПИО РС СЕКТОР ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА БИЈЕЉИНА	01 - Дискриминација	8.5.2013	Није реализована	ДА
П-93/13	Ж-БЛ-06-297/13,	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА УНСКО-САНСКИ КАНТОН, БИХАЋ	01 - Дискриминација -- 01-11 - На основу етничке припадности	8.5.2013	Нема одговора	НЕ
П-94/13	Ж-БЛ-05-525/12,	ОСНОВНА ШКОЛА "СКОКОВИ" СКОКОВИ ЦАЗИН	22 - Владина и министарска именовања	8.5.2013	Реализована	ДА
П-95/13	Ж-БЛ-01-495/12,	ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ	13 - Права дјетета	7.5.2013	Нема одговора	НЕ
П-96/13	Ж-БЛ-04-249/12, Ж-БЛ-05-376/12,	ГРАДУ БАЊАЛУЦИ И СКУПШТИНИ ГРАДА БАЊАЛУКА	15 - Имовинско правни	10.5.2013	Остварена сарадња	ДА
П-97/13	Ж-БЛ-04-417/12,	РАДИО-ТЕЛЕВИЗИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	06 - Јавни приходи	24.4.2013	Реализована	ДА
П-98/13	Ж-БЛ-01-140/13,	"ПР ГРУП" Д.О.О. БАЊА ЛУКА	13 - Права дјетета	10.5.2013	Нема одговора	НЕ
П-99/13	Ж-СА-05-1316/12,	БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ КАНТОН САРАЈЕВО МИНИСТАРСТВО ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	19 - Управа	12.7.2013	Остварена сарадња	ДА
П-100/13	Ж-БЛ-04-228/13,	КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 182. ЗАКОНА О РАДУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	10 - Радни односи	11.4.2013	Реализована	ДА
П-101/13	Ж-СА-05-533/13,	САВЈЕТ МИНИСТАРА БИХ ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАРИЈАТ – КАНЦЕЛАРИЈА ЗА ИНФОРМИСАЊЕ	03 - Приступ информацијама	3.6.2013	Реализована	ДА

П-102/13	Ж-ЛИ-04-87/13,	Ј.П. "КОМУНАЛНО" ЛИВНО ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ ЛИВНО	21 - Комуналне услуге	3.6.2013	Није реализована	ДА
П-103/13	Ж-БР-05-253/12,	КАНТОНАЛНИ СУД ТУЗЛА	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	28.5.2013	Остварена сарадња	ДА
П-104/13	Ж-БЛ-04-309/13,	МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО- ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ РС КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 182. ЗАКОНА О РАДУ РС БАЊА ЛУКА	10 - Радни односи	28.5.2013	Реализована	ДА
П-105/13	Ж-БЛ-05-807/12,	УНИВЕРЗИТЕТ У БИХАЋУ ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	30.5.2013	Остварена сарадња	ДА
П-106/13	Ж-СА-04-403/13,	ЈАВНА УСТАНОВА ДОМ ЗДРАВЉА КАНТОН САРАЈЕВО	10 - Радни односи	31.5.2013	Остварена сарадња	ДА
П-107/13	Ж-БЛ-05-243/13,	БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА МИНИСТАРСТВО ЦИВИЛНИХ ПОСЛОВА САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	30.5.2013	Нема одговора	НЕ
П-108/13	Ж-СА-05-535/13,	МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА И ТРЕЗОРА БИХ	03 - Приступ информацијама	31.5.2013	Реализована	ДА
П-109/13	Ж-СА-04-1297/12,	ОПШТА БОЛНИЦА ТЕШАЊ	23 - Здравство	31.5.2013	Реализована	ДА
П-110/13	Ж-СА-05-1250/12,	ДРУГА ГИМНАЗИЈА САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	31.5.2013	Реализована	ДА
П-111/13	Ж-СА-05-1409/12,	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именовања	31.5.2013	Није реализована	ДА
П-112/13	Ж-СА-04-1175/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 143 ЗАКОН О РАДУ САРАЈЕВО	10 - Радни односи	31.5.2013	Реализована	ДА
П-113/13	Ж-СА-04-1416/12,	УНИВЕРЗИТЕТ У БИХАЋУ	11 - Образовање	31.5.2013	Остварена сарадња	ДА
П-114/13	Ж-БЛ-06-66/13, Ж- БЛ-06-67/13,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КАНТОН 10 ЛИВНО	01 - Дискриминација -- 01-11 - На основу етничке припадности	5.6.2013	Остварена сарадња	ДА
П-115/13	Ж-БЛ-05-915/12,	ОПШТИНСКИ СУД БОСАНСКА КРУПА	09 - Судови -- 09-3 - извршење пресуда	20.6.2013	Реализована	ДА
П-116/13	Ж-СА-04-161/13,	МИНИСТАРСТВО БЕЗБЈЕДНОСТИ БИХ АГЕНЦИЈА ЗА ПОЛИЦИЈСКУ ПОДРШКУ	10 - Радни односи	3.6.2013	Остварена сарадња	ДА
П-117/13	Ж-СА-05-1267/12,	КАНТОНАЛНИ СУД У САРАЈЕВУ	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	5.6.2013	Реализована	ДА

П-118/13	Ж-СА-05-478/13,	МИНИСТАРСТВО ЗА ПРИВРЕДУ ЗЕНИЧКО - ДОБОЈСКОГ КАНТОНА	22 - Владина и министарска именовања	5.6.2013	Реализована	ДА
П-119/13	Ж-БЛ-05-311/13,	МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ВОДОПРИВРЕДЕ И ШУМАРСТВА СРЕДЊОБОСАНСКОГ КАНТОНА	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	6.6.2013	Реализована	ДА
П-120/13	Ж-БЛ-04-41/13,	МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ, КУЛТУРУ И СПОРТ ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА	10 - Радни односи	7.6.2013	Остварена сарадња	ДА
П-121/13	Ж-БЛ-05-290/13,	ОПШТИНА ШАМАЦ	19 - Управа	7.6.2013	Реализована	ДА
П-122/13	Ж-СА-04-594/10,	УНСКО-САНСКИ КАНТОН МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 143 ЗАКОНА О РАДУ БИХАЋ	10 - Радни односи	7.6.2013	Нема одговора	НЕ
П-123/13	Ж-БЛ-01-331/12,	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ЗХК	13 - Права дјетета	7.6.2013	Није реализована	ДА
П-124/13	Ж-ЛИ-05-61/13,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗА ПИТАЊА БРАНИЛАЦА И ИНВАЛИДА ОДБРАМБЕНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ РАТА САРАЈЕВО	19 - Управа	29.5.2013	Остварена сарадња	ДА
П-125/13	Ж-СА-06-284/13,	ДРЖАВНА АГЕНЦИЈА ЗА ИСТРАГЕ И ЗАШТИТУ ИСТОЧНО САРАЈЕВО	01 - Дискриминација	11.6.2013	Реализована	ДА
П-126/13	Ж-СА-05-308/13, Ж-СА-05-354/13, Ж-СА-05-372/13, Ж-СА-05-378/13, Ж-СА-05-387/13, Ж-СА-05-389/13, Ж-СА-05-480/13,	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА КАНТОНА САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именовања	12.6.2013	Нема одговора	НЕ
П-127/13	Ж-СА-05-588/13,	ГРАНИЧНА ПОЛИЦИЈА БИХ -- САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама	14.6.2013	Није реализована	ДА
П-128/13	Ж-БР-05-90/13,	1-ОПШТИНА ТУЗЛА СЛУЖБА ЗА КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ, ИЗГРАДЊУ И ПОСЛОВЕ МЈЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА 2-ОПШТИНА ТУЗЛА Н/Р НАЧЕЛНИКА	19 - Управа	24.7.2013	Није реализована	ДА
П-129/13	Ж-БР-04-86/13,	1-ЈУ "ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД" ЖИВИНИЦЕ 2-МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ И ПОВРАТАК	24 - Социјална заштита	24.7.2013	Реализована	ДА

		ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА				
П-130/13	Ж-БР-05-239/11,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ - ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ЗДРАВСТВО И ОСТАЛЕ УСЛУГЕ	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	24.7.2013	Остварена сарадња	ДА
П-131/13	Ж-БР-01-117/13,	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД КАЛЕСИЈА -- КАЛЕСИЈА	13 - Права дјетета	24.7.2013	Реализована	ДА
П-132/13	Ж-ЛИ-05-99/13,	ОПШТИНА ЛИВНО	19 - Управа	27.6.2013	Реализована	ДА
П-133/13	Ж-БР-06-167/13,	1-МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА И 2-ШКОЛСКИ ОДБОР ЈУ МЈЕШОВИТА СРЕДЊА ГРАЂЕВИНСКО-ГЕОДЕТСКА ШКОЛА ТУЗЛА	01 - Дискриминација -- 01-12 - На основу националног или социјалног поријекла	9.7.2013	Није реализована	ДА
П-134/13	Ж-СА-05-1022/12,	ОПШТИНА ЗЕНИЦА УПРАВА ЗА ИМОВИНСКО ПРАВНЕ, ГЕОДЕТСКЕ ПОСЛОВЕ И КАТАСТАР НЕКРЕТНИНА	19 - Управа	9.7.2013	Реализована	ДА
П-135/13	Ж-СА-04-119/13,	ЈЗУ „ГРАДСКА АПОТЕКА“ СРЕБРЕНИК УО ОПШТИНА СРЕБРЕНИК ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ	10 - Радни односи	10.7.2013	Остварена сарадња	ДА
П-136/13	Ж-СА-05-436/13,	ОПШТИНА НОВИ ГРАД САРАЈЕВО СЛУЖБА ЗА ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ, ГЕОДЕТСКЕ ПОСЛОВЕ И КАТАСТАР НЕКРЕТНИНА	03 - Приступ информацијама	10.7.2013	Реализована	ДА
П-137/13	Ж-СА-05-1308/12,	ФЕДЕРАЛНО ПРАВОБРАНИЛАШТВО САРАЈЕВО	27 - Правобранилаштва	10.7.2013	Реализована	ДА
П-138/13	Ж-СА-05-446/13,	ФЕДЕРАЛНО ПРАВОБРАНИЛАШТВО САРАЈЕВО	27 - Правобранилаштва	10.7.2013	Нема одговора	НЕ
П-139/13	Ж-СА-05-1236/12,	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ И МЛАДЕ КАНТОНА САРАЈЕВО УНИВЕРЗИТЕТ У САРАЈЕВУ СТУДЕНТСКИ ПАРЛАМЕНТ УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ	11 - Образовање	10.7.2013	Нема одговора	НЕ
П-140/13	Ж-СА-05-1300/12,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА ЖИВИНИЦЕ	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	10.7.2013	Остварена сарадња	ДА

П-141/13	Ж-СА-05-668/13,	ЗУ ДОМ ЗДРАВЉА ЦАЗИН	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	10.7.2013	Реализована	ДА
П-142/13	Ж-СА-06-114/13, Ж-СА-06-594/13,	МИНИСТАРСТВО СТАМБЕНЕ ПОЛИТИКЕ САРАЈЕВСКОГ КАНТОНА -- САРАЈЕВО	01 - Дискриминација	11.7.2013	Остварена сарадња	ДА
П-143/13	Ж-БЛ-05-914/12,	ЈУ НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ - БАЊА ЛУКА	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	12.7.2013	Нема одговора	НЕ
П-144/13	Ж-БЛ-04-241/13,	ЈУ ОШ "ВУК КАРАЏИЋ" ВЛАСЕНИЦА	10 - Радни односи	12.7.2013	Остварена сарадња	НЕ
П-145/13	Ж-БЛ-05-159/13,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ БАЊА ЛУКА	19 - Управа	12.7.2013	Није реализована	ДА
П-146/13	Ж-БЛ-05-150/13,	ОПШТИНА ГРАДИШКА	19 - Управа	17.7.2013	Остварена сарадња	ДА
П-147/13	Ж-БЛ-06-145/13,	УНИВЕРЗИТЕТ У ЗЕНИЦИ - ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ	01 - Дискриминација -- 01-17 - На основу образовања	12.7.2013	Реализована	ДА
П-148/13	Ж-БЛ-05-188/13,	ОКРУЖНИ СУД БАЊА ЛУКА - БАЊА ЛУКА	09 - Судови	12.7.2013	Није реализована	ДА
П-149/13	Ж-БЛ-04-347/13,	ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ	11 - Образовање	12.7.2013	Реализована	ДА
П-150/13	Ж-БЛ-04-781/12,	ФОНД ПИО РС ФИЛИЈАЛА ДОБОЈ ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ПИО / МИО КАНТОНАЛНА АДМИНИСТРАТИВНА СЛУЖБА ЗЕНИЦА ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА РЈЕШАВАЊЕ О ПРАВИМА ИЗ ПИО-А	25 - Пензије	12.7.2013	Остварена сарадња	ДА
П-151/13	Ж-БЛ-06-763/12,	МИНИСТАРСТВО ПОРОДИЦЕ ОМЛАДИНЕ И СПОРТА РС	01 - Дискриминација	12.7.2013	Остварена сарадња	ДА
П-152/13	Ж-СА-04-516/13,	КАНТОНАЛНИ СУД У БИХАЋУ	11 - Образовање	15.7.2013	Реализована	ДА
П-153/13	Ж-СА-01-589/13,	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ЗЕНИЦА НА ЗНАЊЕ: ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ВИСОКО ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ТРАВНИК	13 - Права дјетета	15.7.2013	Остварена сарадња	ДА
П-154/13	Ж-СА-05-277/13,	ОПШТИНА НОВИ ГРАД САРАЈЕВО СЛУЖБА ЗА УРБАНИЗАМ, ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ, ГЕОДЕТСКЕ ПОСЛОВЕ И КАТАСТАР НЕКРЕТНИНА	15 - Имовинско правни	15.7.2013	Остварена сарадња	ДА
П-155/13	Ж-СА-05-494/13,	ОПШТИНА НОВО САРАЈЕВО ОПШТИНСКИ НАЧЕЛНИК СЛУЖБА ЗА ОБЛАСТ ПРИВРЕДЕ И ФИНАНСИЈА	19 - Управа	15.7.2013	Реализована	ДА

П-156/13	Ж-СА-05-595/13,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА	15 - Имовинско правни	15.7.2013	Остварена сарадња	ДА
П-157/13	Ж-СА-05-348/13,	МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО	09 - Судови	15.7.2013	Реализована	ДА
П-158/13	Ж-СА-06-1344/12, Ж-СА-06-708/13,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКОГ КАНТОНА МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КАНТОНА САРАЈЕВО	01 - Дискриминација	16.7.2013	Остварена сарадња	ДА
П-158/13	Ж-СА-06-1344/12, Ж-СА-06-708/13,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКОГ КАНТОНА ЗЕНИЦА МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КАНТОНА САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-12 - На основу националног или социјалног поријекла	16.7.2013	Реализована	ДА
П-159/13	Ж-БЛ-05-484/13,	КАНТОНАЛНИ СУД БИХАЋ	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	17.7.2013	Реализована	ДА
П-160/13	Ж-БЛ-04-585/12, Ж-БЛ-06-535/12, Ж-БЛ-06-563/12, Ж-БЛ-06-595/12, Ж-БЛ-06-799/12,	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА	11 - Образовање	17.7.2013	Нема одговора	НЕ
П-161/13	Ж-БЛ-05-743/12,	ОПШТИНА ЈАЈЦЕ САБОР КАНТОНА - ОПШТИНА ТРАВНИК	19 - Управа	18.7.2013	Реализована	ДА
П-162/13	Ж-СА-05-768/13,	УНИВЕРЗИТЕТ У САРАЈЕВУ - САРАЈЕВО	17 - Јавне исправе	24.7.2013	Реализована	ДА
П-163/13	Ж-СА-05-651/12,	ОПШТИНСКИ СУД ТУЗЛА - ТУЗЛА	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	20.8.2013	Остварена сарадња	ДА
П-164/13	Ж-БР-03-176/12,	1-ГРАДОНАЧЕЛНИК БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ, 2-ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ, 3-ОДЈЕЛ ЗА РАСЕЉЕНА ЛИЦА, ИЗБЈЕГЛИЦЕ И СТАМБЕНА ПИТАЊА БРЧКО И 4-ИНСПЕКТОРАТ БРЧКО	18 - Мањине	11.9.2013	Дјелимично реализована	ДА
П-165/13	Ж-БР-04-235/12,	1-СКУПШТИНА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ, 2-ГЕАДОНАЧЕЛНИК БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ И 3-ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	24 - Социјална заштита	11.9.2013	Остварена сарадња	ДА

П-166/13	Ж-СА-05-885/13,	МИНИСТАРСТВО СТАМБЕНЕ ПОЛИТИКЕ КАНТОНА САРАЈЕВО ОПШТИНА НОВО САРАЈЕВО УПРАВА ЗА СТАМБЕНА ПИТАЊА САРАЈЕВО	19 - Управа	23.8.2013	Остварена сарадња	ДА
П-167/13	Ж-БЛ-05-697/12,	ОПШТИНА ГРАДИШКА -- ГРАДИШКА Н/Р НАЧЕЛНИКА	19 - Управа	23.8.2013	Нема одговора	НЕ
П-168/13	Ж-БЛ-04-78/13,	ОПШТИНА ВЛАСЕНИЦА Н/Р НАЧЕЛНИКА	10 - Радни односи	23.8.2013	Нема одговора	НЕ
П-169/13	Ж-БЛ-01-105/13,	ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ВЛАДА УНСКО САНСКОГ КАНТОНА Н/Р ПРЕДСЈЕДНИКА ВЛАДЕ	13 - Права дјетета	23.8.2013	Нема одговора	НЕ
П-170/13	Ж-СА-07-797/13,	КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ ЗАВОД ПОЛУОТВОРЕНОГ ТИПА МОСТАР	07 - Затвори -- 07-2 - здравствена заштита и хигијенски услови	26.8.2013	Реализована	ДА
П-171/13	Ж-СА-06-1402/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-17 - На основу образовања	27.8.2013	Реализована	ДА
П-172/13	Ж-СА-06-1257/12,	АСОЦИЈАЦИЈА ПАРИЗ-САРАЈЕВО - ЕВРОПА - ЦЕНТАР АНДРЕ МАЛРО - САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-03 - Мобинг	28.8.2013	Није реализована	ДА
П-173/13	Ж-СА-05-443/13,	ОПШТИНА ЦЕНТАР САРАЈЕВО - САРАЈЕВО	19 - Управа	28.8.2013	Остварена сарадња	ДА
П-174/13	Ж-СА-05-832/11,	ГРАД МОСТАР СЕКРЕТАРИЈАТ ГАРДОНАЧЕЛНИКА ОДЈЕЛ ЗА УРБАНИЗАМ И ГРАЂЕЊЕ СЛУЖБА ЗА ГРАЂЕЊЕ И ОБНОВУ	15 - Имовинско правни	28.8.2013	Нема одговора	НЕ
П-175/13	Ж-СА-01-814/13,	СРЕДЊОБОСАНСКИ КАНТОН ЈУ „ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД“ БУСОВАЧА	13 - Права дјетета	28.8.2013	Реализована	ДА
П-176/13	Ж-СА-04-830/13,	ЗЕНИЧКО - ДОБОЈСКИ КАНТОН - КАНЦЕЛАРИЈА ПРЕМИЈЕРА - ЗЕНИЦА	10 - Радни односи	29.8.2013	Остварена сарадња	ДА
П-177/13	Ж-СА-02-739/13,	МИНИСТАРСТВО ЗА БОРАЧКА ПИТАЊА КАНТОНА САРАЈЕВО - САРАЈЕВО	12 - Особе са инвалидитетом	29.8.2013	Реализована	ДА
П-178/13	Ж-СА-05-433/13,	ВЛАДА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА БИХАЋ	22 - Владина и министарска именовања	29.8.2013	Нема одговора	НЕ
П-179/13	Ж-СА-05-373/13,	ОПШТИНА ГОРАЖДЕ ОПШТИНСКИ НАЧЕЛНИК ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ	22 - Владина и министарска именовања	28.8.2013	Остварена сарадња	ДА
П-180/13	Ж-БЛ-05-199/12,	ОПШТИНА ТЕСЛИЋ	19 - Управа	2.9.2013	Реализована	ДА

П-181/13	Ж-СА-04-769/13, Ж-СА-05-730/13,	ЈАВНА УСТАНОВА КАНТОНА САРАЈЕВО ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ЗДРАВЉА СТУДЕНАТА УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ	09 - Судови -- 09-3 - извршење пресуда	2.9.2013	Реализована	ДА
П-182/13	Ж-БЛ-05-471/13,	СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ПАЛЕ	22 - Влада и министарска именовања	2.9.2013	Реализована	ДА
П-183/13	Ж-СА-02-697/13,	ВЛАДА ХНК, МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ ХНК, ДОМ ЗА СОЦИЈАЛНО И ЗДРАВСТВЕНО ЗБРИЊАВАЊЕ ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ И ДРУГИХ ОСОБА СТОЛАЦ, ЗАВОД ЗА ЗБРИЊАВАЊЕ МЕНТАЛНО ИНВАЛИДНИХ ОСОБА БАКОВИЋИ, ЗАВОД ЗА ЗБРИЊАВАЊЕ МЕНТАЛНО ИНВАЛИДНИХ ОСОБА ДРИН ФОЈНИЦА, ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ДЈЕЦЕ И ОМЛАДИНЕ ПАЗАРИЋ, ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД МОСТАР, ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ЧАПЉИНА, ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ЧИТЛУК, ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД КОЊИЦ, ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ЈАБЛАНИЦА	12 - Особе са инвалидитетом	2.9.2013	Реализована	ДА
П-184/13	Ж-БЛ-05-389/13,	МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ДИРЕКЦИЈА ЗА ОБНОВУ И ИГРАДЊУ	19 - Управа	5.9.2013	Реализована	ДА
П-185/13	Ж-БЛ-04-485/13,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	10 - Радни односи	5.9.2013	Није реализована	ДА
П-186/13	Ж-БЛ-06-446/13,	БОРАЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	01 - Дискриминација	3.9.2013	Остварена сарадња	ДА
П-187/13	Ж-СА-04-1009/12,	ШКОЛСКИ ОДБОР ЈУ ОШ "9. МАЈ " ПАЗАРИЋ МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ И МЛАДИХ КАНТОНА САРАЈЕВО	10 - Радни односи	3.9.2013	Није реализована	ДА
П-188/13	Ж-СА-05-994/10,	НАЧЕЛНИК ОПШТИНЕ ТУЗЛА ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ ТУЗЛА	19 - Управа	3.9.2013	Није реализована	ДА
П-189/13	Ж-БЛ-05-307/13,	ОПШТИНА ШАМАЦ	22 - Влада и министарска именовања	3.9.2013	Остварена сарадња	ДА
П-190/13	Ж-СА-02-1296/12,	ЈП БХ AIRLINES Д.О.О. САРАЈЕВО -- САРАЈЕВО	12 - Особе са инвалидитетом	19.7.2013	Реализована	ДА
П-191/13	Ж-СА-06-594/12,	ЈАВНА УСТАНОВА „САРАЈЕВО АРТ“ УПРАВНИ ОДБОР САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-03 - Мобинг	6.9.2013	Реализована	ДА

П-192/13	Ж-СА-04-913/13,	МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ И МЛАДЕ КАНТОНА САРАЈЕВО	10 - Радни односи	9.9.2013	Реализована	ДА
П-193/13	Ж-СА-02-1187/12,	КЛИНИЧКИ ЦЕНТАР УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ	12 - Особе са инвалидитетом	15.7.2013	Остварена сарадња	ДА
П-194/13	Ж-БР-05-57/13,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ТК ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА - ЧЕЛИЋ	05 - Полиција	8.10.2013	Нема одговора	НЕ
П-195/13	Ж-БР-05-431/11,	ОПШТИНСКИ СУД ТУЗЛА	09 - Судови -- 09-3 - извршење пресуда	8.10.2013	Остварена сарадња	ДА
П-196/13	Ж-БЛ-06-575/13,	САВЈЕТ МИНИСТАРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	01 - Дискриминација	18.9.2013	Остварена сарадња	ДА
П-197/13	Ж-БЛ-05-267/13,	ВЛАДА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА	19 - Управа	18.9.2013	Остварена сарадња	ДА
П-198/13	Ж-БЛ-05-254/13,	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД САРАЈЕВО	19 - Управа	18.9.2013	Нема одговора	НЕ
П-199/13	Ж-БЛ-05-492/13,	СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ХАН ПИЈЕСАК	22 - Владина и министарска именовања	18.9.2013	Реализована	ДА
П-200/13	Ж-БЛ-01-703/12,	ОПШТИНА ЉУБИЊЕ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ЉУБИЊЕ	13 - Права дјетета	19.9.2013	Реализована	ДА
П-201/13	Ж-БЛ-05-454/13,	ОСНОВНИ СУД БАЊА ЛУКА	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	23.9.2013	Нема одговора	НЕ
П-202/13	Ж-БЛ-04-462/13,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ИНСПЕКЦИЈА РАДА ПОДРУЧНО ОДЈЕЉЕЊЕ ПРИЈЕДОР	10 - Радни односи	23.9.2013	Реализована	ДА
П-203/13	Ж-СА-04-161/13,	МИНИСТАРСТВО БЕЗБЈЕДНОСТИ БИХ АГЕНЦИЈА ЗА ПОЛИЦИЈСКУ ПОДРШКУ-ПОТПОРУ САРАЈЕВО	10 - Радни односи	23.9.2013	Нема одговора	НЕ
П-204/13	Ж-СА-04-407/13,	СРЕДЊА ШКОЛА МЕТАЛСКИХ ЗАНИМАЊА САРАЈЕВО	10 - Радни односи	23.9.2013	Остварена сарадња	ДА
П-205/13	Ж-СА-05-443/11,	ОПШТИНСКИ СУД У САРАЈЕВУ	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	23.9.2013	Реализована	ДА
П-206/13	Ж-СА-05-914/13,	ТУЖИЛАШТВО БИХ САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	24.9.2013	Реализована	ДА
П-207/13	Ж-СА-05-915/13,	ТУЖИЛАШТВО БИХ САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	24.9.2013	Реализована	ДА
П-208/13	Ж-СА-05-160/12,	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ САРАЈЕВО ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЕНЕРГИЈЕ,	22 - Владина и министарска именовања	24.9.2013	Остварена сарадња	ДА

		РУДАРСТВА И ИНДУСТРИЈЕ				
П-209/13	Ж-СА-05-1079/12,	МЈЕСНА ЗАЈЕДНИЦА ХАН БИЛА ТРАВНИК	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	24.9.2013	Нема одговора	НЕ
П-210/13	Ж-СА-05-1220/12,	КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО КАНТОНА САРАЈЕВО	05 - Полиција	24.9.2013	Реализована	ДА
П-211/13	Ж-СА-05-1421/12,	„ЗРАК“ ДД САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	24.9.2013	Нема одговора	НЕ
П-212/13	Ж-СА-05-817/13,	ОПШТИНА ЛИВНО Н.Р. НАЧЕЛНИКА ОПШТИНЕ ЛИВНО	05 - Полиција	24.9.2013	Нема одговора	НЕ
П-213/13	Ж-СА-06-845/13,	ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКИ КАНТОН МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ, КУЛТУРУ И СПОРТ ЗЕНИЦА	01 - Дискриминација	25.9.2013	Реализована	ДА
П-214/13	Ж-СА-04-1228/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 143 ЗАКОНА О РАДУ ФБИХ САРАЈЕВО	10 - Радни односи	19.11.2013	Реализована	ДА
П-215/13	Ж-БЛ-04-671/13	МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ РС	14 - Екологија заштита околиша	23.10.2013	Није реализована	ДА
П-216/13	Ж-БЛ-01-33/12,	ОПШТИНА КОТОР ВАРОШ	10 - Радни односи	25.10.2013	Остварена сарадња	ДА
П-217/13	Ж-БЛ-02-437/12,	МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ГРАД БАЊАЛУКА Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	12 - Особе са инвалидитетом	28.10.2013	Реализована	ДА
П-218/13	Ж-БЛ-02-701/13,	МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕЊА И ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА ХЕРЦЕГОВАЧКО- НЕРЕТВАНСКОГ КАНТОНА ОПШТИНА КОЊИЦ	12 - Особе са инвалидитетом	25.10.2013	Реализована	ДА
П-219/13	Ж-БЛ-04-576/13,	ФОНД ПИО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	25 - Пензије	25.10.2013	Реализована	ДА
П-220/13	Ж-БЛ-05-562/13,	ПОСАВСКИ КАНТОН ВЛАДА Н/Р ПРЕДСЈЕДНИКА ВЛАДЕ	22 - Владина и министарска именовања	25.10.2013	Нема одговора	НЕ
П-221/13	Ж-БЛ-04-331/13,	УНИВЕРЗИТЕТ У БИХАЋУ СЕНАТ	10 - Радни односи	25.10.2013	Није реализована	ДА
П-222/13	Ж-СА-04-1118/13,	КАНТОНАЛНИ СУД У САРАЈЕВУ	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	5.11.2013	Реализована	ДА
П-223/13	Ж-СА-05-591/12,	ОСНОВНИ СУД У БАЊАЛУЦИ	09 - Судови	25.10.2013	Нема одговора	НЕ

П-224/13	Ж-БЛ-04-501/13,	УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊАЛУЦИ УПРАВНИ ОДБОР УНИВЕРЗИТЕТА СЕНАТ УНИВЕРЗИТЕТА	10 - Радни односи	28.10.2013	Остварена сарадња	ДА
П-225/13	Ж-БЛ-05-375/13,	МУП СРЕДЊОБОСАНСКОГ КАНТОНА ТРАВНИК	05 - Полиција	29.10.2013	Остварена сарадња	ДА
П-226/13	Ж-БЛ-05-597/13,	ОПШТИНА ТРАВНИК СЛУЖБА ЗА УРБАНИЗАМ, ГРАЂЕЊЕ, КАТАСТАР И ИМОВИНСКО – ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	28.10.2013	Остварена сарадња	ДА
П-227/13	Ж-БЛ-05-761/12,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ ПОДРУЧНА ЈЕДИНИЦА ГРАДИШКА	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	29.10.2013	Реализована	ДА
П-228/13	Ж-БЛ-05-731/12,	УНИВЕРЗИТЕТ У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	28.10.2013	Реализована	ДА
П-229/13	Ж-БЛ-06-340/12,	ОСНОВНИ СУД БАЊАЛУКА	01 - Дискриминација -- 01-01 - Узнемиравање	28.10.2013	Нема одговора	НЕ
П-230/13	Ж-БЛ-06-456/13,	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА УСК БИХАЋ	01 - Дискриминација	28.10.2013	Нема одговора	НЕ
П-231/13	Ж-БЛ-04-205/13,	МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА УСК БИХАЋ	10 - Радни односи	28.10.2013	Реализована	ДА
П-232/13	Ж-СА-04-1051/13,	КЛИНИЧКИ ЦЕНТАР УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ САРАЈЕВО	10 - Радни односи	29.10.2013	Није реализована	ДА
П-233/13	Ж-СА-05-1336/11,	ВЛАДА УНСКОСАНСКОГ КАНТОНА МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА УНСКО- САНСКОГ КАНТОНА БИХАЋ	03 - Приступ информацијама	28.10.2013	Није реализована	НЕ
П-234/13	Ж-СА-05-1216/11,	МИНИСТАРСТВО ЦИВИЛНИХ ПОСЛОВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО	19 - Управа	28.10.2013	Реализована	ДА
П-235/13	Ж-СА-05-625/13,	ОПШТИНА ЦЕНТАР САРАЈЕВО	19 - Управа	28.10.2013	Остварена сарадња	ДА
П-236/13	Ж-СА-06-469/13,	ЈУ ГИМНАЗИЈА “БИХАЋ”	01 - Дискриминација -- 01-03 - Мобинг	28.10.2013	Реализована	ДА
П-237/13	Ж-СА-05-1424/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ САРАЈЕВО	19 - Управа	28.10.2013	Остварена сарадња	ДА
П-238/13	Ж-СА-05-1216/12,	ОПШТИНА ВЕЛИКА КЛАДУША	19 - Управа	28.10.2013	Нема одговора	НЕ
П-239/13	Ж-СА-05-534/13,	МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ БИХ КАНЦЕЛАРИЈА ЗА ИНФОРМИСАЊЕ САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама	28.10.2013	Реализована	ДА
П-240/13	Ж-БР-05-260/10,	ОПШТИНСКИ СУД ТУЗЛА	09 - Судови	31.10.2013	Остварена сарадња	ДА

П-241/13	Ж-БР-06-262/10,	ОПШТИНА ТУЗЛА СЛУЖБА ЗА КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ, ИЗГРАДЊУ И ПОСЛОВЕ МЈЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА	01 - Дискриминација	31.10.2013	Нема одговора	НЕ
П-242/13	Ж-БР-05-323/10,	ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА „ЛУКАВИЦА“ ЛУКАВИЦА - ГРАЧАНИЦА	03 - Приступ информацијама	31.10.2013	Нема одговора	НЕ
П-243/13	Ж-БР-01-234/10,	ОПШТИНА БРАТУНАЦ МАТИЧНА КАНЦЕЛАРИЈА БРАТУНАЦ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БРАТУНАЦ	13 - Права дјетета	31.10.2013	Остварена сарадња	ДА
П-244/13	Ж-БР-04-246/10,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ ОДЈЕЉЕЊЕ-ОДЈЕЛ ЗА РАСЕЉЕНА ЛИЦА, ИЗБЈЕГЛИЦЕ И СТАМБЕНА ПИТАЊА Б Р Ч К О	24 - Социјална заштита	31.10.2013	Остварена сарадња	ДА
П-245/13	Ж-БР-04-172/10,	МИНИСТАРСТВУ ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА, ПОСАВСКОГ КАНТОНА	10 - Радни односи	31.10.2013	Нема одговора	НЕ
П-246/13	Ж-БР-04-91/10,	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ БАЊАЛУКА ОШ „МЕША СЕЛИМОВИЋ“ ЈАЊА ЈАЊА	10 - Радни односи	31.10.2013	Остварена сарадња	ДА
П-247/13	Ж-БР-06-68/09, Ж-БР-06-71/09, Ж-БР-06-79/09,	БРЧКО ДИСТРИКТ БИХ ГРАДОНАЧЕЛНИК ОДБОР ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ	01 - Дискриминација -- 01-12 - На основу националног или социјалног поријекла	31.10.2013	Остварена сарадња	ДА
П-248/13	Ж-БР-03-249/13,	1-ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ 2-ПОЛИЦИЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ БРЧКО 3-МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА ПРАВА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ БИХ САРАЈЕВО	18 - Мањине	4.11.2013	Остварена сарадња	ДА
П-249/13	Ж-БЛ-01-632/13,	ПАРЛАМЕНТ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, САРАЈЕВО	13 - Права дјетета	30.9.2013	Дјелимично реализована	ДА
П-250/13	Ж-СА-05-1039/13,	ОПШТИНА КРЕШЕВО ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ	22 - Владина и министарска именовања	21.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-251/13	Ж-СА-04-1100/13,	- ХЕРЦЕГОВАЧКО НЕРЕТВАНСКИ КАНТОН МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ХНК - ЈУ „СРЕДЊА ШКОЛА“ КОЊИЦ	10 - Радни односи	26.11.2013	Остварена сарадња	ДА

П-252/13	Ж-БЛ-01-489/13,	УНСКО-САНСКИ КАНТОН МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА ОСНОВНА ШКОЛА „ЛИСКОВАЦ“ Н/Р ДИРЕКТОРА ШКОЛСКИ ОДБОР ЛИСКОВАЦ Н/Р ПРЕДСЈЕДНИКА, ОПШТИНА ЦАЗИН	13 - Права дјетета	30.9.2013	Остварена сарадња	ДА
П-253/13	Ж-МО-05-173/12,	ГРАД МОСТАР Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	15 - Имовинско правни	26.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-254/13	Ж-МО-05-189/11,	ГРАД МОСТАР Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	03 - Приступ информацијама -- 03-2 - одбијање приступа информацијама	26.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-255/13	Ж-МО-05-112/11,	ГРАД МОСТАР Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	15 – Имовинско-правни	26.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-256/13	Ж-МО-05-113/11,	ГРАД МОСТАР Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	15 – Имовинско-правни	26.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-257/13	Ж-МО-05-81/11,	ГРАД МОСТАР Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	19 - Управа	26.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-258/13	Ж-МО-05-48/11,	ГРАД МОСТАР Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	15 - Имовинско правни	26.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-259/13	Ж-МО-05-118/13,	ОШ БИОГРАЦИ - БИОГРАЦИ ЈАРЕ Н/Р РАВНАТЕЉА	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	26.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-260/13	Ж-МО-05-42/11,	ГРАД МОСТАР Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	15 – Имовинско-правни	26.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-261/13	Ж-МО-05-32/11,	ГРАД МОСТАР -- МОСТАР	15 – Имовинско-правни	26.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-262/13	Ж-СА-05-849/13, Ж-СА-05-863/13,	ФЕДЕРАЛНО ПРАВОБРАНИЛАШТВО САРАЈЕВО	27 - Правобранилаштво	27.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-263/13	Ж-БЛ-04-173/13,	ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ФИЛИЈАЛА ДОБОЈ	25 - Пензије	27.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-264/13	Ж-БЛ-06-654/13, Ж-БЛ-06-688/13,	ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА „МИЛАДИЈЕ“ „СОЛАНА“ УЛ. ХАСАНА КИКИЋА БР. 7 ТУЗЛА Н/Р ШКОЛСКОГ ОДБОРА	01 - Дискриминација - 01-03 - Мобинг	28.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-265/13	Ж-БЛ-06-568/13,	ТРИГЛАВ ОСИГУРАЊЕ А.Д. БАЊА ЛУКА	01 - Дискриминација - 01-03 - Мобинг	28.11.2013	Остварена сарадња	ДА
П-266/13	Ж-СА-04-1002/10,	МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ САРАЈЕВО	10 - Радни односи	5.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-267/13	Ж-БЛ-06-646/13,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	01 - Дискриминација - 01-03 - Мобинг	28.11.2013	Остварена сарадња	ДА
П-268/13	Ж-БЛ-06-743/13,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА, РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ ВЛАДА ПОСАВСКОГ КАНТОНА	01 - Дискриминација - 01-03 - Мобинг	28.11.2013	Остварена сарадња	ДА
П-269/13	Ж-БЛ-05-907/12,	ОПШТИНА ГРАДИШКА Н.Р. НАЧЕЛНИКА	15 – Имовинско-правни	28.11.2013	Остварена сарадња	ДА

		ОПШТИНЕ				
П-270/13	Ж-БЛ-05-380/13,	ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА "Н. ШЕХЕР"-ШКОЛСКИ ОДБОР -- МАГЛАЈ	22 - Владина и министарска именовања	27.11.2013	Остварена сарадња	ДА
П-271/13	Ж-БЛ-02-507/13,	ОПШТИНИ ЛУКАВАЦ НАЧЕЛНИКУ ОПШТИНЕ ПРЕДСЈЕДНИКУ СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ ЛУКАВАЦ	12 - Особе са инвалидитетом	27.11.2013	Остварена сарадња	ДА
П-272/13	Ж-БЛ-05-563/13,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ ИНСПЕКТОРАТ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ - ИНСПЕКЦИЈА РАДА-	19 - Управа	27.11.2013	Остварена сарадња	ДА
П-273/13	Ж-БЛ-04-155/13,	МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 152. ЗАКОНА О РАДУ	10 - Радни односи	27.11.2013	Реализована	ДА
П-274/13	Ж-БЛ-04-479/13,	МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ СОЦИЈАЛНО – ГЕРИЈАТРИЈСКИ ЦЕНТАР БАЊАЛУКА	10 - Радни односи	28.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-275/13	Ж-БЛ-04-184/13,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ ИНСПЕКЦИЈА РАДА СЕКТОР ИНСПЕКЦИЈЕ РАДА И ЗАШТИТЕ НА РАДУ	10 - Радни односи	28.11.2013	Остварена сарадња	ДА
П-276/13	Ж-БЛ-05-240/13,	ОСНОВНИ СУД БАЊАЛУКА	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	28.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-277/13	Ж-БЛ-04-390/13,	ФОНД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА РС- БАЊАЛУКА - БАЊАЛУКА	23 - Здравство	28.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-278/13	Ж-СА-04-712/13,	ЈУ ОСНОВНА МУЗИЧКА ШКОЛА ИЛИЦА -- ИЛИЦА	10 - Радни односи	29.11.2013	Остварена сарадња	ДА
П-279/13	Ж-СА-02-357/13,	ОПШТИНА ЗЕНИЦА УПРАВА ЗА ИМОВИНСКО ПРАВНЕ, ГЕОДЕТСКЕ ПОСЛОВЕ И КАТАСТАР НЕКРЕТНИНА	12 - Особе са инвалидитетом	29.11.2013	Нема одговора	НЕ
П-280/13	Ж-СА-05-1007/13,	ОПШТИНА ЦЕНТАР САРАЈЕВО СТРУЧНА СЛУЖБА ЗА ПОСЛОВЕ ОПШТИНСКОГ ВРИЈЕЋА САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама	29.11.2013	Реализована	ДА
П-281/13	Ж-СА-05-862/13,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ОКОЛИША И ТУРИЗМА САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама	29.11.2013	Нема одговора	НЕ

П-282/13	Ж-СА-05-1014/13,	ЈП ЦЕСТЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама	2.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-283/13	Ж-СА-05-1101/13,	ЈУ КАНТОНА САРАЈЕВО ЗАВОД ЗАШТИТУ ЗДРАВЉА СТУДЕНАТА УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ, ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА САРАЈЕВО	09 - Судови -- 09-3 - извршење пресуда	2.12.2013	Реализована	ДА
П-284/13	Ж-СА-04-237/13,	ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ САРАЈЕВО	11 - Образовање	2.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-285/13	Ж-СА-05-706/13,	ЈП „ПУТЕВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ“ БАЊА ЛУКА	03 - Приступ информацијама	5.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-286/13	СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ "ДЈЕЦА У КОНФЛИКТНИМ РАЗВОДИМА" ЕХ ОФИЦИО - Ж-БЛ-01-791/13,	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА ВИСОКИ СУДСКИ И ТУЖИЛАЧКИ САВЈЕТ МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ МИНИСТАРСТВО УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ РС ЦЕНТАР ЗА ЕДУКАЦИЈУ СУДИЈА И ТУЖИЛАЦА ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ ЦЕНТАР ЗА ЕДУКАЦИЈУ СУДИЈА И ТУЖИЛАЦА РС БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОЋ	13 - Права дјетета	6.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-287/13	Ж-СА-05-510/13,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА КАНТОНА САРАЈЕВО	22 - Владина и министарска именовања	9.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-288/13	Ж-СА-05-902/13,	ОПШТИНА КЛАДАЊ ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ	22 - Владина и министарска именовања	9.12.2013	Није реализована	ДА
П-289/13	СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ О ПОЛАЖАЈУ РОМА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ Ж-СА-03-1305/13,	ОРГАНИ ВЛАСТИ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	18 - Мањине	9.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-290/13	Ж-БЛ-05-722/13,	СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ГАЦКО	22 - Владина и министарска именовања	16.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-291/13	Ж-СА-01-980/13,	ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ДЕРВЕНТА - ДЕРВЕНТА	13 - Права дјетета	10.12.2013	Реализована	ДА
П-292/13	Ж-СА-05-1043/13,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ САРАЈЕВО	03 - Приступ информацијама - 03-3 - право на двостепеност	10.12.2013	Остварена сарадња	ДА

П-293/13	Ж-ЛИ-05-211/13,	СЛУЖБА ЗА ГЕОДЕТСКЕ, ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ И КАТАСТАР НЕКРЕТНИНА ТОМИСЛАВГРАД	19 - Управа	23.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-294/13	Ж-БЛ-05-62/12,	ОСНОВНИ СУД ГРАДИШКА	09 - Судови - 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	16.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-295/13	Ж-СА-05-770/13,	ОСНОВНИ СУД БАЊАЛУКА - БАЊАЛУКА	09 - Судови - 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	18.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-296/13	Ж-СА-05-719/13,	ТУЖИЛАШТВО БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО	26 - Тужилаштва	18.12.2013	Реализована	ДА
П-297/13	Ж-СА-05-1206/13,	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО МИНИСТАРСТВО САОБРАЋАЈА САРАЈЕВО	19 - Управа	19.12.2013	Реализована	ДА
П-298/13	Ж-БЛ-06-689/13,	МУЗИЧКА АКАДЕМИЈА САРАЈЕВО	01 - Дискриминација -- 01-17 - На основу образовања	23.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-299/13	Ж-БЛ-06-715/13,	ЗАВОД ЗА ТРАНСФУЗИЈСКУ МЕДИЦИНУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	01 - Дискриминација -- 01-19 - На основу полног изражавања или оријентације	23.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-300/13	Ж-БЛ-05-795/13,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО – ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ РС	19 - Управа	23.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-301/13	Ж-БЛ-06-604/13,	УПРАВА ЗА ИНДИРЕКТНО ОПОРЕЗИВАЊЕ	01 - Дискриминација	23.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-302/13	Ж-БЛ-05-513/13,	МУП УНСКО САНСКОГ КАНТОНА - БИХАЋ	10 - Радни односи	23.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-303/13	Ж-СА-01-1260/13,	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ЗВОРНИК - ЗВОРНИК	13 - Права дјетета	23.12.2013	Није реализована	ДА
П-304/13	Ж-МО-04-89/11,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА, РАДА И СОЦИЈАЛНЕ СКРБИ ХНК	10 - Радни односи	23.12.2013	Реализована	ДА
П-305/13	Ж-МО-05-104/12,	ГРАД МОСТАР ГРАДОНАЧЕЛНИК	15 - Имовинско правни	23.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-306/13	Ж-МО-05-156/12,	ГРАД МОСТАР ГРАДОНАЧЕЛНИК	01 - Дискриминација	23.12.2013	Није реализована	ДА
П-307/13	Ж-ЛИ-05-12/13,	ВЛАДА КАНТОНА 10	22 - Владина и министарска именовања	24.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-308/13	Ж-ЛИ-05-192/13,	ВЛАДА КАНТОНА 10	19 - Управа	24.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-309/13	Ж-ЛИ-05-208/13,	ОПШТИНА ЛИВНО Н.Р. НАЧЕЛНИКА ОПШТИНЕ ЛИВНО	19 - Управа	24.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-310/13	Ж-ЛИ-05-148/13,	ОПШТИНА ЛИВНО Н.Р. НАЧЕЛНИКА ОПШТИНЕ ЛИВНО	19 - Управа	26.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-311/13	Ж-БР-02-209/13,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ, ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ЗДРАВСТВО И ОСТАЛЕ УСЛУГЕ ФОНД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА БРЧКО	12 - Особе са инвалидитетом	30.12.2013	Остварена сарадња	ДА

		ДИСТРИКТА БИХ				
П-312/13	Ж-БР-02-225/13,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ, ОДЈЕЛ ЗА ЗДРАВСТВО И ОСТАЛЕ УСЛУГЕ ФОНД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	23 - Здравство	30.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-313/13	Ж-БР-04-52/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ ФЕДЕРАЛНА КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 143.ЗАКОНА О РАДУ	10 - Радни односи	30.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-314/13	Ж-БР-05-95/12,	ОПШТИНСКИ СУД ТУЗЛА	09 - Судови	30.12.2013	Реализована	ДА
П-315/13	Ж-БР-01-97/13,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ ОДЈЕЛ ЗА ЗДРАВСТВО И ОСТАЛЕ УСЛУГЕ	13 - Права дјетета	30.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-316/13	Ж-БР-05-346/13,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДУ, ШУМАРСТВО И ВОДОПРИВРЕДУ	19 - Управа	30.12.2013	Реализована	ДА
П-317/13	Ж-БР-05-200/13,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ, ПОДОДЈЕЉЕЊЕ ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ- ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ ПОЛИЦИЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ ТУЖИЛАШТВО БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	05 - Полиција	30.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-318/13	Ж-БР-05-212/12,	ОПШТИНСКИ СУД ТУЗЛА	09 - Судови	30.12.2013	Реализована	ДА
П-319/13	Ж-БР-05-102/13,	ОПШТИНСКИ СУД ТУЗЛА	09 - Судови -- 09-3 - извршење пресуда	30.12.2013	Реализована	ДА

П-320/13	Ж-БР-05-20/12,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ ФЕДЕРАЛНА КОМИСИЈА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЧЛАНА 143.ЗАКОНА О РАДУ	19 - Управа	30.12.2013	Реализована	ДА
П-321/13	Ж-БР-05-238/13,	ОПШТИНСКИ СУД ТУЗЛА	09 - Судови -- 09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	30.12.2013	Реализована	ДА
П-322/13	Ж-БР-05-334/11,	ОПШТИНА БАНОВИЋИ МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА	19 - Управа	30.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-323/13	Ж-БР-05-28/11,	ОПШТИНА ТУЗЛА СЛУЖБА ЗА КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ, ИЗГРАДЊУ И ПОСЛОВЕ МЈЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА ТУЗЛА	19 - Управа	30.12.2013	Остварена сарадња	НЕ
П-324/13	Ж-БР-05-134/13,	МИНИСТАРСТВО БЕЗБЈЕДНОСТИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО МИНИСТАРСТВО БЕЗБЈЕДНОСТИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ СЛУЖБА ЗА ПОСЛОВЕ СА СТРАНЦИМА - ТЕРЕНСКИ ЦЕНТАР БИЈЕЉИНА МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА ЗВОРНИК	19 - Управа	30.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-325/13	Ж-БР-05-203/13,	ОПШТИНА ЧЕЛИЋ СЛУЖБА ЗА УРБАНИЗАМ, СТАМБЕНО КОМУНАЛНЕ, ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ И ГЕОДЕСТКЕ ПОСЛОВЕ	15 - Имовинско правни	30.12.2013	Нема одговора	НЕ

П-326/13	СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ "УЛОГА ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД У ЗАШТИТИ ПРАВА ДЈЕТЕТА" ЕХ ОФФИЦИО Ж-БЛ-01-858/13,	ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА МИНИСТАРСТВО ЦИВИЛНИХ ПОСЛОВА БИХ МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ РС МИНИСТАРСТВО УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ РС МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ ФБИХ ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ЗДРАВСТВО И ОСТАЛЕ УСЛУГЕ БРЧКО ДИСТРИКТ СВА КАНТОНАЛНА МИНИСТАРСТВА У ОБЛАСТИ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ФБИХ	13 - Права дјетета	27.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-327/13	СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈК "ДЈЕЦА И СЛОБОДНО ВРИЈЕМЕ" ЕХ ОФФИЦИО Ж-БЛ-01-859/13,	ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА ВЛАДЕ КАНТОНА ФБИХ	13 - Права дјетета	27.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-328/13	Ж-БР-05-240/13,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА ПОЛИЦИЈСКИ КОМЕСАР ПОЛИЦИЈСКЕ УПРАВЕ ЖИВИНИЦЕ	05 - Полиција	30.12.2013	Није реализована	ДА
П-329/13	СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ О РЕАЛИЗАЦИЈИ ПРАВА НА ПОВРАТАК СТАРИЈИХ И ИЗНЕМОГЛИХ ЛИЦА У БИХ ЕХ ОФФИЦИО Ж-СА-05-1283/13,	МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА ПРАВА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ БИХ САРАЈЕВО	20 - Ратне штете	30.12.2013	Нема одговора	НЕ
П-330/13	Ж-СА-05-982/13,	ОПШТИНА НОВИ ГРАД САРАЈЕВО	19 - Управа	30.12.2013	Реализована	ДА
П-331/13	Ж-БЛ-04-410/13,	ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ФИЛИЈАЛА БАЊАЛУКА	25 - Пензије	30.12.2013	Нема одговора	НЕ

П-332/13	Ж-БЛ-06-486/12,	ФОНД ПИО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	01 - Дискриминација -- 01-18 - На основу друштвеног положаја и пола	30.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-333/13	Ж-БЛ-06-802/13,	ВЛАДА УСК МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА	01 - Дискриминација	30.12.2013	Остварена сарадња	ДА
П-334/13	Ж-БЛ-06-127/13,	УНИВЕРЗИТЕТ У БИХАЋУ ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ	01 - Дискриминација -- 01-17 - На основу образовања	30.12.2013	Реализована	ДА
П-335/13	Ж-БЛ-05-600/13,	ОПШТИНА ТРАВНИК	03 - Приступ информацијама -- 03-1 - неодлучивање у законском року	31.12.2013	Остварена сарадња	ДА

АНЕКС I – Преглед буџета 2013

0304 Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине

Образац 2.

ЗБИРНИ ПРЕГЛЕД
расхода буџета по економским категоријама
за период извјештавања: од 01.01. до 31.12.2013.

Ред.број	Врста расхода	Економски код	Одобрено буџетом за текућу годину	Измјене: ребаланс, преструкт., резерва (+,-)	Кориговани буџет (4+,-5)	Реализовано у текућем периоду	Реализовано у претходној годни	Индекс (7/6)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I	Текући издаци		2.374.000	34.171	2.408.171	2.333.416	2.378.955	1
1.	Бруто плате и накнаде	611100	1.664.000	-16.500	1.647.500	1.644.724	1.673.667	1
2.	Накнаде трошкова запослених	611200	180.000	-9.000	171.000	159.393	160.694	1
3.	Путни трошкови	613100	68.000	2.000	70.000	57.833	65.964	1
4.	Издаци за телефонске и ПТТ услуге	613200	62.000	1.000	63.000	59.670	58.442	1
5.	Издаци за енергију и комуналне услуге	613300	22.000	5.000	27.000	19.175	20.920	1
6.	Набавка материјала	613400	39.000	6.000	45.000	35.297	35.471	1
7.	Издаци за услуге превоза и горива	613500	35.000	0	35.000	27.467	31.292	1
8.	Издаци за закупнину	613600	229.000	18.200	247.200	246.733	253.067	1
9.	Издаци за текуће одржавање	613700	25.000	10.971	35.971	32.217	22.991	1
10.	Издаци за осигурање	613800	8.000	0	8.000	6.364	7.490	1
11.	Уговорене и друге посебне услуге	613900	42.000	16.500	58.500	44.543	46.983	1
II	Капитални издаци		0				1.974	
1.	Набавка земљишта	821100	0	0	0	0	0	
2.	Набавка зграда	821200	0	0	0	0	0	
3.	Набавка опреме	821300	0				1.974	1

4.	Набавка осталих сталних средстава	821400	0	0	0	0	0	
5.	Набавка средстава у облику права	821500	0	0	0	0	0	
6.	Реконструкција и инвестиционо одржавање	821600	0	0	0	0	0	
III	Текући грантови		0	0	0	0	0	
1.	Грантови другим нивоима власти	614100	0	0	0	0	0	
2.	Грантови појединцима	614200	0	0	0	0	0	
3.	Грантови непрофитним организацијама	614300	0	0	0	0	0	
4.	Грантови у иностранство	614700	0	0	0	0	0	
IV	Капитални грантови		0	0	0	0	0	
1.	Капитални грантови другим нивоима власти	615100	0	0	0	0	0	
2.	Капитални грантови појединцима и непрофитним организацијама	615200	0	0	0	0	0	
V	Издаци за камате и остале накнаде		0	0	0	0	0	
1.	Камате на позајмице примљене кроз државу	616100	0	0	0	0	0	
2.	Издаци за иностране камате	616200	0	0	0	0	0	
3.	Камате на домаће позајмљивање	616300	0	0	0	0	0	
4.	Остале накнаде везане за позајмљивање	616400	0	0	0	0	0	
СВЕ УКУПНО (I+II+III+IV+V):			2.374.000	34.171	2.408.171	2.333.416	2.378.955	1

АНЕКС II - ЗОСПИ

1. Јавни органи на нивоу БиХ који су испунили обавезу именовања службеника за информисање и доставили Водич и Индекс регистар у складу са чланом 19. и 20. ЗОСПИ-ја

Р.бр.	Име институције	Р.бр.	Име институције
1	Агенција за полицијску подршку	37	Институт за стандардизацију БиХ
2	Агенција за државну службу БиХ	38	Комисија за концесије
3	Агенција за форензичка испитивања	39	Комисија за очување националних споменика БиХ
4	Агенција за идентификациона документа, евиденцију и размјену података БиХ	40	Комисија за уклањање мина
5	Агенција за јавне набавке и Канцеларија за разматрање жалби БиХ	41	Конкурентносни савјет БиХ
6	Агенција за љекове и медицинска средства	42	Министарство цивилних послова
7	Агенција за надзор над тржиштем БиХ	43	Министарство финансија и трезора БиХ
8	Агенција за осигурање депозита БиХ	44	Министарство комуникација и транспорта БиХ
9	Агенција за осигурање у БиХ	45	Министарство одбране БиХ
10	Агенција за поштански саобраћај БиХ	46	Министарство правде БиХ
11	Агенција за предшколско, основно и средње образовање	47	Министарство безбједности БиХ
12	Агенција за превенцију корупције и координацију борбе против корупције	48	Министарство спољне трговине и економских односа БиХ
13	Агенција за рад и запошљавање БиХ	49	Министарство иностраних послова БиХ
14	Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ	50	Министарство за људска права и избјеглице БиХ
15	Агенција за безбједност хране БиХ	51	Обавјештајно-безбједносна агенција БиХ
16	Агенција за статистику БиХ	52	Одбор државне службе за жалбе
17	Агенција за школовање и стручно усавршавање кадрова	53	Парламентарна скупштина БиХ
18	Агенција за унапређење страних инвестиција	54	Правобранилаштво БиХ
19	Агенција за заштиту личних података БиХ	55	Регулаторна агенција за комуникације БиХ
20	Архив БиХ	56	Секретаријат Предсједништва БиХ
21	Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања	57	Служба за послове са странцима
22	Центар за уклањање мина	58	Служба за заједничке послове институција БиХ
23	Централна банка БиХ	59	Суд Босне и Херцеговине
24	Централна изборна комисија БиХ	60	Тужилаштво Босне и Херцеговине
25	Дирекција за цивилно ваздухопловство БиХ-БХДЦА	61	Управа Босне и Херцеговине за заштиту здравља и биља
26	Дирекција за економско планирање БиХ	62	Управа за индиректно опорезивање
27	Дирекција за европске интеграције	63	Канцеларија координатора за реформу јавне управе
28	Државна агенција за истраге и заштиту	64	Канцеларија за ревизију финансијског пословања институција БиХ
29	Државна регулативна агенција за радијациону и нуклеарну безбједност	65	Канцеларија за ветеринарство БиХ
30	Државна регулаторна комисија за електричну енергију	66	Уставни суд БиХ
31	Електроприведа БиХ	67	Спољнотрговинска комора БиХ
32	Фонд за повратак	68	Савјет министара, Канцеларија за законодавство*
33	Гранична полиција БиХ	69	Савјет министара БиХ, Генерални секретаријат
34	Институција омбудсмена за заштиту потрошача у БиХ	70	Високи судски и тужилачки савјет
35	Институт за акредитовање БиХ		
36	Институт за интелектуалну својину БиХ		

2. Јавни органи на нивоу БиХ који достављају статистичке податке у складу са чланом 20. ЗОСПИ-ја

Р.бр.	Име институције	Р.бр.	Име институције
1	Агенција за школовање и стучно усавршавање кадрова*	31	Институт за стандардизацију БиХ*
2	Агенција за државну службу БиХ**	32	Комисија за очување националних споменика БиХ*
3	Агенција за форензичка испитивања*	33	Конкурентијски савјет БиХ*
4	Агенција за идентификациона документа, евиденцију и размјену података БиХ**	34	Министарство цивилних послова*
5	Агенција за јавне набавке БиХ**	35	Министарство финансија и трезора БиХ**
6	Агенција за надзор над тржиштем БиХ**	36	Министарство комуникација и транспорта БиХ**
7	Агенција за осигурање депозита БиХ**	37	Министарство одбране БиХ**
8	Агенција за осигурање у БиХ**	38	Министарство правде БиХ**
9	Агенција за полицијску подршку	39	Министарство сигурности БиХ*
10	Агенција за поштански саобраћај БиХ*	40	Министарство спољне трговина и економских односа БиХ*
11	Агенција за предшколско, основно и средње образовање*	41	Министарство иностраних послова**
12	Агенција за рад и запошљавање БиХ*	42	Обавјештајно-безбједносна агенција БиХ*
13	Агенција за развој високог образовања, и обезбјеђивање квалитета БиХ**	43	Одбор државне службе за жалбе*
14	Агенција за безбједност хране БиХ*	44	Парламентарна скупштина БиХ - Секретаријат*
15	Агенција за статистику БиХ*	45	Правобранилаштво БиХ*
16	Агенција за унапређење страних инвестиција**	46	Предсједништва БиХ - Секретаријат*
17	Агенција за заштиту личних података БиХ*	47	Регулаторна агенција за комуникације БиХ*
18	Архив БиХ*	48	Служба за послове са странцима**
19	Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања***	49	Служба за заједничке послове институција БиХ*
20	Централна банка БиХ**	50	Суд Босне и Херцеговине*
21	Централна изборна комисија БиХ*	51	Управа Босне и Херцеговине за заштиту здравља и биља*
22	Дирекција за цивилно ваздухопловство БиХ-БХДЦА**	52	Управа за индиректно опорезивање*
23	Дирекција за економско планирање**	53	Канцеларија координатора за реформу јавне управе**
24	Дирекција за европске интеграције**	54	Канцеларија за разматрање жалби БиХ**
25	Државна агенција за истраге и заштиту*	55	Канцеларија за ревизију финансијског пословања институција БиХ*
26	Фонд за повратак БиХ***	56	Канцеларија за ветеринарство БиХ*
27	Гранична полиција БиХ*	57	Уставни суд БиХ**
28	Институција омбудсмена за заштиту потрошача у БиХ*	58	савјет министара БиХ, Генерални секретаријат**
29	Институт за акредитовање БиХ**	59	Високи судски и тужилачки савјет**
30	Институт за интелектуалну својину БиХ*		

У упоредној табели су наведени јавни органи у различитим статусима у односу на обавезу достављања статистичких података у складу са ЗОСПИ-јем који су означени на сљедећи начин:

* Институције које су у 2012. години редовно достављале статистичке податке

** Институције које су у 2012. и 2013. години редовно достављале статистичке податке

*** Институције које су нове у евиденцијама и које су у 2013. години почеле достављати статистичке податке

3. Јавни органи на нивоу ФБИХ који достављају статистичке податке у складу са ЗОСПИ

Р.Бр.	Ниво ентитета	Р.Бр.	Ниво Кантона	Р.Бр.	Ниво општине
1	Агенција за банкарство Ф БИХ*	1	Центар за социјални рад, Живинице***	1	Општина Бихаћ*
2	Агенција за приватизацију ФБИХ***	2	Град Мостар, Градоначелник***	2	Општина Босанско Грахово***
3	Федерална управа за инспекцијске послове***	3	Кантонална управа за инспекцијске послове, Кантон Сарајево***	3	Општина Брежа*
4	Федерални хидрометеоролошки завод**	4	Кантонални МУП Тузланског кантона***	4	Општина Бугојно*
5	Федерално министарство за питања бораца и инвалида одбрамбено ослободилачког рата***	5	Кантонални суд у Тузли**	5	Општина Цазин*
6	Комисија за вриједносне папире Федерације БИХ**	6	Кантонални суд, Горажде***	6	Општина Читлук*
7	Министарство унутрашњих послова ФБИХ***	7	Кантонални суд Зеница*	7	Општина Читлук - Служба за друштвену дјелатност, опћу управу и бранитеље *
8	Парламент Федерације БиХ – КАНЦЕЛАРИЈА за односе с јавношћу*	8	Кантонално тужилаштво Кантона Сарајево**	8	Општина Доњи Вакуф*
9	Служба за заједничке послове органа и тијела Федерације Босне и Херцеговине*	9	Кантонално тужитељство ЗДК***	9	Општина Дрвар**
10	Тужилаштво ФБИХ***	10	Министарство правде и управе Кантона Сарајево**	10	Општина Фоча-Устиколина**
11	Влада Федерације БиХ**	11	Министарство привреде/господраства ХНК***	11	Општина Фојница*
12	Врховни суд Федерације БиХ*	12	Министарство просторног уређења и заштите околиша, Кантон Сарајево***	12	Општина Горњи Вакуф-Ускопље*
		13	Министарство унутрашњих послова Кантона Сарајево**	13	Општина Грачаница**
		14	Министарство унутрашњих послова Зеничко-добојског кантона*	14	Општина Груде*
		15	Министарство за правосуђе и управу Зеничко-добојског кантона*	15	Општина Хаџићи – Служба за опћу управу, друштвене дјелатности и заједничке послове*
		16	Олимпијски Базен Отока**	16	Општина Хаџићи**
		17	Тужитељство ХНК***	17	Општина Илијаш*
		18	Завод за јавно здравство Тузланског кантона***	18	Општина Јајце*
				19	Општина Какањ*
				20	Општина Кључ**
				21	Општина Коњиц*
				22	Општина Лукавац**
				23	Општина Маглај*
				24	Општина Нови Град*
				25	Општина Нови Травник*
				26	Општина Сански Мост**
				27	Општина Сапна**

28	Општина Стари Град**
29	Општина Теочак***
30	Општина Тешањ*
31	Општина Томиславград***
32	Општина Усора*
33	Општина Вареш*
34	Општина Високо*
35	Општина Завидовићи**
36	Општине Босанска Крупа -Служба за опћу управу и друштвене дјелатности *
37	Општински Суд у Сарајеву*
38	Општински суд Живинице***

У упоредној табели су наведени јавни органи у различитим статусима у односу на обавезу достављања статистичких података у складу са ЗОСПИ који су означени на слиједећи начин:

* Институције које су у 2012 години редовно достављали статистичке податке

**Институције које су и у 2012 и 2013 години редовно достављале статистичке податке

*** Институције које су нове у евиденцијама, и које су у 2013 години почеле достављати статистичке податке

4. Јавни органи на нивоу Републике Српске који достављају статистичке податке у складу са ЗОСПИ

Р.Бр.	Ниво ентитета	Р.Бр.	Ниво округа	Р.Бр.	Ниво општине
1	Фонд за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске**	1	Окружни привредни суд Добој**	1	Општина Градишка***
2	Фонд здравственог осигурања Републике Српске*	2	Окружни суд Бања Лука*	2	Општина Хан Пијесак*
3	Републичко Тужилаштво***	3	Окружни Суд Добој**	3	Општина Источна Илиџа*
		4	Окружно тужилаштво Бања Лука***	4	Општина Кнежево*
		5	Окружно тужилаштво Источно Сарајево***	5	Општина Милићи**
		6	Окружно тужилаштво Требиње***	6	Општина Пелагићево*
				7	Општина Прњавор**
				8	Општина Рудо**
				9	Општина Соколац**
				10	Општина Теслић*
				11	Општина Трново*
				12	Општина Угљевик**
				13	Основни Суд Добој*
				14	Основни суд у Теслићу**

У упоредној табели су наведени јавни органи у различитим статусима у односу на обавезу достављања статистичких података у складу са ЗОСПИ који су означени на слиједећи начин:

* Институције које су у 2012 години редовно достављали статистичке податке

**Институције које су и у 2012 и 2013 години редовно достављале статистичке податке

*** Институције које су нове у евиденцијама, и које су у 2013 години почеле достављати статистичке податке